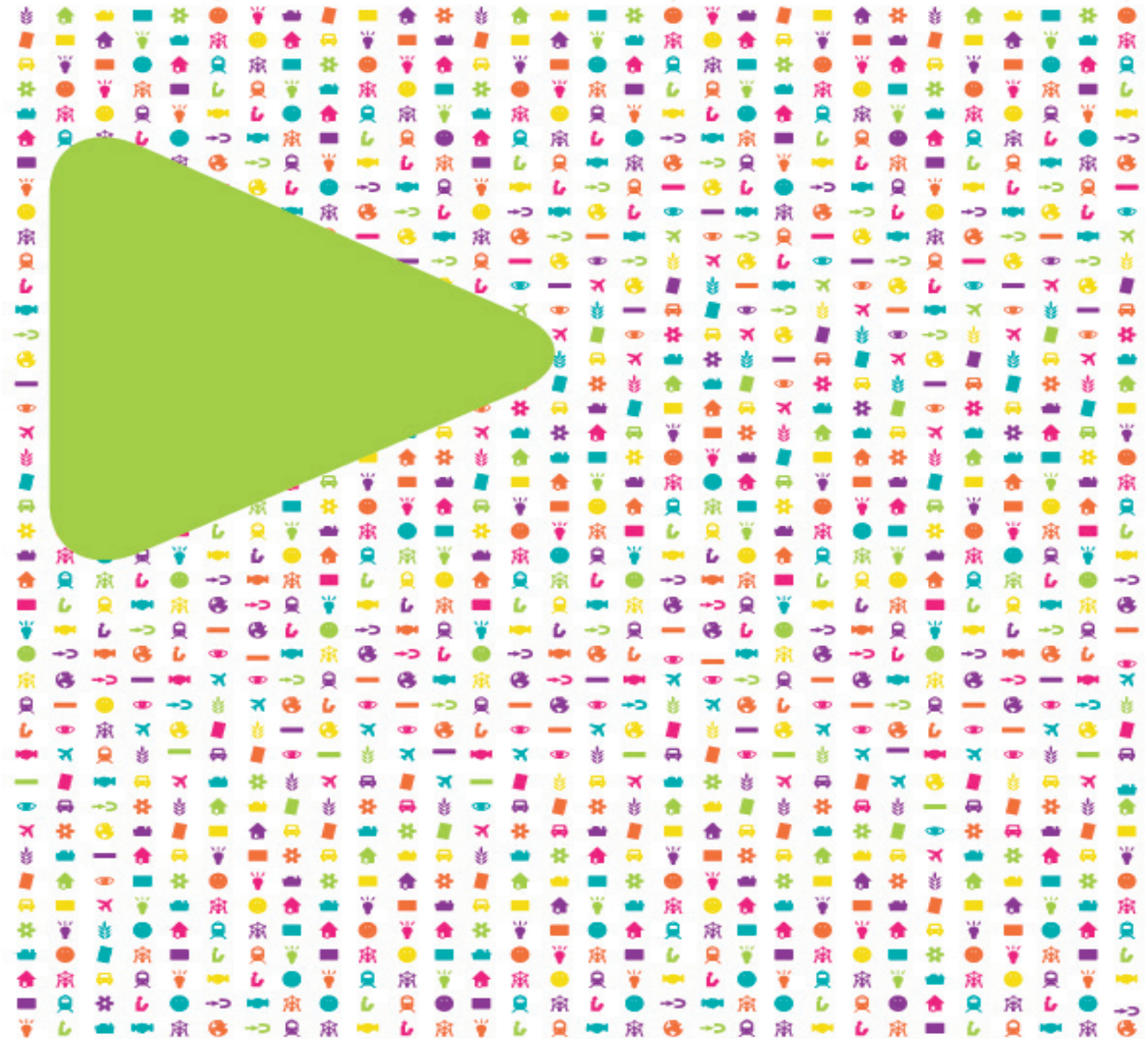

Vlaanderen in actie

een sociaal-economische impuls
voor Vlaanderen

VLAAMSE REGERING

Vlaanderen in actie

**Een sociaal-economische impuls
voor Vlaanderen**

*Door talenten, creatief ondernemen en duurzame diensten
samen de toekomst winnen*

Juli 2006

*Dit document kan elektronisch verkregen worden op de website
<http://www.vlaanderen.be/vlaanderen-in-actie>
waar men ook terecht kan voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen.*

Verantwoordelijke uitgever: Bart De Moor, Martelaarsplein 19, 1000 Brussel

<i>Samen de toekomst winnen</i>	10
Welvaart en welzijn zijn nooit verworven voor altijd.....	10
Investeren in gekende troeven.....	10
Meer dan vroeger oog hebben voor bedreigingen.....	10
We hebben alles in huis om een goede toekomst te winnen.....	11
Economie is niet alles en niet alles is economie.....	12
Heel Vlaanderen kan meedoen.....	14
<i>Ambities in een snel veranderende wereld</i>	16
We wonen in een rijke streek	16
Voluit in de wereld	17
Voluit in Europa	18
<i>Koplopen of afremmen?</i>	20
Paradox 1: Hoe beter het gaat, hoe moeilijker het wordt	21
Paradox 2: We willen vooruit, maar kunnen niet zondermeer	22
Paradox 3: We zijn sociaal, maar zijn we ook verdraagzaam ?	23
Paradox 4: De jeugd van tegenwoordig wordt ouder dan tachtig	24
Paradox 5: ‘Iedereen aan het werk’, werkt niet altijd	25
Paradox 6: We zijn rijk maar ook arm	27
Paradox 7: De beste zit niet altijd in de klas	28
Paradox 8: Wij zijn een ondernemend volk met te weinig ondernemers	29
Paradox 9: De economie zal maatschappelijk verantwoord zijn, of niet zijn ...	30
Paradox 10: We willen innoveren maar het mag niets kosten	32
Paradox 11: Uitstekende ICT, maar halen we er genoeg voordeel uit ?	33
Paradox 12: De wereld is van ons. Zijn wij van de wereld ?	34
Paradox 13: We wonen aan de grootste poort, maar niet alles kan binnen	35
Paradox 14: Beter Bestuurlijk Beleid is klaar. Na de structuur, de cultuur ! ..	36
<i>Onze belangrijkste troeven</i>	38
<i>Hoe aanpakken ?</i>	42
Werken met projecten	43
Projecten rond vier uitdagingen.....	43
Soorten projecten.....	43
Structuur van de actie	45
Sociaal-Economisch Forum	46
<i>Uitdaging I: Voluit voor elk talent</i>	48
Project I.1: Accent op talent	52
Uitdaging	52
Doelstelling.....	52
Aanpak.....	52

Techniek in ieders vizier	52
Proeftuinen	53
Studiekeuze-begeleiding	53
Wetenschap en techniek	53
Project I.2: Succes ondersteunen in studeren en onderzoek	53
Uitdaging	53
Doelstelling	54
Aanpak	55
Project I.3: Méér integratie tussen leren en werken	56
Uitdaging	56
Doelstelling	57
Aanpak	57
Hervorming van de systemen van afwisselend leren en werken	57
Naar een kwalificatiestructuur	58
Meer samenwerking met arbeidsmarktactoren binnen het voltijds onderwijs	58
Voortrekkersbedrijven	59
Stages	59
Goede praktijken overdragen	60
Je bent jong en je wil wat: ondernemen	61
Project I.4: Competentie-agenda	62
Uitdaging	62
Doelstelling	63
Aanpak	64
Project I.5: Diversiteit: gelijke kansen geven – gelijke kansen grijpen	66
Uitdaging	66
Doelstelling	66
Aanpak	66
Project I.6: Werkbaarheid	68
Uitdaging	68
Doelstelling	69
Aanpak	69
<i>Uitdaging II: Creativiteit, innovatie als cultuur, ondernemerschap</i>	72
Met creatief ondernemerschap geraken we veel verder	76
Project II.1: Meer starters	76
Uitdaging	76
Doelstelling	76
Aanpak	76
Het Vlaams Agentschap Ondernemen	77
Virtueel portaal	77
Winwinlening	78
BAN Vlaanderen	78
Vlaams Innovatiefonds (VINNOF)	78
Waarborgregeling	79
Project II.2: Creatieve netwerken: Competentiepolen, strategische onderzoekscentra, universiteiten	79
Uitdaging	79
Doelstelling	80
Aanpak	80

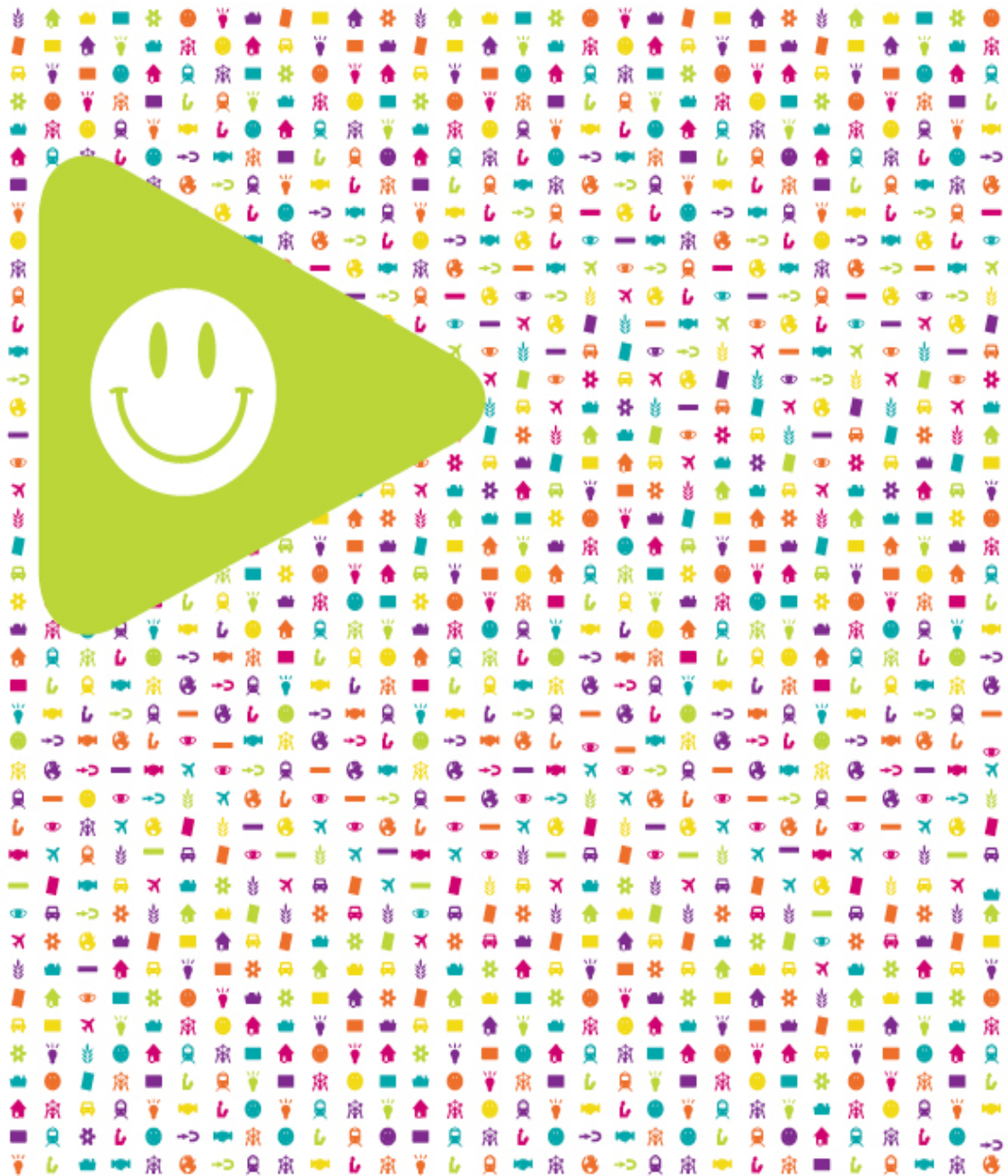
Industrieel Onderzoeksfonds	80
Versterking van de interfacediensten	81
Competentiepolen en strategische onderzoekscentra	81
Project II.3: Internationaal ondernemen	82
Uitdaging	82
Doelstelling.....	84
Aanpak.....	84
Internationale gazelles	84
De toonaangevende rol van bedrijfsgroeperingen	85
Rolmodellen	85
Vlaamse ondernemers voldoende internationaal ?	86
Duurzaam, ethisch en intercultureel ondernemen	86
Verantwoordelijk voor ontwikkeling	87
Project II.4: Toerisme: een sterke economie in eigen streek !	89
Uitdaging	89
Doelstelling.....	90
Aanpak.....	90
Meer toerisme, meer werk. Meer werk, meer toerisme.....	91
Ruimte voor nieuwe logiesvormen en nieuwe jobs.....	91
Kunststedenactieplan.....	92
Innovatie en creativiteit	92
Project II.5: Maatschappelijk verantwoord ondernemen.....	93
Uitdaging	93
Doelstelling.....	94
Aanpak.....	94
Project II.6: Sociale vernieuwingsprocessen.....	96
Uitdaging	96
Doelstelling.....	97
Aanpak.....	98
Innovatie.....	100
Project II.7: Brain Port Vlaanderen	100
Uitdaging	100
Doelstelling.....	101
Aanpak.....	102
Odysseus wereldwijd op de kaart zetten	102
Odysseus ontmoet Europa	102
Methusalem breed bekend maken	102
Project II.8: KMO-innovatie-actieplan.....	102
Uitdaging	102
Doelstelling.....	103
Aanpak.....	103
Administratieve vereenvoudiging	103
Netwerking, kennisverspreiding, samenwerking	103
Innovatie-waardeketen versterken: strategisch innoveren.....	104
Internationalisering.....	104
De verruiming van het steunbaar innovatietraject.....	104
Project II.9: I ³ : een intelligent instrumentarium voor innovatie.....	105
Uitdaging	105
Doelstelling.....	106
Project.....	106

Een breed debat over de evenwichten binnen de begroting wetenschap en innovatie.....	106
Actieve deelname aan “beleidsleren”.....	106
Project II.10: Vlaanderen i-2010: ICT als hefboom voor innovatie	107
Uitdaging.....	107
Doelstelling	108
Aanpak	108
Project II.11: Steden en sub-regio’s als brandpunten van innovatie.....	108
Uitdaging.....	108
Doelstelling	108
Aanpak	109
Project II.12: Innovatief in welzijn en gezondheid	109
Kwaliteit en efficiëntie in zorg.....	109
Uitdagingen.....	109
Doelstellingen	109
Aanpak	111
Onderzoek, innovatie en gezondheid: beter samenwerken	112
Uitdaging.....	112
Doelstelling	114
Aanpak	114
Multidisciplinaire kennis benutten.....	114
Innovatieve ondernemingen actief in de gezondheidssector.....	114
<i>Uitdaging III: Duurzame poort op Europa.....</i>	118
Project III.1: Logistiek Vlaanderen.....	121
Uitdaging.....	121
Doelstelling	122
Aanpak	122
Capaciteitsbenutting van de multimodale infrastructuur	122
Verdere stroomlijning van de regelgeving.....	123
Logistieke clusters opzetten	124
Alternatieve financiering van infrastructuurwerken	124
Logistiek, onderwijs en arbeidsmarkt	125
Onderzoek en ontwikkeling voor logistiek	125
Doelgerichte communicatie	126
Duurzaam omgaan met logistiek.....	126
Gebruik van ruimte en ingezette middelen	127
Verkeersveiligheid als specifiek aandachtspunt in vervoerssector.....	127
Ecologie als aandachtspunt	128
Duurzame mobiliteit benchmarken, opvolgen en bijsturen	128
Innoveren naar duurzaamheid.....	128
Project III.2: Havens en maritieme snelwegen	129
Uitdaging.....	129
Doelstelling	129
Aanpak	129
Project III.3: Strategische uitbouw van onze luchthavens	130
Uitdaging.....	130
Doelstelling	131
Aanpak	132
Project III.4. Van woning naar werk naar woning.....	132
Uitdaging.....	133

Doelstelling.....	133
Aanpak.....	133
Project III.5: De Vlaamse magneet	134
Uitdaging	135
Doelstelling.....	136
Aanpak.....	136
Een beter Vlaams imago ?.....	136
De oorsprong van buitenlandse investeerders meer diversifiëren.....	137
Buitenlandse investeerders verzorgen	137
Task Force Buitenlandse Investerings.....	138
Project III.6: Brussel als poort op Vlaanderen	138
Uitdaging	138
Doelstelling.....	139
Aanpak.....	140
Project III.7: Ruimte om te ondernemen en te werken.....	140
Uitdaging	140
Doelstelling.....	140
Aanpak.....	141
Project III.8: Duurzaam met milieu en natuur, zuinig met grondstoffen	142
Uitdaging	142
Doelstelling.....	143
Aanpak.....	143
Broeikasgassen	144
Bio-plastics en –brandstoffen	144
De overheid als voorloper voor de aankoop van schone technologieën	144
Milieu-Effect-Rapportering.....	144
Afval	145
Bodemsanering	145
Water	146
Duurzaam beheer van (milieu)voorraden.....	146
Milieubewust wonen: actieplan 2010.....	147
Project III.9: Uitmuntend duurzaam energiebeleid	148
Uitdaging	148
Doelstelling.....	149
Aanpak.....	149
Beter besparen dan verbruiken	149
Beter een mix van energiebronnen dan afhankelijkheid van één.....	150
Geen levering aan de klant zonder bevoorrading van het land	151
Geen mededinging of prijsverlaging zonder marktwerking en kostendaling.....	151
Een samenhangende energiepolicies kan niet zonder een duidelijke bevoegdheidsherverdeling	151
Een toekomstgericht energiebeleid dat duurzaam en CO2-arm is	151
Beter interne maatregelen dan de aankoop van emissierechten	152
<i>Uitdaging IV: De overheid in actie</i>	154
Vertrouwen verdienen.....	155
Project IV.1: Klantvriendelijkheid en efficiëntie	155
Uitdaging	155
Doelstelling.....	155

Aanpak	155
Dienstverleningscharters	155
Een diverse overheid	156
Een integere, betrouwbare overheid.....	156
Een kwaliteitsvol regelgevend kader	157
Een efficiënte overheidsdienstverlening	157
De innovatieprijs binnen de Vlaamse overheid	158
Project IV.2: Strategische contracten met de 13 centrumsteden.....	158
Uitdaging.....	158
Doelstelling	159
Aanpak	160
Project IV.3: Meten is weten: Het scorebord van de overheid	160
Uitdaging.....	160
Doelstelling	161
Aanpak	162
De 21 indicatoren van het Pact van Vilvoorde.....	162
Vlaanderen Vergeleken: prestatie vergelijken met andere regio's .	162
Project IV.4: Toekomstverkenningen	164
Uitdaging.....	164
Doelstelling	164
Aanpak	164
Project IV.5: Innovatief via overheidsopdrachten	165
Uitdaging.....	165
Doelstelling	165
Aanpak	166
Juridisch kader	166
Praktijkvoorbeelden	166
Draagvlak	167
Aankoopbeleid	167
De overheid als voorloper bij het gebruik van nieuwe technologieën...	167
Masterplan overheidsopdrachten	168
Project IV.6. Een kosten-effectieve overheid	168
Uitdaging.....	168
Doelstelling	169
Aanpak	169
Project IV.7: Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen	169
Uitdaging.....	169
Doelstelling	170
Aanpak	170
<i>De wil om er voor te gaan</i>	<i>172</i>
<i>Hoe zie jij de toekomst van Vlaanderen ?</i>	<i>174</i>

Samen de toekomst winnen

Samen de toekomst winnen

Vlaanderen is welvarend.

Ook al kennen we allerlei welvaartsziekten, geen generatie was gezonder dan de onze. Ook al kennen we tal van persoonlijke en maatschappelijke problemen, over het algemeen zijn we gelukkige mensen.

Geen enkele generatie had het materieel beter. Geen enkele generatie leefde langer. Geen enkele generatie was ooit beter opgeleid. Ons onderwijs, onze voorzieningen van gezondheids- en welzijnszorg, onze culturele agenda, onze infrastructuur van mobiliteit en communicatie: ze zijn allemaal van een heel hoge kwaliteit en ruim toegankelijk voor iedereen.

Welvaart en welzijn zijn nooit verworven voor altijd.

Welvaart en welzijn zijn zoals de democratie waarin ze bloeien: er moet blijvend aan gewerkt worden. 'Definitief' is een woord dat niet voorkomt in de taal van de politiek. Ook niet in die van de maatschappelijke werkelijkheid. We vergeten nogal vlug dat onze welvaart relatief jong is, niet ouder dan vijftig jaar.

Bovendien leven we in een open wereld. Fysische grenzen staan wel op onze landkaart, maar niet op de stafkaart van de economie. De wereld rondom ons verandert sneller dan ooit. Verandering is de norm, niet de uitzondering. Steeds sneller volgen economische, maar vooral technologische ontwikkelingen, mekaar op.

In die zeer uitdagende internationale economische omgeving moet Vlaanderen zijn toekomst winnen.

Investeren in gekende troeven

De toekomst winnen. Dat kunnen we door onze troeven uit te spelen. Deze zijn veelvuldig, maar de belangrijkste zijn: onze talenten, ons aanpassingsvermogen, onze centrale ligging in West-Europa, onze internationale openheid en de wetenschap dat duurzaamheid kansen en opportuniteiten biedt.

De Vlamingen genieten van een goede reputatie: bekwaam, goed opgeleid, hard werkend en gastvrij. Aan de basis liggen een traditie van ondernemingszin, vermogen tot innovatie, arbeidsethos en een onderwijs van wereldklasse.

Geografisch is Vlaanderen de toegangspoort tot het economische hartland van Europa. Onze roeping als logistieke draaischijf danken we aan de ligging aan de zee, uitgebouwd met een indrukwekkende basisinfrastructuur. Van hieruit vertrekken bevoorradingslijnen naar een Europese markt van 450 miljoen mensen.

Meer dan vroeger oog hebben voor bedreigingen

Onze concurrentiekracht is een bron van welvaart en welzijn. Maar ze wordt bedreigd. Niet altijd zichtbaar maar soms ook sluipend. Door een gebrek aan diversiteit. Door

onvoldoende breedtewerking in het onderwijs. Door sociale ongelijkheid. Door de impact van economie op ecologie. Door een soms stroeve overheid. Door het relatief verlies aan marktaandeel in een globaliserende wereld.

Vele mensen voelen zich hierdoor bedreigd en onzeker. Het is de opdracht van de politieke verantwoordelijken om de weg te wijzen en concrete antwoorden te geven op de vele uitdagingen.

We hebben alles in huis om een goede toekomst te winnen

Daarom koos de Vlaamse regering in juli 2004 voor een regeerprogramma waarin resoluut de nadruk werd gelegd op de versterking van ons sociaal-economisch draagvlak.

De regering nam de voorbije twee jaar maatregelen voor een onderwijs dat nauwer aansluit bij het bedrijfsleven en kwaliteit combineert met praktijk. Om te behouden waar we voor gekend zijn: het beste onderwijs.

Ze schiep ruimte voor ondernemers om te investeren en te innoveren. Om te behouden waarmee we kunnen concurreren: we leveren de beste kwaliteit.

Ze ontwierp trajecten voor de toegang van jonge en oude werklozen tot de arbeidsmarkt. Om te behouden waarin we uitblinken: we hebben de beste werknemers.

De Vlaamse regering investeert niet alleen in, maar ook voor mensen, want het geluk en het welzijn van mensen zijn het einddoel van elk politiek handelen. Niet alleen een *werkzaam* Vlaanderen is ons kenmerk, maar ook een *zorgzaam* Vlaanderen. We hebben de beste gezondheidszorg. We hebben een uitstekende zorgsector die anderen ons benijden.

De wijze waarop de Vlaamse regering investeert in en voor mensen is zakelijk en verifieerbaar. Zopas verscheen een *bilan*, een balans van twee jaar Vlaams regeringsbeleid. Daarin wordt puntsgewijs uiteengezet wat deze regering al heeft verwezenlijkt van het Regeerakkoord van 2004. Al die beslissingen zijn genomen binnen een gezond budgettair kader.

Als Vlaanderen welvarend is, dan is het omdat de vorige generaties hun verantwoordelijkheid namen en er mochten op vertrouwen dat ze daartoe de ruimte kregen. Dat wil de Vlaamse regering ook. Nu is het moment gekomen om naar een hogere versnelling over te schakelen en na te denken over de toekomst van de komende generaties.

De tijd is rijp om ons beleid nóg effectiever te maken, door het te kaderen in een groter geheel van evoluties en ambities; door het nóg meer te concretiseren in bijkomende projecten, investeringen en maatregelen; door de impact ervan te vergroten en zoveel mogelijk mensen en groepen in Vlaanderen bij onze ambities en acties te betrekken.

De horizon van de actie die we voorstellen ligt tussen 2015 en 2020. De beslissingen voor de uitvoering van de concrete projecten voor talentontwikkeling, meer innoverend ondernemerschap, meer performante diensten voor duurzame logistiek en ener-

gie, een beter werkende overheid en de internationalisering, kunnen echter nu, tijdens de huidige legislatuur, genomen worden.

Wat we voorstellen is haalbaar en concreet. Het gaat om een weg langs het GROW-parcours: Goals, Reality, Options, Will.

We bepalen onze *doelstellingen* en moeten vooraf weten waar we willen uitkomen.

We vertrekken van de *realiteit* zoals ze is, en proberen ze te verbeteren door een bedachtzame inzet van onze financiële middelen.

De *opportunities* die zich voordoen zijn die van talentontwikkeling, méér innovatie, betere internationalisatie, duurzame benutting van onze centrale ligging, een betere dienstverlening door de overheid.

We hebben de vaste *wil* om te slagen en de *durf* om uitdagingen in een wereld die transformeert, aan te gaan.

Economie is niet alles en niet alles is economie

De sociaal-economische actie die we hier voorstellen, omvat een economisch programma. Daarmee zijn ook de grenzen ervan aangegeven. Deze actie is geen nieuw regeerprogramma. Ze claimt niet de volledige politiek. Ze accentueert vooral de sociaal-economische dimensies ervan.

Politiek is veel meer dan louter economie. Politiek houdt zich bezig met de regelgeving, de veiligheid en de randvoorwaarden waarbinnen de samenleving zich kan ontwikkelen: van de individuele vrijheid van de burger tot de solidariteit in vereniging en vrijwilligerswerk; van inburgering tot sociale cohesie; van de kansen voor vrij initiatief en ondernemers tot de kansen voor intellectuele ontwikkeling en artistieke creativiteit; van de zorg voor wie door ziekte, ouderdom, tegenslag, fysieke, geestelijke of sociale handicap extra kansen moet krijgen, tot de aandacht voor goede buerschap met andere landen of regio's en voor internationale contacten.

De doelstellingen van deze actie zijn wél politiek. Vlaanderen telt zes miljoen mensen. Dat zijn ook zes miljoen ambities die globaal samen te vatten zijn in: streven naar een zinvol en gelukkig leven.

Daarvoor moeten we drie bruggen slaan: de brug tussen de verschillende groepen van de huidige generatie, de brug tussen de huidige en de toekomstige generaties en de brug naar de wereld.

Daarom gaan we voluit voor talent. We willen dat onze samenleving gelijke kansen biedt aan elk kind, elke jongere, elke oudere, elke man en elke vrouw, om zijn of haar talenten en competenties zo goed mogelijk te ontwikkelen en om deze ten dienste te stellen van de samenleving. We willen een zorgzame samenleving waar levenskwaliteit en maatschappelijke samenhang centraal staan.

We gaan voluit voor onze kinderen. We willen onze huidige levensstandaard, de hoge levenskwaliteit en de goede leefomgeving bestendigen en verbeteren, duurzaam en

bedachtzaam, zodat ook de komende generaties het even goed, zoniet beter hebben dan wij.

We gaan voluit voor de wereld. We willen dat Vlaanderen een topregio blijft, niet alleen in Europa, maar in de hele wereld, vooral ook op sociaal en economisch gebied. Samen de toekomst winnen, om te schitteren tussen de besten.

Economie is een krachtige motor die zorgt voor de aandrijving van de maatschappelijke machinerie. Geen uitgaven voor zorg, cultuur en onderwijs zonder inkomsten uit ondernemen en werk. Geen inkomsten zonder een creatief, functioneel en performant georganiseerd economisch systeem. In de maatschappelijke kringloop levert de economie de kracht voor een genereuze beleidsvoering. Maar terzelfdertijd genereert een gelukkige, creatieve en vertrouwensvolle gemeenschap ook een uitstekend economisch klimaat en de noodzakelijke ondernemerszin.

Dit project besteedt ook aandacht aan thema's die op het eerste zicht niet economisch zijn: onderwijs, milieu, gezondheid, zorg.

Maar elk raken ze aan de economie en creëren ze er belangrijke randvoorwaarden voor.

Als we pleiten voor meer samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, dan is dat niet om het onderwijs ondergeschikt te maken aan de economie. Onderwijs levert geen menselijke productiemachines af, maar is gericht op de menselijke ontvoogding en op de ontwikkeling van elk mens tot een zelfstandig denkend en kritisch wezen. De school is de ontmoetingsplaats bij uitstek waarin interacties tussen mensen worden ontplooid. Het zijn deze banden tussen mensen die het maatschappelijk weefsel mee vormgeven en de sociale cohesie in de samenleving verhogen. Sociale cohesie die op haar beurt een doorslaggevende troef is voor economische vooruitgang.

Als wordt gepleit voor meer aandacht om kansengroepen naar de arbeidsmarkt toe te leiden, dan willen we de zorg voor deze doelgroepen niet beperken tot zorgen voor werkgelegenheid. Zorgbeleid heeft oog voor alle behoeften en noden, ook en zelfs allereerst voor hen die niet (meer) in staat zijn tot actieve deelname aan de economie. Ook ons zorgbeleid wordt vooral emancipatorisch gedreven, met oog voor de volwaardige participatie van elkeen, ook van de zwaksten, de armsten en de achtergestelden.

Een krachtige economie – de werkzame samenleving van ondernemen en werk – maakt de ontwikkeling van een zorgzame, verdraagzame en duurzame samenleving mogelijk. Het vliegwiel wordt daarbij gevormd door de verenigde krachten van de hele samenleving. Soms kan een vliegwiel, door de kracht van haar beweging, een sputterende motor weer op gang trekken.

Op die manier wordt de sociaal-economische actie die we hier voorstellen, ingebed in een breed Vlaams maatschappelijk en politiek project.

Heel Vlaanderen kan meedoen

Precies daarom roept de Vlaamse regering met deze actie alle geledingen van de samenleving – de overheden, de ondernemingen, de werkgevers- en de werknemersorganisaties, de social-profitsector en de verenigingen, de individuele mensen en hun spontane groepen – op om op een zakelijke en geloofwaardige wijze voluit te gaan voor een werkzaam, zorgzaam en duurzaam Vlaanderen.

Dit betekent onze toekomstvisie cijfermatig onderbouwen, werken met een meerjarenbegroting, internationaal vergelijken en het beleid kwantitatief opvolgen.

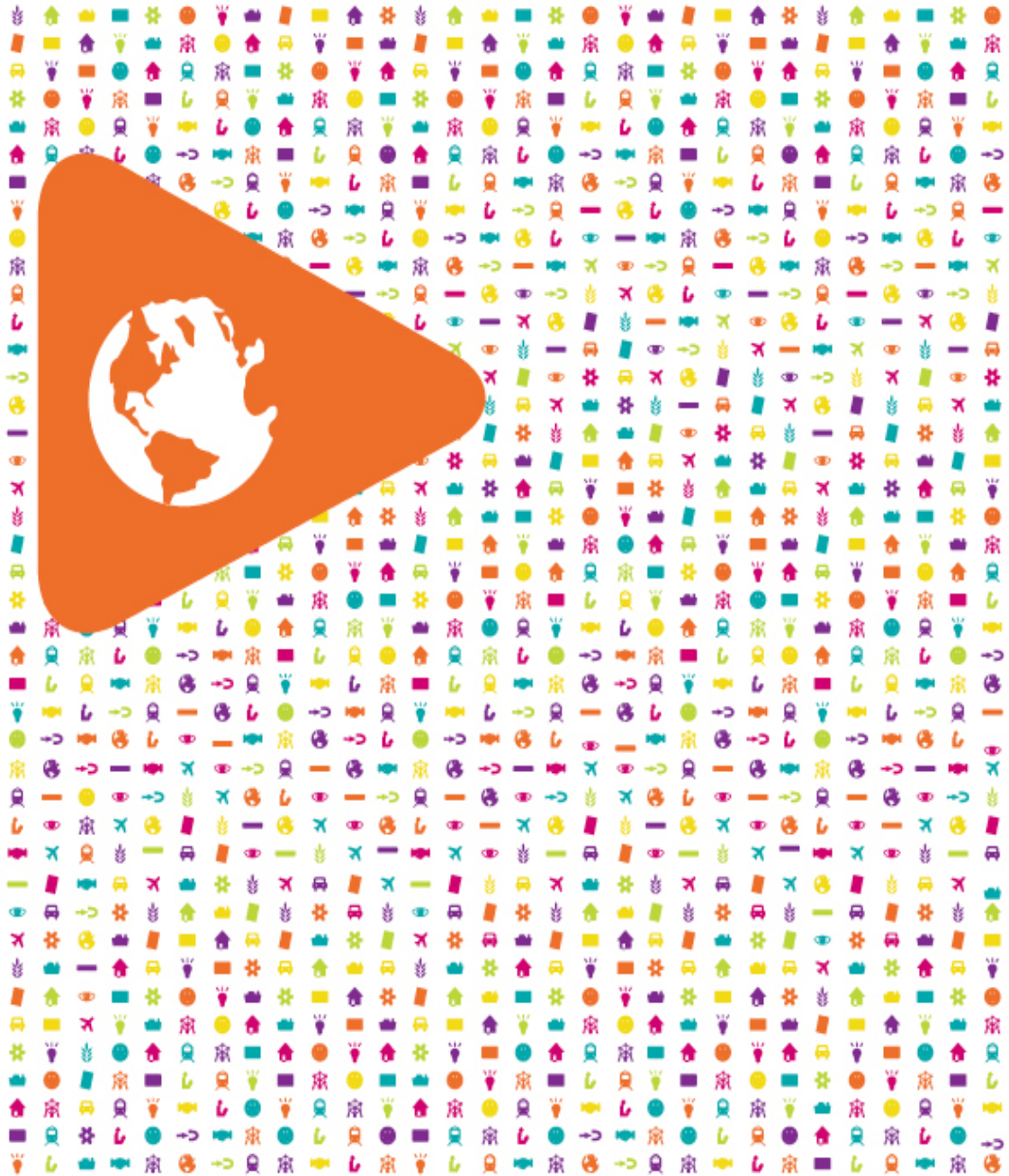
Dit betekent over muurtjes durven kijken, opteren voor maatschappelijke mobiliteit, de verkokering van het beleid doorbreken, tussenschotten afbouwen die alleen eigenbelang afschermen, paal en perk stellen aan territoriumdiscussies, het vrij initiatief versterken.

Dit betekent niet alleen investeren in materiële dingen maar ook in immateriële waarden: in mensen en hun talenten, in groepen en hun diversiteit, in ondernemingszin en arbeidsethiek, in persoonlijk initiatief en ontplooiing, in gelijke kansen, in klantvriendelijkheid en internationale openheid.

Het plan dat we hier voorstellen willen wij niet van bovenaf opleggen. De huidige sociaal-economische ontwikkelingen organiseren zich vandaag veel beter in horizontale netwerken en in partnerschap. We laten daarom de komende maanden ruimte voor dialoog en overleg. We laten de ruimte voor iedereen om mee te stappen in het denk- en doeproces. Zo winnen we samen de toekomst.

Yves Leterme
Minister-president van de Vlaamse regering

Ambities in een snel veranderende wereld

Ambities in een snel veranderende wereld

We wonen in een rijke streek

Vlaanderen is een welvarende regio. Het is er goed om leven. Vlamingen voelen zich goed in hun vel. Ze zijn over het algemeen zeer tevreden over hun sociale contacten, het werk dat ze doen, de buurt waar ze wonen, hun woning en hun gezondheid. De levenskwaliteit en de uitstekende gezondheidszorg leiden tot een hoge levensverwachting.

Het inkomen per hoofd, een graadmeter voor de materiële welvaart, is bij de hoogste ter wereld. Zo ook de gemiddelde koopkracht. De loonkost weegt nog te zwaar, zelfs al wordt ze voor een deel gecompenseerd door de hoge arbeidsproductiviteit.

We hebben een hecht economisch weefsel van KMO's en zelfstandigen, een sterke industrie en een historisch grote inplanting van buitenlandse vestigingen met een hoge technologie- en kapitaalsintensiteit.

In het Vlaamse gewest zijn ongeveer 500 000 ondernemingen actief, waarvan de helft éénmanszaken. Sterk zijn de tertiaire sectoren van de handel, ook in onroerend goed, de kennisintensieve dienstensector, de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening en het onderwijs.

Met zes miljoen Vlamingen op 13 500 vierkante kilometer, vormen we een kleine maar performante, open economie.

Met Brussel beschikken we over een rechtstreekse toegang tot een belangrijk kruispunt van Europese en internationale instellingen.

Van bijzonder belang zijn de transit- en havenactiviteiten. Onze zee- en luchthavens zijn poorten op de wereld.

Onze logistieke netwerken van wegen, spoor, water, pijpleidingen, nutsvoorzieningen, ICT, kabel, gsm en gps zijn uitstekend en bedekken heel Vlaanderen.

Onze sociale voorzieningen zijn van topniveau. We hebben een sterke traditie van overleg en inspraak. De werkloosheid is relatief laag, de werkzaamheidsgraad tussen 20 en 50 jaar is bij de hoogste in Europa. De kwaliteit van het arbeidsaanbod is uitstekend.

Dit komt omdat ons onderwijs hoogstaand is. De Vlaamse beroepsbevolking is immers goed opgeleid, ook door de leerplicht tot 18 jaar. In 2004 had 85 % van de Vlaamse bevolking van 20 tot 24 jaar het hoger secundair onderwijs met succes beëindigd. Met één onderzoeker per honderd werknemers scoort Vlaanderen behoorlijk ten opzichte van het Europees gemiddelde. Sommige van de onderzoeksgroepen in onze universiteiten en kennisinstellingen behoren tot de wereldtop.

De Vlaamse overheid speelt haar eigen bevoegdheden in onderwijs, onderzoek en ontwikkeling, in infrastructuur, in werk en welzijn maximaal uit. Ze beschikt jaarlijks over een budget van ongeveer 20 miljard € waarvan meer dan de helft gaat naar on-

derwijs (42%) en welzijn en gezondheid (14%). De voorbije jaren werd de Vlaamse overheidsschuld verder afgebouwd. Tegen 2009 is Vlaanderen schuldenvrij.

Deze Vlaamse welvaart is relatief jong, een verhaal van de jongste vijftig jaar, niet meer dan twee à drie generaties. Vijftig jaar van inventiviteit, creativiteit, van ondernemerschap en hard werken, van aanpassen aan sociale en economische evoluties.

Maar de wereld rondom ons verandert sneller dan ooit. Verandering wordt de norm, niet de uitzondering. Daardoor is onze welvaart kwetsbaar.

Voluit in de wereld

Globalisering en technologie gaan hand in hand. Containerschepen reduceren het overzees transport tot een bijna verwaarloosbare kostenfactor. De razendsnelle ontwikkeling van de informatietechnologie zorgt voor ogenblikkelijke wereldwijde communicatie. Daardoor hebben miljarden arbeidskrachten, zonder hun land te verlaten, een beslissende impact op onze economie met haar hoge loonkost. De economie wordt niet langer uitsluitend bepaald door een louter krachtenspel tussen overheid, werkgevers en werknemers. Ze is steeds meer onderhevig aan invloeden en evoluties van buitenaf, waar we niet zo maar direct greep op hebben. Het internet heeft de afstanden doen verdwijnen. Productieprocessen kunnen van op afstand gestuurd worden. Orders kunnen snel in het buitenland worden uitgevoerd.

De globalisering zet onze samenleving onder toenemende druk. De sociaal-economische ontwikkelingen in andere werelddelen zijn duizelingwekkend. Zij creëren grote onzekerheid bij onze bedrijven en hun werknemers. Het simplistische verhaal dat wij, in Europa, zullen instaan voor de ‘moeilijke’ en geavanceerde technologieën en economische processen, en dat ‘zij’, in het Oosten en het Zuiden wel de ‘eenvoudige’ en ‘simpele, repetitieve’ zaken voor hun rekening zullen nemen, houdt geen steek.

Wij zijn harde werkers, maar ook elders werkt men hard. Wij zijn flexibel, maar elders is men flexibeler. Onze arbeidsproductiviteit ligt zeer hoog, de arbeidsintensiteit daalt echter. Wij hebben inventieve ondernemers, maar ook elders neemt men risico's en zit er ondernemerskapitaal. Wij hebben een excellent onderwijs dat op de wereldranglijst aan de top staat – onder meer inzake wiskunde – maar ook elders studeert men hard.

De globalisering is een onomkeerbaar proces. Positief is dat ze welvaart en welzijn genereert voor een meerderheid van de wereldbevolking. Ze schept een nieuwe economische dynamiek, waarbij internationalisering steeds belangrijker wordt. Anderzijds kan globalisering ook allerlei negatieve gevolgen met zich meebrengen, op sociaal vlak, op het vlak van leefmilieu of op het vlak van veiligheid. Vlaamse bedrijven krijgen het moeilijk als ze niet snel genoeg evolueren, met alle gevolgen vandien voor tewerkstelling.

Toch moeten we de globalisering leren zien als een opportuniteit. We moeten die marktsegmenten vinden waarin we door onze vaardigheden rendabel zijn, ondanks onze loonhandicap. We moeten flexibeler worden, creatiever ook, en ons steeds beter leren aanpassen.

Daarom staan we voor een periode van nieuwe sociale ontplooiing, waarop we ons moeten voorbereiden. Zo verliep het ook in de vorige eeuw, toen de sociale vooruitgang, na aanvankelijke vrees, toch geleid heeft tot een bloeiende welvaart. Het komt er op aan om de fundamenteën van de sociale samenhang in onze samenleving te vrijwaren van erosie. Vooruitgang en economische welvaart zijn gestoeld op een stabiele, sociaal samenhangende samenleving als noodzakelijke voorwaarde.

We moeten ervoor zorgen dat we kunnen inspelen op de opportuniteiten die geboden worden door de globalisering. Hierbij dient rekening gehouden te worden met eco-efficiëntie, ondermeer door het duurzaam omgaan met natuurlijke hulpbronnen en door milieuverontreiniging terug te dringen.

Voluit in Europa

Meer en meer evolueren we naar een wereld van open grenzen, met vrij verkeer van goederen, diensten en mensen. De eenmaking van de Europese economische ruimte laat zich overal gevoelen, niet in het minst door de vrijmaking – de liberalisering - van de markten voor energie, voor diensten, voor informatie- en communicatietechnologieën, voor het spoor, enz.

De oude natiestaten veranderen van gedaante. Europa neemt een deel van hun taken over en tegelijkertijd spelen ook regio's en deelstaten een steeds belangrijkere rol.

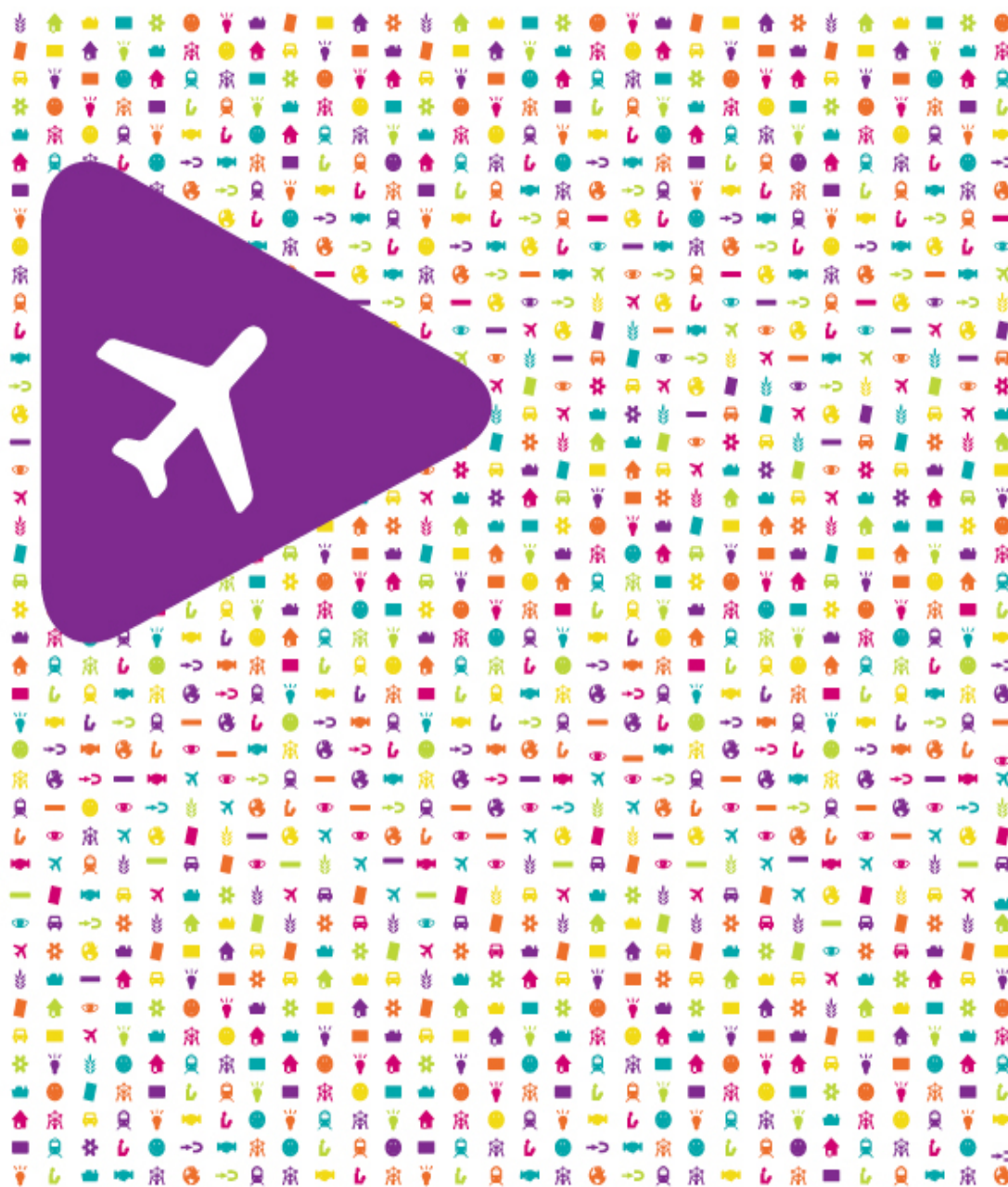
Zelfs een uitgebreid Europa zal slechts zes procent van de wereldbevolking uitmaken. Het behoud van onze welvaart is niet denkbaar zonder de Europese Unie. Vlamingen weten dat. Het vertrouwen van de Vlamingen in de Europese instellingen ligt hoger dan dat van de gemiddelde Europeaan.

Vlaanderen bevindt zich nu nog in het Europese peloton als het gaat over koopkracht. We moeten trachten dit minstens zo te houden. Regio's zoals Scandinavië of Ierland zitten echt in de topgroep van Europa: zij realiseren een economische groei die vergelijkbaar is met die van Japan en de VS.

Wij moeten de ambitie hebben om bij de Europese die kopgroep aan te sluiten. Niet het gemiddelde, wel de top is onze norm. Als we slim genoeg zijn, gaat dat niet ten koste van onszelf, noch van onze omgeving en het milieu. Groei kan ook duurzaam zijn, en ecologisch verantwoord. Vooral de nieuwe economische groei die steunt op wetenschap en technologie, kennis en diensten. Een groei die steunt op creativiteit en aanpassing. Een groei die inspeelt op internationale trends. Op onze centrale ligging. Op een overheidsapparaat dat snel en efficiënt werkt. Een groei die het best tot ontwikkeling komt in een samenleving die ook echt samen-leeft en waarin elke burger ten volle kan participeren.

Daarover gaat deze sociaal-economische actie.

Koplopen of afremmen ?

Koplopen of afremmen?

De veranderingen die volgen uit de liberalisering en globalisering van de economische competitie, confronteren ons ook met een fundamentele vraag: zijn we nog in staat om gelijke tred te houden met vergelijkbare regio's in de wereld ?

Er zijn immers verschillende symptomen die aangeven dat onze sociaal-economische veerkracht misschien wel afneemt. Het gaat hierbij niet enkel om de klassieke problematiek van onze te hoge loonkost en een te groot loonbeslag, of over de vennootschapsbelasting die te hoog is in vergelijking met deze in onze buurlanden. We moeten ons immers niet alleen zorgen maken over de materiële zaken, zoals lonen, investeringen, belastingen, infrastructuur of technologie. Er is meer aan de hand.

De wereldeconomie kan niet worden aangestuurd. Dit vraagt van de overheid, de ondernemingen en de mensen een groot aanpassingsvermogen. Maar precies daarover moeten we ons zorgen maken. Beschikken we wel nog voldoende over alle immateriële troeven die we ooit hadden en misschien nu niet meer hebben ? Moeten we niet bezorgd zijn over de snelle veranderingen in de wereld, veranderingen die we misschien wat te lijdzaam en te weinig dynamisch ondergaan. Over de concurrentie die zich niet langer binnen Europa, maar ver daarbuiten afspeelt. Over een misschien toenemende zelfgenoegzaamheid. Over een te grote onverdraagzaamheid, waardoor we diversiteit niet erkennen als een economische troef. Over het feit dat we te weinig starters en gazelles hebben. Over een te grote uitval aan menselijk talent. Over de soms starre overheid met haar vele administraties en agentschappen.

In wat volgt illustreren we een en ander aan de hand van enkele tegenstellingen – paradoxen – die, hoewel wat polemisch opgevat, ons tot nadenken moeten stemmen.

Paradox 1: Hoe beter het gaat, hoe moeilijker het wordt

We hebben een hoge levenskwaliteit, maar...

... welvaart went, zo wordt gezegd. De afgelopen 60 jaar zijn we er collectief steeds op vooruitgegaan. Qua welvaart bekleden we in Europa en de wereld een toppositie. Door de band is Vlaanderen een bijzonder aangenaam land om in te wonen.

Maar misschien komen we terecht in een “cultuur van de berusting”, waarin iedereen vecht om te houden wat hij heeft. Uit angst om ons geluk en welvaart te verliezen, worden soms kleine problemen uitvergroot. Onze interne dynamiek van verandering en vooruitgang lijkt minder groot en contrasteert fel met de externe veranderingen vanuit de wereld.

Daardoor kijken we misschien ook te weinig vooruit. Steeds minder hebben we aandacht voor vernieuwing. ‘*De wet van de remmende voorsprong*’ speelt ons parten.

We moeten opnieuw durven ambitieuze doelen te stellen. Niet bang zijn om naar andere continenten te kijken. Zelf de ambitie koesteren om nieuwe doelstellingen naar voren te schuiven en deze complexloos na te streven.

Het Bruto Binnenlands Product per hoofd, een graadmeter voor de materiële welvaart, bedroeg in het Vlaamse Gewest 25.405 euro koopkrachtpariteiten.

In een rangschikking van de 25 EU-landen gaan enkel Luxemburg, Ierland, Nederland, Denemarken en Oostenrijk ons voor.

Nog beter is het gesteld met het beschikbare inkomen, waarover de Vlamingen finaal beschikken. Met 15.356 per inwoner in euro koopkrachtpariteiten doen enkel het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk en Duitsland het beter.

Paradox 2: We willen vooruit, maar kunnen niet zondermeer

We proberen een economische groei aan te houden, maar...

...we realiseren ons dat er grenzen zijn aan de groei. We erven onze omgeving niet van onze ouders, maar we hebben ze in bruikleen van onze kinderen. Daarom moet onze verdere ontwikkeling duurzaam zijn: voorzien in de behoeften van de huidige generatie, zonder deze van toekomstige generaties te hypothekeren. Duurzaamheid in milieu, energie en ondernemen beheerst steeds meer het politiek, maatschappelijk en zakelijk discours. Hierin spelen sociale, ecologische en economische principes samen een belangrijke rol.

Vlamingen zijn de laatste jaren minder bezorgd voor het milieu alhoewel het aantal leden van milieubewegingen blijft groeien. Nochtans zijn zij wel degelijk bereid om zich milieuvriendelijk en zuinig te gedragen. We doen het goed op het gebied van afvalverwerking, -sorteren en bodemsanering.

Maar de nieuwe groei-economieën hanteren niet noodzakelijk dezelfde bedachtzaamheid. Zij kunnen daardoor soms ook veel sneller groeien dan wij.

Ook wij moeten opletten dat de economische groei niet ten koste gaat van ons milieu. We moeten kiezen voor een duurzame economische groei, met voldoende draagvlak op sociaal en ecologisch vlak. Het klimaat, de uitstoot van broeikasgassen, de afnemende biodiversiteit, zijn voorbeelden van globale problematieken, die ook globaal moeten worden aangepakt. Maar ook Vlaanderen moet hierin zijn verantwoordelijkheid nemen.

De energie-intensiteit van Vlaanderen neemt af. Nochtans blijft de energieconsumptie wel toenemen.

68% van de Vlamingen vindt dat de Vlaamse overheid voldoende of meer dan genoeg doet om het milieu te beschermen in vergelijking met andere landen. Tegelijk geloven ze minder dan vroeger dat het best tot zeer goed mogelijk is om milieuverontreiniging tegen te gaan (42% in 2005).

Het aandeel hernieuwbare elektriciteit is zeer laag in Vlaanderen. In 2004 bereikten we nog maar 18% van onze doelstelling.

Vlaanderen is goed in het sorteren van afval. Vlaanderen beperkt het storten van huishoudelijk afval en ook wat betreft het aandeel verbrand huishoudelijk afval scoren we niet slecht.

Er is nog geen ontkoppeling tussen de economische groei en het gebruik van primaire grondstoffen.

Paradox 3: We zijn sociaal, maar zijn we ook verdraagzaam ?

We ijveren voor een maatschappij waarin iedereen gelijke kansen heeft, maar...

...Vlamingen zien hierin nog te weinig opportuniteiten. De helft van de Vlamingen is er niet van overtuigd dat diversiteit in de bevolking de maatschappij sterker maakt. We scoren niet zo goed op het gebied van tolerantie, verdraagzaamheid en vertrouwen in de medemens.

Het gebrek aan vertrouwen in onze medemens is een grote maatschappelijke deficiëntie: Zoals men in de twintigste eeuw het arbeidsvraagstuk in belangrijke mate heeft opgelost, zo zullen we in deze eeuw de enorme kansen van samenleven in diversiteit moeten leren inzien. Niet alleen op sociaal en cultureel vlak, maar ook als opportuniteit voor de economie.

Meer dan negen op de tien Vlamingen zijn tevreden over sociale contacten met huisgenoten,, familie en vrienden, met het werk, met de buurt waarin men woont, met de eigen woning, met de levensstandaard, met de vrije tijd.

50% van de Vlamingen is lid van een vereniging.

Amper een derde van de Vlamingen heeft vertrouwen in de medemens.

Het aantal asielzoekers per 1 januari 2006 zijn: 38.000 voor Vlaanderen, 19.000 voor Wallonië en 27.000 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Dit alles genereert grote uitdagingen voor scholen, ondernemingen en organisaties.

Scholen zijn ontmoetingsplaatsen waar men dagdagelijks in contact komt met de anderen. Als afspiegeling van de samenleving heeft de school niet enkel deze bindende functie, ze heeft ook een expliciete educatieve opdracht. Leren omgaan met diversiteit, in de praktijk brengen van verdraagzaamheid zijn zeer tastbare basiswaarden. Jong geleerd is oud gedaan. Scholen zijn de sleutel op de toekomst. Zij zijn de basis voor de sociale cohesie in onze samenleving. Deze sociale samenhang is op haar beurt een belangrijke economische troef. Een open en verdraagzame samenleving effent de weg voor economische groei en welvaart.

Ook het verenigingsleven is bron van maatschappelijk kapitaal. Het speelt een belangrijke rol in de bevordering van de sociale samenhang en het brede diversiteitsbeleid. Ook de bedrijfswereld staat voor uitdagingen, omdat tewerkstelling in belangrijke mate ook de sociale participatie organiseert. Met een veranderende beroepsbevolking wordt de uitdaging steeds groter. Door de demografische evoluties zal de samenleving er in de nabije toekomst vrouwelijker en kleurrijker uitzien. Door de vergrijzing ook gerimpelder.

Paradox 4: De jeugd van tegenwoordig wordt ouder dan tachtig

We leven lang en in goede gezondheid, maar...

...zijn we met genoeg om onze economie draaiende te houden en onze welvaart op peil te houden? De leeftijds piramide van de Vlaamse bevolking vertoont het typische profiel van een verouderde bevolking. Het aandeel ouderen in de bevolking blijft stijgen, vooral ook het aandeel 80-plussers. Daarom noemt met het tijdperk waarin we leven de *zilveren eeuw*. Het is één van de verdiensten van onze welvaartsmaatschappij dat we met zijn allen gemiddeld langer leven dan vroeger.

De natuurlijke aangroei van de bevolking is nagenoeg stilgevallen omwille van de lage geboortecijfers. De bevolkingsgroei steunt nu vooral op immigratie. Tot 2030 wordt een lichte aangroei van de Vlaamse bevolking verwacht, maar niet zo sterk als in de overige gewesten van het land. Van ontvolking is echter geen sprake, in tegenstelling tot de evoluties in enkele zuidere Europese landen.

Langzaam maar zeker evenaart het aantal niet-actieven het aantal actieven. Hierdoor versmalt de financiële basis waarop onze welvaart wordt gecreëerd

De vergrijzing en ontgroening hebben ook gevolgen voor het potentieel aan beroepsbevolking. De instroom van jongeren zal op termijn de uitstroom van oudere werknemers niet meer compenseren. Indien de werkzaamheidsgraad niet toeneemt, en de ouderen vervroegd blijven uitstromen, zal het aandeel van de bevolking op actieve leeftijd (tussen 15 en 64 jaar) tegen 2040 afnemen met 350.000. Deze evolutie is in Wallonië niet zo drastisch en in Brussel verwacht men zelfs een toename.

Vandaag bestaat 18 % van de Vlaamse bevolking uit 65+-ers. In 2040 zal dat 28 % zijn. Dit is meer dan in de andere gewesten (Wallonie: 25% en Brussel 20%). In 2040 is nog maar 1 op 5 Vlamingen jonger dan 20 jaar.

Het aandeel 80+-ers in de bevolking zal naar verwachting stijgen van 4% nu naar 11% tegen 2050. De levensverwachting is anno 2004 77,6 jaar voor mannen en 82,9 jaar voor vrouwen.

De afhankelijkheidsratio, de verhouding van de bevolking buiten arbeidsleeftijd ten opzichte van die op arbeidsleeftijd, bedraagt vandaag 0.67. Tegen 2040 wordt ze 0.9.

Slechts 30 % van de 55+-ers is vandaag actief op de arbeidsmarkt.

De doorstromingscoëfficiënt van de potentiële beroepsbevolking, dit is de verhouding tussen de instroom van jongeren (15-24j) t.o.v. de uitstroom van ouderen (55-64j) bedraagt nu 1,01. Tegen 2040 kantelt de verhouding naar 0,86, met zelfs een dieptepunt van 0,74 in 2020 als de babyboomers massaal de arbeidsmarkt verlaten.

Paradox 5: 'Iedereen aan het werk', werkt niet altijd

De Vlamingen vinden werk op zich belangrijk en zijn tevreden over hun job, maar...

...in Vlaanderen zijn er in vergelijking met de rest van Europa zeer weinig 55-plussers aan de slag zijn. De meeste werknemers zitten in de middenleeftijd. De gemiddelde loopbaan in Vlaanderen is in globo vrij kort. Binnen deze "korte" loopbaan zijn we evenwel bijzonder actief. In een historisch perspectief is onze samenleving vandaag reeds een bijzonder actieve samenleving - tenminste wanneer het gaat om de leeftijdsgroep van 25 tot 44 jaar. Voor deze groep ligt de arbeidsdeelname in Vlaanderen namelijk 86% bijna 8 procentpunten boven het Europese gemiddelde. Bestaande arrangementen die toelaten om zorgtaken op te nemen, om zichzelf bij te scholen, of gewoon om even bij te tanken, maar ook een performante kinderopvang, hebben bijgedragen tot deze hoge werkzaamheidsgraad in deze middengroep. Nooit eerder gingen zoveel mensen - mannen en vrouwen - buitenhuis werken. Daar hangt een sociaal-economische cultuur mee samen, waarin zoveel mogelijk productiviteit, energie en creativiteit wordt geput uit mensen in die leeftijdsklasse, terwijl velen boven de 50 afhaken of uittreden. Alhoewel de Vlaming over het algemeen tevreden is over zijn job springt de hoge werkdruk er het meest negatief boven uit.

9 op 10 Vlamingen zijn tevreden over het werk in zijn geheel, de collega's, de directe chef, de inhoud van de job, de uurregeling, de werkomstandigheden, werkzekerheid. 29% van de Vlaamse werknemers heeft problemen met stress. Werkdruk is de meest ernstige risicofactor.

Vlaanderen telde eind mei 2006 211 142 niet-werkende werkzoekenden. Dat is 2.8 % minder dan in dezelfde maand in 2005. Vandaag is 7.57 % van de actieve Vlaamse beroepsbevolking werkzoekend. Steeds meer 50+-ers zitten echter zonder job. Tussen 2005 en 2006 bedroeg de stijging 19 %. De werkloosheid onder de -25-jarigen viel het afgelopen jaar met 8.4 % terug.

De werkzaamheidsgraad tussen 25 en 49j bedraagt 85%, deze tussen 15-24j 33%, tussen 55-64j: 30%.

In de totale werkloosheid bedraagt het aandeel van vrouwen 54%, +50j: 18%, kortgeschoolden 53%. Kortgeschoolden vormen 15% van de schoolverlaters en na 1 jaar zijn bij de werkzoekende school-verlaters 31% kortgeschoold. Vooral leerlingen met maximaal een attest van de eerste graad van het SO, met een diploma deeltijds of tweede graad BSO vinden moeilijk werk. Bij de hooggeschoolden (38,7% van de schoolverlaters) heeft ¾ na 1 jaar werk gevonden. In de totale werkloosheid bedraagt het aandeel van vrouwen 54%, +50j: 18%, kortgeschoolden 53%.

Dit model is moeilijk vol te houden, niet alleen om financiële redenen en de betaalbaarheid van de sociale zekerheid, maar om meer fundamentele redenen van sociale samenhang. Een samenleving waarin dergelijke scherpe scheidingslijn bestaat tussen hyperactieven aan de ene kant en totaal niet-actieven aan de andere kant, biedt geen gezond en duurzaam draagvlak voor de sociale uitdagingen. Het is het model van de "overspannen" welvaartsstaat.

Een andere paradox op de arbeidsmarkt vinden we in de mismatch tussen vraag en aanbod. Aan de ene kant telt Vlaanderen ongeveer 220 000 niet werkenden werkzoekenden, maar tegelijkertijd raken er heel wat vacatures moeilijk ingevuld. De oorzaak van de knelpuntvacatures kunnen divers zijn: of er studeren onvoldoende mensen af voor de vacatures die worden gevraagd, of men vindt niet de geschikte mensen voor de kwalificaties die men vraagt of de arbeidsomstandigheden zijn niet bepaald gunstig te noemen. Afgezien van een omvattend beleid inzake knelpuntberoepen werd in afwachting van een definitieve openstelling van de grenzen

de beslissing genomen om een versoepelde procedure toe te passen inzake invulling van knelpuntberoepen voor werknemers uit de nieuwe EU lidstaten.

Toch is niet elke werkloze is zo maar direct toe te leiden naar een knelpuntberoep. In de werkloosheid zit er een groep met een vrij laag arbeidsmarktprofiel (laaggeschoolde jongeren, allochtonen, oudere werkzoekenden, werkloze arbeidsgehandicapten en langdurig werklozen die om diverse redenen ver van de arbeidsmarkt staan) voor wie de toegang tot de arbeidsmarkt niet vanzelf en soepel verloopt. Los van scholing spelen voor allochtonen ook andere factoren mee die de toegang tot de arbeidsmarkt bemoeilijken. Kennis van het Nederlands, andere achterstandskenmerken, en soms ronduit discriminatie. Dat mensen gediscrimineerd worden op basis van hun huidskleur, hun naam of hun afkomst is ethisch absoluut onaanvaardbaar en zal blijvend bestreden worden door de Vlaamse regering. Bovendien is het economisch onzinnig dat een belangrijke groep mensen om redenen van discriminatie van de arbeidsmarkt worden weggehouden. Dit zet een hypotheek op de sociale samenhang én een rem op de economische ontwikkeling. We moeten samen dit tij keren.

Via de sluitende aanpak heeft elke werkzoekende het recht op een begeleiding op maat. Tegenover dit recht op begeleiding staat ook de plicht om in te gaan op elk passend jobaanbod of aanbod inzake opleiding en begeleiding.

Sommige werkzoekenden zijn om allerlei redenen vervreemd geraakt van de arbeidsmarkt. De sociale economie heeft de opdracht om via de integratie van langdurig werkzoekenden en/of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, sociaal-economische meerwaarde te creëren. Ze kan een oplossing bieden voor deze mensen. Niet alleen als duurzaam opvangnet, maar evengoed als voortraject naar een job in de reguliere economie.

Paradox 6: We zijn rijk maar ook arm

Vlaanderen realiseert een hoge welvaart, maar...

... er zijn toch nog sociale ongelijkheden. Vlaanderen behoort tot de rijke Noord/West-Zuid/Oost as in Europa. De rijkdom is redelijk goed verdeeld, de inkomensongelijkheid neemt niet toe. Wel hebben vrouwen, ouderen, alleenstaanden en eenoudergezinnen een hoger risico om in armoede te verzeilen. Bepaalde wijken in steden zijn concentratiehaarden van probleemsituaties en vergen een bijzondere aanpak.

De realiteit is dat er vandaag de dag nog steeds een goede 11 % van de Vlamingen arm zijn. D.w.z. dat een kleine 700 000 mensen in Vlaanderen moeten rondkomen met ongeveer 9000 € per jaar.

Uiteraard is armoede meer dan een tekort aan inkomen. Armoede is een web van uitsluitingen en het ontbreken van netwerken. Armoede kent dus veel meer dan alleen een financiële dimensie. Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan (cultuur, gezondheidszorg, wonen enz.). Deze kloof kunnen armen niet altijd op eigen krachten overbruggen.

Voor wie het moeilijk heeft is er onze sociale zekerheid. Toch is duurzaam werk de beste buffer tegen armoede.

Het Bruto Binnenlands Product per hoofd in Vlaanderen wordt op 26.200 euro koopkrachtpariteiten (KKP) geraamd, dat is meer dan de 22.400 euro KKP voor EU-25 (2004).

In 2004 leefde 11,3% onder de armoedegrens, dit is minder dan voorheen en in de andere gewesten.

Het aantal mensen met betalingsachterstand bij leningen daalt. 0,4% van de bevolking kreeg in 2005 een leefloon., waarvan de helft alleenstaanden, 1 op 5 is een eenoudergezin met kinderen, 1 op 5 heeft een vreemde nationaliteit, 6 op 10 is vrouw en 1 op 4 is jonger dan 25 j.

De totale schuld van het Vlaamse gewest neemt jaarlijks af: van 8,3 miljard euro eind 1995 tot 0,9 miljard eind 2005.

Paradox 7: De beste zit niet altijd in de klas.

Naar internationale normen is ons onderwijssysteem excellent. De kwaliteit van het Vlaamse onderwijs staat buiten kijf, maar....

... het kent ook zijn zwakheden. Het Vlaamse onderwijs behoort tot de wereldtop in wiskunde, wetenschappen en begrijpend lezen. De verschillen tussen best en slechtst presterenden zijn echter ook bij de grootste van de wereld. Ons onderwijs biedt nog te weinig ruimte voor exploratie, ervaringsgedrevenheid, ontwikkelen van vaardigheden, attitudes, zelfvertrouwen en differentiatie in het aanbod naargelang het talent van de leerling. Precies deze kwaliteiten zijn nodig voor meer ondernemerschap en het verzilveren van de kansen die diversiteit biedt.

We hebben relatief veel laaggeschoolden. Maar toch is de groep met een diploma hoger onderwijs groter dan het OESO-gemiddelde.

De ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs bleef de voorbije jaren ongeveer stabiel rond de 12%. Deze doet zich vooral voor bij jongeren in het beroeps- en deeltijds onderwijs. In deze afdelingen komen vooral kansarme en allochtone jongeren terecht. Te weinig wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid om leren en werken te combineren.

Afkomst speelt ook nog op andere manieren: leerlingen die thuis geen Nederlands spreken, lopen snel een achterstand op in het onderwijs. Al dan niet deelnemen aan het hoger onderwijs, hangt sterk af van het diploma van de ouders en hun werksituatie: Slechts de helft van de scholieren waarvan de moeder kortgeschoold is, en die afstuderen in het secundair onderwijs, gaat naar het hoger onderwijs. Negen op tien kinderen van hooggeschoolde moeders, starten in het hoger onderwijs.

Gelijke startkansen moeten er zijn voor iedereen in het onderwijs, van kleuterschool tot universiteit. Dit is nodig is om de maatschappelijke samenhang in een samenleving met groeiende diversiteit te waarborgen. Maar ook na de schoolbanken is het van belang dat talenten en competenties worden ontwikkeld. De laatste jaren stijgt het aantal mensen dat meedoet aan levenslang leren. Maar van de 8% in 2004 is het nog een hele weg om de Europese doelstelling van 12,5% tegen 2010 te bereiken. Maar ook hier een paradox. Wie al hoog geschoold is, volgt vlotter een verdere opleiding (18 %). Zij die het echt nodig zouden kunnen hebben, doen dit veel minder (4 %).

We moeten onze leerlingen ook meer warm maken voor wetenschap, techniek en technologische innovatie. Zeker en vooral ook meisjes, die sterk ondervertegenwoordigd zijn in deze richtingen.

Voor leesvaardigheid scoort enkel Finland beter. Vlaanderen zit in dezelfde groep als Canada, Australië en Korea. Voor wetenschappelijke geletterdheid scoort Vlaanderen opieuw zeer goed na Finland, Japan, Hong Kong en Korea. Vlaamse jongeren zijn absolute wiskundeknobbels!

Bij de 25 tot 64-jarigen heeft 63% hoogstens een diploma secundair onderwijs. Vooral jongeren zijn geleerd! 80% van de 25-34jarigen heeft minstens een diploma van SO. Dit is vijfprocentpunt hoger dan het OESO gemiddelde. Enkel Finland, Oostenrijk, Duitsland, Denemarken en Zweden doen het nog beter. Vrouwen hebben hier geen achterstand meer. De ouderen zijn doorgaans lager geschoold: 40% van de 55-64 jarigen heeft minstens een diploma SO op zak.

Binnen de beroepsbevolking neemt slechts 10 % deel aan levenslang leren, tegenover meer dan 25 % in Zweden en Finland. De deelname van kortgeschoolden is minder dan de helft van het gemiddelde, ook voor oudere werknemers wordt niet of weinig geïnvesteerd in permanente vorming.

Paradox 8: Wij zijn een ondernemend volk met te weinig ondernemers

Vlaanderen heeft een hoge productiviteit, veel kennisintensieve diensten met een relatief hoog aandeel creatieve beroepen, maar....

...Vlamingen hebben een gebrek aan ondernemingszin, durven geen risico's nemen, hebben te weinig vertrouwen in eigen ondernemerskwaliteiten en blijven teveel hangen in traditionele sectoren.

Hierdoor is er te weinig jobcreatie, niettegenstaande veel aandacht voor innovatie en creativiteit. Het is paradoxaal dat we er onvoldoende in slagen om de economische groei om te zetten in banen, dat we zoveel mensen hebben in creatieve beroepen, maar zo weinig starters, en dat de investeringen in innovatie onvoldoende commercieel verzilverd worden.

*Onze ondernemingsgraad, het aantal volwassenen dat actief betrokken is bij het opzetten van een onderneming, is slechts 3,7 per 100, minder dan het Europees gemiddelde van 5,2 op 100.
In de VS loopt dit aandeel op tot 12,4%.*

In 2005 was 7,4% van de firma's en eenmanszaken pas gestart. In hetzelfde jaar gingen er net iets minder failliet (0,9%) of zetten hun activiteiten stop (6%).

Zowel ondernemingen als overheid blijven achter op het vooropgestelde groeipad inzake O&O. We behoren wel tot de betere middenmoot in Europa, maar de O&O inspanningen van bedrijven zitten geconcentreerd in een beperkt aantal, grote ondernemingen: De 'typische' Vlaamse KMO wordt nog onvoldoende gestimuleerd om middelen vrij te maken voor innovatie en O&O. Ook op het vlak van patenten en octrooiën zouden we nog beter kunnen scoren.

Het aantal innovatieve starters gaat in stijgende lijn maar het gaat nog om kleine aantallen. De grootste relatieve groei van tewerkstelling situeert zich bij innovatieve 'high-tech' starters en ondernemingen die beroep doen op durfkapitaal. Ondanks grote inspanningen door de overheid in de laatste jaren, hebben zij echter soms nog problemen om de weg naar durfkapitaal te vinden.

Bedrijven die intern aan organisatieverandering willen doen voelen zich vooral gehinderd door wettelijke beperkingen en moeilijkheden met informatica of techniek (telkens 46% van de ondernemingen). Naast deze externe factoren ondervinden ze ook belemmeringen binnen hun eigen organisatie: moeilijkheden met de planning, weerstand van het uitvoerend personeel.

Paradox 9: De economie zal maatschappelijk verantwoord zijn, of niet zijn

Een aantal bedrijven is al baanbrekend in het ondernemen voor mens, milieu én maatschappij...

... maar het merendeel van de bedrijven ziet vandaag voor zichzelf hierin nog geen actieve rol weggelegd. Economische en sociale doelstellingen worden dan ook nog te vaak als onverenigbaar beschouwd. Terwijl beiden intrinsiek met mekaar verbonden zijn. De perceptie dat maatschappelijk verantwoord ondernemen een risico inhoudt, moet worden omgebogen naar een verhaal van kansen.

Een maatschappelijk verantwoorde economie vindt haar draagvlak in sociale samenhang en verdraagzaamheid, in duurzaamheid met respect voor de draagkracht van het milieu.

Ondernemingen maken deel uit van deze sociale samenleving. Ze vormen geen geïsoleerde entiteiten, maar vormen mee de sociale cohesie: ze staan in relatie tot hun werknemers, tot de buurt waarin ze werken, tot de landen waarvan ze afnemen en de middenveldorganisaties die interesse hebben in hun werkzaamheden. Een onderneming zal minder performant kunnen zijn op zowel economisch, sociaal als op milieugebied als ze niet op de hoogte is van de noden en verwachtingen van haar *stakeholders*. Overleg en dialoog met de stakeholders vormen dan ook de ruggengraat van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap.

Vlaanderen investeert in Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Er is een digitaal kenniscentrum voor de Vlaamse ondernemer en Lerende Netwerken begeleiden hen op de werkvloer.

Veel Vlaamse bedrijven rapporteren reeds vrijwillig over hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Deugdelijk bestuur is belangrijk. Zowel de Code Lippens (beursgenoteerde ondernemingen) als de Code Buysse (KMO's) krijgen meer en meer aandacht.

Elk jaar steunt de Vlaamse overheid meer dan 500 diversiteitsplannen in Vlaamse bedrijven.

Al meer dan 350 Vlaamse ondernemingen die zich sociale economie-bedrijven noemen, bieden werk aan 25.000 werknemers.

Heel wat van deze initiatieven kunnen rekenen op overheidssteuning.

Hiervoor zijn er meerdere beleidsmaatregelen. Zo zijn er de sociale werkplaatsen en de beschutte werkplaatsen die resp. 2.500 en 18.000 mensen tewerkstellen.

Daarnaast zijn er de invoegbedrijven en –afdelingen waarvan de werknemers zich gradueel in de reguliere economie invoegen. Dit zijn er inmiddels een 100-tal met een tewerstelling van ongeveer 3000 werknemers.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is geen stroming op zich maar zit verweven met de reguliere bedrijfsvoering. Het gaat o.a. over de strategische competentieontwikkeling van al de medewerkers, de transparantie naar werknemers en klanten, een actief diversiteitbeleid, een duurzame sociale dialoog, een duurzaam investerings- en aankoopbeleid. Maar bovenal communiceert en rapporteert een maatschappelijk verantwoorde onderneming over haar vorderingen en uitdagingen.

Het onderwijs integreert MVO inzichten nu reeds in haar opleidingscurricula, bedrijven nemen al daadwerkelijke en aantoonbare engagementen om maatschappelijke return te verzekeren, de overheid faciliteert en biedt beleidsinstrumenten aan.

Het bedrijfsleven kan zich inspireren op initiatieven die binnen de sociale economie worden genomen, bijvoorbeeld de invoegeconomie. Het vormt een boeiende uitdaging

om bruggen te slaan tussen de reguliere economie en de sociale economie, bruggen, die de uitwisseling van ervaringen en kennisdeling tussen beide mogelijk maken en die een katalysator zijn om sociale processen in de reguliere economie en economische wetmatigheden in de sociale economie te injecteren.

Paradox 10: We willen innoveren maar het mag niets kosten

De laatste 10 jaar heeft de Vlaamse regering enorme investeringen gedaan in Onderzoek en Ontwikkeling (O&O), maar...

... de Europese norm van 1 % van het Bruto Binnenlands (Regionaal) Product voor de overheid en 2 % voor de bedrijven tegen 2010 is nog lang niet gehaald.

De Vlaamse overheid is aan een inhaalbeweging bezig. Om tegen 2010 de Europese norm te halen zal de Vlaamse overheid jaarlijks bijna 200 miljoen euro extra moeten besteden aan O&O. Dit is meer dan een verdubbeling van de huidige inspanningen. Vlaanderen scoort zwakker dan de buurlanden. Finland en Zweden, met een vergelijkbare economische structuur en bevolkingsaantal, halen wel de 1% norm. De O&O-uitgaven van de bedrijven dalen zelfs sinds 2001, zoals trouwens elders in Europa. De Innovatiebarometer van de Europese Unie en de FDI-vertrouwensindex (FDI: Directe Buitenlandse Investerings) schrijven deze trend toe aan een verschuiving van O&O-activiteiten naar nieuw opkomende economieën zoals China, India of de voormalige Oostbloklanden. De 'typische' Vlaamse KMO is nog onvoldoende gemotiveerd om middelen vrij te maken voor innovatie en O&O.

In 2003, het laatste jaar waarvoor gedetailleerde cijfers over de reële O&O-uitgaven beschikbaar zijn, besteedde Vlaanderen 2,14% van het BBP aan O&O. Hiermee behoren we tot de betere middenmoot in Europa. Het percentage van de O&O-uitgaven wordt echter steeds relatief uitgedrukt ten opzichte van het BBP, dat ook jaarlijks groeit. Met andere woorden, als we de 1%-norm willen halen, dan moet de groei van de O&O-uitgaven groter zijn dan deze van het BBP. Dit vergt een ernstig budgettair engagement.

De Vlaamse overheid investeert 0,73% van BBP in O&O. Dit is al stukken beter dan in 1995 (0,55%). We moeten echter naar 1 %.

We scoren laag in aantal octrooien per miljoen euro O&O uitgaven in vergelijking met andere EU- landen.

In 2003 telden de bedrijven 32.000 O&O personeel of 1,3% van de beroepsbevolking in allerlei functies. Dit is relatief goed in EU-verband.

In 2002 waren drie sectoren goed voor ruim 60 % van de O&O investeringen: de sector van de audio-visuele apparaten en communicatieuitrusting, de chemie en de farmacie. Deze 60 % werd gehaald door slechts 5 grote bedrijven.

Paradox 11: Uitstekende ICT, maar halen we er genoeg voordeel uit ?

Vlaanderen is koploper op de breedbandsnelweg, maar...

... het gebruik van internet hinkt na. In breedbandpenetratie was Vlaanderen ooit koploper. Nu zijn we nog slechts zesde in Europa. Dat is nog altijd uitstekend: 46% van de huishoudens heeft thuis breedbandaansluiting. Maar op het vlak van breedbanddiensten, zoals e-government, e-mobiliteit (telewerken, e-leren, telebanking,...), e-gezondheid (telezorg, thuiszorg), lopen we achter. Vlamingen gebruiken het internet wel minstens evenveel als de andere EU15-burgers om informatie op te zoeken over goederen en diensten of over een ziekte of de voeding, om e-mails te versturen of te ontvangen, om aan e-banking te doen of voor spelletjes en muziek. We behoren echter ook voor deze internettoepassingen niet tot de Europese top.

De kans dat een burger een internettoepassing gebruikt, stijgt met het opleidingsniveau, en dit voor alle toepassingen – behalve voor het downloaden en spelen van muziek en spelletjes. De toenemende digitalisering van onze samenleving in alle sectoren, zowel in de persoonlijke als de professionele sfeer, veronderstelt ook dat iedereen voldoende getraind wordt in ICT-vaardigheden. Vooral bij kortgeschoolden bestaat de kans dat zij onvoldoende over deze vaardigheden beschikken. Hierdoor ontstaat een *digitale kloof*, die versterkt wordt omdat nieuwe ICT-toepassingen steeds sneller evolueren. Wellicht spelen ook nog andere remmingen, zoals de vrees voor inbreuk op privacy, mee in het gebruik van nieuwe toepassingen.

België staat slechts 17de op de 'e-readiness ranking 2005' van *The Economist*. Ook onze bedrijven maken nog te weinig gebruik van Informatie- en CommunicatieTechnologieën (ICT). Kleine bedrijven – en in Vlaanderen zijn er nogal wat KMO's - lopen achter. Voor het gebruik van bedrijfswebsites als instrument voor professionele marketing zijn meer inspanningen nodig om tot de Europese top te behoren. Internet en e-mail worden door alle ondernemingen gebruikt, maar er is nog weinig implementatie van zakelijke processen en on-line activiteiten (zoals internetbankieren, producten on-line kopen, on-line ontvangen van bestellingen, ...).

In 2005 had 56 % van de Vlaamse huishoudens een internetaansluiting. Bij de Europese koplopers is dit 73 %.

Slechts 11 % van de Vlamingen koopt af en toe iets via het internet, tegenover 36 % van de Zweden. E-banking is ingeburgerd bij een kwart van de Vlamingen, tegenover bij meer dan 50 % van de Finnen.

Jongeren gebruiken bijna allemaal internet. Bij de 60+ers is dit nog geen 1 op 5. Hooggeschoolden gebruiken in grote getale (86%) het internet, de laaggeschoolden (LSO) in veel beperktere mate (37%). De kostprijs is blijkbaar nog een rem voor lage inkomens (<1999 euro): 35%.

76% van de bedrijven met meer dan 10 werknemers heeft breedbandverbinding, in EU-25 is dit 63% . Zweden staat aan de top met 83%. 66% van de bedrijven (>10 wkn) heeft een eigen website, ook hier is Zweden koploper (85%).

18 % van de Vlamingen gebruikt e-government toepassingen , t.o.v. 52 % van de bevolking in Zweden. Het aanbod door de overheid in Zweden is ook wel groter dan dat in Vlaanderen.

Paradox 12: De wereld is van ons. Zijn wij van de wereld ?

Vlaanderen heeft verschillende troeven waarmee het kan inspelen op de trends in internationalisering en globalisering, maar...

... minder dan de helft van de Vlamingen vindt dat de globalisering een goede zaak is voor ons. Een nog kleinere groep vindt het een opportuniteit. Onze opvattingen terzake delen we met de mediterrane landen. De Angelsaksische en Scandinavische landen staan veel gunstiger tegenover deze mondialisering.

De Europese Unie kan dan weer wel op heel wat steun rekenen van de Vlaming. De multilaterale besluitvorming is eveneens belangrijk. Daarom moeten we aanwezig zijn in internationale fora en actief deelnemen aan internationale vergaderingen en programma's.

We moeten ons meer openstellen voor netwerking en uitwisselingsprogramma's. Dankzij het onderwijs zijn Vlamingen traditioneel meertalig. Bij onze jongeren is de belangstelling voor talenkennis en voor internationale uitwisselingsprogramma's echter tanende. Nochtans is het precies die talenkennis die Vlaanderen als logistieke poort op Europa een competitief voordeel biedt.

Onze uitvoer is sterk geconcentreerd op onze buurlanden. Indien de conjunctuur in deze regio's daalt, voelt Vlaanderen hiervan meteen de gevolgen.

De buitenlandse investeringen in Vlaanderen (vooral vanuit VS en Japan) namen in aantal projecten nog toe en creëerden in 2004 bijna 3000 jobs, maar de investeringswaarde daalde aanzienlijk.

Bijna de helft van de Vlamingen zegt voldoende Frans te kennen voor een gesprek. Dit is 7,5% minder in 2001 t.o.v. 1997. Vlamingen staan op de tweede plaats voor de kennis van Frans, op de 8ste plaats voor Engels en de 4de plaats voor Duits binnen Europa.

Slechts 2,2% van de universiteitsstudenten en 1,5% van de hogeschoolpopulatie neemt deel aan het Erasmusprogramma; In 2004 lipen slechts 542 leerlingen en leerkrachten een stage beroepsopleiding in het buitenland.

Onze uitvoerratio bedraagt 97,5% van het Bruto Binnenlands Product. Bijna de helft van uitvoer gaat naar drie buurlanden, drie-vierde is gericht op EU, Dit is hoog in vergelijking met andere EU-landen.

Vlaanderen telt 56,4 buitenlandse aankomsten per 100 inwoners, dit is een matige score op Europees vlak.

Paradox 13: We wonen aan de grootste poort, maar niet alles kan binnen

Via zijn zeehavens en zijn dicht logistiek netwerk, investeert Vlaanderen in mobiliteit en logistiek, maar...

... het is duidelijk dat er fysische en maatschappelijke grenzen zijn aan de infrastructurele en nautische capaciteit van onze havens. *Mutatis mutandis* geldt hetzelfde voor de luchthaven van Zaventem. Onze wegen, spoorlijnen, en kanalen vergen aanzienlijke onderhoudsbudgetten om de kwaliteit ervan op peil te houden.

Ondanks het uitgebreide transportnet is congestie op de weg een acuut probleem in en om onze logistieke poorten. De verschuiving naar andere vervoersmodi loopt moeizaam, met een stagnerend vervoer over de binnenwateren en transport over het spoor dat onder het Europees gemiddelde ligt.

De veiligheid van onze wegen scoort nog steeds slecht. Dat leidt niet alleen tot veel verkeersslachtoffers en ongevallen (dubbel zoveel als bij de Europese koplopers), maar ook tot een lage betrouwbaarheid van het transportsysteem.

Ook inzake telewerken behoren we duidelijk niet tot de koplopers. Finland en Nederland geven aan dat er op dit vlak nog zeker een verdubbeling mogelijk is. Dat betekent niet alleen minder files, minder externe kosten van het verkeer, maar levert ook een belangrijke sociale bonus op (betere afstemming werken-huishouden; betere integratie van fysiek minder mobiele).

En fietsen zou, gelet op wat er in Nederland en Denemarken kan, ook nog met 50% moeten kunnen toenemen.

Na Nederland is Vlaanderen de dichtstbevolkte regio in Europa. De grote inspanningen om de ruimte op een planmatige wijze te ordenen, hebben niet verhinderd dat de druk op de open ruimte blijft toenemen. Er is een voortschrijdende suburbanisatie, zowel economisch als op het vlak van wonen. De uitbreiding vindt vooral in het buitengebied plaats. De open ruimte in Vlaanderen wordt stilaan zeer schaars.

De totale bebouwde oppervlakte is tussen 1995 en 2005 met de helft toegenomen. Sinds 1997 treedt er vertraging op van de jaarlijkse aangroei. De gemiddelde perceelsoppervlakte van bouwpercelen neemt toe. De oppervlakte voor de industrie neemt buiten de knooppunten sterker toe dan in de voorziene knooppunten.

De dichtheid van ons snelwegennet is 63 km per 1000 km² tegenover gemiddeld 16 in de EU, 127 tegen gemiddeld 49 voor het spoorwegennet en 74 tegen gemiddeld 9 voor de bevaarbare binnenwaterwegen.

De bezettingsgraad voor de wegen (99.000 personen per km wegenis) is matig in vergelijking met Luxemburg, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Het aantal tonkm goederenvervoer per km wegenis ligt wel hoog.

Er is 5 miljoen uur file per jaar op de snelwegen, 5 % van de rij-uren zijn verliesuren. De gemiddelde Vlaming was in 2004 per week ongeveer 7.5 uur op de baan, dit is een kwartier meer dan in 1999.

4/5 van het territorium is onbebouwd. Op 20j tijd is de onbebouwde oppervlakte met 7,7% of 851 km² afgenomen. Per jaar komen er ongeveer 20 km² bebouwde percelen bij. Sinds 1997 neemt de aangroei in intensiteit af.

Paradox 14: Beter Bestuurlijk Beleid is klaar. Na de structuur, de cultuur !

De nieuwe structuur van de Vlaamse administratie is klaar...

... maar de echte uitdaging begint nu pas. Met *Beter Bestuurlijk Beleid (BBB)* onderging de Vlaamse overheids-administratie de grootste hervormings-operatie sinds haar ontstaan. De doelstelling is om meer kwaliteit te bereiken in de dienstverlening, en deze ook toegankelijker te maken voor de mensen.

De interne samenhang wordt veel duidelijker, door een nieuwe indeling in dertien homogene beleidsdomeinen.

Ook werd bijzondere aandacht besteed aan een betere interne communicatie en samenwerking tussen beleidsdomeinen. De verschillende organisatie-onderdelen hebben een grotere autonomie gekregen. En ook de dienstverlening aan de burger kan sneller gebeuren.

Maar nu de nieuwe structuur er is, is het werk nog niet gedaan. Integendeel. Het begint pas. De herstructurering van de Vlaamse overheid is slechts een middel, geen doel.

In de recente hervorming 'Beter Bestuurlijk Beleid' (BBB) van de administratie van de Vlaamse Gemeenschap, werden ruim 34 000 ambtenaren ingedeeld in dertien beleidsdepartementen, 43 Intern Verzelfstandigde Agentschappen (IVA) en 20 Extern Verzelfstandigde Agentschappen (EVA).

In 2005 is 12 miljoen euro aan administratieve lasten verdwenen.

41% van de Vlamingen is voorstander van uitwisseling van gegevens tussen administraties als dit de dienstverlening kan bevorderen, 30% blijft ertegen.

18 % van de Vlamingen gebruikt e-government toepassingen, t.o.v. 52 % van de bevolking in Zweden

16% van de Vlamingen (EU-25: 21%) zoekt via de website, 7% (EU:11%) download officiële documenten en 4% (EU:6%) stuurt via dit kanaal ingevulde formulieren op (situatie 2005).

Dagelijks bevragen ongeveer 4000 personen de Vlaamse Infolijn.

De veranderingen en verbeteringen moeten vooral in de 'cultuur' worden ingebed. Beter besturen moet vooral een kwestie van mensen en cultuur zijn, en minder van structuren. Evolueren van structuur naar cultuur, dit vormt de uitdaging.

Er zijn nog andere aandachtspunten. De Europese Commissie gaf ons recent al het maximum aan punten voor het elektronisch en interactief zoeken van een job via de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB). En ook de Vlaamse Infolijn werkt behoorlijk. Toch moeten we niet op ons lauweren rusten, we moeten de inspanningen op het vlak van e-government nog versterken.

Onze belangrijkste troeven

Onze belangrijkste troeven

De Vlaamse regering en de overheidsadministraties alleen zijn niet in staat om de brede ambities voor onze samenleving, onze kinderen en onze regio te realiseren. De realiteit van de samenleving en de steeds sneller evoluerende globalisering, overstijgen de capaciteit van het overheidsapparaat.

Er is méér nodig om onze plaats in het koppeloton van Europa weer in te nemen.

Ondernemingen creëren jobs. Politici de randvoorwaarden.

Regeringen kunnen creativiteit en dynamiek niet van bovenaf opleggen. Het zijn de mensen die creatief en dynamisch zijn.

Over hervormingen in onderwijs, arbeidsmarkt en economie kan het beleid beslissen. Ze zijn pas succesvol als ze ook breed gedragen worden.

Bouwen aan een beter Vlaanderen is dan ook niet alleen een opdracht van de overheid. Het is een taak van iedereen: regering, overheidsdiensten, kennisinstellingen, scholen, bedrijven, social-profit, middenveld, burgers.

Maar de overheid moet wél het lef hebben om een visie te ontwikkelen over hoe vooruitgang en groei vorm kunnen krijgen en hierover met de samenleving in dialoog treden. Dit is de bestaansreden van het voorliggende sociaal-economische plan.

Bouwen aan een beter Vlaanderen, doen we door onze belangrijkste troeven nóg beter uit te spelen.

Deze troeven zijn: onze mensen en hun talenten, onze centrale geografische ligging, onze creativiteit en innovatievermogen.

Deze troeven maximaal verbeteren, gericht op internationalisering, met een slagkrachtig overheidsapparaat, en aandacht voor duurzaamheid, dat is de essentie van deze sociaal-economische toekomstactie.

Dat *onze mensen en hun talenten* tot de sterkste troeven van Vlaanderen behoren, wordt steeds weer bevestigd door uitspraken van buitenlandse investeerders en door mensen die een tijd in Vlaanderen hebben vertoefd.

De kwaliteit van opleidingen is hier hoog, ons aanpassingsvermogen legendarisch: 'We trekken onze plan' ! De motivatie en inzet zijn groot, onze talenkennis meer dan behoorlijk.

Een belangrijke reden waarom de Vlaamse economie vandaag goed presteert, is de gedrevenheid van onze ondernemers, het vakmanschap en de inzet van onze werknemers, de motivatie van onze leerkrachten en de leergierigheid van onze kinderen. Het opleidingsniveau van de bevolking, de mogelijkheid en bereidheid tot bijscholen, het vermogen tot creativiteit en ondernemerschap: steeds meer spelen deze factoren van *menselijk kapitaal* een belangrijke rol in de kenniseconomie. Sociale samenhang ook, waarvoor het onderwijs en het verenigingsleven een belangrijke basis kunnen leggen. Sociale participatie, doordat iedereen kán werken.

Onze tweede troef is iets waarin we ook nu al goed zijn: we zijn creatief, we zijn innovatief en we zijn een volk van ondernemers. Maar het is een uitdaging om hierin nog beter te doen. We moeten nóg meer durven: durven innoveren, durven ondernemen, durven internationaliseren. Durven nieuwe producten op de markt zetten, niet alleen hier, of in onze buurlanden. Maar ook in de groei-economieën van het oosten. Durven investeren. Durven buitenlands talent aantrekken. Durven falen ook. En herbeginnen.

Een derde troef is onze uitstekende centrale geografisch ligging, in het hart van West-Europa. Die zorgt voor geweldige mogelijkheden in een globaliserende wereld waarin transport van mensen, goederen en diensten steeds belangrijker wordt. Maar in die grote wereld is 'Vlaanderen maar een voorschoot groot'. Onze ruimte is schaars en wordt een kostbaar goed. We moeten zuinig zijn met ons milieu en in onze energievoorziening. Maar door slim en creatief te zijn, kunnen we deze beperkingen ombuigen tot opportuniteiten. Deze kansen zullen we grijpen.

Onze vierde troef: de slagkracht van de Vlaamse overheid. De structuren van de Vlaamse overheidsadministraties zijn pas hervormd. We werken nu aan de cultuur: de klantvriendelijkheid verbeteren, de kwaliteit van de dienstverlening optimaliseren, het gevecht voeren tegen *verkokering*, de integriteit van ambtenaren garanderen.

Er is een vijfde troef die we moeten uitspelen. Vlamingen hebben altijd open gestaan voor de wereld. Deze openheid voor de buitenwereld is een goed vertrekpunt om nog meer en beter te *internationaliseren*. Alleen die regio's die openstaan voor verandering, voor andere culturen, voor nieuwe trends, nieuwe ideeën en nieuwe producten, zullen in de globalisering geen bedreiging zien, maar een uitdaging. Ook daar moeten we aan werken.

Tenslotte is er een zesde troef. Door de combinatie van onze kennis, creativiteit en innovatievermogen, hebben we uitstekende kaarten om een aantal negatieve effecten op het vlak van milieu en gezondheid te voorkomen, te beperken en indien nodig, te herstellen. Deze troef bestaat erin dat we inzien dat duurzaamheid een opportuniteit is, ingegeven door de noodzaak om milieuvorraden duurzaam te beheren, om een verregaande ontkoppeling te verwezenlijken tussen hoeveelheid milieudruk per eenheid behoeftevervuiling, of duurzaam om te springen met onze energiebehoeften.

Deze sterke troeven verder ontwikkelen en ze samen internationaal uitspelen: dat zijn de centrale doelstellingen van de sociaal-economische strategie die we hier voorstellen.

Er voor zorgen dat we al deze troeven *tegelijkertijd* uitspelen. Ook dat is een uitdaging die we verstandig moeten aanpakken.

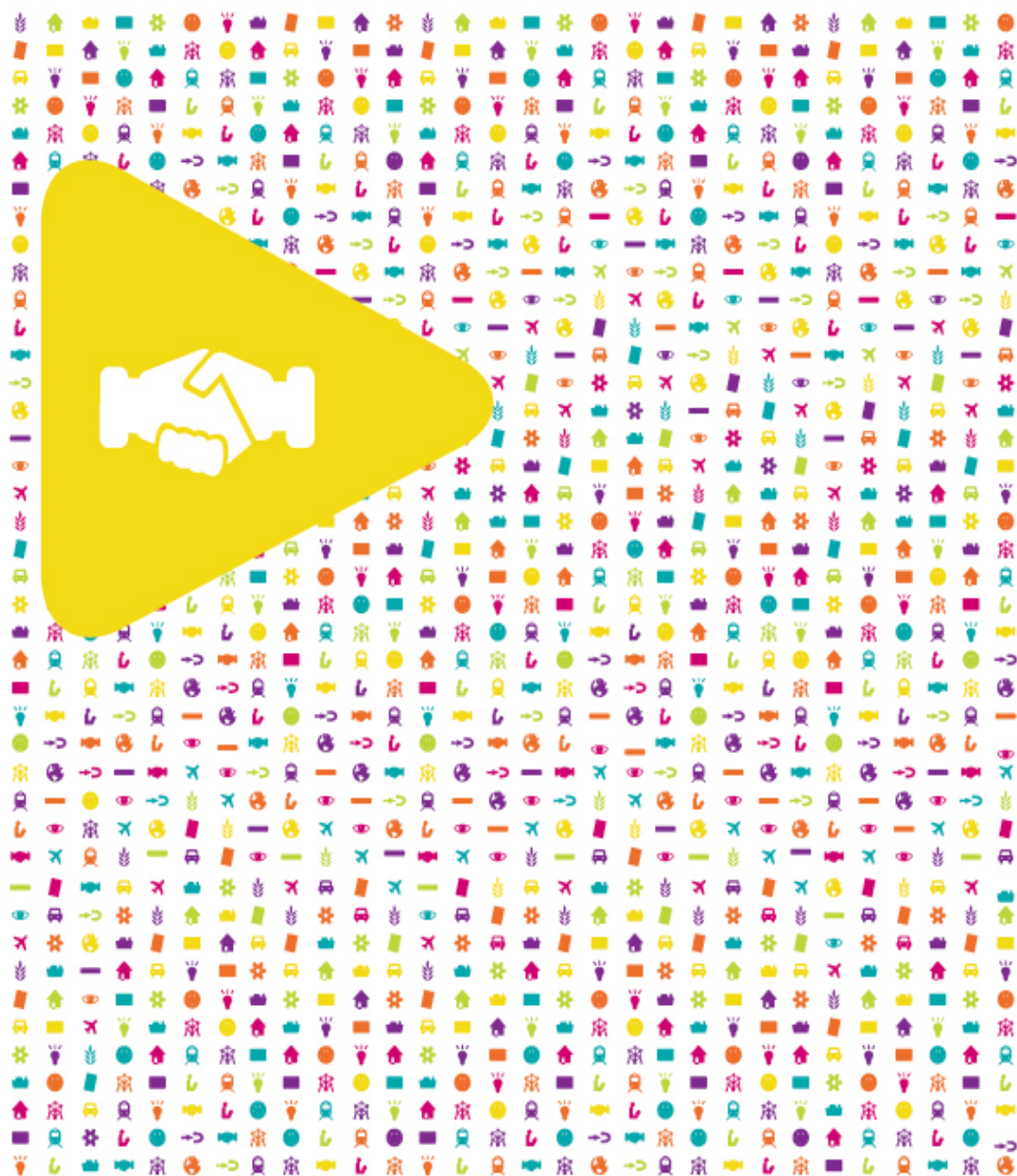
We moeten het ook tijdig doen, niet morgen, maar nu. Met een visie voor de komende decennia. Regeren is vooruitzien. Daarom nu al nadenken hoe we het binnen vijf, tien of twintig jaar zullen stellen. Een periode die de duur van de huidige regering overstijgt. Maar ook nu al beslissingen nemen die mogelijk pas hun volle impact hebben over tien of twintig jaar.

Zal ons onderwijs nog altijd dezelfde goede reputatie genieten als vandaag ? Zullen onze ondernemingen nog altijd genoeg mensen vinden ? Zullen we nog altijd toponderzoekers in onze kennisinstellingen hebben ? Zullen we nog kennisinstellingen hebben ? Zullen onze kinderen van dezelfde levenskwaliteit kunnen genieten als wij zelf ?

Hoe vinden we antwoorden op deze vragen en oplossingen voor de uitdagingen ?

Daarover gaat deze actie.

Hoe aanpakken?

Hoe aanpakken ?

Zes troeven hebben we. Onze mensen, hun creativiteit, onze ligging, een slagkrachtige overheid, internationale openheid en duurzaamheid als opportuniteit.

Hoe kunnen we ze nóg verbeteren ? Hoe kunnen we deze troeven maximaal uitspelen? Hoe kunnen we ze beter afstemmen op mekaar ?

De uitdagingen zijn groot. Het is niet enkel een kwestie van voldoende budgetten in de Vlaamse begroting, of van materiële investeringen in infrastructuur, in bedrijven, in scholen en universiteiten.

Vooraf ook aan de *immateriële* dimensies moeten we sleutelen. Aan de attitudes. Aan het aanleren van vaardigheden zoals creativiteit, assertiviteit, talenkennis, innovatievermogen, lef, durf en ondernemingszin.

Kwaliteiten die de overheid niet van bovenaf kan opleggen. Vaardigheden ook, die de mensen zélf kunnen aanleren en belichamen.

We moeten ook werken aan onze 'bedrijfs'culturen. Niet alleen bij de 'echte' bedrijven. Maar ook bij de scholen, de universiteiten, de onderzoekscentra, de ziekenhuizen, de welzijnssector, de overheidsadministraties. Diversiteit is een troef, en geen gevaar. Gelijke kansen voor iedereen. Het aanboren van àlle talenten.

Zorgen ook voor een betere maatschappelijke samenhang. Nastreven van gemeenschappelijke doelstellingen en daarvoor samenwerken. Op mekaar inspelen en anticiperen waar problemen kunnen ontstaan. Over de muurtjes kijken en verkokering bevechten. Virtuele bevoegdheidsafbakening overwinnen.

Maatschappelijk mobiel zijn ook. Een grotere interactie nastreven tussen de werelden van het onderwijs, van de ondernemingen, van de ambtenaren. Drie werelden die teveel gescheiden werken van mekaar. En toch eenzelfde doel nastreven: levenskwaliteit en geluk voor iedereen.

Meer interactie ook waar synergieën mogelijk zijn. Onze universiteiten en hogescholen moeten meer samenwerken met de bedrijven. Onze kennisinstellingen en onderzoekscentra moeten meer samenwerken met elkaar, omdat de grootste vooruitgang mogelijk is door interdisciplinariteit. De overheid moet meer gebruik maken van de bestaande wetenschappelijke, technologische en maatschappelijke expertise in de instellingen die ze meestal zelf betoelaagt. Betere netwerken maken, waarin mensen en organisaties 'beste praktijken' met elkaar kunnen delen.

De problemen *slim* aanpakken. Innovatie is niet alleen technologisch. Ook op niet-technologisch vlak bestaan vele uitdagingen: betere technieken van informatiedoorstroming, een grotere klantvriendelijkheid door gebruik van moderne informatie- en communicatietechnologie, een systematische veralgemening van het één-loket idee, zodat mensen, ondernemingen en organisaties niet van het kastje naar de muur worden gestuurd, nieuwe inzichten incorporeren rond marketing, design, organisatievormen, intercultureel ondernemen, creativiteit, verhoging van de efficiëntie en doelmatigheid.

De problemen *slim* aanpakken betekent ook dat we tijdig de grenzen zien van de milieugebruiksruimte en dat we zorgvuldig zijn in de manier waarop we omgaan met energie.

Werken met projecten

Projecten rond vier uitdagingen

In deze sociaal-economische toekomstactie zullen we werken met *projecten*. Deze projecten groeperen we rond de troeven die we hierboven geschetst hebben, in de vorm van uitdagingen:

- Uitdaging I: Voluit voor elk talent
- Uitdaging II: Creativiteit, innovatie als cultuur, ondernemerschap
- Uitdaging II: Vlaanderen als poort op Europa
- Uitdaging IV: De overheid in actie

De projecten zijn op hun beurt onderverdeeld in verschillende thematische acties.

De vijfde uitdaging, deze rond 'meer internationalisering', en de zesde uitdaging, deze rond 'duurzaamheid' zitten verspreid over deze vier andere.

Zo bijvoorbeeld stellen we verschillende projecten voor waarbij de mobiliteit van onze mensen naar het buitenland wordt gestimuleerd, waarbij we buitenlands talent aantrekken naar Vlaanderen, waarbij we onze ondernemingen aansporen tot meer internationaal ondernemen, of waarmee we de aantrekkingskracht van onze regio voor buitenlandse investeringen vergroten. Zo ook, in de vierde uitdaging rond 'overheid', wordt de performantie van de Vlaamse economie vergeleken met deze van andere regio's uit de EU-25.

Zo bijvoorbeeld stellen we verschillende projecten voor: onderwijsinstellingen die het goede voorbeeld geven door in alle scholen rationeel met energie om te springen. Het Vlaamse onderzoeks- en innovatiebeleid dat een bijdrage levert aan de klimaatdoelstellingen op korte en lange termijn. Diverse instrumenten om rationeel energiegebruik te bevorderen, noodzakelijk om van Vlaanderen een duurzame poort te maken. Een performante overheid die zorgt dat in haar gebouwen alle energiebesparingsmaatregelen met een redelijke terugverdientijd effectief uitgevoerd worden.

Soorten projecten

De ongeveer dertig projecten die we hier initieel voorstellen, zijn gevarieerd van aard en opzet.

Sommige van de hier voorgestelde projecten zijn concreet en kunnen een breed publiek aanspreken. Andere zijn dan weer meer geschikt voor een beperktere groep van 'stakeholders'.

Enkele projecten sluiten zeer nauw aan bij het bestaande beleid, andere zijn dan weer nieuw, maar in alle geval accentueren ze allen bepaalde sociaal-economische dimensies en uitdagingen.

Sommige projecten volgen het idee van *ronde tafels*, waarbij alle mogelijke partners ('stakeholders'), bij mekaar gebracht worden, al dan niet opgesplitst volgens verschillende sub-themata. De basisidee van deze formule is om eerst zorgvuldig een inventaris te maken van de problematiek en de bestaande situatie, alle mogelijke opties en opportuniteiten in kaart te brengen, om dan vervolgens te identificeren wat van elke betrokken partner kan verwacht worden op welke termijn. De Vlaamse regering heeft intussen reeds kunnen leren uit deze werkvorm, die reeds enkele malen werd toegepast (klimaatbeleidsplan, ronde tafels chemie, automobiel en levenswetenschappen).

Andere projecten zullen worden opgebouwd rond de formule van symposia, waarbij belangstellenden kennis kunnen maken met rolmodellen of beste praktijken uit binnen- en buitenland.

Sommige projecten zijn eerder *inductief* opgevat. Zij beginnen met een bescheiden *proefproject*, of een *proeftuin*, een experiment op beperkte schaal. Indien na verloop van tijd de evaluatie gunstig blijkt te zijn, kan het experiment opgeschaald worden of veralgemeend naar een breder forum, waardoor we een gewenst *multiplicator-effect* bereiken.

Nog andere projecten zijn breed *mobiliserend*. Zij zijn gericht op scholen, klassen, leerlingen. Of op ondernemingen, op werkgevers en werknemers. Zij zijn vooral bedoeld om een breed draagvlak te creëren voor bestaand beleid, of ook om te zorgen voor een grote impact van nieuwe beleidsvoorstellen en -ideeën. Met deze mobiliserende acties doen we een beroep op de 'levende krachten' in Vlaanderen. De bedoeling is om via brede, mobiliserende acties in te werken op de mentaliteit, de ingesteldheid, de motivatie en het enthousiasme van leerlingen, scholieren, lesgevers, onderzoekers, bedienden en technici, werkgevers en ondernemers, ambtenaren en politici. Nieuwe dimensies in het ondernemen rond creativiteit, flexibiliteit, innovatievermogen, diversiteit als opportuniteit, enz... kan de overheid niet opleggen. Zij kan enkel wijzen op het grote belang ervan en mobiliserende acties stimuleren.

De inhoudelijke keuze van de projecten is geen sinecure. Het is ook niet de bedoeling om alle beleidsdomeinen exhaustief te betrekken. In deze initiële keuze hebben we ons laten leiden door de noodzaak om voldoende *momentum* te creëren, waarmee we bepaalde sociaal-economische uitdagingen kunnen aanpakken. Elk van de projecten accentueert bepaalde dimensies van het sociaal-economisch beleid. De selectie van projecten is niet star, maar wel flexibel en dynamisch en kan in de tijd worden aangepast naargelang de noden en opportuniteiten die zich voordoen.

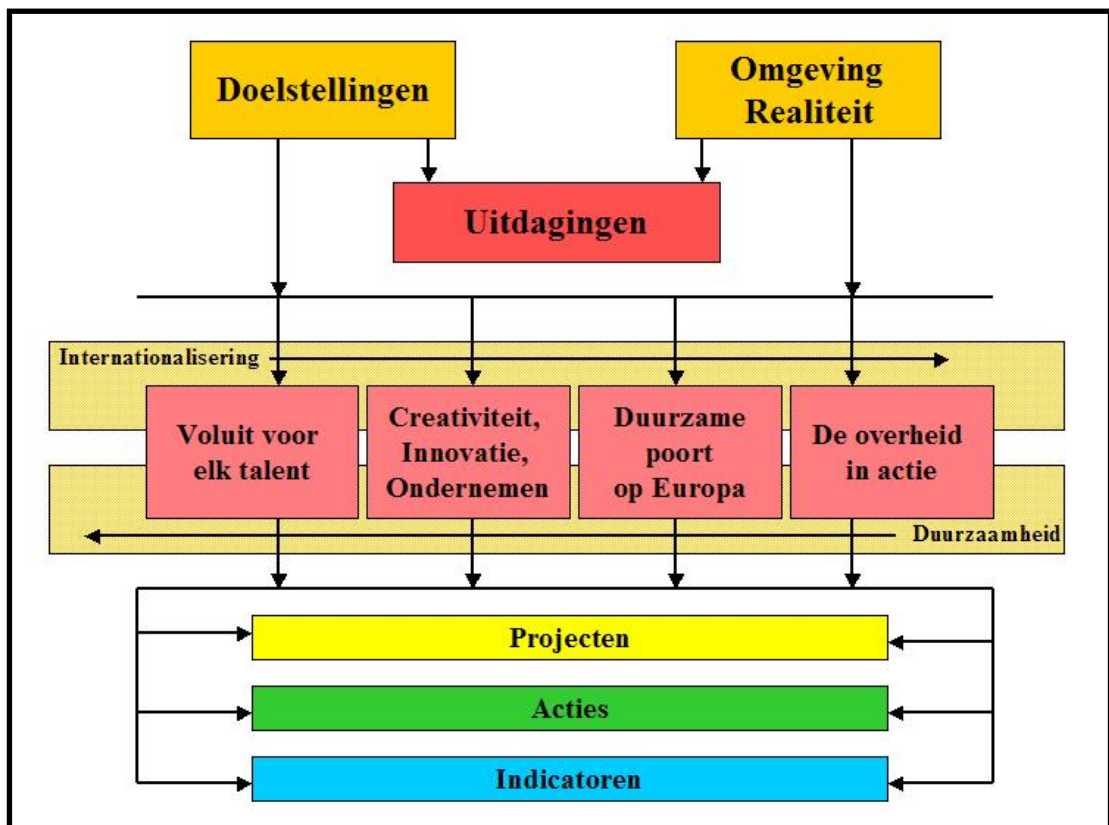
We streven een grote betrokkenheid na van geïnteresseerden en belanghebbenden. Deze interactiviteit, participatie en engagement van 'stakeholders' zien we als een essentiële karakteristiek van elk project, en meer algemeen, als een veelbelovende methodiek voor de ontwikkeling van sociaal-economische strategie die we hier voorstellen.

Het succes van de projecten wordt zoveel mogelijk afgemeten aan de hand van *indicatoren* en internationale benchmarking. Op termijn moet het mogelijk zijn om de verschillende objectieven zo kwantitatief mogelijk te vertalen, en om vervolgens het al dan niet succesvolle verloop ervan cijfermatig op te volgen aan de hand van een scorebord.

De projecten kunnen uitmonden in beleidsmaatregelen. In de meerjarenbegroting is de nodige budgettaire ruimte voorzien. Op korte termijn zal de regering de hier voorgestelde projecten budgettair in kaart brengen. We maken een budgettaire boordtabel van deze sociaal-economische actie.

Structuur van de actie

De volledige structuur van de sociaal-economische actie die we hier voorstellen, wordt overzichtelijk gepresenteerd in onderstaande figuur. De ambities die we formuleerden, evenals de sociaal-economische realiteit waarin we ons bevinden, vormen de uitgangspunten. Hieruit formuleren we vier uitdagingen: voluit gaan voor elk talent; creativiteit, innovatie en ondernemerschap stimuleren; onze geografische ligging duurzaam benutten; de doelmatigheid van de overheid vergroten. De vijfde en zesde uitdaging rond internationalisering en duurzaamheid zit vervat in elk van de vier voorgaande. Deze uitdagingen pakken we aan met concrete projecten en acties. Deze worden zo kwantitatief mogelijk opgevolgd aan de hand van indicatoren en internationale benchmarking.

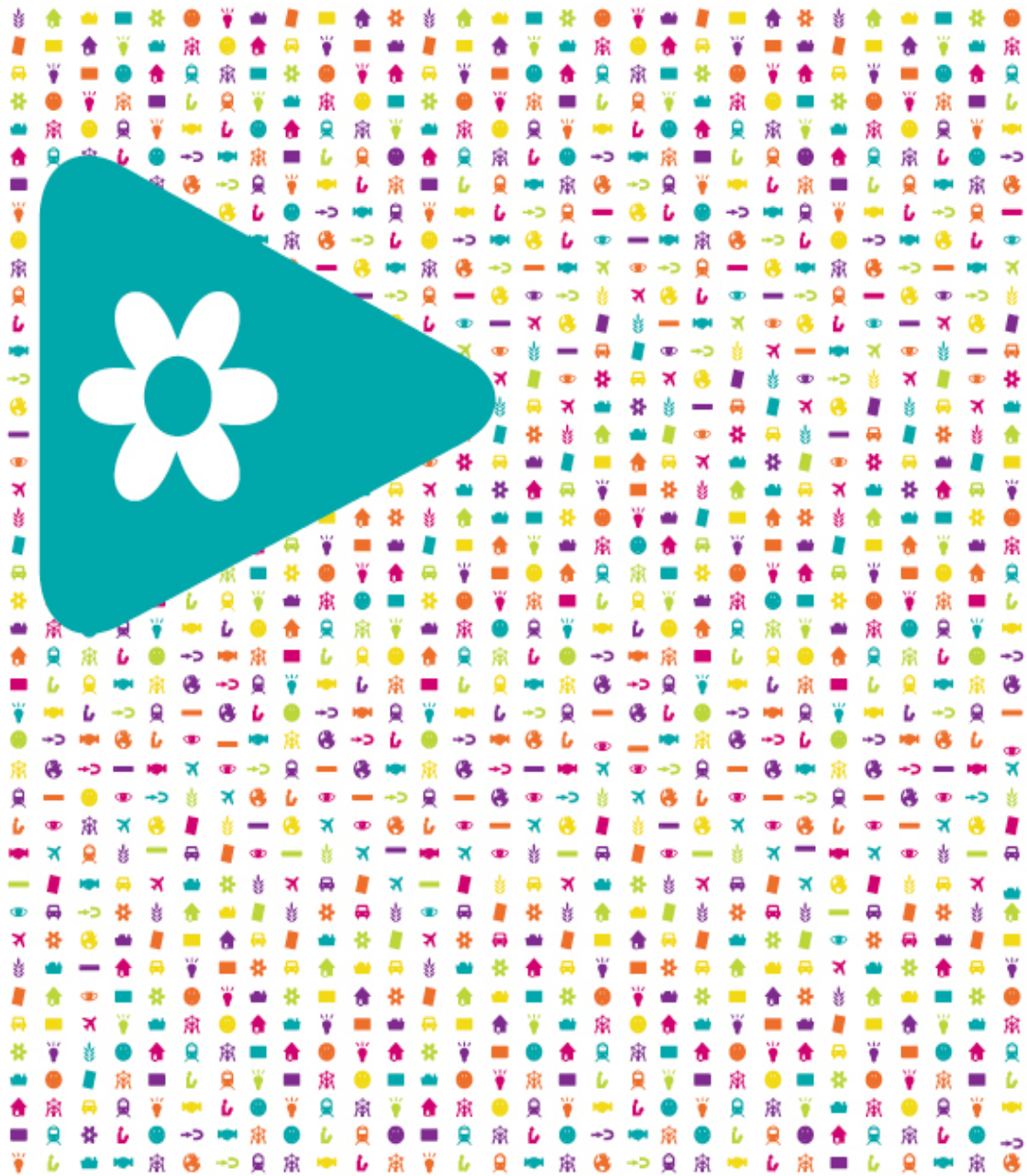
Sociaal-Economisch Forum

De projecten kunnen worden uitgewerkt door een projectgroep, aangestuurd door één of meerdere ministers van de Vlaamse regering, waarin alle betrokken *stakeholders* gegroepeerd worden. Een projectgroep kan mee betrokken worden om de omvang, context, uitgangspunten en doelstellingen van het project te bepalen, de te volgen methodologie en werkmethode, de vertegenwoordiging van *stakeholders*, de internationale benchmarking, de interne organisatie (eventueel in sub-projecten), de tijdsas en het stappenplan, en de vormen van resultaten, communicatie en mobiliserende acties die eruit kunnen voortvloeien.

Voor de globale opvolging van de sociaal-economische actie die we hier voorstellen, roepen we ook een *sociaal-economisch forum* in het leven. Dit bestaat uit een 150-tal ‘*captains-of-society*’, evenwichtig en divers samengesteld, dat vier maal per jaar samenkomt om het verloop van projecten op te volgen en om eventueel nieuwe projecten voor te stellen.

Administratief en logistiek wordt de hele actie gecoördineerd door een Stuurgroep onder leiding van de minister-president.

Uitdaging 1: Voluit voor élk talent

Uitdaging I: Voluit voor élk talent

Scholen zijn de plekken bij uitstek waar kinderen en jongeren van verschillende achtergrond en met verschillende talenten elkaar ontmoeten. Hier moet talentontwikkeling in diversiteit dagdagelijkse invulling krijgen.

We zetten maximaal in op de kracht van mensen en talenten. We investeren in de ontwikkeling van talenten en vaardigheden van élk kind, élk jongere en élk volwassene.

Ook op de arbeidsmarkt moet élk talent tot zijn recht kunnen komen onafhankelijk van bijvoorbeeld afkomst of leeftijd. We moeten zorgen voor gelijke kansen om de rijkdom aan diversiteit in de samenleving tot zijn recht te laten komen. Gaan voor élk talent is een belangrijke economische troef en draagt bij tot een sterkere sociale samenhang.

Kennis is een dynamiserende factor voor de economie. Vanuit die wetenschap stelde de Europese Unie in het proces van Lissabon een strategische langetermijnvisie op die van Europa de meest competitieve kenniseconomie moet maken binnen een geglobaliseerde wereld. Om die langetermijndoelstelling te verwezenlijken heeft Europa drie parallelle sporen getrokken: 1) streven naar een duurzame economie, 2) streven naar een hogere werkzaamheidsgraad en een betere werkbaarheid van de jobs en 3) streven naar een hechtere sociale samenhang. Vlaanderen heeft zich al altijd de Europese werkgelegenheidsstrategie en het Lissabonproces aangetrokken: het Pact van Vilvoorde is daar een voorbeeld van.

Vlaanderen kan **troeven** openleggen in dat streven naar een competitieve kenniseconomie. Het investeert in een onderwijs van wereldklasse. Hierdoor zijn we kampioen in een aantal disciplines. En ook buiten het leerplichtonderwijs scoren we: internationaal vergeleken halen we hoge participatiecijfers in het kleuter- en hoger onderwijs. Resultaat daarvan is een kwalitatief hoogstaand onderwijs, goede talenkennis en een vrij hoog gemiddeld onderwijsniveau van onze mensen.

We moeten die **kwaliteit** behouden. Meer zelfs, een lerend Vlaanderen, waarin niemand van onderwijskansen is uitgesloten, verbetert nog zijn onderwijskwaliteit. Dat is een belangrijke opdracht, als we willen investeren in talent- en competentieontwikkeling voor iedereen.

Te veel jongeren vallen uit de boot. Zij moeten aan boord blijven: voor hun eigen ontplooiing, maar ook voor onze economie. De kloof tussen de best presterende en de zwakste leerlingen is nergens zo groot als in Vlaanderen. Er zit dus een **leerkloof** tussen groepen.

Op het einde van het **basisonderwijs** heeft bijna 15% van de leerlingen schoolvertraging opgelopen (heeft minstens één keer moeten overzitten), bij allochtone leerlingen is dat iets meer dan de helft. Op het einde van het zesde jaar secundair onderwijs heeft 35% van de jongeren schoolse achterstand opgelopen, bij allochtone jongeren is dat 72%.

Op het einde van het **leerplichtonderwijs** verlaten te veel jongeren, zo'n 12%, de school zonder een diploma secundair onderwijs of een getuigschrift van het tweede leerjaar derde graad BSO. Ook het hoger onderwijs moet toegankelijk blijven voor elke jongere met talent. En het is belangrijk dat hij of zij zijn of haar studies afmaakt zonder externe hindernissen.

Ontwikkeling van talent en competentie houdt niet op buiten de schoolpoort. De stap van de school naar de arbeidsmarkt is slechts een van de vele leerstappen die een mens in zijn loopbaan zet. Leren én werken gaan de hele loopbaan door. Tussen de wereld van leren en die van werken ligt niet één grote brug die je mist of oversteekt. Er zijn vele oversteekplaatsen – brede en smalle - die meermaals genomen (moeten) worden. Dit moet resulteren in een toename van het **levenslang- en levensbreed leren**.

De jongste jaren kende Vlaanderen een lichte stijging van de deelname aan levenslang leren (tot 8% in 2004), maar we zitten nog ver van de Europese doelstelling: 12,5% in 2010.

Dat levenslang leren **voor iedereen toegankelijk** maken is nog belangrijker dan het halen van de Europese doelstelling. Vandaag is de deelnamekans aan opleiding nog ongelijk verdeeld: voor jongere werknemers meer dan voor oudere. Ondernemingen organiseren vaak alleen vorming voor nieuw aangeworven personeel, blijkt uit onderzoek. En er is een Mattheüseffect: wie hogeschoold is, heeft meer kans op verdere opleiding. Zoals voor het onderwijs komt het erop aan om ook voor levenslang leren de kans op deelname voor alle mensen even groot te maken.

Doordat bepaalde groepen van mensen hun talenten niet ten volle (kunnen) ontplooiën – zowel in het onderwijs als op de arbeidsmarkt – kunnen ze niet volwaardig participeren aan de samenleving. Dit verbreekt de sociale cohesie van de samenleving. Vlaanderen kiest niet voor een samenleving met twee snelheden en wil geen duale samenleving worden.

Vlaanderen kiest voor een **sterke én sociale samenleving**. Door te investeren in de talenten van elkeen maken we van ons onderwijs en onze arbeidsmarkt een bindmiddel voor de sociale samenhang.

Maatschappelijke instabiliteit en economische vooruitgang verhouden zich als water en vuur. Een samenleving van onderling vertrouwen daarentegen zorgt voor gezonde economische groei en welvaart. Maar onze samenleving is in volle beweging door de vervrouwelijking van de arbeidsmarkt, de vergrijzing van de bevolking en de verkleuring van het straatbeeld. Een veranderende samenleving biedt heel wat kansen, maar de maatschappelijke veranderingen, samen met de toegenomen complexiteit van de menselijke relaties, wekken ook gevoelens van **onzekerheid** op.

Onderwijs en vorming moeten jongeren en volwassenen daarom **competenties** aanreiken om de diversiteit en de complexiteit van de samenleving beter aan te kunnen en de kwaliteit van leven en samenleven te verbeteren. Onderwijs en vorming moeten de waarden aandragen die zorgen voor een verdraagzame en tolerante samenleving en die de participatie aan het maatschappelijke, culturele en politieke leven bevorderen. Onderwijs en vorming spelen ook een wezenlijke rol in de **persoonlijkheidsontwikkeling**. Al deze functies zijn ook onderling verbonden: plezier vinden in leren en ont-

wikkelen van nieuwsgierigheid zijn doelstellingen die verband houden met wetenschappelijk onderzoek en innovatie. Scholen zijn ten slotte belangrijke én unieke ontmoetingsplaatsen: kinderen en jongeren van verschillende achtergrond en met verschillende talenten ontmoeten er elkaar. Daar moet talentontwikkeling in diversiteit dagelijks gerealiseerd worden. Scholen hebben de sleutel van de toekomst in handen en zetten de poort open naar een samenleving van verbondenheid.

Als mensen op de arbeidsmarkt komen, moeten ze de kans krijgen om hun competenties bij te vijlen en hun **talenten** te nutte te maken. Kansengroepen hebben een belangrijk arbeidspotentieel, dat nog toe te weinig werd aangesproken. Het bedrijfsleven moet inspelen op de veranderende omgeving, liever vroeg dan laat. Ook de talenten van ouderen, allochtonen of van personen met een arbeidshandicap kunnen bijdragen tot de doelstellingen van een bedrijf.

Door te **investeren in de ontwikkeling van talenten** en competenties investeren we ook in een gezonde economie. De versterking van de sociale cohesie (door te focussen op gelijke startkansen) is op haar beurt een belangrijke economische troef. Die optie is een grondlijn van deze Vlaamse Regering en van de projecten die hierna volgen.

Het project *Accent op talent* focust op **technische en technologische competenties** (“Techniek in ieders vizier”), met de bedoeling de positieve beeldvorming van technische beroepen en opleidingen te bevorderen. Mensen hebben helaas nog steeds meer waardering voor wie werkt met het hoofd, dan voor wie werkt met hoofd en handen. Ook ons onderwijssysteem weerspiegelt nog steeds die tweedeling. We willen techniek en vooral technologie doen evolueren tot een meer vanzelfsprekend onderdeel van de vorming in iedere schoolloopbaan. Op die manier willen we technisch talent meer kansen geven om zich volkomen te ontplooiën. Dit moet op termijn bijdragen tot het stopzetten van het watervaleffect in ons onderwijs (van ASO naar TSO naar BSO, en uiteindelijk geen diploma) dat vaak ook een sociale achtergrond heeft.

Ook in het hoger onderwijs willen we talenten maximaal de kans te geven zich te ontwikkelen. Het hoger onderwijs een meer sociaal gelaat geven, door iederéén gelijke kansen op en in het hoger onderwijs te bieden, is de uitdaging. Dit moet de start vormen van een **tweede democratisering golf**, met méér studenten die slagen in het hoger onderwijs, met nieuwe reserves van talent die aangeboord worden. In het project *“Succes in studeren en onderzoek ondersteunen”* beklemtonen we de wijze waarop in het nieuwe financieringsmodel hogescholen en universiteiten zullen gestimuleerd worden om deze tweede democratisering golf ook mee waar te maken. Hogere participatie aan het hoger onderwijs, meer gelijke kansen, betere studieoriëntering en begeleiding, grotere verantwoordelijkheid voor instelling en student, meer kwaliteit in onderzoek, dat zijn de doelstellingen van dit project. We willen een zeer performant en kwaliteitsgedreven financieringssysteem, dat ervoor zorgt dat universiteiten en hogescholen de motors zijn van gelijke kansen, talentontwikkeling en kenniscreatie.

Het project *“Meer integratie tussen leren en werken”* plaatst de problematiek van de **brugverbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt** centraal. Een “Hervorming van de systemen van afwisselend leren en werken”, met aandacht voor het kwalificerend karakter van de opleidingstrajecten en de noodzakelijke werkervaring, moet zorgen voor een nieuw elan in deze leervorm. Elke deeltijds lerende bezorgen we een voltijds engagement. Verder willen we “meer investeren in stages”, voor leerlingen én voor

leerkrachten. Niet alleen in het secundair onderwijs maar ook in het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs zijn stageformules essentieel. Verder blijven we de samenwerking tussen de onderwijsinstellingen en de bedrijven bevorderen evenals samenwerking met VDAB en andere beroepsopleiders. Een voorbeeld van constructieve en pragmatische samenwerking in dit verband is het initiatief van de netwerken in de voertuigenindustrie.

De “*Competentieagenda*” die met de sociale partners wordt opgemaakt, is een wegwijzer voor het competentiedenken van de komende jaren. Actiegerichte projecten volgen en die projecten zijn voorwerp van verder overleg met de sociale partners en het bredere middenveld, ter bijsturing. Fundamenteel is alvast dat we de bedrijven moeten blijven aanmoedigen om een **competentiegericht personeelsbeleid** te voeren, en dat we verder moeten werken aan de ervaringsbewijzen, en ‘het recht op loopbaandienstverlening’.

Het bedrijfsleven zal moeten inspelen op de veranderende omgeving. Bedrijven zijn de omgeving bij uitstek waar diversiteit een plaats kan hebben, op voorwaarde dat er voldoende kansen worden gegeven om die **diversiteit** te laten ontwikkelen. In een vergrijzende samenleving mogen we niet langer onachtzaam blijven voor de competenties en de ervaring van oudere werknemers. In het kader van het Meerbanenplan werd al een reeks initiatieven genomen (de tewerkstellingspremie, de ervaringsclubs die de oudere werkzoekenden op een aangepaste wijze de nodige ondersteuning bieden om effectief de blik op de arbeidsmarkt te blijven richten, enz.) Het project “*diversiteit: gelijke kansen geven- gelijke kansen grijpen*” bouwt voort op die initiatieven en realiseert het expertisecentrum leeftijd en werk en het ondernemingsplatform diversiteit.

Ook in de bedrijven moeten mensen door en van hun job kunnen leren om zichzelf te ontplooiën. De **werkbaarheid** van jobs verhogen hangt nauw samen met de organisatie van de arbeid in een onderneming. Via het project “*werkbaarheid*” bieden we ondernemingen de mogelijkheid om pilootprojecten te ontwikkelen inzake innovatieve arbeidsorganisatie (met het oog op het verhogen van de werkbaarheid van jobs).

Om van Vlaanderen een duurzame kenniseconomie en een inclusieve lerende samenleving te maken, moeten we onderwijs en arbeidsmarkt beschouwen als **motoren van sociale cohesie**. Dit veronderstelt de optie voor een gelijke kansenbeleid in beide maatschappelijke domeinen.

Project I.1: Accent op talent

Uitdaging

Onze samenleving schreeuwt om talent. Vlaanderen heeft dat talent, maar het moeten meer ontwikkeld en bevorderd worden. Onderwijs heeft daarbij een ruime opdracht: jongeren dié competenties bijbrengen die nodig zijn voor de volwaardige deelname aan de samenleving, vandaag én morgen. Dat is de grote uitdaging om te vermijden dat de steeds hogere eisen zouden leiden tot een duale samenleving.

Niet voor niets is de klemtoon op **gelijke kansen** de rode draad doorheen het onderwijsbeleid. Dat is de enige manier om het nodige talent op te delven. We hebben allen nodig en bovendien dulden de diversiteit en de complexiteit van onze samenleving niet dat bepaalde groepen achterblijven. Dualisering leidt tot ontwrichting. De bevordering van alle talenten versterkt ook de sociale samenhang.

Als we het onderwijs tegen het licht houden zien we goede, zelfs zeer goede, resultaten. Tegelijk zien we ook veel ongebruikt talent. Allereerst krijgt technisch talent te weinig kansen in het onderwijs, al is de vraag naar gespecialiseerd **technisch personeel** groter dan ooit. Aandacht voor techniek concentreren we vooral in het technisch en beroepsonderwijs. Deze onderwijsvormen bevinden zich middenin de waterval van onderwijsstructuren. De waterval is bovendien sociaal bepaald: het mechanisme geeft technisch en beroepsonderwijs een lagere status dan wenselijk is. Er zijn door vele actoren campagnes tegen gevoerd, bewustmakingsacties opgezet, evenwel zonder het gewenste resultaat.

Doelstelling

We wensen een **positievere beeldvorming** van technische beroepen en technische opleidingen. Techniek en vooral technologie moeten vanzelfsprekende vormingscomponenten worden in iedere schoolloopbaan, van de kleuterklas tot aan het einde van het leerplichtonderwijs, in alle onderwijsvormen.

Aanpak

Techniek in ieders vizier

Werk maken van talentontwikkeling vergt tijd, met een geleidelijke oriëntering van brede vorming over alle kennisdomeinen tot diepgang binnen één belangstellingsgebied. Dat geldt ook voor het algemeen vormend onderwijs (ASO), waarvoor vakoverschrijdende eindtermen techniek en technologie nodig zijn.

We ontwikkelen een leerlijn van 3 tot 18 jaar met leerdoelen op basis waarvan pedagogisch-didactisch materiaal kan worden ontwikkeld. Techniek en technologie moeten vaker en indringend betrokken worden bij wat kinderen en jongeren op school leren. Binnen het Project Technologie op School in de 21ste eeuw (TOS 21), een gezamenlijk initiatief van onderwijs en wetenschapsbeleid, i.s.m. de pedagogische begeleidingsdiensten van de koepels, zullen deze doelen worden geformuleerd. Uiteindelijk moet dat proces leiden tot nieuwe eindtermen.

Proeftuinen

In een aantal tijdelijke pedagogische projecten worden die doelstellingen uitgetest. De werking van deze proeftuinen van onderwijsvernieuwing, zoals deze projecten worden genoemd, verdienen meer publiciteit ter navolging. Meer ondersteuning van én een betere communicatie over die initiatieven is het voorwerp van dit deelproject. Het gaat o.m. om de proeftuinen van Hoegaarden, Overijse, Turnhout, Gent, Merelbeke, Hamme, Geel, Munsterbilzen.

Naderhand willen we ook méér proeftuinen in het leven roepen.

Studiekeuze-begeleiding

De juiste studiekeuze en begeleiding moeten ervoor zorgen dat jongeren niet in het watervalstelsel terecht komen. Al te veel leerlingen beginnen in een richting die niet beantwoordt aan hun interesses en talenten. Het perspectief van de arbeidsmarkt kan inspiratie geven, maar hoe de arbeidsmarkt eruit ziet, is voor leerlingen en ook voor hun begeleiders (leerkrachten, CLB-consulenten, ouders) niet altijd duidelijk. Daarom investeren we in ondersteunende instrumenten die inzicht geven in de arbeidsmarkt, de noden en de kansen, en om technische beroepen uit de schaduw te halen. We wensen voor iedere leeftijdsgroep naar een studiekeuzebeleid te streven dat aansluit bij het verwachtingspatroon en de belangstelling van de betrokken jongeren.

Een aantal proeftuinen verkent actiegericht en creatief de lijn *Anders kiezen* uit het project *Accent op talent*, in verschillende gradaties: sommige starten in de basisschool, andere vervangen de onderwijsvormen van het secundair onderwijs door belangstellingsgebieden die studierichtingen omvatten uit alle onderwijsvormen.

Het betreft o.m. de proeftuinen van Gent, Merelbeke, Geel, Gistel en Veurne, Diest, Beveren, Maaseik, enz.

Wetenschap en techniek

Wetenschap en techniek leer je niet enkel op school, maar ook daarbuiten. Het jaarlijkse actieplan Wetenschapsinformatie en Innovatie heeft daarom twee doelstellingen: aantonen hoe maatschappelijk en economisch belangrijk wetenschap en technologie zijn én een positief imago ophangen van wetenschap, techniek en technologische innovatie. Jongeren kunnen terzake ervaring opdoen in verschillende centra, zoals Technopolis, de Roger Van Overstraeten Society, de volkssterrenwachten. Ook populaire evenementen zoals de Wetenschapsweek en het Wetenschapsfeest dragen daartoe bij. Hiermee willen wij jongeren duidelijk maken dat een wetenschappelijke of technische carrière een geëngageerde en boeiende keuze is voor de toekomst. Het is met andere woorden “cool” om wetenschapper te worden.

Project I.2: Succes ondersteunen in studeren en onderzoekUitdaging

Het hoger onderwijs is in onze samenleving een erg belangrijke motor van sociale mobiliteit geworden. In Vlaanderen hebben we in de vorige decennia een sterk beleid van democratisering ontwikkeld. Studiefinanciering, sociale voorzieningen, lage in-

schrijvingsgelden, enzovoort hebben de materiële barrières tot participatie aan het hoger onderwijs voor een groot deel naar beneden gehaald.

Voortbouwen op wat goed werkt, zal echter niet genoeg zijn. Zo weten we uit onderzoek dat de gebrekkige doorstroming en zeker de lage slaagkansen van jongeren uit kansarme gezinnen niet volledig aan materiële oorzaken te wijten zijn, maar ook aan een culturele barrière. Hogescholen en universiteiten moeten het gelijke kansenbeleid daarom in hun onderwijsprocessen zelf laten doordringen. Een **goede studiekeuze- en trajectbegeleiding** zijn instrumenten die het verschil kunnen maken in slaagkansen van studenten, maar die in vele instellingen nog onvoldoende ontwikkeld zijn.

De hervormingen in het hoger onderwijs, ingezet met de Bologna-verklaring, waren noodzakelijk. Maar nu de decreten zijn gestemd en de structuren aangepast, moeten we de focus richten op waar het echt om gaat, met name de maatschappelijke rol van het hoger onderwijs. Het hoger onderwijs geeft alle talenten kansen tot ontwikkeling en dus moeten we ervoor zorgen dat meer jongeren dan vandaag het hoger onderwijs kunnen instromen én met succes doorlopen. Van een relatief laaggeschoold land in het midden van vorige eeuw is Vlaanderen geëvolueerd naar een regio waarvan de jonge generaties tot de best geschoolde van Europa behoren. Maar die democratiseringspolitiek is ook op grenzen gestoten. De poort naar het hoger onderwijs was dan misschien niet langer op slot, sommigen bleken ze toch niet open te krijgen, bleven steken op de drempel of raakten om een of andere reden hopeloos verdwaald eens ze de poort voorbij waren.

Om van een tweede democratiseringsgolf te spreken, volstaat het echter niet dat meer studenten door de poorten van de instellingen binnengaan. We moeten succes belonen. Instellingen én studenten moeten worden **geresponsabiliseerd** voor slaagkansen en succes. Zeker de opleidingskwetsbare studenten, die vandaag te vaak afhaken en mislukken, moeten door de instellingen aangemoedigd worden om toch te slagen.

Gelijke kansen op middelmatigheid zijn geen echte gelijke kansen. Wij willen resoluut gaan voor gelijke kansen op **hoge kwaliteit**. In de universiteiten en de academische opleidingen hangt kwaliteit in grote mate af van de onderzoeksbasis. Universiteiten zijn instellingen die hun bestaansreden juist halen uit de sterke verwevenheid van onderwijs en onderzoek. Onderzoek genereert ook de nieuwe wetenschappelijke kennis, die de basis voor de innovatie van morgen zal zijn. Ook in wetenschappelijk onderzoek moeten we succes belonen. Wanneer nieuwsgierigheid en creativiteit omgezet worden in wetenschappelijke kennis, wanneer talenten omgezet worden in competenties, dan leggen we de basis voor een samenleving waar gelijke kansen op kennis de motor van sociale vooruitgang zijn.

Doelstelling

De hogescholen en de universiteiten moeten vanaf 2008 een nieuw financieringssysteem krijgen. Dat biedt een enorme kans om de sociale dimensie van het hoger onderwijs echt in het systeem in te bouwen.

Op de eerste plaats moeten meer studenten aan het hoger onderwijs kunnen deelnemen. Willen we de kennismaatschappij voorbereiden, dan moeten we de **participatie** aan en het succes in het hoger onderwijs verhogen. Wij willen dat hogescholen en uni-

versiteiten ook studenten rekruteren in die bevolkingslagen die vandaag nog te weinig de weg naar het hoger onderwijs vinden.

De kwaliteit van het wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen is hoogstaand. In het nieuwe financieringssysteem wordt ook een onderzoekscomponent meegenomen, om het onderzoek nog beter en **internationaler** te maken.

Aanpak

De financiering moet de onderwijsinstellingen vooral aanmoedigen om meer inspanningen te leveren om talentvolle studenten te helpen slagen. Om dit te stimuleren zullen we in de financiering rekening houden met de resultaten van het onderwijsproces. Succes belonen doen we ook door de hogescholen en universiteiten een bonus te geven voor elk behaald diploma. Zo garanderen we dat studenten ook effectief de eindmeet behalen.

Bovendien willen we de instellingen belonen die de kwalijke gevolgen van die ongelijke instroom niet lijdzaam ondergaan, maar de betrokken ongelijkheid actief te lijf gaan. Concreet: er gaan extra middelen uit een "**aanmoedigingsfonds**" naar universiteiten en hogescholen die activiteiten ontwikkelen waardoor studenten die minder vlot instromen én doorstromen toch op weg naar een succesvolle studieloopbaan worden geholpen. Allochtone studenten lopen daarbij het meest in de kijker, maar het kan ook gaan om studenten met een minder voor de hand liggende vooropleiding, om zij-instromers, om studenten met een functiebeperking, enz. Via het aanmoedigingsfonds gaan we zeer gericht met instellingen aan de slag om concrete projecten op te zetten die gelijke kansen moeten waarmaken. Geen uniforme aanpak, maar maatwerk levert daar de beste garanties toe.

De activiteiten in het kader van het aanmoedigingsfonds kunnen dus zeer uiteenlopend zijn: extra taallessen voor wie onvoldoende uit de voeten kan met het academisch taalgebruik in het hoger onderwijs, een introductieperiode om minder sterke studenten bij de start van het academiejaar helemaal bij te brengen, ondersteuning van doelgroepstudenten door "tutors" uit hogere jaren, aangepaste trajecten voor wie moeite heeft om naar het hogere tempo aan de universiteit of in de hogeschool om te schakelen, enz. De instellingen beslissen zelf hoe ze, rekening houdend met hun traditie en met de specifieke omgeving waarin ze opereren, de instroom en doorstroom zullen verhogen van die groepen studenten die momenteel ondervertegenwoordigd zijn in het hoger onderwijs. Om het belang van een goede aansluiting met het beleid van de instelling en de dagelijkse onderwijspraktijk te beklemtonen, verwachten we dat de universiteiten en de hogescholen vanuit hun eigen middelen (tenminste) een euro bijleggen voor elke euro die zij van de overheid ontvangen.

Instellingen moeten zich in hun beleid inzake oriëntering en begeleiding van studenten op weg naar succes, in het bijzonder richten op 'opleidingskwetsbare' studenten. In het nieuwe financieringssysteem zullen we dus meer geld geven wanneer het gaat om studenten die aan bepaalde kenmerken beantwoorden. Het krijgen van een studiebeurs is een heel goed benaderend criterium voor deze 'opleidingskwetsbare' studenten. Ook studenten met een functiebeperking zullen meer centen opleveren voor hogescholen en universiteiten. En op termijn willen we ook het diploma van de moeder mee in reke-

ning nemen als een maat voor de sociaal-culturele achterstelling. Zo moedigen we instellingen aan om deze studenten extra aan te trekken en te begeleiden.

De verantwoordelijkheid van de student zelf mogen we daarbij niet uit het oog verliezen. Zeker in een sterk geflexibiliseerd hoger onderwijs moeten we duidelijk zijn over welke kansen we aan studenten geven en welke verantwoordelijkheid we van hen verwachten. Daarom zullen we de oudere abstracte voorwaarden voor de financierbaarheid van opleidingen – een algemeen verbod op ‘trissen’ bijvoorbeeld – vervangen door een individueel leerkrediet. We moedigen de studenten op die manier aan om zelf voluit voor succes te gaan.

Succes belonen trekken we ook door naar het onderzoeksgedeelte van de nieuwe financiering. Universiteiten krijgen weliswaar een sokkelbedrag om de basisfinanciering te kunnen garanderen, maar ze worden voortaan in grote mate gefinancierd op basis van succes in onderzoek. Iedereen is het er over eens hoe je succes in onderzoek meet: doctoraatsdiploma's, publicaties en citaties zijn daarbij de belangrijkste indicatoren en die zullen we dan ook gebruiken voor de onderzoeksfinanciering.

De kwaliteit van onze hogescholen en universiteiten wordt soms bedreigd door een grote versnippering van het opleidingslandschap. Door allerlei historische gegevens hebben we toegelaten dat instellingen dubbel aanbod gingen ontwikkelen. Om al die opleidingen op een hoog kwaliteitsniveau te blijven aanbieden, hebben we echter niet de nodige capaciteit. Met de nieuwe financiering willen we hogescholen en universiteiten dan ook ertoe brengen om zelf wat orde in het opleidingslandschap te brengen. Zo zullen we gezamenlijke opleidingen, waarbij twee instellingen hun capaciteit bundelen om samen één hoogstaande opleiding te maken, financieel belonen. Instellingen zullen ook uitgenodigd worden om samen zwaartepunten af te spreken. Dit alles hoeft de toegankelijkheid helemaal niet in de weg te staan. Misschien zal wat meer mobiliteit van docenten en studenten gevraagd worden, maar dat zal meer kwaliteit en minder zinloze werkdruk opleveren.

Project I.3: Méér integratie tussen leren en werken

Uitdaging

Het hoogste doel van onderwijs is brede persoonlijkheids- en talentontwikkeling, levensoriëntatie en opvoeding. Een belangrijk afgeleid doel daarvan is de voorbereiding op hoger onderwijs of de arbeidsmarkt. De instap op de arbeidsmarkt kan worden bevorderd door een afwisseling van leren en werken of realiteitsgebonden elementen in het leerproces op te nemen. Maar vandaag vinden niet alle jongeren die ervoor kiezen om afwisselend te leren en te werken, deeltijds werk of een zinvol alternatief. En ook in het voltijds onderwijs kan de afstand tot de bedrijfsgebonden sectorale werkelijkheid worden ingekort.

Vele losse initiatieven tussen onderwijs en arbeidsmarkt zijn goed bedoeld, maar sporen niet met de gezamenlijke doelstellingen. Hierin moeten we investeren, en hier ligt ook een grote uitdaging. Knelpuntvacatures staan immers in schril contrast met de ongekwalificeerde en verkeerd gekwalificeerde uitstroom (jeugdwerkloosheid van ruim één op vijf jongeren tussen 15 en 24 jaar). Deze contradictie wijst op een structurele mismatch tussen de kwalificaties van schoolverlaters en de noden op de arbeidsmarkt.

Een geïntegreerd beleid van ‘onderwijs’ en ‘werk’ moeten de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren. De arbeidsmarkt en de onderwijswereld zijn **bondgenoten**: om te investeren in beroepsopleidingen, om stages te organiseren (voor leerlingen én leerkrachten), om tot structurele samenwerking te komen met onderwijsinstellingen. En omgekeerd heeft de arbeidsmarkt verwachtingen ten aanzien van het onderwijs. Alhoewel dit niet mag leiden tot een te economische visie op het onderwijs, toch mogen we de ogen niet sluiten voor het feit dat we élk talent nodig hebben om onze economie en welvaart veilig te stellen.

Onderwijs en economie ontmoeten elkaar vanuit verschillende realiteiten en dus met verschillende belangen, pedagogische enerzijds en economische anderzijds. Ook praktische en reglementaire besommeringen bemoeilijken die samenwerking: zoals de rechtszekerheid voor scholen, leerlingen en stagegevers.

De **werkplek** is een goede leeromgeving. Werkplekleren is een verregaande vorm van ervaringsleren. De band tussen theorie en praktijk wordt onmiddellijk gelegd. Vanuit die optiek zijn werkervaringsplaatsen en stages doorgaans goede alternatieven voor jongeren die afhaken van formele opleidingssituaties. Opleidingsverstreckers werken nog vaak louter binnen de muren van de school en deinzen ervoor terug meer aan te leunen bij het arbeidsmarktgebeuren.

Zowel scholen als bedrijven hebben er baat bij om de handen in elkaar te slaan. Scholen vinden een betere aansluiting bij het beroepsleven, bedrijven krijgen beter zicht op de competenties van instromende schoolverlaters.

Doelstelling

De socio-economische realiteit kan beter betrokken worden op alle onderwijsopleidingen met een beroepsgerichte uitkomst. Zonder het hoofddoel van onderwijs uit het oog te verliezen, kiezen we voor verregaande **samenwerking** tussen alle betrokken actoren.

Concreet investeren we in werkplekleren. We hervormen de systemen van afwisselend leren en werken (deeltijds beroepssecundair onderwijs, erkende vorming, leertijd). We bevorderen en maken stages mogelijk in het voltijds secundair onderwijs, het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs.

We moedigen de samenwerking aan tussen onderwijsinstellingen en bedrijven. Ook samenwerking tussen onderwijsinstellingen en de VDAB willen we structureel op poten zetten.

We werken aan een kwalificatieraamwerk, waarbinnen diverse kwalificaties passen.

Aanpak

Hervorming van de systemen van afwisselend leren en werken

Voor iedereen die afwisselend wil werken en leren, realiseren we een voltijds engagement, liefst met werk, zo dat niet kan via een waardevol alternatief. We wijzigen de leerplichtwet zo dat ieder jongere ten minste 28 uren per week aan de slag is.

We kiezen ervoor de bestaande meersporigheid te behouden (deeltijds onderwijs, erkende vorming, leertijd), maar streven naar grotere afstemming, allereerst op het vlak van kwaliteitszorg en de certificering. Dat betekent dat we studiebewijzen uitgereikt binnen het circuit van afwisselend leren en werken erkennen als volwaardig: ze worden (h)erkend door de sociale partners en geven toegang tot de arbeidsmarkt.

Om dat te realiseren stippelen we voor iedere jongere een **gepast leertraject** uit. Daarom versterken we trajectbegeleiding in de centra. Ook willen we samenwerken op regionaal niveau: we kiezen voor de omschrijving van de RESOC-gebieden (Regionale Economisch-Sociale Overlegcomités). We maken afspraken met sectoren en leggen engagementen vast in sectorconvenants. Arbeidsmarktcoördinatoren en sectorconsulenten worden betrokken.

Voor jongeren die nog niet arbeidsbereid en arbeidsrijp zijn, voorzien we – in samenspraak met welzijn – persoonlijke ontwikkelingstrajecten. We doen een beroep op de deskundigheid van de erkende vorming om leerlingen vorderingen te laten maken.

Naar een kwalificatiestructuur

De competenties die aanbieders vragen en de competenties van de afgestudeerden sporen niet steeds met elkaar. We willen, binnen het kader van de European Qualifications Framework (EQF), komen tot een eigen kwalificatieraamwerk en een kwalificatiestructuur voor de overgang van onderwijs/beroepsopleiding naar werk. Daarin worden de arbeidsmarkt- of curriculumgerichte kwalificaties opgesomd. Sectoren (naast andere) kunnen aangeven welke **kwalificaties ze (h)erkennen** (met uitzicht op een beroep) en op welk niveau binnen het kwalificatieraamwerk ze die plaatsen. De onderwijsopleiders en andere ‘opleiders’ (Syntra, VDAB, sectorale initiatieven) zoeken dan de geschikte opleidingen. Dit zal de eenvormigheid inzake kwalificaties en de transparantie inzake opleidingsmogelijkheden bevorderen, alsook de verworven competenties een betere plaats geven.

Meer samenwerking met arbeidsmarktactoren binnen het voltijds onderwijs

Waar nuttig moeten infrastructuur, uitrusting en opleidingscapaciteit van de VDAB worden ingeschakeld om leerplichtige leerlingen op te leiden (bijvoorbeeld tot heftruck- en vrachtwagenchauffeurs). Waar mogelijk moet de infrastructuur van de scholen worden gebruikt voor opleidingen van werkzoekenden en nascholingen van werknemers. Voor sommige opleidingen gebeurt dit al. Voor opleidingen in de logistieke sector springen de competentiecentra van de VDAB bij om leerlingen op te leiden. Deze werkwijze pogen we uit te breiden naar andere beroepsopleidingen bij de VDAB en in de secundaire scholen.

TSO-BSO-scholen moeten kunnen herinvesteren in basisuitrusting én Regionale Technologiecentra (één per provincie) moeten binnen hun regio mogelijkheden zoeken om leerlingen toegang te geven tot hoogtechnologische uitrusting. Indien mogelijk kunnen ook andere ‘leerlingen’ dan leerplichtigen daarvan gebruik maken. De centra moeten een meerwaarde bezorgen aan technische opleidingen. De RTC’s zijn sinds 2005 actief, komen op kruissnelheid, maar moeten nog intenser leren werken. Ook impulsen om te zorgen voor een grotere bekendheid zijn noodzakelijk.

Soms is het aangewezen dat de technische en praktische scholing niet op school maar op de werkvloer worden verstrekt. Dat werkplekleren voor de hele klas, leraar inbegrepen, moedigen we nadrukkelijk aan. Voltijdse onderwijsopleidingen kunnen zo voor hun technische en praktische component geheel of gedeeltelijk op de **bedrijfsvloer** plaatsvinden. De realisatie van ieder onderdeel van het leerplan en leerlingnabije begeleiding blijven minimale kwaliteitsvoorwaarden. Dat is wat we doen in de opleiding **Logistiek** (derde leerjaar derde graad BSO): Minstens één dag per week gaan de leerlingen, samen met de leraar, naar een onderneming. Die methodiek willen we graag uitbreiden naar nieuwe scholen die de studierichting Logistiek aanbieden én naar nieuwe opleidingen, bijvoorbeeld in de distributiesector, waarvoor evenmin vanzelfsprekende praktijkmogelijkheden zijn in de school.

De sectorconvenant is het geschikte kanaal om met de bedrijfssectoren terzake afspraken te maken. De sectorconsulenten (en -fondsen) moeten dan ook veel dichterbij het onderwijsbeleid worden betrokken.

Uiteraard zijn meer afspraken tussen individuele ondernemingen en scholen mogelijk. We pleiten nadrukkelijk voor allerlei zelfgekozen initiatieven voor en door scholen in samenwerking met ondernemingen en organisaties uit hun economische omgeving. De opdrachten voor de geïntegreerde proeven moeten zoveel mogelijk uit de bedrijfsrealiteit komen.

Voortrekkersbedrijven

De 41 tijdelijke projecten (waaronder 16 voortgezette proeftuinen uit het project *Accent op talent*) werken vanuit de visielijnen *Anders kiezen*, *Anders leren* en *Anders sturen* resoluut aan **veranderingscapaciteit en vernieuwingsbereidheid**. Vanuit de vierde lijn, *Anders werken*, hebben vijftien voortrekkersbedrijven samen met scholen voorbereidend werk geleverd inzake competentie-ontwikkelen, aandacht voor technologie en organisatie van stages. Ook maakten ze een lijvige brochure over de wijze van samenwerking van scholen en ondernemingen of organisaties. In een nieuw deelproject gaan zij nu op zoek naar partners (scholen en ondernemingen/organisaties) die de uitgedachte concepten realiseren.

Stages

We investeren meer in stages, voor **leerlingen** én voor **leerkrachten**. Leerlingenstages moeten nadrukkelijk ook leerplandoelen realiseren. De begeleiding van de leerlingstagiair(e)s door de mentor (van de stagegever) en de stagebegeleider van de uitsturende school moet op punt staan.

Niet alleen in het secundair onderwijs, maar ook in het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs zijn stageformules belangrijk. Dicht contact met de industrie verhoogt het realiteitsgehalte en de kwaliteit van de opleidingen brengt ook een dynamiek op gang die niet alleen het onderwijs maar ook de bedrijven ten goede komt.

Daarom komen er méér initiatieven voor stages, onder meer een ‘dag van de stage’. Door zo’n jaarlijks evenement kunnen stages op een positieve manier in de publieke belangstelling worden gebracht. De sectorconvenants zijn ook hiervoor het geschikte kanaal voor afspraken.

We investeren daarnaast in ondersteunende instrumenten. De Dienst Informatie Vorming en Afstemming lanceert de stagewebsite, een dating-site voor stagezoekers en stagegevers. Daarnaast is er nood aan informatie, één aanspreekpunt in verband met de organisatorische en reglementaire complicaties stageorganisatie, maar ook andere samenwerkingsvormen met het bedrijfsleven. Tegen eind 2007 willen we komen tot een kenniscentrum 'Onderwijs en Arbeidsmarkt', waar de kennis verzameld wordt die nu verspreid is over verschillende overheidsdiensten.

Goede praktijken overdragen

De auto-assemblage is in Vlaanderen sterk vertegenwoordigd. Het gaat om auto-, bus- en vrachtwagenconstructeurs van grote omvang. Rondom zich verzamelden deze bedrijven toeleveranciers allerhande – soms ook zelf grote ondernemingen, scholen en beroepsopleidingsinstanties.

Binnen de Taskforce Automobiel wordt er onder meer gestreefd naar het verkleinen van de afstand tussen schoolse vorming en tewerkstelling in de voertuigindustrie. Daartoe is rond ieder voertuigassemblagebedrijf een netwerk opgericht, bestaande uit de constructeur zelf, de toeleveranciers, VDAB en de omliggende onderwijsinstellingen.

De hoofdopdracht bestaat uit het **afstemmen** van zowel de VDAB-beroepsopleidingen als de onderwijsopleidingen op de noden van de voertuigsector. Met interessante opleidingen die inspelen op de interesses van jongeren én werkzoekenden willen we op geconcentreerde wijze tegemoet komen aan de kwalificatievereisten van auto-assembleurs en toeleveranciers.

Met de ondersteuning van de Vlaamse overheid en de hulp van de betrokken beroepsfederatie nemen de netwerken diverse initiatieven. Die kunnen betrekking hebben op quick-wins zoals de organisatie van stages of de creatie van een bestand van jobstudenten (uit de leerlingen die voor de onderneming relevante studierichtingen volgen in de omliggende scholen). Het kan ook gaan om middellange of langetermijninitiatieven zoals de bijsturing van de ILW-opleidingen, het dichterbij mekaar brengen van de gevraagde en de aangeboden kwalificaties van ondernemingen en (onderwijs)opleiders of flankerende maatregelen zoals het opzetten van leraren- (en instructeurs)stages in de periodes van het schooljaar tijdens welke de leraren praktische en technische vakken relatief gemakkelijk kunnen worden vervangen. Ook kunnen gezamenlijke initiatieven worden genomen die positief inspelen op de behoefte aan beroepsgerichte attitudes.

Afgeleide doelstellingen zijn het dichterbij elkaar brengen van de ondernemings- en schoolculturen, een samenhang bereiken in het lokaal opleidings- en vormingsbeleid, en de opleidings- en aanwervingsinspanningen van ondernemingen mogelijk maken.

De netwerken sturen zichzelf aan – met de constructeurs als trekkende kracht – maar zorgen wel voor een uitgeschreven plan waar ze samen willen aan werken. Het Departement onderwijs, de Pedagogische begeleidingsdiensten en de VDAB, werken de actiepunten verder uit. Via een goede informatiedoorstroming zal de Taskforce op de

hoogte blijven van de ontwikkelingen en vorderingen. De opvolging en rapportering maken deel uit van de Task Force voertuigindustrie.

Je bent jong en je wil wat: ondernemen

Niemand twijfelt vandaag aan het belang van ondernemerschap voor de economische welvaart. Een groot aantal startende ondernemingen zou de jobcreatie ten goede komen, de innovatiecapaciteit versterken, toelaten meer flexibel in te spelen op veranderingen in marktfragen en bestaande bedrijven aansporen om zich te revitaliseren. In het Pact van Vilvoorde worden bakens uitgezet: in 2010 moet Vlaanderen verder geëvolueerd zijn naar een ondernemende samenleving en op het vlak van de netto-aangroei bij de vijf beste Europese regio's horen.

Het komt erop aan om het ondernemersklimaat te bevorderen en een ondernemerstalent te laten ontwikkelen dat **techniciteit aan creativiteit** koppelt en een commerciële ingesteldheid combineert met zachte waarden. Het is belangrijk om hier op vroege leeftijd al mee te starten. Het onderwijs is hiervoor de inrijpoort.

Een actieplan 'ondernemend onderwijs' moet de impulsen ten aanzien van ondernemerszin en ondernemerschap in het onderwijs vergroten, niet alleen in de meer technische richtingen, maar ook in het ASO. Er gebeurt vandaag al heel wat: mini-ondernemingen, leerbedrijven, Small Business Projects, wedstrijd ondernemende school,... Er worden ook nieuwe initiatieven voorzien: 'de droomfabriek', Cap'Ten, BLIK. Teneinde synergie na te streven, komen alle initiatiefnemers op regelmatige basis samen in wat genoemd wordt 'Club Gouvernance'. We willen ervoor zorgen dat meer leerlingen van dit aanbod kunnen profiteren. Tevens zal Syntra Vlaanderen, teneinde onderwijsinstellingen meer inzicht te geven op het vlak van vorming tot ondernemerschap, eind 2006 een online kenniscentrum lanceren.

Een specifiek project is de **Leeronderneming**. Die combineert doelstellingen van ondernemerschap met didactisch uitdagende werkwijzen. Het is ook makkelijk te integreren in bestaande studierichtingen. Een tiental projecten wil de succescriteria in kaart brengen om leerlingen ondernemingszin en ondernemersvaardigheid bij te brengen.

Lokale netwerken en samenwerkingsbedrijven tussen onderwijs en bedrijfsleven kunnen de schoolgaande kinderen vertrouwd maken met de ondernemerswereld en de daarbij noodzakelijke competenties. Recentelijk werd een nieuwe oproep 'brugprojecten' gelanceerd. Dit zijn samenwerkingsprojecten tussen onderwijspartners en bedrijfsleven, met als doel het ondernemerschap te bevorderen. Ervaringsuitwisseling moet de initiatiefnemers helpen om duurzaam werk te maken van de samenwerking. Ook de voortrekkersbedrijven zullen ervaringen uitwisselen op het vlak van de toeleiding tot ondernemerschap. De resultaten zullen we vertalen ten behoeve van het hele onderwijsveld. Hiervoor gaan we ook over de grenzen kijken. Uit de analyse van internationale succesverhalen zullen we lessen trekken voor Vlaanderen.

Project I.4: Competentie-agenda

Uitdaging

Het verhogen van de werkzaamheid is de uitdaging voor het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid. Met een competentie-agenda willen wij die competenties bevorderen die de diverse transities naar en op de arbeidsmarkt kunnen versoepelen: van school naar werk, van inactiviteit of werkloosheid naar werk en tussen beroepen en functies.

Voor een aantal groepen, waaronder ouderen, kortgeschoolden, allochtone jongeren en arbeidsgehandicapten, ligt de werkzaamheid beduidend lager dan voor andere groepen op de arbeidsmarkt. Dat betekent dat de competentie-agenda dus ook **gelijke kansen** voor transities naar en op de arbeidsmarkt moet nastreven.

Om hun arbeidsmarktkansen te waarborgen, moeten mensen openstaan voor, inspelen op en actief op zoek gaan naar mogelijkheden om hun inzetbaarheid te verruimen.

Werken aan die blijvende inzetbaarheid is van belang als voorwaarde voor loopbaanzekerheid. **Bijblijven** is niet alleen noodzakelijk om een nieuwe baan te verwerven maar ook om een baan te behouden en de professionele kennis te verdiepen. Het is ook een hefboom voor duurzame arbeidsparticipatie. Door de inzetbaarheid in alle fasen van de loopbaan veilig te stellen, kan vroegtijdige uittrede afgeremd worden.

Groepen die al zwakker staan op de arbeidsmarkt, krijgen minder kansen en slagen er in mindere mate in om hun inzetbaarheid te verruimen. Ook hier moet de competentie-agenda gelijke kansen nastreven.

Niet alleen individuen hebben belang bij investering in inzetbaarheid. Wil het bedrijfsleven met succes de omslag kunnen maken naar een economie van creativiteit en innovatie, dan is blijvende investering in breed inzetbaar menselijk kapitaal een 'conditio sine qua non'. Competentieontwikkeling is in een arbeidsmarktcontext geen doel op zich. Zij beoogt wel de afstemming van vraag en aanbod op de externe en bedrijfsinterne arbeidsmarkten te vergemakkelijken met zo weinig mogelijk sociale uitsluiting. Daarom ook moet worden aangesloten bij het strategisch beleid van het bedrijf. Een keuze van **bedrijfsstrategie** heeft meteen gevolgen voor het competentiebeleid in de onderneming.

Op het vlak van opleiding en ontwikkeling werden eerder al duidelijke doelstellingen geformuleerd. Het pact van Vilvoorde preciseert dat:

- tegen 2010 minstens 12,5% van de Vlaamse bevolking (25-64 jaar) moet deelnemen aan permanente vorming (Pact Vilvoorde), waarvan 6,25% kortgeschoolden;
- in 2010 is het aantal functioneel geletterden en het aantal personen met ICT-vaardigheden gestegen tot meer dan driekwart van de bevolking.

In het kader van het generatiepact (2005) werden volgende afspraken gemaakt:

- na 2006 wordt een nieuw groeipad uitgetekend om de vormingsinspanningen te versterken en beter te verdelen, in lijn met de nieuwe Europese richtsnoeren die bepalen dat tegen 2010 één op twee werknemers in de loop van een jaar vorming of opleiding krijgt;
- de opleidingsinvestering van bedrijven bedraagt 1,9% van de loonmassa tegen 2006. In de daaropvolgende jaren wordt dit telkens verhoogd.

De deelname aan vorming steeg de voorbije jaren. Werknemers in het Vlaams Gewest volgen iets vaker een opleiding dan hun collega's in de **Europese Unie EU-25** (11,4% tov 10,4%; Arbeidsmarktflits februari 2006, Steunpunt WAV). Voor het eerst bevindt Vlaanderen zich boven het Europese gemiddelde. Ook de participatie van werkzoekenden aan opleiding ligt in Vlaanderen hoger dan het EU gemiddelde. Deze gunstige trend verbergt echter de sterke ondervertegenwoordiging van ouderen en kortgeschoolden. In het Vlaams Gewest neemt 12,7% van de 25-39-jarige werkenden deel aan opleiding, tegenover 9,1% van de 50-64-jarigen. Een tweede minpunt is dat hooggeschoolden in Vlaanderen bijna vier keer meer deelnemen aan opleiding dan laaggeschoolden.

Een punt van zorg is het gebrek aan groei in de **opleidingsinspanning van bedrijven**. Het aandeel werknemers dat een opleiding heeft gekregen, is het afgelopen jaar weliswaar wat gestegen, maar de financiële inspanning voor vorming is gedaald. Deze merkwaardige combinatie is wellicht gedeeltelijk te verklaren door een beduidende daling van de gemiddelde duurtijd van opleidingen. In elk geval is de oproep in het IPA 2001-2002 om de financiële investeringen in voortgezette beroepsopleiding van werknemers op te trekken tot 1,9% van de loonmassa, verre van gerealiseerd. Ook in 2004 bleef dit aandeel onder 1,1%, terwijl in 2000 de 1,3%-grens nog overschreden werd (cijfers voor België). Er zijn wel enkele verzachtende omstandigheden, zoals de verslechterde conjunctuur, die zich op zijn beurt heeft vertaald in verminderde aanwerving van jongeren.

Eén van de meest kritische belemmeringen is het ontbreken van een **maatschappelijk gedragen klimaat** voor competentieontwikkeling. Daarbij ondermijnen allerlei leerdrempels de bereidheid tot behoud en verruiming van het bewegingskapitaal van de werknemer. Deze zijn: gebrek aan tijd, geld, specifiek en afgestemd opleidingsaanbod, slechte bereikbaarheid, negatieve perceptie over 'leren', faalangst, ontbreken van een perspectief.

Hier ingrijpen vergt niet alleen een engagement van en een beleid gericht op de (potentiële) lerende en de werkgevers, maar ook de betrokkenheid van het onderwijs, opleidingsverstrekkers, loopbaandienstverleners en diverse spelers op sectoraal en subregionaal niveau waaronder de sociale partners.

Doelstelling

Competentieontwikkeling is een gedeelde verantwoordelijkheid van individu, werkgever, sociale partners, onderwijs-, opleiding- en loopbaanbegeleidingverstrekkers en overheid. We trachten dan ook met de competentieagenda een evenwicht te vinden tussen de verantwoordelijkheden van al deze spelers met als doelen:

- verzekeren dat zowel in het initieel onderwijs, op de externe arbeidsmarkt als tussen de bedrijfsmuren die competenties ontwikkeld worden die van belang zijn voor een duurzame en innovatieve economische groei;
- organisaties aanmoedigen om 'een loopbaan lang' te investeren in interne en externe inzetbaarheid van hun werknemers;
- individuen aanmoedigen om 'een loopbaan lang' alert te blijven voor wat betreft hun eigen inzetbaarheid, door zelfsturing en levenslang leren.

Aanpak

De competentieagenda is voorwerp van **sociaal overleg**. Ze zal door de regering worden opgesteld in nauw overleg met de sociale partners. Dit moet leiden tot concrete acties en initiatieven op het terrein van opleiding, loopbaanbegeleiding en competentie-management. De thema's en de daaruit voortvloeiende engagementen en instrumenten mogen niet los van elkaar staan. We werken aan een geïntegreerd beleid dat steunt op een gedeelde verantwoordelijkheid van overheid, bedrijven, onderwijs, opleidingsverstrekkers, loopbaandienstverleners, werkenden - werkzoekenden, sectoren en sociale partners.

Voor de uitwerking van de eerste fase van de competentieagenda, is een beroep gedaan op een team van academici uit Leuven en Gent. Dit team staat in voor de voorbereidende fase van het project waarin door overleg met alle belanghebbenden een aanzet tot actieplan wordt gegeven.

Een beginpanel van personen met diverse achtergrond (bedrijfsleven, vakbonden, sectoren, journalistiek, politiek,...) reflecteert over de uitgangspunten, prioritaire doelstellingen.

Vervolgens overleggen vakbonden, sectoren, bedrijfsleiders en HRM-verantwoordelijken van grote en kleine ondernemingen, opleidingsverstrekkers en loopbaandienstverleners in opeenvolgende panels. Deze discussies moeten uitmonden in een gedragen visie over de te bereiken effecten. Tegelijk verkent men oplossingswegen en instrumenten.

De academici maken een eindtekst waarin de prioritaire uitdagingen en concrete voorstellen uit de diverse panels worden samengebracht. Op basis van die tekst wordt in september, in overleg tussen de regering en sociale partners, in het kader van het VESOC een concreet actieplan uitgewerkt.

Het gesprek zal worden aangevat in september, samen met de sociale partners en op basis van een werkdocument afgeleverd door de onderzoeksequipe. Zonder daarop vooruit te lopen willen we even stilaan bij een aantal actieterreinen die zich aftekenen. En waarop we mogelijk kunnen inspelen.

Met een ruim actieplan voor competentieontwikkeling en competentiewaardering richten we ons zowel op organisaties als op mensen.

Competentieontwikkeling wordt vaak naar voor geschoven als belangrijke hefboom voor innovatie in het bedrijf. Voor de werknemer is dit een hefboom naar duurzame inzetbaarheid.

De enge focus op levenslang leren wordt verlaten voor een **ruimere focus**: die van een strategisch en competentieontwikkeland personeelsbeleid. Dit vergt maatwerk, maar ook een pro-actief perspectief. Een dialoog tussen de sociale partners op bedrijfsniveau over de wijze waarop de ontwikkeling van het menselijke kapitaal kan gekoppeld worden aan de doelstellingen van het bedrijf is noodzakelijk.

Heel wat bedrijven hebben hiervoor reeds een strategie en kunnen de sociaal-economische uitdagingen koppelen aan de ruime zorg voor het personeel. Zij blijven oog hebben voor de noodzakelijke evoluties voor de toekomst en formuleren daarbij

een ondersteunend personeelsplan. Zij doen dit in perfecte dialoog met de werknemers (afgevaardigden). Ze zijn bekommerd om de blijvende inzetbaarheid van hun tijdelijk personeel en begrijpen de steun die mensen nodig hebben bij de quasi continue herstructurering en productievernieuwing.

Deze goede praktijken verdienen aandacht en waardering.

Een brede oproep aan bedrijven om hun proactief en competentiegericht personeelsbeleid te illustreren maakt hen tot rolvoorbeeld voor hun collega's.

We geven hun een platform om aan Vlaanderen hun sterk economisch en sociaal merk, hun situatief en duurzaam denken en handelen, te illustreren.

We denken daarbij onder meer aan bedrijven en organisaties, zowel uit de profit- als de non-profitsfeer, met volgende kenmerken:

- een perspectief biedend opleidingsaanbod voor alle groepen van werknemers in het bedrijf; dit opleidingsaanbod maakt aan de werknemer bovendien duidelijk welke competenties verworven worden en aan welke functies en sectoren, zowel intern als extern het bedrijf, deze kunnen worden gekoppeld;
- een maatgerichte en ruime variatie inzake toepassing van competentieontwikkende instrumenten, zoals een aanbod voor interne loopbaanbegeleiding en in(out)placement bij herstructurering;
- perspectief biedende bijscholing voor tijdelijke werknemers en interimkrachten;
- de opmaak en het effectief gebruik van persoonlijke ontwikkelingsplannen;
- een personeelsbeleid met een diversiteitstoets;
- een verwevenheid en coherentie van het strategisch- en businessplan met het personeelsplan.

Ook mensen moeten voor hun talentontwikkeling alle kansen krijgen en positief ondersteund worden. "Je krijgt wat je waardeert", wordt gezegd en dat is in het geval van competenties evengoed zo.

Blijven leren is eigen aan de mens. In alle levenssituaties: werkplek, familie, hobby en vrijwilligerswerk. Dikwijls wordt deze competentieverrijking niet herkend en al helemaal niet formeel erkend. Met het "**Ervaringsbewijs**" wordt een eerste stap gezet naar de formele erkenning van bekwaamheid die niet op school maar in de praktijk werd geleerd.

Een Ervaringsbewijs waardeert het "kunnen" uitoefenen van een specifiek beroep en maakt dit ook zichtbaar voor werkgevers.

Ook arbeiders ontwikkelen tal van competenties in hun functies, alleen wordt dit niet altijd onderkend. Het is dus een uitdaging om de aangeleerde competenties zichtbaar te maken en ook te valoriseren, onder meer in een nieuwe functie of beroep.

De voorbije jaren is in Vlaanderen ook geïnvesteerd in een '**recht op loopbaandienstverlening**'. Elke werkende Vlaming heeft momenteel de kans om tegen lage kost deel te nemen aan onafhankelijke (niet op initiatief van de werkgever) loopbaanbegeleiding. Deze dienstverlening kan richting en doel geven aan de loopbaan en de arbeidsmarktkennis verruimen. Ook opent zij de toegang tot sociale netwerken, ondersteunend bij arbeidsmarktmobiliteit.

Pijnlijk is ook hier dat het weer de meer proactief ingestelde werknemers zijn die vooral hun weg naar deze dienstverlening vinden. Een meer verruimde toeleiding van kansengroepen is aan de orde. Campagne alleen hebben niet het gewenste effect. Ook de dienstverlening zelf dient gedifferentieerd, zodat zij aan de behoeften en verwachtingen van die groepen voldoet. Bevraging heeft reeds uitgewezen dat ouderen bijvoorbeeld behoefte hebben aan een kort en onafhankelijk advies op hun probleemvraag.

Project I.5: Diversiteit: gelijke kansen geven – gelijke kansen grijpen

Uitdaging

In Vlaanderen bedraagt de werkzaamheidsgraad 67% (2004). Dit lijkt dicht bij de Lisabon doelstelling en het streefcijfer in het Pact van Vilvoorde om tegen 2010 een werkzaamheidsgraad van 70% te behalen..

Toch ziet het er vandaag niet naar uit dat we dit zullen bereiken. Daarvoor ligt de werkzaamheid van de zogenaamde kansengroepen te laag. In het bijzonder **ouderen** (50+), **allochtonen** en **personen met een arbeidshandicap** haken moeilijk aan. Hun aandeel in de werkloosheid is onevenredig hoog, hun deelname aan het arbeidsproces onevenredig en onaanvaardbaar laag.

Niet alleen uit maatschappelijk oogpunt en niet in het minst uit economische overwegingen dringt de verhoogde participatie van deze groepen zich meer dan ooit op.

Hoe zal Vlaanderen de komende jaren omgaan met haar arbeidsreserve, haar rijkdom aan competenties? We moeten op korte termijn alles in het werk stellen om een evenredige participatie te bereiken. Nog groter is de uitdaging om gelijke arbeidsmarktchansen te geven en er voor te zorgen dat die kansen ook gegrepen kunnen worden.

Doelstelling

Vlaanderen moet zijn menselijk kapitaal en diversiteit aan talenten koesteren.

Aanpak

Evenredige arbeidsdeelname voor iedereen is een van de centrale lijnen van het Meerbanenplan van 10 februari 2006. Tal van gecoördineerde ingrepen en corrigerende maatregelen moeten de afstand tot de arbeidsmarkt van bepaalde groepen fel verkleinen.

Op 18 mei 2006 stelde de Vlaamse regering samen met de vertegenwoordigers van de Vlaamse sociale partners en met de eigen organisaties van personen met een arbeidshandicap en allochtonen de nieuwe krachtlijnen van het beleid inzake evenredige arbeidsdeelname en diversiteit voor.

Dit gezamenlijke engagement is nodig, willen we het tij kunnen keren. Een greep uit de maatregelen.

- Met Jobkanaal realiseren de werkgeversorganisaties in samenwerking met VDAB een jaarlijkse tewerkstelling van 5.000 personen uit de kansengroepen.
- De vakbonden richten hun pijlen - via allerhande acties op diverse niveaus - op de creatie van een draagvlak voor meer diversiteit op de werkvloer.
- De eigen organisaties van allochtonen engageren zich dan weer voor het toeleiden van moeilijk bereikbare allochtone jongeren naar VDAB.
- Het Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid voorziet via een vraagbaak in een verdere professionalisering van de sociale partners en andere actoren die actief zijn in het diversiteitsveld met betrekking tot de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap.
- Nog voor deze kansengroepen wordt er samen met de uitzendsector een proeftuin IBO-interim opgezet. Jaarlijks kunnen 1.000 werkzoekenden via een gecombineerd traject van uitzendarbeid en IBO (individuele beroepsopleiding) doorstromen naar een contract onbepaalde duur. De begeleiding tijdens dit tewerkstellingstraject is in handen van het uitzendkantoor.
- Specifiek naar ouderen toe, voorziet de Tewerkstellingspremie als loonkostsubsidie een tegemoetkoming voor werkgevers die een 50+-er in dienst nemen.
- In het kader van de sluitende aanpak versterken en intensifiëren we de begeleiding van oudere werkzoekenden via de 50+-clubs bij VDAB.
- Met het steden- en gemeentenplan jeugdwerkloosheid wensen we de hoge jeugdwerkloosheid in 13 steden en gemeenten in Vlaanderen om te buigen door een bijzondere begeleiding en een traject naar werk te voorzien. We zetten hier optimaal in op vraaggerichte acties. De samenwerking met minister Van Brempt biedt daarenboven de mogelijkheid om aan jongeren die een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt een tewerkstelling in de sociale economie aan te bieden. Deze plannen worden geoperationaliseerd in een partnerschap tussen VDAB en de respectieve stad of gemeente.
- We doen daarenboven jaarlijks een oproep aan minstens 500 bedrijven om een diversiteitsplan af te sluiten dat hen ondersteunt in de ontwikkeling van een bedrijfsgericht diversiteitsmanagement, met een sterke focus op instroom van kansengroepen. Minstens 100 van deze plannen worden specifiek gereserveerd voor leeftijdsdiversiteit.

Het pact dat de Vlaamse Regering recentelijk afsloot met de voltallige werkgeversorganisaties, de vakbonden en de organisaties van allochtonen en personen met een arbeidshandicap, staat er garant voor. De inspanningen om een meer evenredige arbeidsdeelname voor iedereen te bereiken zal samen zijn, of zal niet zijn.

Het pact bevat de **engagementen**, vertaald in concrete en resultaatgerichte acties. Samen willen we goede praktijken losweken, kleine successen boeken en op deze wijze aantonen dat het anders kan, zodat we op diverse fronten onze houding hierop kunnen aanpassen.

Bovenop de set maatregelen van dat pact, investeren we bijkomend in twee acties om de maatregelen een duwtje in de rug te geven.

1. Expertisecentrum Leef tijd & Werk

Met het Expertisecentrum Leef tijd en Werk bij het departement WSE willen we goede praktijken van leeftijdbewust personeelsbeleid verzamelen en bekendmaken aan het Vlaamse bedrijfsleven.

De bedrijven kunnen voor de uitwerking, de ontwikkeling en/of het overdragen van goede praktijken een beroep doen op één van de dertien projectontwikkelaars Leef tijdsbewust personeelsbeleid. Als zogenaamde buitendienst van het Expertisecentrum en in de schoot van de RESOC/SERR, zullen deze projectontwikkelaars die bedrijven begeleiden.

2. Ondernemersplatform diversiteit

Het Ondernemersplatform diversiteit is een samenwerkingsverband tussen VKW, VOKA en UNIZO inzake evenredige participatie en diversiteit, met bijzondere aandacht voor die ondernemingen die vandaag qua diversiteit nog aan de zijlijn staan.

Het Ondernemersplatform wil bedrijven aanmoedigen om aandacht te hebben voor de arbeidsmarktpositie van allochtonen, personen met een arbeidshandicap en ouderen (50+) en andere kansengroepen. Het wil de bedrijven instrumenten aanreiken om de instroom en doorstroom van deze groepen in de bedrijven te bevorderen. Ondernemingen kunnen toetreden tot het platform door de ondertekening van de engagementsverklaring "verschillen versterken".

Het Ondernemersplatform wil daarenboven een krachtig **signaal** geven aan de buitenwereld (overheid, allochtonen, vakbonden, publieke opinie, ...) dat de bedrijfswereld een expliciete verantwoordelijkheid opneemt en actie onderneemt voor de tewerkstelling van allochtonen en andere kansengroepen.

Het actieplan van het Ondernemersplatform Diversiteit bevat een zestal actielijnen, gaande van de ontwikkeling van ondersteunende instrumenten zoals een diversiteitstest en een toolkit "werving en selectie" tot de organisatie van een diversiteitsaward (event). Daarnaast komt er nog een actie Diversiteit op de Werkvloer, in samenwerking met de drie vakorganisaties, ABVV, ACV en ACLVB.

Project I.6: Werkbaarheid

Uitdaging

In leeftijdsgroep van 25 tot 44 jaar ligt de arbeidsdeelname in Vlaanderen met 86% bijna 8 procentpunten boven het Europese gemiddelde. Daar hangt een sociaal-economische cultuur mee samen: omdat mensen precies in die leeftijdsgroep al hun productiviteit, energie en creativiteit inzetten, haken velen af of treden ze uit boven de 50 jaar. Hier worden wij geconfronteerd met de "overspannen" welvaartsstaat die een te scherpe lijn trekt tussen hyperactieven en niet-actieven. De meting van de Vlaamse werkbaarheid door de Stichting Technologie Vlaanderen geeft een aantal indicaties:

- 30% van de Vlaamse werknemers wordt geconfronteerd met werkstress (10% ernstig);

- 23% van de Vlaamse werknemers ziet dat hun ‘employability’ gehypothekeerd wordt door onvoldoende kansen op competentie-ontwikkeling in de job (8% kansen nihil);
- 19% van de Vlaamse werknemers kampt met motivatieproblemen door weinig boeiend en aantrekkelijk werk (8,4% ernstig);
- 12% van de Vlaamse werknemers heeft moeilijkheden met de combinatie arbeid en gezin (3% acuut).

Preventieve sleutels voor meer werkbaarheid vinden we allereerst op arbeidsorganisatorisch vlak in de ondernemingen. Welzijn op het werk en aanpassing van de arbeidsorganisatie zijn twee kanten van eenzelfde medaille: door te sleutelen aan de arbeidsorganisatie wordt preventief gewerkt aan welzijn op het werk. Dergelijk maatwerk laat zich niet simpelweg sturen door de overheid. De overheid moet allereerst impulsen geven die kunnen bijdragen tot nieuwe en andere vormen van arbeidsorganisatie.

Het Vlaams Regeerakkoord stelt dat innovatie een sleutelrol in de ontwikkeling van onze economie en onze werkgelegenheid. De Vlaamse Regering schenkt dan ook bijzondere aandacht aan innovatie. Een van de elementen die het Vlaamse innovatiebeleid schragen is het innovatiepact.

Tijdens de ondernemingsconferentie werd **innovatie van arbeidsorganisaties** eveneens als doelstelling opgenomen. Er werd gesteld dat om het maatschappelijk draagvlak in verband met het Innovatiepact te verbreden, de Vlaamse Regering de innovatie van arbeidsorganisaties verder zal aanmoedigen. In het Meerbanenplan van de Vlaamse Regering en de sociale partners wordt uitdrukkelijk een lans gebroken om dit aanmoedigen te concretiseren.

Ook het Pact van Vilvoorde legt er de nadruk op dat “in 2010 Vlaanderen geëvolueerd is naar een innoverende samenleving. Nieuwe producten en diensten zorgen voor een kwart van de totale omzet van de Vlaamse ondernemingen. Het aantal starters dat vanuit de kenniscentra in Vlaanderen ontspruit, verdubbelt. De toepassing van vernieuwende vormen van arbeidsorganisatie en personeelsbeleid gericht op ontwikkeling en benutting van competenties neemt substantieel toe, onder meer via netwerking.

Doelstelling

De doelstelling is de werkbaarheid van de jobs in zijn brede betekenis te verbeteren: de combinatie gezin en arbeid, de (intrinsieke) leermogelijkheden, zelfsturende teams, werkposten voor de meer ervaren werknemers.

Hiermee moeten we een dynamiek van organisatie-innovatie ontwikkelen vanuit een brede (horizontale) visie op innovatie de klassieke proces- en productinnovatie én innovatie op het vlak van de arbeidsorganisatie.

Aanpak

Om deze dynamiek op gang te trekken worden diverse experimenten en concrete pilotprojecten binnen de bedrijven aangemoedigd.

Die pilootprojecten/experimenten moeten de arbeidsorganisatie te hermoduleren zodat, rekening houdend met de bestaande technologisch processen en producten en/of parallel aan innovatieve trends hieromtrent, deze ten goede komt aan:

- de afname (preventie) van werkstress (onder meer verhogen van leermogelijkheden, meer zelfstandigheid);
- een vlotter combinatie van privé en arbeid;
- een aanpassing van de arbeidinhoud in functie van de persoon (bijvoorbeeld coachen van jongeren door oudere werknemers);
- een aanpassing van de arbeidsomstandigheden in functie van de persoon (bijvoorbeeld van zwaar naar lichter arbeid gaan).

Een paritaire opvolging maximaliseert de slaagkans van deze pilootprojecten.

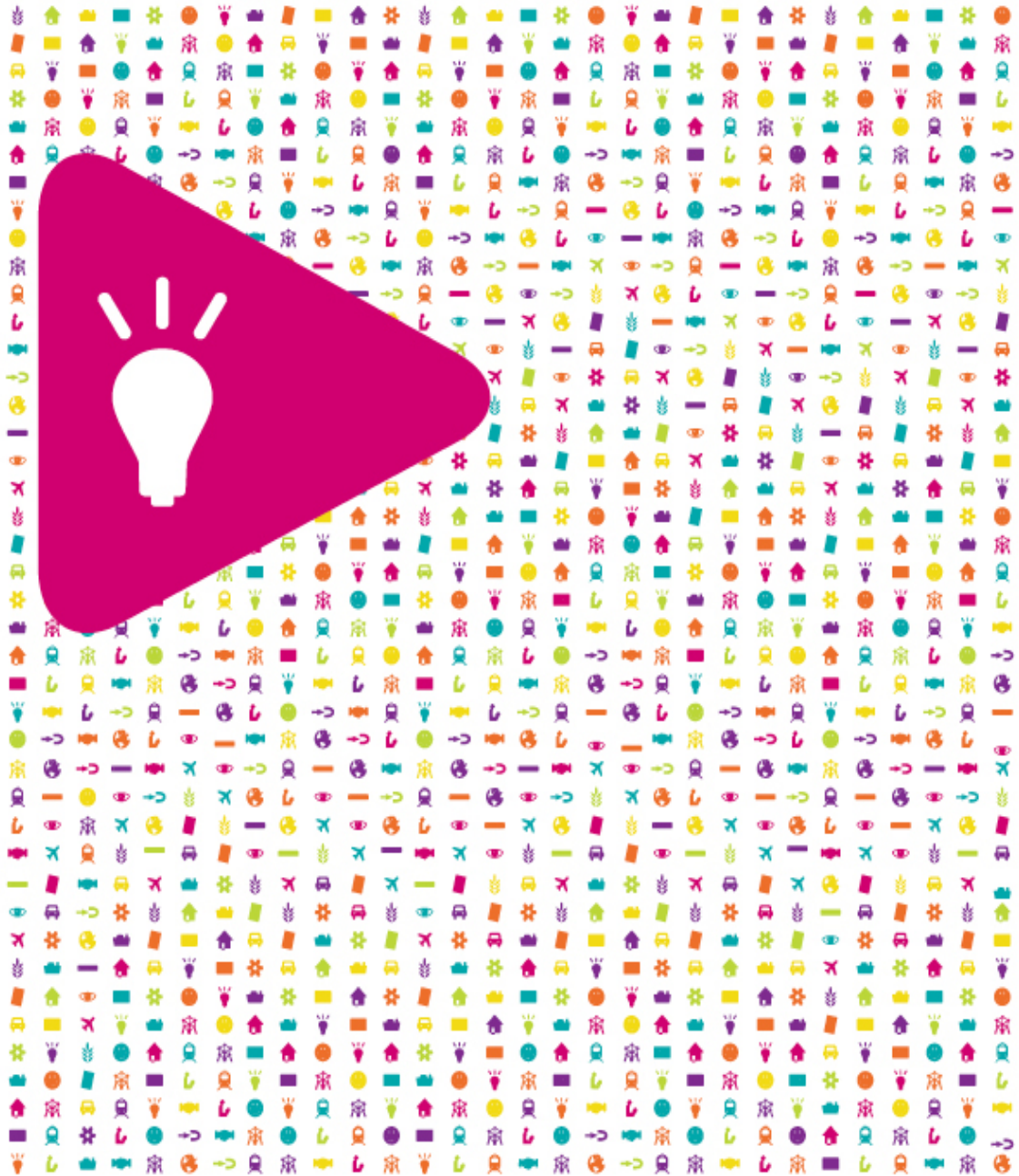
De output van het pilootproject moet minimaal een “nieuwe prototype” van een arbeidsorganisatie zijn voor “gelijksoortige bedrijven binnen of buiten de sector. Binnen het bedrijf kan een pilootproject uitmonden in of bijdragen tot een meer strategisch beleid inzake arbeidsorganisatie.

Er werd een oproep gelanceerd. Dit resulteerde in een veertiental geselecteerde pilootprojecten (al dan niet met voorwaarden). Die **pilootprojecten** vertegenwoordigen een staalkaart van het ondernemingslandschap: zowel profit als non-profit, zowel productiebedrijven als dienstenbedrijven, zowel grote bedrijven als KMO's.

De finaliteit van de geselecteerde projecten is vrij breed, maar de rode draad is het verhogen van de werkbaarheid. Sommigen leggen hierbij de nadruk op het verbeteren van de combinatie gezin en arbeid. Anderen richten zich op de verbetering van de (intrinsieke) leermogelijkheden. Nog anderen wensen zelfsturende teams in te voeren of wensen bepaalde werkposten aan te passen aan meer ervaren werknemers.

Om de diverse pilootprojecten een grotere uitstraling dan het eigen bedrijf te geven wordt een **taskforce “innovatieve arbeidsorganisatie”** opgericht die de pilootprojecten op zal volgen. Het moet een netwerk worden waarin de betrokkenen van de concrete projecten aan ervaringsuitwisseling kunnen doen. Van belang is tevens dat de taskforce de valorisatiefase tracht mee te begeleiden. Om deze taskforce slagkracht te geven, zal dit netwerk worden verruimd met sociale partners, overheid en deskundigen van bijvoorbeeld STV en IWT. Daarnaast kunnen ook specifieke voorbeeldbedrijven met ervaring in innovatieve arbeidsorganisatie hun expertise delen met de geselecteerde pilootbedrijven. Er wordt ook beroep gedaan op ervaringen die in dit verband opgedaan worden in het kader van de Internationale Arbeidsraad.

Uitdaging 2: creativiteit, innovatie als cultuur, ondernemerschap

Uitdaging II: Creativiteit, innovatie als cultuur, ondernemerschap

We willen een cultuur van permanente economische vernieuwing, waarin ondernemerszin van jong en oud, mannen en vrouwen, in alle sectoren wordt aangemoedigd. We willen een bedrijfseconomisch en industrieel weefsel dat ook nieuwe dimensies in het ondernemen creatief aanboort, opportuniteiten rond levenskwaliteit, diversiteit, kwaliteitszorg, design, gezondheids-en welzijnzorg of duurzaam en intercultureel ondernemen.

De doelstelling uit het Regeerakkoord luidt als volgt: “Vlaanderen moet verder evolueren naar een **ondernemende, innoverende, lerende en creatieve samenleving**. De dalende trend van startende en snelgroeïende middelgrote ondernemingen (“gazellen”) wordt omgebogen. Inzake de netto-aangroei van het aantal ondernemingen moet Vlaanderen bij de vijf beste Europese regio’s behoren. Vlaanderen moet één van de aantrekkelijkste regio’s zijn voor de vestiging en de ontwikkeling van ondernemingsactiviteiten.

Doordat kennis zich bliksemsnel mondiaal verspreidt, is technologische voorsprong een kortstondige illusie. Veel regio’s kennen meer starters en vaak meer zin voor ondernemersrisico. Regio’s dicht bij ons werken even hard en efficiënt, tegen een lagere kost. Wereldwijd zijn er ook intelligente onderzoekers, vaak honderd- of duizendmaal zo talrijk als hier. Bovendien zullen de nieuwe groei-economieën zich niet beperken tot producten met weinig toegevoegde waarde, hun lage arbeidskost daarbij benuttend. Ook zij zullen producten en diensten genereren met een hoge toegevoegde waarde en met hoge winstmarges. We zullen **verstandig moeten concurreren** en dat is niet alleen op loonkosten en fiscale lasten.

Innovatie is dé motor van economische groei. Reeds in de jaren 20 van vorige eeuw onderstreepte Schumpeter het belang van creatieve destructie: onder evoluerende marktomstandigheden zijn sommige bedrijven, of soms zelfs hele sectoren, gedoemd om te verdwijnen. Dit scheidt echter ook meteen een voedingsbodem voor nieuwe ondernemers die de gewijzigde concurrentie beter aankunnen.

We hebben in de 20ste eeuw gezien dat we onze economische ontwikkelingen vooral te danken hebben aan de technologische vooruitgang, waardoor de productiefactoren arbeid en kapitaal steeds efficiënter worden ingezet. Maar er is ook een belangrijke derde component opgedoken: **kennis, menselijk kapitaal en creativiteit**.

In een moderne visie op de economie gaat men niet langer uit van een klassieke opdeling in economische sectoren noch van geografische beschouwingen rond beschikbaarheid van grondstoffen.

Een visie die relevant is voor Vlaanderen, deelt de economie op in vier soorten activiteiten, die meer vertrekken vanuit maatschappelijke noden waarop kan worden ingespeeld.

Een eerste belangrijke economische drijfveer zijn levenskwaliteit en welzijn. Hieronder vallen alle economische activiteiten die comfortgedreven zijn (persoonsverzorging, horeca, toerisme, winkels, welzijn en gezondheid, vrije tijdsbesteding, amusement, sport en media,... enz.). Kortom, *geluk als motor van de economie*.

Een tweede vorm van economische activiteit bestaat uit die bedrijven die een bepaalde technologie of expertise aanleveren, vanuit een technology push perspectief. In Vlaanderen hebben we zo heel wat rolmodellen, ook als gevolg van de kwaliteit van het wetenschappelijk en technologisch onderzoek aan onze universiteiten en kennisinstellingen.

Een derde soort economische activiteiten heeft te maken met de professionele, kennis-intensieve dienstverlening van consultants, advocaten, banken en financiële wereld, verzekeringswezen en fondsenbeheerders.

Tenslotte zijn er ook de locatiegebaseerde economische activiteiten, zoals de zware en energie-intensieve industrieën (energieproductie, chemie, automobiel, havenactiviteiten, enz...). De industrie levert een belangrijke bijdrage tot de welvaart in Vlaanderen, namelijk 1/3 van de welvaart gegenereerd in de privésector en 1/4 van de totale economie. Daarbij gaat het enkel om directe effecten. Wanneer ook indirecte effecten worden meegeteld, zoals de onrechtstreekse tewerkstelling, levert de industrie een bijdrage van maar liefst 40 % aan de globale welvaart in Vlaanderen.

Voor elk van deze soorten economische activiteiten kan voor de Europese regio's nagegaan worden hoeveel *arbeidsplaatsen* zijn voorzien *per 100 inwoners op beroepsactieve leeftijd*.

Voor de persoonsgerichte diensten zijn er in 2004 25,3 arbeidsplaatsen per 100 inwoners van 15-64 jaar in het Vlaamse Gewest, goed voor een 45ste score in het Europese peloton. De Britse regio's, Zweden en Denemarken hebben hier een groter specialisme. De hoogtechnologische industrie is goed voor slechts 0,7 arbeidsplaatsen op 100 potentieel beroepsactieven. Dit is nergens in de EU echt hoog. Vlaanderen staat 54ste gerangschikt. De Ierse regio's en een aantal Duitse Länder doen het hier het best. Ook een paar regio's uit de nieuwe lidstaten laten zich niet onbetuigd. Wat de kennisintensieve diensten betreft situeert Vlaanderen zich met 9,7% op een 37ste stek. Hoofdstedelijke gebieden scoren hier logischerwijze goed. Ten slotte kan Vlaanderen 15,3 arbeidsplaatsen bieden in de basisindustrieën per 100 personen op beroepsactieve leeftijd (51ste plaats).

Samengevat situeert het Vlaamse Gewest zich wat deze alternatieve sectorale indeling betreft steeds in het tweede kwartiel, een eerder matige prestatie.

In elk van deze vier 'nieuwsoortige' sectoren, is de **impact van de informatie- en communicatietechnologieën** enorm. Naast arbeid en kapitaal wordt ook en vooral kennis – of het aanleveren van 'content' en expertise-, belangrijker. Denken we maar aan het WereldWijde Web (WWW), het internet, email, e-banking, e.d. Denken we maar aan de digitalisering van het medialandschap waardoor een groter en sneller aanbod ontstaat, met een betere audiovisuele kwaliteit. Dit creëert enorme opportuniteiten voor creatieve bedrijven, die 'content' kunnen aanleveren. Dit alles op een manier die 'gecustomiseerd' wordt, actief en vraaggestuurd, en niet langer collectief, passief en

aanbodgedreven. Dergelijke evoluties zien we ook steeds meer in andere sectoren, zoals de gezondheidszorg (bvb. eHealth), waar talloze mogelijkheden ontstaan voor zowel profit als non-for-profit initiatieven (e.g. seniorennet, integratie van interactie zorgverstrekkers – artsen – instellingen – mutualiteiten, enz..).

Sinds het jaar 2000 vertaalt de economische groei zich in Vlaanderen alsmaar **minder in nieuwe banen**. Dat blijkt uit een studie van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV). Dat geldt vooral voor de industrie, waar het aantal werkzame personen tussen 2000 en 2004 daalde met 8 %.

De jobcreatie komt meer en meer van overheidsdiensten, onderwijs en gezondheidszorg. De industrie zorgde voor 2000 nog voor heel wat indirecte werkgelegenheid, maar de laatste jaren is de groei van die indirecte werkgelegenheid niet meer groter dan het verlies aan directe werkgelegenheid. Nochtans blijven de industrie en de marktdiensten belangrijke motoren voor economische ontwikkeling en innovatie.

Hoe brengen we meer vernieuwing en verandering in economie en overheidsdomeinen? Hoe krijgen we meer innovatie in ondernemingen (in producten, diensten, processen en management) en bij de overheid zelf (diensten en processen)? Hoe kunnen we systematisch innovaties doorvoeren in de publieke sector (sociale zekerheid, onderwijs, medische zorg) ?

In het Global Competitiveness Report 2004-2005 ontwikkelde de (groei-)economist Sala-i-Martin een **conceptueel kader** om het concurrentievermogen van landen (en dus het vermogen om economische groei te creëren) te evalueren. Dit kader plaatst de verschillende inzichten aangereikt door de economische theorie in een duidelijkere structuur en verbindt bovendien een tijdselement aan de verschillende determinanten van economische groei. Het voorgestelde model gaat er expliciet van uit dat het belang van de verschillende determinanten over de jaren wijzigt afhankelijk van de ontwikkelingsfase waarin een land of regio zich bevindt. De economische ontwikkeling van landen/regio's is een dynamisch proces waarbij landen/regio's doorheen de tijd genoodzaakt worden om op andere manieren competitief te blijven en economische groei te creëren. De overstap naar een volgende trap in de ontwikkeling vereist een meer gesofisticeerde manier van produceren en concurreren.

Het model onderscheidt 3 grote trappen in de ontwikkeling van een land/regio en 2 overgangsfases tussen de verschillende trappen; er wordt immers vanuit gegaan dat de overgang van de ene ontwikkelingstrap naar de andere een bepaalde tijd in beslag neemt.

In de eerste ontwikkelingstrap (**'factor-gedreven economie'**) is economische groei hoofdzakelijk het resultaat van de hogere inzet van productiefactoren, overeenkomstig de eerste theorieën van economische groei. Landen/regio's maken gebruik van hun lage-kosten en goedkope productiefactoren (arbeid, land,...) en produceren hoofdzakelijk gestandaardiseerde goederen en diensten die ergens anders bedacht en ontwikkeld zijn. Om deze productie mogelijk te maken, is evenwel een minimum aan randvoorwaarden noodzakelijk: voldoende infrastructuur, een uitgebouwde institutionele omgeving, een bepaalde macro-economische stabiliteit, een voldoende vorm van veiligheid en voldoende arbeidskrachten (basis menselijk kapitaal).

In de tweede ontwikkelingsfase ('**efficiëntiegedreven economie**') staat efficiëntieverhoging centraal; de economische groei van een land of regio wordt vooral gedreven door de verbeterde efficiëntie waarmee goederen en diensten worden geproduceerd. De productiviteitsgroei wordt slechts in beperkte mate beïnvloed door de hogere prijzen voor producten en diensten die steeds minder gestandaardiseerd zijn. De efficiëntieverhoging wordt vooral gerealiseerd door een versterkte efficiëntie op de product-, arbeids- en financiële markten. Efficiëntie wordt ook positief beïnvloed door een goed opgeleide beroepsbevolking en een adequate technologische leergierigheid, zodat de beste en meeste efficiënte technologieën toegepast kunnen worden. Ook internationale openheid is een belangrijke manier voor efficiëntieverhoging, aangezien de toegang tot de (grotere) internationale markten de realisatie van schaalvoordelen mogelijk maakt.

In de derde ontwikkelingsfase ('**innovatie-gedreven economie**') kunnen landen en regio's niet langer concurreren op het niveau van prijzen, gegeven de relatief hoge kosten van de aanwezige productiefactoren (in vergelijking met landen en regio's in de eerste ontwikkelingsfase). Maar ook een strategie op basis van efficiëntieverhoging is niet langer houdbaar aangezien de mogelijkheden uitgeput raken en men steeds korter bij de grens van technologische mogelijkheden zit. Landen en regio's in deze ontwikkelingsfase zijn verplicht 'anders' te gaan concurreren waarbij de nadruk ligt op kwaliteit, innovatie, creativiteit... Ondernemingen met unieke strategieën op het vlak van marketing, distributie, O&O, netwerkvorming... zijn hier een belangrijke schakel in, naast de institutionele omgeving die evenals de geproduceerde goederen en diensten gekenmerkt wordt door een steeds hogere kwaliteit.

Het is duidelijk dat de overgang van de ene ontwikkelingstrap naar de andere, een ander mechanisme achter economische groei impliceert. Het aankleven van de bestaande economische groeistrategie zorgt er enkel voor dat het welvaartsniveau en levensstandaard behouden kan blijven; een nieuwe groeistrategie is echter nodig om deze levensstandaard te verhogen en economische groei te creëren. Tussen de verschillende ontwikkelingstrappen voorziet het model in een bepaalde overgangsfase, omdat de overgang van de ene trap naar de andere eerder gelijkmatig dan discontinu verloopt. Deze overgangsperiodes zijn zeer moeilijk en ambigu omdat landen en regio's op zoek moeten gaan naar nieuwe, andere manieren van produceren en concurreren. Indien echter in de overgangsfases niet voldoende aandacht uitgaat naar de 'nieuwe' en meer gesofisticeerde determinanten van economische groei, bestaat het gevaar dat de opstap naar een volgende trap in de ontwikkeling niet (snel genoeg) gezet wordt. Het is echter duidelijk dat de pijlers van de voorgaande trap(pen) in de ontwikkeling ook in de volgende ontwikkelingstrappen aanwezig moeten zijn.

Onder invloed van de **toenemende globalisering** moet Europa – en daardoor ook Vlaanderen – meer en meer de overstap naar de laatste ontwikkelingstrap (d.i. een innovatie-gedreven economie) maken. De versnelde integratie van een aantal nieuwe spelers in de wereldeconomie – denk bijvoorbeeld aan China en India – zorgt voor een nieuwe en intense concurrentie. Door hun relatief goedkope productiefactoren oefenen deze landen/regio's een sterke prijsdruk uit en verplichten ze meer ontwikkelde landen tot een nieuwe manier van produceren en concurreren. Een aantal van deze nieuwe spelers schuiven reeds op in de richting van de tweede ontwikkelingstrap, aangezien zij niet alleen over goedkope arbeid beschikken, maar dit kunnen aanvullen met massa's goed opgeleide studenten uit technologische faculteiten en met een sterke drang

naar technologische vernieuwing. Studies zoals het European Competitiveness Report geven aan dat een aantal Europese landen reeds de overstap naar de laatste ontwikkelingsfase heeft gezet terwijl andere zich nog in de overgangsfase tussen trap 2 en 3 bevinden. Ook de Vlaamse economie heeft de stap naar een innovatie-gedreven economie nog niet volledig gezet. Het succes van de Vlaamse economie steunt tot dusver voor een groot deel op de sterke efficiëntie- en productiviteitsgroei; Vlaanderen is niet voor niets de productiviteitskampioen in de wereld.

Met creatief ondernemerschap geraken we veel verder

Project II.1: Meer starters

Uitdaging

Vlamingen behoren volgens de Eurobarometer (juni 2004) tot de **minst ondernemingsgerichte** van Europa. Slechts 32% van de Belgen verkiest een eigen onderneming, terwijl 58% kiest voor een job in vaste loondienst. Deze cijfers staan in schril contrast met het Europese gemiddelde (45%) en zeker met die van de Verenigde Staten, waar maar liefst zes op tien hun eigen onderneming verkiest boven een vaste job. Volgens een VRT-enquête van april 2005 (naar aanleiding van het einde van het eerste deel van de fictiereeks “Kinderen van Dewindt”) wordt de ondernemer door 45% van de Vlamingen positief gepercipieerd. Maar ook 23% van de Vlamingen beschouwt de ondernemer als een profiteur, die weinig werkt en veel geld verdient. De Nationale Ondernemersenquête van Delta Lloyd (maart 2006) sprak dan weer over andere cijfers. 71% van de respondenten op hun enquête heeft een positief beeld van ondernemers en 82% gaf aan dat ondernemers de motor van onze economie zijn.

Ondernemerschap kan boeiend en lonend zijn, maar het houdt ook risico en hard werk in. Het moet Vlaanderens uitdaging zijn om ondernemerschap aan te moedigen door een aanmoedigende omgeving te creëren voor hen die het risico willen nemen.

Doelstelling

De huidige graad van ondernemerschap is laag: Volgens de Global Entrepreneurship Monitor 2005 is 3,71% van de Vlamingen betrokken bij de oprichting van een bedrijf. Dit is een lichte stijging t.o.v. 2004, maar sterk onder het EU-gemiddelde van 5,2% en het wereldwijd gemiddelde van 8,3%. De doelstelling moet zijn om deze lage graad van ondernemerschap op te krikken door de zin en **ambitie om te ondernemen aan te wakkeren**. Bovenal dient gewerkt aan de mentaliteit. Vlamingen moeten meer ondernemersrisico's aandurven; meer dan nu het geval is moeten jonge creatievelingen zelf een eigen bedrijf opstarten; onze universiteit en kennisinstellingen moeten meer spin-off bedrijven stimuleren. De overheid moet meer stimulerende maatregelen nemen. Er is blijkbaar geen gebrek aan financiële middelen, wel aan durf en goede ideeën.

Aanpak

Met de campagne ‘Jij bent Flanders’ Future!’ willen wij de krachten bundelen en werken aan een **mobiliserende actie**, waarbij eenieder over gans Vlaanderen gesensibiliseerd zal worden voor creativiteit en inventiviteit.

Ieder van ons heeft een stukje van de toekomst van Vlaanderen in handen. Allen willen we in de toekomst onze welvaart en ons welzijn bestendigen. Daarbij moet de economie ten dienste staan van de mens en niet omgekeerd. Elke burger is als werknemer, als consument, als spaarder/investeerder, als ondernemer een actieve deelnemer aan het economisch leven. Meer welvaart door sterkere economische groei is daarom de zaak van allen.

We gaan de uitdaging aan om een omgeving te ontwikkelen waarin volop ruimte is voor ondernemerschap, innovatie en excellentie, en waar aantrekkingskracht is voor talent en bedrijvigheid. De verschillende acties die plaatsvinden onder de noemer "Jij bent Flanders' Future!" (een toekomst voor uw kinderen, diverse acties van Technopolis en RVO-society, mini-ondernemingen), mogen daarbij niet afzonderlijk worden beschouwd, maar moeten samen bijdragen tot het doel: realisatie van een schitterende toekomst voor Vlaanderen. Een aangehouden communicatie is nodig om Vlaanderen blijvend te mobiliseren.

Een betere toegankelijkheid van de overheid en een beter inzicht in wat de Vlaamse overheid te bieden heeft, impliceert vereenvoudiging, in de eerste plaats administratieve vereenvoudiging voor alle betrokkenen. Deze vereenvoudiging wordt nagestreefd via het Vlaamse Agentschap Ondernemen, zowel op een fysieke als een virtuele manier, alsook door het ter beschikking stellen van een subsidiedatabank.

Bovendien is het in het belang van de dynamiek van Vlaanderen dat **financieringsinstrumenten** voldoende aanwezig en toegankelijk zijn voor de startende ondernemingen. Hiermee rekening houdend werden diverse instrumenten, gaande van alle vormen van vreemd vermogen (bankfinanciering), eigen vermogen (financiering door vrienden en familie, formeel risicokapitaal en business angel financiering) en achtergestelde leningen gecreëerd om het ondernemersinitiatief in Vlaanderen te valoriseren, met name de Winwinlening, BAN Vlaanderen, het Vlaams Innovatiefonds en de Waarborgregeling Investeringskredieten.

Het Vlaams Agentschap Ondernemen

Administratieve vereenvoudiging wordt nagestreefd via het Vlaamse Agentschap Ondernemen (VLAO), zowel op een fysieke als een virtuele manier, alsook door het ter beschikking stellen van een overzicht van alle mogelijke subsidies.

Virtueel portaal

Parallel en complementair aan het Vlaams Agentschap Ondernemen wordt een virtueel portaal uitgebouwd, gecoördineerd door het departement Economie, Wetenschap en Innovatie. Ook voor **het virtuele loket** wordt het principe van "single access, multiple back office" gehanteerd.

Het is de ambitie dat de federale en gewestelijke overheden een uniforme thematische navigatiestructuur en een wegwijzer naar elkaars informatie zullen aanbieden, zodat de ondernemer op een éénduidige manier overheidsinformatie kan consulteren. Aansluiting zal gezocht worden bij de Kruispuntbank voor Ondernemingen (KBO).

Winwinlening

Uit een studie van de Europese Commissie is gebleken dat 63 % van de ondernemers van start kan gaan met een kapitaal van 60.000 euro. Het vinden van voldoende en gepaste middelen voor de financiering van opstartende bedrijfsactiviteiten is echter moeilijk. De vroege levensfase van een onderneming houdt immers veel risico's in die de traditionele financiers afschrikken. Om de starters hierin tegemoet te komen, is voor hen de Winwinlening uitgewerkt. Hierdoor kunnen **beginnende ondernemers** makkelijker een beroep doen op middelen van vrienden en familie.

De Winwinlening is een achtergestelde lening van maximaal 50.000 euro. Teneinde het financieren van startende ondernemers aan te moedigen, draagt de Vlaamse overheid een gedeelte van het risico. Immers, indien het bedrijf de achtergestelde lening uiteindelijk niet kan terugbetalen, krijgt de investeerder 30 % van de lening terug via een eenmalige belastingvermindering. Bovendien wordt gedurende de achtjarige looptijd van de lening ook nog een jaarlijkse belastingkorting van 2,5 % op het verstrekte bedrag toegekend.

BAN Vlaanderen

BAN Vlaanderen, het Business Angel Network Vlaanderen, is een platform waarbinnen startende of groeiende ondernemers, op zoek naar risicokapitaal, in contact worden gebracht met private investeerders, de zogenaamde business angels. Business angels brengen niet alleen geld aan, maar ook hun eigen knowhow, ervaring en contacten.

BAN Vlaanderen werd in januari 2004 opgericht en is het resultaat van de fusie van de vier bestaande Vlaamse BAN's. Het nieuwe netwerk ontvangt een resultaatsgebonden overheidsondersteuning.

Vlaams Innovatiefonds (VINNOF)

Innovatie is van cruciaal belang voor de versterking van de competitiviteit van ondernemingen in een zich steeds meer globaliserende economie. Daarom werd werk gemaakt van de oprichting van het Vlaams Innovatiefonds.

VINNOF werkt zoveel als mogelijk in **partnerschap met erkende zaakkapitaalfondsen** of het Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). Binnen dit partnerschap komt het er op neer dat wanneer de betrokken partner investeert, VINNOF voor eenzelfde bedrag en onder dezelfde vorm meefinanciert.

Innovatieve bedrijfsprojecten waarvoor noch het kanaal van het zaakkapitaalfonds, noch het kanaal van IWT wordt gekozen, kunnen zich rechtstreeks tot VINNOF wenden. Dit fonds zal toegankelijk zijn voor jonge ondernemingen met exploitatiezetel in Vlaanderen die investeren in innovatie. Deze doelgroep wordt immers geconfronteerd met moeilijkheden omwille van het feit dat het innovatieproces vooral uitgaven met zich meebrengt. De risico's die in het algemeen met nieuwe innovatieve technologieën gepaard gaan, vloeien voort uit de onzekere vooruitzichten, de snelle technologische veranderingen en de opkomst van nieuwe concurrenten.

Waarborgregeling

Gezien kredieten voor ondernemers in Vlaanderen de belangrijkste bron voor het financieren van de opstart en de groei van hun onderneming zijn, werd de waarborgregeling voor investeringskredieten aan KMO's vervangen door een nieuwe meer efficiënte en gemoderniseerde waarborgregeling, de zogenaamde Tweede Waarborgregeling, die in het voorjaar van 2005 definitief werd goedgekeurd. Met deze regeling wordt tegemoet gekomen aan het tekort aan zekerheden waarmee KMO's vaak geconfronteerd worden als zij een krediet willen verkrijgen van een bank.

Deze nieuwe regeling zal het voor de KMO's makkelijker maken kredieten te bekomen gezien deze aanpassing een aanzienlijke administratieve vereenvoudiging impliceert. Voortaan kan een door de Vlaamse overheid erkende kredietverstrekker zelf beslissen of een krediet wordt verstrekt en onder waarborg wordt geplaatst. Voorwaarde is dat de betrokken kredietverstrekker een risico van 25% voor eigen rekening neemt.

Het Waarborgdecreet, de rechtsgrond voor de tweede waarborgregeling, vormt ook de juridische basis van de waarborgregeling voor KMO's die hinder ondervinden van openbare werken, de zogenaamde derde waarborgregeling. Deze regeling laat ondernemers toe bedrijfskapitaal en korte termijnschulden te financieren. Voorwaarde is echter dat de KMO's een exploitatiezetel in het Vlaamse Gewest hebben, hinder ondervinden van openbare werken en als gevolg daarvan een omzetverlies hebben geleden van minstens 30% in vergelijking met de gemiddelde omzet van de laatste vier kwartalen.

Gekoppeld aan het derde waarborgbesluit werd eveneens een systeem van rentetoeelage uitgewerkt, waardoor de financiële kosten verbonden aan het aangegane krediet worden verlicht.

Project II.2: Creatieve netwerken: Competentiepolen, strategische onderzoekscentra, universiteiten

Uitdaging

Succesvolle innovatie kan alleen indien er intensief wordt samengewerkt. Innovatie en vooruitgang ontstaan immers door de uitwisseling van ideeën en kennis. Daardoor is het zo dat een groeiend aandeel van de maatregelen van de Vlaamse overheid het principe van 'samenwerking' in hun vaandel dragen. Dat kan gaan van zeer geavanceerd basisonderzoek tot vertaalonderzoek en de verspreiding van kennis, vooral naar KMO's. De nood aan meer innovatie binnen een internationale competitieve context kan trouwens onvoldoende ingevuld worden door individuele O&O-bedrijfsprojecten of kleinere collectieve projecten. Er is vooral nood aan "**strategische kennisokkels**" met een collectieve dimensie ten behoeve van ruime Vlaamse bedrijfssegmenten.

Maar onderzoek leidt niet automatisch tot voldoende innovatie. Daarvoor is een efficiënter nationaal en regionaal innovatiesysteem nodig. Innovatie is het resultaat van een goed **samenspel van onderzoeks- en innovatieactoren**. En dat samenspel is voor verbetering vatbaar. We moeten streven naar een '**open onderzoeks- en innovatiesysteem**'. In het huidige, nogal gesloten systeem is elke onderzoeker vooral met zijn ei-

gen ding bezig: hij wil zijn eigen kennen en kunnen bewaken, zonder dat academische of industriële concurrenten er baat bij hebben. Voor het innovatiegebeuren is dit systeem zeer contraproductief.

Als de motoren van het publiek gefinancierde O&O-systeem hebben de universiteiten een cruciale rol te vervullen. Ook de hogescholen bevinden zich in een uitstekende positie om zich in te zetten voor toegepast onderzoek, valorisatie en dienstverlening..., en dus is ook voor hen hier een belangrijke taak weggelegd.

Doelstelling

Het is van wezenlijk belang de reeds aanwezige kennis in Vlaanderen maximaal “aan te boren” en wederzijds te laten versterken. Meer en betere samenwerking tussen de Vlaamse kennisinstellingen onderling, tussen associaties, universiteiten, hogescholen, tussen strategische onderzoekscentra, competentiepolen en bedrijven is een absolute noodzaak. Enkel zo kan de Europese innovatieparadox (die ook in Vlaanderen geldt) van onvoldoende valorisatie van kennis naar producten omgebogen worden in een succesvolle innovatieketen van idee over wetenschappelijk onderzoek naar toepassing en commercialisatie.

Aanpak

Om dit te bereiken is er dus meer samenwerking nodig tussen competente actoren in Vlaanderen en ook daarbuiten. Netwerking alleen is niet genoeg: er moet ook een geest van ‘open innovatie’ ontstaan en de bereidheid om samen te werken. Als **bedrijven** hun kennis in dit verband willen bundelen, kunnen ze op een stevige ondersteuning rekenen.

Bij dergelijke samenwerking is de belangrijke **rol van de universiteiten en kennisinstellingen** niet te veronachtzamen. Hierbij zijn de vorming van de onderzoekers, de ontwikkeling van kennis door onderzoek in een breed scala van disciplines, de samenwerking tussen de industrie en de universiteiten, de mobiliteit van onderzoekers tussen beide, maar ook het fundamenteel onderzoek als belangrijke eerste schakel in de innovatieketen van cruciaal belang. Dit zijn allen aspecten van de innovatieketen waar in het huidige beleid terecht reeds heel wat aandacht naar uitgaat, maar waar zeker nog versterking nodig is. Het is trouwens net hierdoor dat meer valorisatie van de intellectuele eigendom van de kennisinstellingen naar de industrie kan bewerkstelligd worden.

Industrieel Onderzoeksfonds

Zo zal ondermeer het kader van het **Industrieel Onderzoeksfonds** verder versterkt worden. In 2004 besliste de Vlaamse Regering tot de oprichting van dit IOF. De subsidie van de Gemeenschap steeg in 2005 tot iets meer dan 11 miljoen euro. Het IOF laat elke universiteit toe een eigen beleid te voeren dat gericht is op het opbouwen van een portefeuille aan potentieel toepassingsgerichte kennis met economische finaliteit. De middelen worden in de eerste plaats besteed aan mandaten van onbepaalde duur. Via deze mandaten voor onderzoekers komt er een meer permanente, ondersteunende omkadering voor de samenwerking met de industrie tot stand. De nood aan deze omkadering werd door de universiteiten vaak aangeklaagd en werd beschouwd als een

hinderpaal bij de verdere uitbouw van het industrieel gericht onderzoek aan de universiteiten. In een tweede fase zal de besteding van de IOF-middelen worden verruimd naar projecten van strategisch basisonderzoek. De rol van de hogescholen hierin zal stelselmatig ook meer aandacht krijgen in het kader van de **academisering**.

Versterking van de interfacediensten

Verder gaat er ook extra financiering naar de **interfacediensten**; de financiering wordt over de periode 2005-2007 verdubbeld. De interfacediensten vormen een brug tussen kennis en economie. De Vlaamse regio telt 9 interfacediensten: 6 daarvan zijn verbonden aan een Vlaamse universiteit, 3 zijn verbonden aan de onderzoeksinstituten IMEC, VITO en VIB.

De activiteiten van een interfacedienst kunnen worden teruggebracht tot 3 hoofdtypen van activiteiten:

- bevorderen van samenwerking tussen universiteiten en bedrijven, bijv. Contractonderzoek;
- zorgen voor de economische valorisatie van het onderzoek, door het sensibiliseren en het opleiden van de eigen onderzoekers in diverse aspecten van economische valorisatie, door het opsporen van octrooieerbare zaken en het nemen van octrooien, en het opstellen van licentiecontracten;
- oprichten van spin-off-bedrijven door begeleiding bij opstellen van het businessplan, bij financiering in de opstartfase, door opleiding van het management.

Naast de focus op strategisch en toegepast onderzoek, moet er voldoende aandacht blijven voor het fundamenteel onderzoek, dat niet noodzakelijk tot een traject van (industriële) valorisatie dient te leiden. Een onderzoeker dient vrij te kunnen beslissen over het traject van onderzoek in het fundamentele domein. Trouwens, heel wat ideeën die in het fundamentele traject gestart zijn, hebben later niettemin geleid tot inzichten of toepassingen in het verdere innovatietraject, zelfs indien dat oorspronkelijk niet zo bedoeld was. Dat is nu net eigen aan het creatieve denken.

Competentiepolen en strategische onderzoekscentra

De zogenaamde **Competentiepolen** richten zich in de eerste plaats op collectief onderzoek, vertaalonderzoek en op de verspreiding van kennis, vooral naar KMO's. 'State-of-the-art' dus, maar met vrij directe en nuttige resultaten op eerder korte termijn. De bedoeling is dus om hiermee een gemeenschappelijke "kennissokkel" uit te bouwen ten behoeve van een heel bedrijfssegment. De activiteiten zijn hierbij voornamelijk collectief onderzoek en actieve kennisverspreiding, maar met een kritische massa die de klassieke VIS-projecten (Vlaamse Innovatie Samenwerkingsverbanden) ruim overschrijdt. Het opzet is om KMO's actief te betrekken in deze activiteiten. Er zijn momenteel al een tiental competentiepolen actief of in fase van opstart. We vermelden ondermeer het Vlaams Instituut voor de Logistiek, Flanders' Drive, Flanders Mechatronics, Flanders Materials Center en Flanders Food.

Strategische Onderzoekscentra richten het belangrijkste deel van hun inspanningen op de ontwikkeling van strategisch basisonderzoek met valoriseerbare resultaten op langere termijn. We kennen er momenteel vier in Vlaanderen: IMEC (microelektronica), VITO (energie, milieu, materialen, aardobservatie), VIB (biotechnologie) en het IBBT (breedband). Naast de ontwikkeling van een internationale samenwer-

kingsstrategie, hebben ze ook als expliciete opdracht de Vlaamse KMO's in hun domein bij hun activiteiten te betrekken, o.m. door aangepaste projecttypes. De Vlaamse Regering sluit met deze instellingen resultaatsgerichte beheersovereenkomsten af voor een duurtijd van vijf jaar.

Dit betekent niet dat er een soort muur bestaat tussen beide types kenniscentra, noch in hun ambitie, noch in de noodzaak tot onderlinge samenwerking. Initiatieven op dit vlak moeten vraaggedreven tot stand komen: hiermee bedoelen we dat een belangrijk bedrijfssegment in gans Vlaanderen echt vragende partij moet zijn. Onderzoeksinstellingen kunnen een initiatief eventueel wel in gang trekken, maar ze moeten vooral bedrijven vinden om eraan mee te werken.

Het vraaggedreven karakter moet zich dan ook vertalen in de beheersstructuren. Over het algemeen zullen de onderzoeksinstellingen wel het leeuwendeel van het onderzoek uitvoeren: prioriteit is immers het bundelen en versterken van de aanwezige kennis. Op 22 juli 2005 keurde de Vlaamse Regering daarom een algemeen geldend beleidskader goed voor steun aan Competentiepolen en Strategische Onderzoekscentra. Dit is vooral een open kader. Nieuwe initiatieven die uitgaan van een verzameling aan bedrijven moeten hierbij tot stand kunnen komen. Dit vereist wel een grondige en gedegen voorbereiding. Dit voorbereidingstraject kan nu ook gesteund worden met behulp van de **VIS-Haalbaarheidsstudies**. De organisatie van de task force Voertuigindustrie, de rondetafel Chemie en het platform voor de life sciences industrie kunnen een belangrijke katalyserende rol spelen in de voorbereiding van nieuwe competentiepolen.

In de nabije toekomst dienen zich belangrijke opportuniteiten aan:

- De competentiepolen moeten waar nodig hun kritische massa verder vergroten, onder meer en waar relevant, door het aangaan van internationale samenwerkingsverbanden. Partnerschappen met gelijkaardige instellingen in onze buurlanden behoren zeker tot de te exploreren mogelijkheden.
- Voor de strategische onderzoekscentra bestaat de uitdaging erin om hun internationale positionering verder te versterken (met verhoging van hun wetenschappelijke excellentie en van het aandeel van internationale contractinkomsten) en tegelijk ook de band met het Vlaams economisch weefsel te versterken.

In de landbouwsector wordt specifiek aandacht besteed aan samenwerking via een platform landbouwonderzoek dat universiteiten, hogescholen, de Vlaamse landbouwonderzoeksinstelling ILVO en de land- en tuinbouwpraktijkcentra bijeenbrengt.

Project II.3: Internationaal ondernemen

Uitdaging

Vlaanderen is een **open economie, met open grenzen**. Ons gewest wordt steeds meer gevat in een stroom van vrij verkeer van goederen, diensten en mensen. Vlaanderen exporteerde in 2005 voor ruim 171,6 miljard euro. De uitvoer van goederen is voor Vlaanderen zo belangrijk dat deze in waarde uitgedrukt het BBP net overstijgt (100,5%). Het aandeel van Vlaanderen binnen de Belgische export bleef, zoals in 2004, onveranderd op 80,3%. De grootste Vlaamse afzetmarkt blijft het Europa van de

25 met een aandeel van 74,4%. Het aandeel van de diensten in de export ligt tweemaal zo laag als in de Verenigde Staten.

Internationaliseren blijkt voor Vlaamse bedrijven een behoorlijk grote uitdaging te zijn. De groeiemarkten liggen immers niet meer direct bij onze buurlanden, en zelfs niet meer in Europa. De toenemende concurrentie uit het buitenland dwingt Vlaamse bedrijven **nieuwe internationaal gerichte strategieën** uit te werken. De nieuwe concurrentiele voordelen, zoals kennis en merknamen, zijn slechts rendabel op grotere markten.

De binnenlandse markt biedt te weinig mogelijkheden om zowel inkomen als welvaart te doen toenemen. Er is ook een zekere kip-en-ei situatie: kennis, innovatie en geloofwaardigheid zijn nodig om in het buitenland te verkopen, maar omgekeerd zijn internationale marktcontacten bronnen voor nieuwe zakelijke opportuniteiten.

Zowel grote als kleinere bedrijven passen nieuwe internationaliseringstrategieën toe. De kosten voor kmo's zijn echter zeer hoog. De strategieën zijn gericht op een groter aantal landen en daardoor veeleisender voor verkoop, levering en dienstverlening na verkoop. In de klassieke benadering van internationalisering, hanteert men de 'olievlekbenadering'. Men bouwt een sterke positie op in de lokale Belgische en Vlaamse markt met een behoorlijk breed assortiment van producten en diensten en zwermt dan uit naar de buurlanden. Belgische banken, voedingsbedrijven en enkele bouwbedrijven passen deze strategie toe.

De laatste jaren hebben sommige Vlaamse bedrijven het geweer radicaal van schouder veranderd. Zij zijn zich gaan specialiseren op wereldwijde klantensegmenten, met een klemtoon op "business-to-business"-modellen gericht op gespecialiseerde, meestal professionele klanten. Dit maakt een brede internationale strategie onvermijdelijk. Sommige van de meest internationale Vlaamse bedrijven verkopen nog nauwelijks iets in België omdat hier geen klanten voor hun producten zijn. Het gaat vaak om bedrijven die al van bij de start internationaal gericht zijn. Voor dit soort bedrijven kan de opbouw van de value chain niet meer op één enkele locatie. Niet alleen de productie en verkoop verschuiven, maar ook de productontwikkeling wordt in sommige gevallen geherlokaliseerd. Deze strategie leidt tot meerdere vestigingen, die onderling maar ook met andere bedrijven moeten samenwerken. Er is ook meer samenwerking en netwerking door specialisatie. De Vlaamse producten vullen de producten van buitenlandse leveranciers volledig aan. Deze samenwerking neemt vele vormen aan, zoals het opzetten van buitenlandse vestigingen, joint ventures of participaties in buitenlandse bedrijven. Enkel zo kan men komen tot een volledige benutting van technologische kennis, productiekennis en commerciële deskundigheid.

Een ander fenomeen waarmee we moeten leren omgaan, is het feit dat het aandeelhouderschap van Vlaamse en Belgische beursgenoteerde bedrijven steeds vaker in handen komt van buitenlandse institutionele beleggers. Dit is niet noodzakelijk een negatieve ontwikkeling, maar leidt wel tot wijzigingen in ondernemingsstrategie, management en bestuurscultuur. Ook niet-genoteerde bedrijven gaan steeds meer over in handen van buitenlandse buy-out fondsen. Vaak is deze openstelling voor buitenlandse kapitaal een verrijking en in de meeste gevallen creëert het een groter groeipotentieel.

Doelstelling

We moeten werk maken van een **betere visie op internationalisering**, die gebaseerd is op een systematische verkenning van internationale economische en maatschappelijke trends. De interesse van mensen en organisaties voor de mogelijkheden van het buitenland moeten worden aangewakkerd. Het is belangrijk dat Vlaanderen zich opent voor internationale uitdagingen en kansen.

Er is nood aan een vernieuwende aanpak om ondernemingen, en zeker KMO's, inhoudelijk beter te ondersteunen in hun internationale aspiraties. In dit perspectief is het clusteren van grote en kleine ondernemingen een belangrijk instrument.

Samenwerking tussen het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (aanwezig op meer dan 80 locaties in de wereld), IWT en de kennisinstellingen moet toelaten onze technologische kennis aan te bieden op de internationale markten en te rentabiliseren (bv. door de eigen octrooien in het buitenland te valoriseren, of door te zoeken naar specifieke technologieën en expertise voor de eigen ondernemingen).

Het is belangrijk dat Vlaanderen zich binnen Europa en daarbuiten positief differentieert. Imago en naambekendheid spelen daarbij een prominente rol.

Aanpak

Internationale gazelles

De ontwikkeling van een internationale ondernemingsstrategie en de uitbouw van internationale activiteiten zijn vaak zeer duur. De kosten hieraan verbonden zijn voor KMO's meer dan eens een hinderpaal. Bedrijven worden echter steeds vaker gedwongen om snel naar het buitenland te kijken en buitenlandse markten te verkennen. Daarom werd de subsidieregeling voor activiteiten ter bevordering van het internationaal ondernemen vorig jaar uitgebreid, op basis van volgende krachtlijnen:

- het aantal subsidiabele initiatieven is sterk uitgebreid;
- er wordt meer rekening gehouden met prospectieactiviteiten van technologische bedrijven;
- de drempel om verre en grote markten te prospecteren wordt verlaagd;
- het wordt eenvoudiger om subsidies aan te vragen;

Verder zal de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen duidelijk bepalen dat er in de werking van het agentschap voldoende aandacht moet gaan naar ondernemingen zonder exportervaring.

Ook **langdurige prospectie** is soms noodzakelijk en het is nuttig in dat geval terug te kunnen vallen op de kennis en ervaring van mensen ter plaatse. Om de voordelen van een traditioneel bedrijvencentrum te koppelen aan de voordelen van individuele begeleiding en van ervaringsuitwisseling, beschikt het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen sinds enkele jaren over een Vlaams bedrijvencentrum in Shanghai. Het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen onderzoekt in welke landen of steden nog met dergelijke bedrijvencentra kan worden gewerkt. Belgische bedrijven

zullen op die manier op meer steun kunnen rekenen bij hun prospectie van moeilijke markten.

Binnen de Participatiemaatschappij Vlaanderen zal dit jaar het **Fonds Vlaanderen-Internationaal** worden geoperationaliseerd om investeringsprojecten in het buitenland te realiseren. Het fonds kan rechtstreeks kapitaalparticipaties nemen in buitenlandse projecten van Vlaamse bedrijven. Door dit fonds moet het makkelijker worden voor KMO's investeringen in het buitenland te financieren.

De toonaangevende rol van bedrijfspgroeperingen

De eerste oproep die dit jaar werd gedaan naar **bedrijfspgroeperingen en gemengde kamers** in het buitenland in het kader van de nieuwe subsidieregeling voor projecten ter bevordering van het internationaal ondernemen is een groot succes. Het toont vooral de innovatie die bedrijfspgroeperingen aan de dag leggen om nieuwe markten met nieuwe initiatieven te betreden. Zij hebben hier duidelijk een ondersteunende rol voor het bedrijfsleven te spelen.

Om te vermijden dat vele goede initiatieven niet kunnen plaatsvinden, is het noodzakelijk dat het budget voor 2007 en volgende jaren voor deze projecten wordt verdubbeld tot 3 miljoen euro.

Rolmodellen

Voor KMO's is het belangrijk om een rolmodel te hebben bij het betreden van een nieuwe markt. Ze doen graag beroep op de expertise van bedrijven die de markt al kennen. In dit verband worden reeds een aantal acties ondernomen.

Regelmatig organiseert het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen ook activiteiten waarbij succesvolle bedrijven de kans krijgen om hun ervaringen op buitenlandse markten te delen met andere bedrijven voor wie deze markten nog nieuw zijn.

Een ander initiatief is **Club Diaspora**, een virtueel netwerk voor de tienduizenden Vlamingen die deel zijn van het economische weefsel in het buitenland. Ze werken in ondernemingen, zijn verbonden aan multilaterale organisaties of wetenschappelijke onderzoeksinstituten, werken bij een nationale of lokale overheden, of hebben hun eigen bedrijf opgericht. Allen beschikken ze over hun eigen specifieke kennis over hun gastland. Om bedrijven in Vlaanderen die hun internationale activiteiten willen uitbouwen, de mogelijkheid te geven een beroep te doen op deze ervaring van landgenoten in het buitenland werd in 2005 Club Diaspora opgericht.

De ervaring heeft uitgewezen dat het meer loont om met sectorale acties naar buiten te komen in plaats van met de traditionele multisectorale handelszendingen. Zo plaatst men Vlaanderen op de kaart in een specifieke niche en creëert men ook een belangrijke kruisbestuiving tussen de Vlaamse deelnemers onderling. Vaak worden kleinere bedrijven zo positief beïnvloed door grotere ondernemingen. Deze aanpak is het doel van de sector-regio focusstrategie van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen.

Bedrijven uit eenzelfde sector zijn niet noodzakelijk louter concurrenten van elkaar, zij kunnen ook partners zijn. Het is de taak van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen om actief samenwerkingsopportuniteiten tussen Vlaamse bedrijven op te sporen en voor een stimulerende omkadering te zorgen. Door de krachtenbundeling van een aantal bedrijven in goed afgelijnde nichesectoren slaagt het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen erin om deze bedrijven een grotere visibiliteit te geven in het buitenland. Daarom zal clustervorming in de toekomst verder aangemoedigd worden.

Vlaamse ondernemers voldoende internationaal ?

Hier is een rol weggelegd voor zowel het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen als voor het Vlaams Agentschap Ondernemen.

Het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen heeft als opdracht om bedrijven in Vlaanderen door zijn binnen- en buitenlandse netwerk bij alle facetten van het internationaal ondernemen te informeren, te sensibiliseren, te begeleiden en te ondersteunen. Concreet vertaalt die informatie- en sensibiliseringsrol zich in het organiseren van bijvoorbeeld infosessies met betrekking tot bepaalde landen of over algemene exportgerelateerde onderwerpen (bijv. internationale betalingen, kredietverzekeringen).

Het Vlaams Agentschap Ondernemen is het aanspreekpunt opgericht om ondernemers te informeren en begeleiden op een aantal diverse domeinen, waaronder internationaal ondernemen.

Duurzaam, ethisch en intercultureel ondernemen

De principes van duurzaam en ethisch ondernemen spelen steeds meer en meer een belangrijke rol bij ondernemen in het binnen- en buitenland. **Duurzaam en ethisch** ondernemen houdt een evenwichtige ontwikkeling en groei van ondernemingen in op economisch, sociaal en ecologisch vlak, waarbij de drie dimensies even veel aandacht krijgen. Een commerciële overeenkomst of investeringsbeslissing wordt dan niet beperkt tot een zuiver zakelijke overeenkomst, maar streeft ernaar een evenwicht tussen de economische, ecologische en sociale pijlers te bewerkstelligen.

Eén van de krachtlijnen van het huidig beleid bestaat erin de ondernemer in Vlaanderen aan te moedigen duurzaam en ethisch te ondernemen op regionaal en internationaal vlak, met concrete resultaten in de bedrijfsvoering als zichtbaar gevolg. Bovendien vormt de bevordering van het duurzaam en ethisch ondernemen een van de strategische doelstellingen van het Vlaams Agentschap Internationaal Ondernemen (FIT), dat verantwoordelijk is voor het sensibiliseren, informeren en begeleiden van bedrijven in Vlaanderen met betrekking tot internationaal ondernemen.

Met als doel de ondernemer in Vlaanderen aan te moedigen zich de principes van het duurzaam en ethisch ondernemen eigen te maken, zal een congresdag georganiseerd worden.

Verantwoordelijk voor ontwikkeling

Vlaanderen heeft als één van de meest welvarende gebieden ter wereld, de morele plicht volkeren die het minder goed hebben, bij te staan. De Vlaamse overheid financiert daarom talrijke projecten, rechtstreeks of onrechtstreeks, in samenwerking met haar partnerlanden, om bij te dragen tot het **dichten van de Noord-Zuid-kloof**. Vlaanderen beschikt over heel wat wetenschappelijke expertise die terzake kan worden ingezet: we vermelden onderzoek naar HIV/AIDS, malaria en tuberculose in het domein van de gezondheidszorg, of water- en duurzaam kustzonebeheer. In 2007 stijgt het budget van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking met 20%. Zo komt er o.a., naast Zuid-Afrika en Mozambique, een nieuw partnerland voor de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking bij.

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking is gestoeld op vier principes:

1. **Eigenaarschap:** ontwikkeling kan pas succesvol en duurzaam zijn als de partnerlanden zélf het initiatief nemen en hun eigen ontwikkelingsprocessen beheren, m.a.w. "eigenaar" zijn van hun eigen ontwikkeling;
2. **Partnerschap:** geen traditionele verhouding tussen donor en ontvanger met eenzijdig opgelegde voorwaarden maar een relatie tussen partners die beiden rechten en plichten hebben en daarop aangesproken kunnen worden;
3. **Concentratie & coördinatie:** geen versnippering, maar een zorgvuldige concentratie van de inspanningen, dus: scherp focussen op welomlijnde doelgroepen, aanwezig zijn in een beperkt aantal landen en regio's, en steeds de klemtoon leggen op enkele sectoren en thema's;
4. **Kwaliteit:** een voortdurende transparantie en kwaliteitscontrole.

Vlaanderen werkt niet alleen voor het Zuiden, het **werkt vooral mét het Zuiden**. Als we in Vlaanderen welvaart willen behouden op de lange termijn, hebben we er ook alle belang bij dat ook het welvaartspeil in de rest van de wereld toeneemt. Bewustmaking en sensibilisering over Noord-Zuid-themata kunnen bijdragen tot meer verdraagzaamheid en respect voor andere culturen, voor meer inzicht in de mondiale context en voor een solidair engagement en actie.

Daarbij zijn niet alleen centen van tel. Ook de expertise die in Vlaanderen werd opgebouwd op het vlak van gezondheidszorg, onderwijs, ondernemen, landbouw, de organisatie van de overheid, enz. is van grote waarde voor het Zuiden. Enerzijds doen onze Vlaamse experts heel wat ervaring op en geven ze de Vlaamse expertise internationale uitstraling, anderszijds zet de kennis- en ervaringsoverdracht vaart achter de sociale en economische ontwikkeling in het Zuiden.

De Vlaamse Ontwikkelingssamenwerking wil letterlijk en figuurlijk samenwerken om te ontwikkelen. Hiertoe zullen we de volgende acties verder uitbouwen:

- Vlaamse expertise voor de preventie en behandeling van HIV/AIDS
Terwijl in Zuid-Afrika hoofdzakelijk gefocust wordt op samenwerking rond werkgelegenheidscreatie en landbouw, wordt in Mozambique quasi volledig ingezet op gezondheidszorg en de strijd tegen HIV/AIDS. Dit in nauw overleg met de Mozambikaanse overheid en vastgelegd in een zogenaamde Memorandum of Understanding, geldig voor 5 jaar. Alle Vlaamse investeringen kaderen in het gezondheidsbeleid van de Mozambikaanse overheid. Artsen zonder Grenzen (AzG), de

Universiteit Gent en het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) participeren zo in lokale gezondheidsnetwerken, die een volledige cyclus van preventie, diagnostiek, behandeling en nazorg bieden. Het ITG tracht de diagnostische, klinische en onderzoekscapaciteit van het Provinciaal ziekenhuis in Tete te verhogen. De Universiteit Gent organiseert dan weer de behandeling en preventie van seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA). Ook Rode Kruis Vlaanderen deelt haar expertise met de Mozambikaanse zusterorganisatie o.a. voor de uitbouw van de plaatselijke verzorgingsactiviteiten. Daarnaast worden er opleidingen georganiseerd voor honderden gezondheidswerkers. De Mozambikaanse regering benadrukt steevast dat de Vlaamse expertise een erg gewaardeerde hulp is en een essentieel fundament in Mozambique's strijd tegen HIV/AIDS en andere medische uitdagingen.

- **Ex-Change** – Vlaanderen zendt zijn ondernemers uit
 Het Ex-Change-project zendt Vlaamse ondernemers, managers, experts en technici naar het Zuiden om er hun collega's met kennis en knowhow bij te staan en het ondernemerschap ter plaatse te stimuleren. Andersom doen onze Vlaamse ondernemers er heel wat levens- en werkervaring en mensenkennis op. De confrontatie met de situatie van ondernemers in het Zuiden betekent bovendien een enorme bewustmaking op het vlak van duurzaam ondernemerschap. Daarenboven zorgen de uitwisselingsprojecten van Ex-Change ervoor dat de Vlaamse expertise een internationale uitstraling krijgt. Sedert 2002 werkt de organisatie met een jaarlijkse subsidie van de Vlaamse overheid. Jaar na jaar groeide het aantal missies, alsook de toelage van de Vlaamse overheid. Vorig jaar werden met de steun van de Vlaamse overheid 5000 lokale ondernemers bereikt. De meeste adviesvragen vanuit het Zuiden komen uit de sectoren agro-industrie, chemie, hout- en metaalverwerkende nijverheid, de textielproductie en de dienstensector. Meer dan 90% van de missies van Ex-Change gaat naar MOL-landen (Minst Ontwikkelde Landen). Om de werking te verbeteren en de vzw de kans te geven haar activiteiten uit te breiden, voorziet de Vlaamse regering dit jaar bijna 100.000 euro meer subsidies dan vorig jaar. Met deze steun plant Ex-Change 100 missies naar het Zuiden, waarvan minstens 30 naar de partnerlanden van de Vlaamse overheid in Zuidelijk Afrika.
- **Kauri** – een dialoog tussen de bedrijfswereld en NGO's
 De denk- en werkgroep van bedrijven en KMO's, Kauri, neemt met de steun van de Vlaamse overheid, initiatieven om duurzaam internationaal ondernemen te promoten. Ze ijvert daarbij voor correcte economische, sociale en culturele relaties tussen het Noorden en het Zuiden. Samen met VOKA werd het Kompas voor Duurzaam Internationaal Ondernemen ontwikkeld. Deze publicatie maakt Vlaamse ondernemingen wegwijs in hun streven naar duurzaam internationaal ondernemen.
- **Microfinanciering: investeren in het Zuiden**
 Lokale microfinancieringsinstellingen in het Zuiden verstrekken leningen aan startende en kleine ondernemers die bij de klassieke banken uit de boot vallen. Dankzij dit geld kunnen ze hun bedrijfsactiviteiten uitbouwen en wordt economische groei en duurzame werkgelegenheid gestimuleerd. Vaak is het talent, de vakkennis en de wil om te werken wel aanwezig, maar ontbreekt het geld om een nieuwe onderneming op te starten. Dankzij de leningen wordt de werkgelegenheid in het

Zuiden direct opgekrikt. En omdat er met leningen gewerkt wordt, blijft de verantwoordelijkheid bij de ondernemer zelf. Geen vrijblijvende giften dus. Maar wel een extra garantie voor duurzame en verantwoordelijke economische ontwikkeling in het Zuiden. Aan deze microkredieten hangen natuurlijk risico's vast: allerlei politieke gebeurtenissen, natuurrampen en economische omstandigheden kunnen de terugbetaling van de leningen bemoeilijken. Daarom stelt de Vlaamse overheid elk jaar een bedrag ter beschikking aan een waarborgfonds om de Vlaamse ontwikkelingsfondsen te vergoeden indien er iets fout loopt.

- **Helpdesk Import Vlaanderen: ondernemen met het Zuiden**
De Vlaamse overheid ontwikkelt een Helpdesk Import Vlaanderen die – hoofdzakelijk kleinere – ondernemingen uit het Zuiden ondersteunt bij de toegang van hun producten op de Vlaamse markt. De bijstand kan geboden worden op het vlak van certificering, toegang tot beurzen, marketingadvies, managementadvies, productontwikkeling, exportmanagement, cursussen, enz. In een eerste fase kunnen we ervoor opteren om ons enkel te richten tot een beperkt aantal landen, kwestie van de inspanningen maximaal te kunnen concentreren met het oog op een zo groot mogelijk effect.

Project II.4: Toerisme: een sterke economie in eigen streek !

Uitdaging

De toeristische sector is een vaak onderschatte factor van werk en welvaart. Nog te vaak wordt toerisme gezien als louter vrijetijdsbesteding, terwijl de sector een alsmaar **belangrijkere economische pijler** is. Jaarlijks wordt in de Vlaamse toeristische sector ruim 2 miljard euro besteed door toeristen uit binnen- en buitenland. De sector stelt ruim 110.000 personen tewerk, dit is 5,6 % van de totale Vlaamse loontrekkende werkgelegenheid. Op vier jaar tijd steeg de toeristische werkgelegenheid met meer dan 12%. Weinige sectoren doen dat voor. Daarbij gaat het bovendien over niet-delokaliseerbare jobs (werk in eigen streek), vaak voor kortgeschoolden. Toch geraken heel wat vacatures niet meer ingevuld, vooral in de horecasector. Een greep uit de knelpuntberoepen: kelner, hulpkok, particuliere schoonma(a)k(st)ers, hotelreceptionist(e)

In 2005 verbleven 6.324.000 toeristen in Vlaanderen. Dat is 2,3 % meer dan in 2004. Toeristen kiezen echter steeds meer voor korte verblijven. Het aantal overnachtingen – de grote bron van inkomsten voor onze toeristische sector - bleef daardoor, ondanks de gestegen aankomsten, ongeveer stabiel (+0,1%).

Niet echt cijfers om aan de alarmbel te gaan trekken, zou je denken. En toch. We mogen immers niet uit het oog verliezen dat het toerisme wereldwijd toeneemt. Stilstaan is dus eigenlijk achteruitgaan.

Zo is een nieuwe impuls voor het Vlaams kunststedentoeisme meer dan welkom. De **kunststeden** zijn voor Vlaanderen hét internationaal sterproduct en zorgen voor het leeuwendeel van de buitenlandse overnachtingen. De aankomstcijfers wijzen echter op een stagnatie en zelfs lichte achteruitgang. In de periode 1994-1998 was er een gemiddelde jaarlijkse groei van het aantal aankomsten van buitenlanders in de Vlaamse kunststeden van 4,9 %. In de periode 1999-2003 daalde de groei tot 1,8 %. In 2002-

2003 was er echter geen groei meer. De recentste cijfers wijzen dan weer op een lichte achteruitgang.

Daarnaast is de toeristische sector onderhevig aan snelle evoluties. Enerzijds is de trend naar **meer, maar kortere vakanties** onomkeerbaar. Dus moeten we het aantal toeristen dat Vlaanderen bezoekt sterker opdrijven om het dalend aantal overnachtingen per vakantie te compenseren. Anderzijds is er een toenemende **concurrentie van ontlukende toeristische markten** – kijk bvb. naar Oost-Europa – die kunst en cultuur te bieden hebben, waar het goedkoop leven en vertoeven is en waar je voor een prikje naartoe vliegt. Vanzelfsprekend moeten we hier ook kritisch zijn over de duurzaamheid waarmee in deze landen de toeristische sector wordt ontwikkeld.

Intussen ontstaan er in het – vooral verre - buitenland nieuwe markten met een groot potentieel aan toeristen, denken we maar aan China en India. Gezien de bikkelharde concurrentie, komt het er dus ook hier op aan om sterk aanwezig te zijn met ons toeristisch aanbod.

Verder worden alsmear meer reizen **geboekt via het internet**, zonder tussenkomst van de klassieke touroperators en ontwikkelt de moderne consument alsmear nieuwe behoeften en eisen. Vlaanderen staat op toeristisch vlak voor kwaliteit. Daar moet nu ook innovatie bijkomen. Vandaag volstaat een kwaliteitsproduct op zich niet langer. Samen met de private sector moeten we steeds nieuwe toeristische producten ontwikkelen en promoten, alle on-line promotie- en verkoopsmogelijkheden voor het Vlaams toeristisch aanbod verkennen, ook de binnenlandse toerist een gevarieerd en verrassend aanbod bieden...

Zeker wat deze laatste doelgroep betreft, zien we **nieuwe verblijfs- en recreatievormen** ontstaan, zoals bijvoorbeeld paalkamperen, hoeve-logies of hoevekamperen. Ook hier kunnen we in overleg met alle betrokkenen nagaan hoe de regelgeving kan aangepast of toegepast worden om een duurzame expansie met respect voor de ruimtelijke en ecologische draagkracht te kunnen realiseren.

Doelstelling

De Vlaamse regering moet, in samenwerking met alle toeristische spelers, blijven investeren in een **kwalitatief hoogstaande toeristische sector**. Knelpuntberoepen moeten worden aangepakt, net zoals de opleidingen en de stages. Naast de kust en de groene regio's, verdient ons ander toeristisch macroproduct, de Kunststeden, een vakkundige, gezamenlijke buitenlandpromotie – zeker ook richting de nieuwe potentiële toeristenstromen uit China en India. Aangezien stilstaan achtergaan is, trachten we maximaal in te spelen op de nieuwe toeristische trends en evoluties en bieden we een innoverend toeristisch aanbod. Tot slot geven nieuwe logiesvormen ook afdoende kansen én ruimte voor een volwaardige expansie.

Aanpak

Heel wat uitdagingen en doestellingen dus. En quasi altijd kunnen ze enkel samen doeltreffend worden aangepakt. Zowel met de private toeristische spelers als met alle overheden (provincies, steden en gemeenten) die het toerisme promoten. Samen kunnen we aan het werk voor meer toerisme en meer jobs, voor een doeltreffende promo-

tie van onze kunststeden, voor het aanboren van nieuwe markten en voor meer ruimtelijke mogelijkheden.

Meer toerisme, meer werk. Meer werk, meer toerisme.

In antwoord op de knelpuntberoepen trok de Vlaamse regering 1 miljoen euro uit voor twee concrete voorstellen. Via ‘**winteropleidingen**’ krijgen werknemers die tijdens het zomerseizoen in de horeca werken, in de winter bijkomende opleidingen aangeboden. Daarnaast wordt aandacht besteed aan een **kwaliteitsverhoging van de opleidingen** op de horeca-werkvloer. Al te veel jongeren die een horecaopleiding volgen, komen immers niet terecht in de sector zelf. Slechte ervaringen tijdens de stage of opleiding liggen wel eens aan de basis. Zowel de jongeren zelf als de horecawerkgever kunnen daarom beter begeleid worden bij de opleiding.

Samen met de sociale en de private partners uit de sector moeten echter nog veel meer concrete voorstellen ten voordele van de werkgelegenheid het levenslicht zien. Zo kunnen we bijvoorbeeld de lage instroom en de hoge uitstroom in de toeristische sector aanpakken, net als de gebrekkige doorstroming van opgeleide personen, een betere trajectbegeleiding uitwerken, de opleidingen verbeteren...

Negen Vlaamse onderwijsinstellingen bewezen alvast dat samenwerking loont. Dit jaar werd de allereerste lichting officiële ‘master’-studenten geproclameerd sinds de invoering van de bachelor-master-structuur. Snelle veranderingen in de sector stellen voortdurend nieuwe en hoge eisen aan de professionelen: snelheid, flexibiliteit, inzicht in binnen- en buitenlandse evoluties, sterk gespecialiseerde kennis, enz. Deze kwalitatief hoogstaande opleiding levert studenten af die goed voorbereid zijn om mee te draaien in een uitdagende sector met een grote toekomst. Niet alleen theorie is hun deel. Dankzij de samenwerking met de toeristische sector zelf staan de studenten bij wijze van spreken al met één been in de praktijk. De sector informeert daarenboven de opleidingsverantwoordelijken voortdurend over de nieuwe toeristische evoluties, de verwachtingen en vereisten inzake competenties.

Ruimte voor nieuwe logiesvormen en nieuwe jobs

Nieuwe logiesvormen moeten we alle kansen geven. **Zeker op het platteland** is een toeristisch-economische impuls dikwijls heel welkom. Steeds meer landbouwbedrijven willen als nevenactiviteit gastenkamers uitbaten. Ook hier is nood aan administratieve vereenvoudiging en efficiëntie vanwege de overheid.

Nochtans groeit de vraag: meer en meer Vlamingen (her)ontdekken de geneugten van landelijke gebieden en authentieke lokale gemeenschappen. Onderzoek toont aan dat de helft van de Vlamingen wel eens kiest voor een verblijf in de natuur. Plattelandstoerisme in eigen land is bovendien de ideale bestemming voor kortere vakanties gespreid over het jaar, een groeiende trend bij zowel ouderen met meer vrije tijd als bij tweeverdieners met een drukke baan. Het past bovendien in de groeiende aandacht voor een gezonde levensstijl. Ook liefhebbers van sport en avontuur vinden hun gading in het Vlaamse buitengebied met een uitgebreid aanbod aan ruitermogelijkheden, fietstochten, surfen... Daarenboven heeft plattelandstoerisme ook een niet te onderschatten sociaal-economische dimensie: het draagt bij tot meer buurtwinkels en dorpscafés en allerhande tewerkstellingsprojecten.

De reglementering en kwaliteitsclassificatie en hygiëne- en brand)veiligheidsnormen worden best geuniformiseerd en aangepast aan de vele nieuwe, kleinschalige logiesvormen, zoals het hoevertoerisme of logies in gerestaureerde molens, kastelen, torens.... Specifiek naar het platteland toe dienen ook andere initiatieven zich aan zoals vorming rond bedrijfsvoering voor kleinschalige logies, praktische handleidingen rond (e-)marketingtechnieken en kwaliteitszorg, samenwerking op het vlak van webpromotie van het plattelandstoerisme enz.

Kunststedenactieplan

Toerisme Vlaanderen voert reeds langer een actief promotiebeleid rond het macroproduct ‘**Vlaamse kunststeden**’. Ook de steden zelf investeren in de uitbouw van het toeristische aanbod en in internationale promotie. Maar een globale langetermijnvisie voor het toeristisch product en een gecoördineerd promotiebeleid ontbreken tot nog toe.

Samen met de beleidsverantwoordelijken van de Vlaamse kunststeden (Brussel, Brugge, Antwerpen, Gent, Mechelen en Leuven) kunnen we ambitie, ervaring, kennis en middelen bundelen tot een strategisch actieplan: een **Kunststedenactieplan**. Zo kunnen we de Vlaamse kunststeden beter en meer gecoördineerd promoten in het buitenland, en de kwaliteit van het product ‘kunststad’ nog verbeteren. ‘Vlaamse kunststad’ kan een internationaal sterk merk worden, zoals de Franse wijn of de Caraïbische stranden.

Want de concurrentie mag dan alsmaar groter worden, iedereen benijdt Vlaanderen vanwege zoveel prachtige kunststeden op zo’n beperkte oppervlakte. In een mum van tijd, met perfecte wegverbindingen, ontdek je nergens ter wereld zulke concentratie aan kunst en cultuur. Het komt er echter op aan deze troef optimaal uit te spelen in de internationale promotieactiviteiten. En dit vooral samen te doen in plaats van elk apart. De Vlaams kunststeden zijn dan partners in plaats van concurrenten.

Innovatie en creativiteit

Naast de traditionele macroproducten (de kunststeden, de groene regio’s en onze kust) liggen er in Vlaanderen heel wat meer bestemmingen en thema’s toeristische mogelijkheden. Soms liggen ze zo voor het grijpen. Het is zaak om innovatief en creatief te werk gaan. En opnieuw samen. De Vlaamse regering, Toerisme Vlaanderen, de lokale overheden en de sector zijn samen tot veel in staat.

Denken we bijvoorbeeld aan het **wielrennen**. Ook in het buitenland hoef je geen wielr liefhebber te zijn om te weten dat Vlaanderen iets heeft met de fiets. Zo spreekt de **Ronde van Vlaanderen**, haar heroïek en kasseien, tot veler verbeelding. Sinds dit voorjaar, met het uittekenen van 3 volledig bewegwijzerde fietslussen (80, 72 en 114 km) kan de aspirationele fietser zijn eigen Ronde van Vlaanderen rijden. Een initiatief van de provincie Oost-Vlaanderen, met de steun van Toerisme Vlaanderen. De fietser/toerist beleeft zijn eigen Rondegevoel. Muur van Geraardsbergen, Patersberg, Koppenberg, Berendries, Hij bouwt er zijn eigen mythe.

Maar de toeristische potentie van het product “Ronde van Vlaanderen” is nog veel sterker. We moeten een aantal troeven beter uitspelen, vooral ook: bewuster durven

uitspelen. Ook over de grenzen heen. De regio Vlaamse Ardennen is vandaag in de eerste plaats een toeristische trekpleister in de dagen voor en na de Ronde. We moeten dit verder durven verbreden. Jaarlijks trekt de Mont Ventoux een toeristische stroom van duizenden wielervrienden aan. Allen willen ze een stukje van de Tour proeven. Hier in Vlaanderen kunnen ze proeven van de grootste eendagswedstrijd ter wereld.

“Koers” en “fiets” moeten we boeiend, wervend integreren met een waaier van componenten op het klassieke toeristische menu (bezoek van attracties en musea in charmestadjes als Oudenaarde, Geraardsbergen, het zich onderdompelen in onze Vlaamse tafel- en eetcultuur – cf. streekproducten). Natuurlijk binnenlands, maar ook op wieregekke nabije landen zoals Nederland, Duitsland en Italië, moet gecoördineerde actie op korte termijn een toeristische meerwaarde verzekeren.

Een ander voorstel betreft de **herdenking van de Eerste Wereldoorlog**, in 2014 honderd jaar geleden ontbrand. Het moet onze ambitie zijn om Vlaanderen in de jaren 2014-2018 uniek te positioneren als topbestemming voor het oorlogstoerisme, met een coherent, compact en geïntegreerd ‘product’, dat de bezoeker een kwaliteitsbeleving garandeert - inclusief de toegevoegde ethische dimensie.

In 2014-2018 klaar staan met een bijzonder, internationaal gericht toeristisch-humanitair project, betekent vandaag starten, een weloverwogen plan uitwerken, met alle betrokken partners rond de tafel. Als alle betrokken overheden en de private actoren (musea, horeca, ...) de handen in elkaar slaan, zetten we een uniek internationaal toeristisch product neer.

Project II.5: Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Uitdaging

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) is een continu proces waarbij ondernemingen op systematische en geïntegreerde wijze economische, sociale en ecologische overwegingen in de bedrijfsvoering kunnen opnemen en dit in overleg met hun stakeholders. Daarbij hebben ze dus oog voor wat men de “triple bottom line” noemt: winst (“profit), ecologische kwaliteit (“planet”) en het welzijn van de mensen (“people”).

Als Vlaanderen, zoals Europa, ernaar wil streven om de meest inclusieve en competitieve samenleving te worden, met duurzame groei, meer en betere jobs en een grotere sociale cohesie, dan is er meer dan ooit nood aan een uitgewerkt en breed gedragen strategisch plan om gelijktijdig Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen én de competitiviteit van bedrijven te versterken. Alle stakeholders kunnen hierbij hun verantwoordelijkheid nemen. Denk hierbij aan de overheid, de sociale partners, de bedrijfsweld, het onderwijs, het middenveld, de werknemers, de consumenten, kortom iedereen.

Het debat over MVO stukt nog te vaak op het discussiepunt rond reguleren of niet. Toch zien we bij grote bedrijven én KMO's de bereidheid groeien om mee verantwoordelijkheid op te nemen voor de totale impact van hun ondernemen op de maatschappij waarin ze opereren.

Om een sterk MVO-beleid uit te bouwen zijn een aantal fundamenteën noodzakelijk, namelijk een kennisplatform, actie op het terrein, het uittekenen van nieuwe sporen en de ontwikkeling van nieuwe methodieken en stimulansen om bedrijven aan te zetten om naar MVO-excellence te streven.

Daarnaast is er nood aan een draaischijf voor dialoog waar geïnteresseerden met elkaar in contact kunnen treden en ervaringen/goede praktijken kunnen uitwisselen. In Vlaanderen is sinds september 2005 het digitaal Kenniscentrum Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (www.mvovlaanderen.be) online. Het centrum stimuleert en informeert KMO's, grote bedrijven en organisaties uit de social- en non-profit over de toepassing van MVO in de praktijk.

Op de website vindt men een uitgebreid aanbod aan beproefde MVO-instrumenten die een bedrijf op weg zetten naar duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Per thema worden er onder andere praktijkvoorbeelden, instrumenten en consultants aangeboden die het bedrijf op weg helpen om met het thema aan de slag te gaan.

Bedrijven die over goede praktijken beschikken, ervaring hebben met een bepaald instrument of weet hebben van een bepaalde website of publicatie, kunnen hun informatie aanbieden om deze portaalsite te laten groeien tot een bron van kennis. Om de dynamiek van het kenniscentrum te versterken, werden in het kader van ESF, zwaartepunt 3 'Stimuleren van ondernemerschap' 7 lerende netwerken erkend. Tal van bedrijven uit de reguliere en sociale economie hebben zich binnen deze netwerken geëngageerd om actief aan de slag te gaan met MVO om een zo breed mogelijke verspreiding van MVO te bewerkstelligen

Doelstelling

Het digitaal kenniscentrum MVO Vlaanderen moet de spil worden om MVO gerelateerde informatie beschikbaar te stellen ten aanzien van het bedrijfsleven. Dit dient te gebeuren door voldoende informatie te voorzien, en door kennisoverdracht en netwerking mogelijk te maken. De verspreiding van goede MVO praktijken is hier onlosmakelijk mee verbonden.

In het kader van de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling zal MVO-gerelateerde informatie vanuit de diverse beleidsdomeinen worden aangeleverd. Momenteel ligt de focus sterk op de sociaal-maatschappelijke pijler van MVO. Een uitbreiding naar milieu en energie (eco-efficiëntie), welzijn en gezondheid vormt een zeer grote meerwaarde. Doordat de verschillende beleidsdomeinen hun informatie via dit kanaal kunnen aanbieden, kan het Digitaal Kenniscentrum MVO uitgroeien tot de referentie op het vlak van MVO-informatie. Deze informatieverzameling vormt de aanzet voor een breed strategisch MVO plan voor Vlaanderen.

Aanpak

Nu al beschikt MVO Vlaanderen over een breed draagvlak en worden heel wat initiatieven genomen die ondernemingen op weg (kunnen) zetten om invulling te geven aan dit sociale aspect van maatschappelijk ondernemerschap. Getuige hiervan de sterke betrokkenheid van de sociale partners en de onderwijswereld in de lopende MVO-acties aangaande de lerende netwerken.

MVO Vlaanderen neemt haar functie als draaischijf versterkt op door structurele partnerschappen verder te ontwikkelen en in het najaar een MVO-mainstreamplan uit te rollen.

Om dit waar te maken worden vier acties opgenomen die de ingrediënten vormen voor een **ronde tafel 'MVO Vlaanderen'** waar beleid, sociale partners en vertegenwoordigers van het onderwijs en het middenveld hun goede praktijken, lopende en nieuwe (beleids)acties naar voor schuiven, de resultaten becommentariëren en voorstellen doen voor een integratie in hun reguliere werking.

Volgende vier acties worden uitgezet op weg naar de ronde tafel MVO-Vlaanderen:

- De bestaande projectdynamiek vanuit de '7 lerende netwerken' wordt gecontinueerd. Tal van bedrijven uit de reguliere en sociale economie hebben zich binnen deze netwerken geëngageerd om actief aan de slag te gaan met MVO om een zo breed mogelijke toepassing van MVO te bewerkstelligen.
 - **Tracer:** De trekker van dit netwerk is Voka-KVK Antwerpen gesteund door tal van partners. Het Tracer project kadert binnen het thema 'Bedrijf en buurt'. In samenwerking met het bedrijfsleven, het onderwijs en de provincie wil men meer jongeren aan ervaring helpen door kleine en middelgrote bedrijven in de reguliere en sociale economie te stimuleren hen een werkplaats aan te bieden.
 - **Compleet** kadert binnen het thema 'Ontwikkeling van talent'. Initiatiefnemer is EHSAL. Samen met tal van partners streeft dit netwerk een frequenter en juister gebruik van HR-instrumenten na. De focus ligt hier bij KMO's.
 - **Diamond** kadert binnen het thema 'Sociale dialoog'. Dit netwerk krijgt vorm door de samenwerking van drie vakbonden met het HIVA. De hoofddoelstelling van het project is het toepassen, aanpassen en verspreiden van MVO en zijn deelthema's via sociale dialoog in ondernemingen.
 - **Centre of Excellence MVO en KMO** kadert binnen het thema 'MVO en KMO' en wordt getrokken door UNIZO in samenwerking met ondermeer VOSEC. Binnen dit project wil men met het handboek 'Tools voor KMO's' meer KMO's sensibiliseren en begeleiden rond MVO.
 - **Masterclass Duurzaam Ondernemen** kadert binnen het thema 'Transparantie' en wordt getrokken door BECO Belgium en VKW. Het project heeft als doelstelling het stimuleren van MVO in Vlaanderen door middel van het opzetten en uitvoeren van een lerend netwerk in de vorm van een 'Masterclass Duurzaam Ondernemen' rond het thema stakeholderdialoog.
 - **Duurzaam internationaal ondernemen:** Het netwerk 'Internationaal Ondernemen' van KAURI en FIT kadert binnen het thema 'Bedrijfsleven en NGO's'. Doelstelling is het informeren en begeleiden van de huidige Vlaamse 'internationale' ondernemers bij het implementeren van beste praktijken op dit terrein.
 - **Duurzaam veranderen:** Het netwerk 'Duurzaam Veranderen' van de Karel de Grote-hogeschool kadert binnen het thema 'Lerende organisa-

ties'. Met dit project wil men een bredere bewustwording op gang brengen rond de leercapaciteiten van de organisatie.

- Er wordt een communicatiestrategie opgesteld om de acties van de lerende netwerken zo breed mogelijk te verspreiden en onder de aandacht te brengen. De realisaties van deze netwerken worden gekoppeld aan het digitale kenniscentrum MVO Vlaanderen.
- Parallel met de lerende netwerken wordt een extra inspanning geleverd om universiteiten en hogescholen te stimuleren MVO een plaats te geven binnen hun onderwijscurricula. De studenten van vandaag zijn immers de ondernemers van morgen. Naar aanleiding van het project "sociale economie op de campus" werden zij uitgenodigd mee te werken aan een masterplan MVO en Onderwijs. De resultaten worden gebundeld op MVO Vlaanderen.
- Tenslotte volgt een bezoeksronde MVO Vlaanderen die ondermeer bestaat uit werkbezoeken aan deze initiatieven, uit workshop en seminars.

Project II.6: Sociale vernieuwingsprocessen

Uitdaging

De sociale economie heeft de laatste jaren een sterke groei gekend. Tal van ondernemers kiezen bewust om via de inzet van kansengroepen economische activiteiten te ontwikkelen. Kenmerkend is de winst die deze bedrijven nastreven voor mens, milieu en maatschappij. (zoals sociale inclusie, sociale cohesie en ecologische winst).

We denken vooreerst aan het succes van de **invoegbedrijven**. Daarbij engageren private ondernemingen zich om laaggeschoolde werkzoekenden na een korte periode van (financiële) ondersteuning op te nemen in het eigen bedrijf. In de lokale **diensteneconomie** richten ondernemers zich specifiek op de ontwikkeling van lokale jobs voor kansengroepen. Daarbij is een belangrijke doelstelling dat door aanvullende diensten te leveren de sociale cohesie op lokaal vlak versterkt wordt. Een bekend voorbeeld hier vormt de occasionele en flexibele kinderopvang. Tenslotte zijn er de **beschutte en sociale werkplaatsen**, bedrijven die zich in de eerste plaats richten naar personen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt, in casu de langdurig werklozen (> 5 jaar) en de personen met een handicap.

Het verhogen van de werkzaamheidsgraad is en blijft namelijk de centrale uitdaging in het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid. Daarbij staat de duurzame tewerkstelling en brede inzetbaarheid van de werknemers centraal. Specifieke groepen hebben ondanks verschillende inspanningen nog steeds een werkgelegenheidsgraad die substantieel lager ligt dan het Vlaamse en Europese gemiddelde. In de werkloosheid zit er een groep met een vrij laag arbeidsmarktprofiel voor wie de toegang tot de arbeidsmarkt niet vanzelfsprekend is en soepel verloopt. In concreto gaat het hier om laaggeschoolde jongeren, allochtonen, oudere werkzoekenden, werkloze arbeidsgehandicapten en langdurig werklozen die allen om diverse redenen ver van de arbeidsmarkt staan. Recent nog maakte de VDAB bekend dat in haar bestanden een grote groep van mensen zit voor wie het vinden van een baan in het reguliere circuit nagenoeg onbestaande is. Deze mensen willen dus wel werken, maar vinden geen werk op maat. Vlaanderen heeft dan ook nood aan een goed uitgebouwde sociale economie. Specifiek stelt de

overgang van de beschutte werkplaatsen naar het beleidsdomein sociale economie, ons voor nieuwe uitdagingen, zeker in het licht van de hogere werkloosheidsgraad (8,2%) van personen met een handicap. In 2002 bedroeg de werkzaamheidsgraad van *personen met een handicap* in Vlaanderen 45,7%, wat toch een stuk lager was dan de gemiddelde arbeidsdeelname van 63,5% van de totale bevolking op arbeidsleeftijd. Momenteel is de sociale economie goed voor de tewerkstelling van 25.000 mensen uit specifieke kansengroepen. Maar we verwachten meer!

Het regeerakkoord van de Vlaamse Regering stelt: “We geven de sociale economie, in het bijzonder de beschutte en sociale werkplaatsen, een volwaardige rol. De sociale economie komt immers tegemoet aan behoeften die niet worden ingevuld en creëert werk voor kansengroepen. Prioriteit blijft integratie in het normale economische circuit.”

Om dit te garanderen is een blijvende uitbouw van de sociale economie noodzakelijk. Niet alleen als opvangnet maar evengoed als voortraject naar een job in het normaal economisch circuit. Maar ook als expertisecentrum inzake de begeleiding en ondersteuning op de werkvloer van mensen die moeilijkheden hebben bij het vinden van een job op maat. De steun en betrokkenheid van het reguliere bedrijfsleven is dus essentieel om deze trampolinefunctie waar te maken.

Er zijn twee grote uitdagingen:

- Vooreerst de kernvraag hoe de sociale economie **nieuwe markten** kan aanboren die werkgelegenheid van kortgeschoolde werkzoekenden koppelen aan maatschappelijke winst. Die winst kan op heel verschillende domeinen geboekt worden (milieu, sociale cohesie, welzijn,...). Ook de sociale economie staat immers onder druk van de internationalisering en globalisering. De uitstoot van arbeidsintensieve activiteiten, dwingt de sociale economie gericht op zoek te gaan naar nieuwe niches.
- Maar daarnaast de kernvraag op welke manier de sociale economie invulling kan geven aan de **integratiegedachte** en hierbij een meerwaarde kan bieden. Deze vraag dient samen bekeken te worden met de uitdaging betreffende het aanbieden van werk op maat aan alle werkzoekenden, ook diegenen met een zeer klein arbeidspotentieel.

Er is dus nood aan vernieuwing en innovatie. Innovatie is immers niet alleen het speelterrein van een beperkte groep hoog opgeleide onderzoekers maar een zaak van alle sectoren en voor alle mensen, zowel in hoog-, medium-, als laagtechnologische sectoren. Hoewel de technologische innovatie heeft geleid tot een grotere vraag naar hoger opgeleide werknemers, heeft nog steeds 44% van de Vlamingen relatief eenvoudig werk.

Doelstelling

De heersende paradox van product innovatie die technologische ontwikkelingen koppelt aan sterke productiviteitswinsten en vaak dus ook een verlies aan arbeid moet worden doorbroken. De verbreding van productinnovatie naar procesinnovatie geeft de goede richting aan.

Nieuwe maatschappelijke tendensen brengen een heel aantal nieuwe noden aan de oppervlakte die potentiële markten betekenen voor sociale ondernemers. Daar tegenover staat een groep van mensen die hun weg naar de arbeidsmarkt moeilijk vindt. Vanuit het beleidsdomein Sociale Economie willen we de koppeling maken tussen deze nieuwe noden en de lokale werkgelegenheid van deze groep mensen. Op die manier slaan we twee vliegen in één klap.

We hebben nood aan gerichte onderzoeks- en ontwikkelingsprocessen die werkgelegenheid van laaggeschoolden koppelen aan nieuwe niches met als doel méér maatschappelijke return. Deze O&O inspanningen hebben als doel Sociale Engineering te bewerkstelligen. Naast marktonderzoek gaat het evengoed om innovatieve begeleidingsmethodieken, vormen van arbeidsorganisatie of samenwerkingsverbanden met de reguliere economie. Vaak leidt het resultaat tot synergie over de bevoegdheden heen.

Aanpak

Het voorgestelde project bevat verschillende concrete acties volgens de geschetste uitdagingen. Daarbij is duidelijk dat deze verschillende acties elkaar ook zullen versterken en dat resultaten van één actie ook nuttige input kunnen leveren voor een andere actie.

Vooreerst wordt in het najaar een studiedag georganiseerd rond sociale engineering betreffende 'activiteiten met maatschappelijke meerwaarde'. De focus ligt hier op ontwikkelingsprocessen die een maatschappelijk multiplicator effect voor ogen hebben. Het vertrekpunt is een economische activiteit. Het doel is een stijging van de activiteitsgraad voor kansengroepen gecombineerd met return op het vlak van energie, welzijn, sociale inclusie of cohesie. Maar ook jobbehoud voor mensen die zwak staan op de arbeidsmarkt is een maatschappelijke verdienste. Vertegenwoordigers van de sociale partners, het bedrijfsleven, de sector van de sociale economie en van de lokale overheden worden uitgenodigd om te reflecteren op de eerste resultaten van een aantal voorbereidende studies en projecten.

Verkennd onderzoek geeft namelijk aan dat potentiële groeisectoren zich ondermeer situeren op het terrein van de persoonlijke dienstverlening, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening, de verbetering van de leef en omgevingskwaliteit, rationeel energiegebruik, diensten aan ondernemingen, veiligheid en preventie. Via het geven van een aantal concrete voorbeelden wordt op de ronde tafel gepolst bij de betrokken stakeholders naar haalbaarheid van deze en andere mogelijke niches. Daarbij dient zeker aandacht besteed te worden aan het momenteel lopende HIVA-onderzoek inzake mogelijke groeimarkten voor de sociale economie waarbij ondermeer de sector van duurzame energie aan een diepgaander onderzoek wordt onderworpen. Daarnaast moet ook zeker naar de sector van de individuele en collectieve dienstverlening gekeken worden die de nadruk legt op nieuwe niches die tegemoet komen aan noden die de reguliere economie nog niet of niet (meer) als kernactiviteit beschouwt. Het goede voorbeeld van flexibele en occasionele kinderopvang indachtig, gaan we systematisch onderzoeken hoe we als Vlaamse Regering binnen onze dienstverlenende domeinen (individueel of collectief) deze win-win kunnen realiseren. Welzijn, Mobiliteit, Toerisme, Groen en Leefmilieu komen het eerst aan bod.

Bedoeling van de ronde tafel moet zijn om naast het evalueren van een aantal concrete niches ook te komen tot een methodiek die op een duidelijke en snelle manier in kaart brengt of een bepaalde niche nog groeipotentieel inhoudt voor de sociale economie en wat de meerwaarde concreet is.

Als onderdeel van deze actie worden momenteel ook een aantal projecten vanuit het werkveld ondersteund die werk maken van het tastbaar en zichtbaar maken van de maatschappelijke meerwaarde die zij realiseren. Daarbij worden instrumenten ontwikkeld die naast de (traditionele) financiële return ook gaan bekijken wat de meerwaarde is betreffende milieu en maatschappij. Bedoeling is dat een aantal concrete indicatoren geselecteerd worden die dan opgevolgd worden.

Zodoende willen we geleidelijk aan (eind 2007) evolueren tot een algemeen aanvaard instrument dat perfect in kaart kan brengen wat de maatschappelijke meerwaarde is van bepaalde activiteiten.

Daarnaast wordt ook een ronde tafel gepland met de sectorspecifieke actoren (werkgevers, vakbonden, toeleidingsactoren, ondersteuningsactoren, experten) rond sociale engineering betreffende nieuwe begeleidingsmethodieken en samenwerkingsverbanden met de reguliere economie. Deze situeren we midden 2007.

De sociale economie staat namelijk niet alleen voor de uitdaging om kansen te creëren voor mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt. Ook de reguliere economie heeft hier een belangrijke rol op te nemen. Daarom behelst Sociale Engineering ook het zoeken naar nieuwe begeleidingsvormen die de **brug slaan tussen de sociale en reguliere economie**.

We denken dan concreet aan de begeleidingsvorm 'supported employment' (dat de brug slaat met de reguliere sector) en 'arbeidszorg' (dat een oplossing wil geven aan de mensen met een zeer laag arbeidspotentieel), maar ook andere werkvormen/tussenvormen moeten aan bod kunnen komen. We werken bottom up waarbij het werkveld op dit overleg de mogelijkheid krijgt om eigen inzichten en ideeën naar voren te brengen.

Momenteel loopt het ESF-project 'supported employment' waarbij een selecte groep van beschutte en sociale werkplaatsen als pilootprojecten op zoek gaan naar een methodiek die de ondersteuning en begeleiding van personen met een arbeidshandicap op een reguliere werkvloer mogelijk maakt. Dit project is in volle ontwikkeling en eind 2007 worden hier een aantal concrete conclusies en beleidsaanbevelingen verwacht. Op de ronde tafel kunnen echter al een heel aantal relevante aandachtspunten bekeken worden. Ook het lopende HIVA-onderzoek rond 'supported employment' waarbij zijn hier van betekenis. Dit onderzoek wordt afgerond begin 2007. Met betrekking tot arbeidszorg worden momenteel een aantal pilootprojecten in de sector opgestart die midden 2007 geëvalueerd dienen te worden. Bedoeling is om aan de hand van deze evaluatie te kijken welke richting we uit willen gaan met deze methodiek.

De resultaten van beide ronde tafels zullen uitmonden in een afsprakenkader dat als leidraad zal dienen voor de verdere uitbouw van de sociale economie. Concreet denken we hierbij aan de integratie van deze aanbevelingen in het decreet dat de gelijkstelling van beschutte en sociale werkplaatsen beoogt. Daarnaast zal ook de ondersteuningsstructuur binnen de sociale economie aangepast worden aan de bereikte resultaten. Tevens zullen deze ronde tafels op beleidsvlak resulteren in nieuwe bevoegdheidsoverschrijdende acties om de Sociale economie in te zetten als hefboom voor duurzame ontwikkeling.

Innovatie

Project II.7: Brain Port Vlaanderen

Uitdaging

De meest cruciale factor in het gehele wetenschaps- en innovatiesysteem is zonder twijfel de **onderzoeker**. Voor de vorming van **jonge onderzoekers** staan meerdere steunkanalen ter beschikking: in de eerste plaats verwijzen we naar de stelsels van doctoraatsbeurzen bij het IWT-Vlaanderen, het FWO-Vlaanderen en het Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) van de universiteiten. Momenteel stromen jaarlijks 200 nieuwe bursalen binnen bij het IWT en 170 bij het FWO.

De mandaathouders worden geselecteerd op basis van een individueel ingediend dossier. Daarnaast is er een grote groep onderzoekers die in het kader van onderzoeksprojecten de kans krijgen om een doctoraat voor te bereiden.

Post-doctorale onderzoekers worden aangesteld ten laste van de universitaire werkmiddelen, de Bijzondere Onderzoeksfondsen of de externe fondsen (zoals IWT en FWO).

Als basisgrondstof voor onze kennismaatschappij staat het **menselijk onderzoekspotentieel** voor belangrijke uitdagingen:

- Wil Europa tegen 2010 de Lissabon- en Barcelona-doelstellingen halen, dan moeten er volgens schattingen van de Europese Commissie in de Europese Unie minstens 700.000 onderzoekers bijkomen. Ook Vlaanderen wordt betrokken in de **“war-on-talent”** waarbij zo aantrekkelijk mogelijke voorwaarden geboden worden aan buitenlandse onderzoekers om hen te overhalen te verhuizen naar een nieuwe onderzoeksomgeving.
- **Internationale mobiliteit**, ook al is die in de tijd beperkt, leidt tot intellectuele kruisbestuiving tussen de betrokken onderzoekers. Een terugkerende onderzoeker brengt nieuwe perspectieven, onderzoeksmethodes en inzichten mee naar het thuislab, wat, indien goed begeleid en ingebed, zijn impact heeft op de onderzoeksagenda en de onderzoekscultuur van het thuislab.
- Heel wat Vlaamse toponderzoekers zijn uitgeweken naar het buitenland omdat ze –vaak ten onrechte- vinden dat ze in Vlaanderen nauwelijks kansen hebben gekregen om hier een onderzoeksloopbaan uit te bouwen. Dit is het fenomeen van de **hersenvlucht** ('brain drain'). Een aanzienlijk aantal van hen belandde zo in de Verenigde Staten. Een aantal onder hen zou niets liever willen dan terugkeren op voorwaarde dat ze dezelfde onderzoeksvrijheid krijgen als in de Verenigde Staten. De uitdaging bestaat er dus in om de hersenvlucht te keren.
- Het opstarten van specifieke programma's om **toponderzoekers uit het buitenland** aan te trekken (ongeacht hun nationaliteit) mag geen negatieve gevolgen hebben voor de toponderzoekers die hun carrière in Vlaanderen hebben uitgebouwd.

Vlaanderen moet met andere woorden een **aantrekkingspool** worden, niet enkel voor internationale instellingen en voor buitenlandse investeerders, maar ook voor wetenschappelijk talent. De concrete uitdaging bestaat erin om internationaal toonaangevend

talent aan te trekken en onze eigen onderzoekers voldoende ondersteuning te geven en zodoende hun verankering in het Vlaamse onderzoekslandschap te verzekeren.

Om aan deze uitdagingen tegemoet te komen werden het Odysseus- en het Methusalem-programma opgestart:

Odysseus

De Odysseus-startfinanciering schept een kader om uitstekende Vlaamse onderzoekers, die momenteel in het buitenland werken, evenals gerenommeerde buitenlandse onderzoekers, toe te laten aan een Vlaamse universiteit te komen werken, waarbij aan deze personen de mogelijkheid wordt geboden stapsgewijs langs de gangbare financieringskanalen middelen te verwerven.

Dankzij het voorgestelde initiatief kunnen deze onderzoekers in Vlaanderen hun werk verder zetten en bijdragen aan de verdere uitbouw van het Vlaamse onderzoekspotentieel.

Methusalem

Elke Vlaamse universiteit beschikt over een aantal onderzoeksgroepen die substantieel bijdragen aan de ontwikkeling van wetenschappelijke kennis en hiervoor ook internationale erkenning genieten. De uitbouw van dergelijke groepen duurt meerdere jaren waarbij ze uiteindelijk via rollende projectfinanciering over aanzienlijke middelen kunnen beschikken. Gedurende een lange periode zijn zowel de resultaten van het onderzoek als de voorgestelde onderzoeksprojecten bijna continu beoordeeld door deskundigen en is de waarde van het onderzoek, maar ook van het onderzoeksmanagement van het ZAP-lid (ZAP: Zelfstandig Academisch personeel) dat de groep leidt, erkend. Naast een (te) sterke afhankelijkheid van projectfinanciering dient te worden aangestipt dat de stabiliteit van dergelijke groepen erg fragiel is.

Een beperkt aantal onderzoekers die tijdens hun loopbaan blijf hebben gegeven van hun capaciteit om een onderzoeksgroep uit te bouwen die onderzoek van kwalitatief erg hoog niveau verricht en die hebben aangetoond hiervoor binnen de bestaande financieringskanalen aanzienlijke middelen te kunnen verwerven, kunnen beroep doen op de Methusalem-financiering. Binnen het geheel van de Vlaamse publieke financiering vormt deze programmafinanciering het hoogste niveau, niet alleen qua omvang en duur maar ook wat betreft de bewezen uitmuntendheid.

Het Odysseus- en Methusalem-programma vormen de sluitsteen van de financieringspiramide voor excellent fundamenteel onderzoek. Zij zullen ongetwijfeld bijdragen tot de internationale aantrekkingskracht van de Vlaamse onderzoeksruimte en van Vlaanderen een echte “brainport” helpen maken.

Doelstelling

Dit project beoogt de internationale visibiliteit en aantrekkingskracht van het Vlaamse excellentiebeleid, zoals vervat in de Odysseus- en Methusalem-programma's, actief te promoten en op basis van een vergelijking met gelijkaardige programma's in het buitenland eventuele operationele bijstellingen voor te stellen.

*Aanpak**Odysseus wereldwijd op de kaart zetten*

Het Odysseusprogramma zal wereldwijd gepromoot worden, met als eerste geografische focus de Verenigde Staten. Naast reclame in gespecialiseerde tijdschriften zal ook het embryonale netwerk van ca. 500 Vlaamse onderzoekers in de Verenigde Staten hiervoor ingeschakeld worden, mede in opvolging van de ontmoeting in oktober 2005 te New York tussen de Vlaamse minister bevoegd voor het wetenschapsbeleid en een tachtigtal Vlaamse onderzoekers.

Odysseus ontmoet Europa

In het kader van de Europese open coördinatiemethode voor onderzoek en innovatie zal Vlaanderen in de loop van 2007 een internationale conferentie organiseren onder de titel “Odysseus meets Europe”. Bedoeling is dat de verschillende nationale programma’s die in Europa zijn opgestart voor het aantrekken van buitenlands toptalent aan elkaar worden voorgesteld. Op basis hiervan kunnen ervaringen worden uitgewisseld en eventuele operationele bijstellingen worden voorgesteld.

Methusalem breed bekend maken

Van zodra de eerste ronde van Methusalem-toekenningen achter de rug is (in de loop van 2007) zullen de betrokken groepsleiders worden samengebracht en zullen zij hun onderzoeksactiviteiten voor een internationaal publiek toelichten. Het is de bedoeling om het beste wat Vlaanderen te bieden heeft inzake academisch onderzoek een internationaal gezicht te geven.

Project II.8: KMO-innovatie-actieplan*Uitdaging*

KMO’s zijn voor economisch Vlaanderen van cruciaal belang, en aangezien innovatie een essentiële factor is voor economische groei is dat evenzeer het geval voor onze KMO’s. Het leeuwendeel van de Vlaamse KMO’s kan omschreven worden als “**innovatie-volgers**” en een beperkter deel als “innovatie-trekkers”. Het aanbod aan innovatiestimulering en –begeleiding dient dus per definitie een gedifferentieerd aanbod te zijn (maatwerk). Het KMO-Programma van het IWT-Vlaanderen bijvoorbeeld richt zich prioritair naar de zogenaamde “traditionele KMO’s”. De meer hoogtechnologische KMO’s kunnen immers ook terecht in het algemeen programma voor O&O-bedrijfsprojecten. Zo kan ook de creatieve toepassing van bestaande kennis aan bod komen. Ook KMO’s die tot nu toe geen eigen innovatietrajecten ontwikkelden, kunnen er terecht.

Het gebruik van de innovatie-infrastructuur in Vlaanderen kan evenwel een stuk beter.

Uit een recente peiling blijkt dat 88 % van de KMO's op een of andere manier aan vernieuwing doet. Slechts 6 % zegt innovatie niet belangrijk te vinden. Voorts blijkt dat 35 % aan eigen onderzoek doet. Het gros van de innoverende KMO's (71 %), werkt aan optimalisatie van bedrijfsprocessen en werkmethoden.

Vooraf industriële KMO's doen aan onderzoek. De sectoren handel en diensten doen het minst aan innovatie. KMO's doen vooral aan innovatie om aantrekkelijk te worden of te blijven en om nieuwe producten te ontwikkelen. De voornaamste drempels zijn geld- en tijdsgebrek.

De voor de KMO's best gekende kenniscentra zijn de universiteiten en grote onderzoekscentra. Minder dan 4 op 10 kent het innovatienetwerk van het IWT-Vlaanderen. Amper 7 % doet er een beroep op. Bijna de helft heeft geen weet van de IWT-steunmaatregelen.

Doelstelling

Dit project beoogt de **innovatiecapaciteit** van KMO's op te drijven door betere informatieverspreiding over bestaande financieringsmogelijkheden, door het uitwerken van bijkomende acties waar er leemtes worden gedetecteerd (bijv. de internationale dimensie van innovatie) en door **versterkte samenwerking** tussen KMO's. Deze initiatieven worden gegroepeerd in een KMO-innovatieactieplan.

Aanpak

Administratieve vereenvoudiging

Inzake rechtstreekse onderzoeks- en innovatiesteun kunnen de KMO's terecht bij het KMO-programma van het IWT-Vlaanderen. Dat is sedert 2002 operationeel en werd voornamelijk uitgewerkt als een administratief vereenvoudigde aanpak: een relatief beperkt indieningsdossier; een rechtstreeks gesprek met en duiding door externe deskundigen; een eenvoudig steuncontract; vereenvoudigde rapporteringsverplichtingen; en een snelle afhandeling (min. 2 weken tot max. 2 maand voor de wat grotere steunaanvragen).

Netwerking, kennisverspreiding, samenwerking

Netwerking is een basisvoorwaarde voor innovatie, ook voor KMO's. Het vormt een essentieel ingrediënt voor het opdoen van nieuwe ideeën, voor het aangaan van nieuwe samenwerkingen.

Netwerking zit nog wel in onze Vlaamse "genen" maar samenwerking rond onderzoek en innovatie is nog geen evidentie. Het is nochtans een noodzakelijke stap naar meer "open innovatie", de succesformule van de toekomst, ook voor KMO's. Het innovatiebeleid zal dus ook meer gericht worden op de aanmoediging tot actieve samenwerking. **Innovatiesamenwerking** is echter ook een opdracht voor de overheid zelf. Ook andere beleidsdomeinen hebben belangrijke hefboomen en instrumenten in handen die innovatie kunnen bevorderen (of afremmen). Er is dus nood aan een horizontaal/ geïntegreerd innovatiebeleid dat beleidsdomeinen doet samenwerken t.b.v. innovatie. Het in 2005 door de Vlaamse Regering goedgekeurde Innovatiebeleidsplan omschrijft hiertoe het algemeen kader

Een concreet voorbeeld van beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking is het **Milieu Innovatie Platform** (MIP) in de schoot van VITO, waarbij innovatiebeleid samenwerkt met milieu- en energiebeleid. Het MIP werd gelanceerd op 20 februari 2006. Samenwerking tussen de actoren is hierbij de boodschap: bedrijven, onder-

zoeksinstellingen, administraties, agentschappen en kabinetten. Het is de bedoeling om in de komende jaren tot nieuwe beleidssamenwerking te komen op nieuwe innovatierreinen.

Innovatie-waardeketen versterken: strategisch innoveren

Innovatie wordt ondertussen veel breder bekeken dan louter technologische innovatie. De aspecten hierbij komen echter minder aan bod, alhoewel de vraag van de KMO's veelal in die richting gaan (het zogenaamde vervolgtraject van O&O). Rechtstreekse financiële steun hierbij kan veelal niet wegens de Europese concurrentiewetgeving, maar een dergelijke vorm van **KMO-begeleiding**, projectplanning en adviesverstrekking kan een optie zijn. Tevens is het van uitermate belang dat er gewerkt wordt aan een "waardeketen voor innovatief ageren"; dit houdt een stroomlijning in van de verschillende initiatieven die op het gebied van innovatie tot stand zijn gekomen of zullen komen.

Internationalisering

Het economisch innovatiesucces van KMO's wordt steeds meer gedetermineerd door hun capaciteit om **strategische allianties** aan te gaan op globaal/ internationaal niveau. Dit geldt ook voor innovatieve starters. Een kritische succesfactor voor (jonge) innovatieve KMO's is het aangaan van allianties met strategische partners in het buitenland, dit zowel ten behoeve van de nodige complementariteit in het onderzoekstraject, maar nog meer ten behoeve van het valorisatietraject. Een gecoördineerde aanpak tussen de verschillende betrokken overheidsdiensten is hier aan de orde. Ook zal hier toe de nodige ruimte worden voorzien binnen het KMO-Programma van het IWT-Vlaanderen. Zo zal er een verruiming van de Innovatiestudies naar internationale verkenningen toe worden doorgevoerd. Dit maakt het mogelijk Haalbaarheidsstudies uit te voeren naar een internationaliseringstraject.

Een nieuw aspect van de internationalisering van onze hoog-technologische kennis gaat uit van de component menselijk kapitaal. Wat we wensen te onderzoeken is de inschakeling van een groep van kennisexperten op diverse domeinen van de kennis-economie, naar analogie met de vroegere zogenaamde technologische attachés van de ambassades. Deze kennisexperts zouden idealiter ingezet moeten kunnen worden als flexibele specialisten.

De verruiming van het steunbaar innovatietraject

Een visienota m.b.t. de mogelijke verruiming van het steunbaar innovatietraject is ondertussen uitgebracht. De beoogde "**verbreding**" van de **innovatiesteun** naar niet-technologische kennisontwikkeling en -verspreiding zal ongetwijfeld nieuwe mogelijkheden bieden voor KMO's en zal het mogelijk maken om ook KMO's in de dienstensectoren beter te betrekken in de innovatiesteun. De mogelijkheden inzake de "verlenging" van het steunbaar innovatietraject zijn eveneens belangrijk voor de Vlaamse KMO's. Dit laatste moet alleszins mee gezien worden in het kader van de verruiming van de mix aan steuninstrumenten.

In het recente verleden hebben we zwaar ingezet op procesinnovatie, omwille van onze hoge kostenstructuur, waardoor onze arbeidsproductiviteit tot de beste van de we-

reld behoort. Inzetten op technologische innovatie is weliswaar nodig, maar niet voldoende. Businessmodel-innovatie en operationele innovatie zijn ook noodzakelijk. Maar veel belangrijker nog wordt de **niet-technologische innovatie** rond kwaliteitszorg, arbeidsorganisatie, regelgeving, productinnovatie, design, maatschappelijk verantwoord ondernemen, internationaal, intercultureel en duurzaam ondernemen. Zo bijvoorbeeld wordt design steeds belangrijker: het is de mensgerichte link tussen mens en technologie.

Bij de klassieke meting van onderzoeksuitgaven of patenten ontsnappen sommige innovatieve processen uit de statistieken, zoals de toepassing van nieuwe ideeën, de introductie van nieuwe netwerkvormen tussen klanten en leveranciers of een nieuwe aanwending van ICT-middelen. Wanneer dergelijke verruimde definitie van innovatie wordt gehanteerd, zijn 57 % van de Vlaamse ondernemingen innovatief; 43 % dus niet!

Deze zogenaamde ‘immateriële’ innovatie wordt een belangrijke trend: toepassingen zullen méér moeten bevatten dan enkel wat functies. Schoonheid, bijvoorbeeld, want goede smaak wordt meer en meer gedemocratiseerd, maar ook aandacht voor een evenwichtige levensstijl, die lichaam, geest en zintuigen verrijkt, kortom ‘geluk’ als motor van de economie. De economie van 2030 is een ‘context economy’, die draait op diensten, ervaringen en oplossingen in en door een specifieke context: de woning, de auto, het ziekenhuis, het hotel. Omgevingen waarin ‘personalisatie’ (‘customization’) meer veiligheid, gemoedsrust en creativiteit genereert, en waarin tegemoet wordt gekomen aan een groeiende trend om eigen ervaringen te creëren. Niet technologie drijft de economie, maar wel sociale innovatie: hoe willen mensen hun leven leiden ?

Project II.9: I³: een intelligent instrumentarium voor innovatie

Uitdaging

Innovatie is de vertaling van kennis in activiteiten met een maatschappelijke of economische meerwaarde. De overheid werkt hier katalyserend. Ze ondersteunt innovatie met een breed beleidsinstrumentarium, gaande van subsidiëring, over fiscale stimulanzen en innovatief aanbesteden, tot het verschaffen van risicokapitaal.

De Vlaamse overheid heeft niet zelf alle beleidsinstrumenten in handen om innovatie efficiënt te ondersteunen. Zo is een groot gedeelte van de fiscale maatregelen een federale bevoegdheid. De Europese Kaderregeling voor steun aan innovatie is een doorslaggevende factor voor het bepalen van de hoogte van de steunpercentages aan bedrijfsprojecten.

De uitdaging bestaat erin om een **uitgebalanceerd beleidsinstrumentarium** te ontwikkelen voor innovatiestimulering, waarbij de hefboomen op de verschillende beleidsniveaus (Vlaams, federaal, Europees, internationaal) maximaal op elkaar worden afgestemd en de nodige synergieën gecreëerd worden.

Deze complexe oefening kan alleen maar succesvol worden doorlopen na uitgebreide consultatie met alle publieke en private actoren in de Vlaamse onderzoeks- en innovatieruimte, en met maximale kennis van wat er in andere landen als beleidsinstrumentaria wordt ingezet.

Een directe aanleiding voor deze brede discussie over het instrumentarium vormt de vraag naar een verruiming en verbreding van het steunbare innovatietraject. Zo vereist innovatie doorgaans belangrijke en dure O&O-natrajecten van uiteenlopende aard, zoals demonstraties op bedrijfsmatige schaal en in proeftuinen. Daarnaast vergt de uitbreiding van innovatie naar niet-technologische innovatie, één van de krijtlijnen van het door de Vlaamse Regering goedgekeurde Innovatiebeleidsplan, eveneens een breed debat over nieuw in te zetten instrumenten.

Doelstelling

Het objectief van dit project bestaat erin om op basis van een grondige feitengebaseerde discussie concrete elementen aan te reiken voor de uitbouw van een efficiënt beleidsinstrumentarium voor de stimulering van innovatie in Vlaanderen.

Project

Een breed debat over de evenwichten binnen de begroting wetenschap en innovatie

In de Vlaamse overheidsbegroting wetenschap en innovatie worden budgetten besteed aan een brede waaier van activiteiten binnen de innovatieketen: fundamenteel onderzoek, strategisch basisonderzoek, industrieel onderzoek, technologische innovatie, kennisverspreiding en wetenschapspopularisering. Daarbij zijn we traditioneel steeds uitgegaan van een vrij evenwichtige verdeling van de middelen.

Discussie over deze evenwichten is van groot belang in het vooruitzicht van de begrotingsopmaak in de komende jaren.

Concreet zal de minister bevoegd voor het wetenschaps- en innovatiebeleid een breed debat hierover lanceren in het najaar 2006.

Actieve deelname aan “beleidsleren”

De uitbouw van een evenwichtig en efficiënt beleidsinstrumentarium is de doelstelling van de zogenaamde open coördinatiemethode, die door de Europese Commissie in directe samenspraak met de lidstaten werd opgezet. Onder coördinatie van CREST, het Europese adviesorgaan van hoge ambtenaren wetenschaps- en innovatiebeleid, werden tot nu toe twee cycli doorlopen. Hierin werd onder meer de nadruk gelegd op de rol van jonge, onderzoeksintensieve KMO's, fiscale stimuli voor de bevordering van innovatie, intellectuele eigendomsrechten en de hervorming van publieke kennisinstellingen. Concreet werden aanbevelingen geformuleerd op basis van diepteanalyses, de uitwisseling van relevante goede praktijken en wederzijdse evaluaties.

Vlaanderen heeft tot nu toe actief deelgenomen aan dit proces en zal dat in de toekomst ook blijven doen. Concreet zullen projecten opgestart worden die de betrokken Vlaamse departementen en agentschappen toelaten om met Europese financiering de nodige kennis (“beleidsleren”) in dit domein op te bouwen.

Project II.10: Vlaanderen i-2010: ICT als hefboom voor innovatie

Uitdaging

Informatie- en communicatietechnologieën moeten strategisch worden ingezet met het oog op het verhogen van de concurrentiekracht van onze ondernemingen, in het bijzonder de kleine en middelgrote ondernemingen en het op de markt brengen van maatschappelijk waardevolle producten en diensten. Uit de Networked Readiness Index (NRI) van het World Economic Forum (WEF) blijkt dat België zich nog niet tot het volle mogelijke potentieel gewapend heeft om de informatie- en communicatietechnologieën aan te wenden als hefboom voor zijn economische ontwikkeling en verbetering van zijn concurrentiekracht. Volgens het rapport van het World Economic Forum ligt voornamelijk het feit dat de Belgische overheden het strategisch belang van ICT nog niet voldoende erkennen of er in ieder geval nog niet voldoende naar handelen aan de basis van de eerder lage rangschikking van ons land (25ste positie, na de Scandinavische landen en onze buurlanden).

We werken hiertoe het project “Vlaanderen i-2010” uit, het allereerste plan van de Vlaamse Regering dat concrete digitale acties en projecten uitwerkt volgens vier samenhangende en elkaar versterkende strategische krachtlijnen.

De aandacht van het project gaat eerst en vooral uit naar de concrete programma's en bijhorende publieke uitgaven van Vlaanderen voor onderzoek en ontwikkeling in het domein van de informatie- en communicatietechnologieën. Op dit vlak wil Vlaanderen zijn internationale ambities aanscherpen en gaat het zich daarom richten op de prestaties van **internationale koplopers**.

Het tweede luik van Vlaanderen i-2010 is volledig gewijd aan de uitbouw, het onderhoud en het gebruik van **digitale infrastructuren** voor het brede zowel publiek als privaat gefinancierde onderzoeks- en ontwikkelingsveld in Vlaanderen. Het betreft hierbij in eerste instantie het verder verhogen van vermazing en snelheid van het Vlaams elektronisch netwerk voor onderzoek ten behoeve van zowel publiek als privaat gefinancierde onderzoekers. De vraag die samen met publieke en private stakeholders wordt beantwoord, is in welke openbare digitale infrastructuur de Vlaamse Regering de volgende jaren om strategische redenen moet gaan investeren.

Het derde luik zet het **ondermaatse** gebruik dat Vlaamse KMO's maken van informatie- en communicatietechnologieën in de kijker. KMO's vormen het belangrijkste deel van het Vlaamse economisch weefsel en een vrij verspreide achterstand in gebruik van ICT bij die KMO's heeft dan ook significante gevolgen voor de Vlaamse economie. Met een goed op elkaar afgestemde verzameling van instrumenten worden dan ook de drempels aangepakt die KMO's in de weg staan om te genieten van de impulsen die ICT kunnen geven aan de productiviteit en de competitiviteit van een bedrijf.

Tenslotte gaat het project in een vierde luik in op de acties die in het verschiep liggen op het vlak van **e-government**. Belangrijk in dat domein is de operationalisering van het Budget voor Economisch Advies (BEA) en de realisatie van een kruispuntpank voor onderzoek en ontwikkeling in Vlaanderen. De realisatie van een gedistribueerd onderzoeksinformatiesysteem (OIS) zal bijdragen tot aanzienlijke administratieve vereenvoudiging en zal overheid en onderzoeksactoren de statistische basisgegevens kunnen aanleveren voor de permanente onderbouwing van hun beleid.

Doelstelling

Dit project beoogt de concrete uitwerking van maatregelen die de doelstellingen, zoals verwoord in het actieplan Vlaanderen i-2010, kunnen helpen realiseren.

Aanpak

Voor de concrete uitwerking van het actieplan Vlaanderen i-2010 zal een task force e-onderzoek worden opgericht met vertegenwoordigers van de overheid, de universiteiten, hogescholen, publieke onderzoeksinstituten en de private sector. Deze task force krijgt de opdracht om voor einde 2006 een meerjarenplan uit te werken.

Project II.11: Steden en sub-regio's als brandpunten van innovatie

Uitdaging

Binnen Vlaanderen doen zich ook heel wat regionale verschillen voor. Een analyse van de recent opgerichte RESOC's (Regionaal Sociaal-Economische Overlegcomités) wijst op een grote variabiliteit op het vlak van economische indicatoren, zoals BBP per inwoner, kennisintensiteit, afhankelijkheidsratio's, werkgelegenheid- en werkzaamheidsgraad, investeringsratio's, enz...

Elk van de twee Vlaamse grootsteden en van de elf Vlaamse regionale steden heeft een eigen economisch profiel, waarvan de slagkracht gemeten wordt aan de hand van een tiental economische parameters (zoals arbeidsproductiviteit, schuldgraad, investeringsratio,...). Dit impliceert dat de economische uitdagingen en opportuniteiten. Ook de sociaal-demografische uitdagingen rond werkgelegenheid en werkzaamheid, diversiteit en leefbaarheid zijn verschillend over deze steden. Maar precies deze **verschillen creëren opportuniteiten**.

Steeds meer ontwikkelen steden en subregio's een eigen sociaal-economisch beleid dat rekening houdt met specifieke stedelijke ondernemingsactiviteiten.

Op microschaal vormen de steden een laboratorium voor de uitbouw van een geïntegreerde innovatiebenadering. Deze "hotspots" kunnen tot stand komen door een bundeling van krachten tussen de overheden (op alle niveaus), de non-profit sector en de bedrijfswereld. Ze vormen magneten voor het aantrekken van binnen- en buitenlandse investeringen en kunnen door hun relatieve kleinschaligheid vrij gemakkelijk worden ingeschakeld in Europese, grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden. Een goed voorbeeld hiervan is de uitbouw van de ELAT-kennisdriehoek, waartoe Eindhoven, Aken en Leuven de handen in elkaar hebben geslagen.

Doelstelling

Dit project beoogt de rol van steden en subregio's als innovatieve "hotspots" te versterken door informatieuitwisseling voor streekverantwoordelijken en mandatarissen van de lokale besturen.

Aanpak

Concreet zal een symposium worden georganiseerd, tijdens dewelke Vlaamse steden aan elkaar hun ervaringen en lokale doelstellingen inzake innovatie zullen voorstellen. We denken hierbij bijvoorbeeld aan Hasselt (i-City), Kortrijk (design), Genk (Vision on Creation), Gent (Gent Stad in Werking) of Leuven (Leuven Innovation Networking Circle).

Het is de bedoeling om goede praktijken uit te wisselen en aldus kruisbestuivend te werken. Tevens zal op deze workshops nader ingegaan worden op de Europese financieringsmogelijkheden voor stedelijke en subregionale initiatieven (onder meer de actielijn “Regions of Knowledge” binnen het Europese Kaderprogramma voor Onderzoek en Ontwikkeling).

Project II.12: Innovatief in welzijn en gezondheid**Kwaliteit en efficiëntie in zorg***Uitdagingen*

Maatschappelijke en demografische ontwikkelingen leiden tot **groeïende zorgvragen**. Daarom heeft deze Vlaamse Regering het zorgaanbod reeds substantieel verhoogd. Zij zal dit ook de komende jaren blijven doen. Maar evenzeer willen we **zorgkwaliteit en -efficiëntie** benadrukken. Niet omdat we menen zelf de kennis in pacht te hebben; wel omdat we ervan overtuigd zijn dat er heel wat creativiteit, inzicht en deskundigheid in de zorgsector een ruimere verspreiding kunnen kennen. Uitwisseling en kennisname hiervan zal leiden tot een meer efficiënte zorg, waarbij vernieuwing en voortdurende ontwikkeling centraal komen te staan.

Met het oog op efficiënte afstemming van zorgvraag en –aanbod zijn verschillende initiatieven aan de gang:

- voor personen met een handicap: meer zorgregie, modulering in de zorg, financiering naar zorggradatie, ...
- het proces van de integrale jeugdhulp, met het oprichten van netwerken over de sectoren heen.

De focus op zorgkwaliteit is een verantwoordelijkheid van de overheid, maar daarom qua uitvoering nog geen overheidstaak. Ook op dit vlak wenst de Vlaamse Regering een belangrijke rol toe te bedelen aan de actoren zelf.

Uitwisseling van kennis vergt een systematische verzameling en gecontroleerde overdracht van data. In vele dienstverlenende sectoren zijn op dat vlak de afgelopen jaren substantiële efficiëntiewinsten geboekt. Het is een uitdaging om die ook na te streven in de sectoren van welzijn en gezondheid.

Doelstellingen

De oprichting van het ‘Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Welzijn, Volksgezondheid en Gezin’, evenals de ontplooiing van een kenniscentrum binnen het Departement zullen in de toekomst wetenschappelijke analyses opleveren over oorzaken, omvang en aanpak van diverse welzijns- en gezondheidsvraagstukken. Daarbij dient de omvang van het specifieke probleem in Vlaanderen geduid te worden en moet dit interna-

tionaal vergeleken worden. Wat is de omvang van het probleem in voor ons relevante landen, welke aanpak wordt er gehanteerd?

Door het ontsluiten van deze kennis, willen we bestaande steunpunten, ondersteuningsstructuren, koepelorganisaties, hulpaanbieders,... uitdagen om **effectieve methodieken** uit te werken en wanneer ze deugdelijk zijn te verspreiden.

In het Globaal Plan voor de Jeugdzorg krijgt deze aandacht voor creativiteit en deskundigheid een bijzondere vertaling: de prijs voor de jeugdzorg wil jaarlijks een innoverend initiatief in deze sector in de schijnwerpers plaatsen en de kans geven om internationaal tot uitwisseling en versterking van het eigen programma te komen.

Van deze ambitie willen we structureel en sectoroverschrijdend werk maken. De Vlaamse Regering wil de vele voorzieningen uitdagen om hun goede praktijken te toetsen aan de ervaringen van anderen in binnen- en buitenland, ze kenbaar te maken en te propageren, ze maatschappelijk en zo mogelijk ook economisch te valoriseren. Daarbij moeten we wetenschappelijke kwaliteitstoetsing combineren met een marketinggeest; dat vergt zowel gegevensverzameling als verspreiding van aanbevelingen op basis van concrete ervaringen.

Centrale doelstelling hierbij is het stimuleren van methodiekontwikkeling binnen de sectoren. Hiermee willen we aansluiten bij de internationale beweging rond het **protocolleren van programma's en methodieken**. Door te stimuleren dat methodieken ontwikkeld worden, getoetst op hun meerwaarde en daarna geprotocolleerd, leggen we een basis voor internationale samenwerking en uitwisseling. Op deze manier kunnen eigen Vlaamse producten internationaal verspreid worden. De uitwisseling en stimulans hiertoe zal een onmiskenbaar effect hebben op de eigen Vlaamse praktijk. We beogen een kritische reflectie op het eigen methodisch werken in combinatie met een uitdaging tot een internationale vergelijking.

In de gezondheidssector heeft de Vlaamse overheid een belangrijke opdracht op het vlak van toezicht en kwaliteitsbewaking. Onze werkmethode terzake vergen geregelde actualisatie en aanpassing aan de nieuwe inzichten die zich internationaal ontwikkelen. Zo raakt **accreditering** vooral in ziekenhuizen meer en meer verspreid over Europa.

In Vlaanderen kreeg de traditionele "inspectie", gericht op nazicht van kwantitatieve wettelijke normen, de jongste jaren een belangrijke kwalitatieve aanvulling, onder meer door inschakeling van visitatiecommissies. In dit opzicht is met de actuele aanpak reeds een belangrijke tussenstap op weg naar accreditatie genomen. De vraag is minder "zijn de voorwaarden voldaan?" maar wel "zijn de sleutelprocessen in een ziekenhuis gericht op optimale resultaten en worden de resultaten gemeten?".

We willen in Vlaanderen deze verschuiving verder zetten. Daarom onderzoeken we verschillende accrediteringsvormen, waarbij we ook de voordelen van de visitatie niet uit het oog willen verliezen. Accreditering in Vlaanderen moet efficiënt zijn en mag dus geen bijkomende belasting betekenen voor de sector. Het moet een "bezoek door experts worden", die in een minimum van tijd inzicht verwerven in de mate waarin een ziekenhuisafdeling en het ziekenhuis als geheel presteren, om zo het ziekenhuis zicht te geven op verbetermogelijkheden.

Het moet de bedoeling zijn het publiek te informeren of een ziekenhuis geaccrediteerd is op basis van standaarden die internationaal als geldig kunnen beschouwd worden.

Zowel beleidsmonitoring als methodiekontwikkeling vergen systematische en **geharmoniseerde dataverzameling**. Het decreet op het gezondheidsinformatiesysteem creëert daarvoor de basis binnen de sector gezondheid. Het beoogt de ondersteuning van de zorgverlener en zo van het zorgproces, maar ook de optimalisering van het epidemiologisch beleid.

We willen onderzoeken hoe dit concept te vertalen naar de welzijnssector, uiteraard met bijzondere aandacht voor de specifieke privacy-problematiek van die sector. Harmonisatie van concepten en strikte definitie van toegankelijkheid zijn daarvoor cruciaal.

Aanpak

Inzake protocolleren van programma's en methodieken zijn er aanzetten binnen de jeugdzorg. Crisishulp aan Huis (een vorm van zeer intensieve én kortdurende crisishulp, met een beschikbaarheid van 7 dagen op 7, 24u op 24) willen we in Vlaanderen volgens wetenschappelijk gevalideerde standaarden implementeren. Internationaal sluiten we hiermee aan bij het vergelijkbare Homebuildingsmodel; dat maakt gesystematiseerde uitwisseling van ervaringen en zelfs supervisie mogelijk.

Ook de werking met zeer moeilijk te begeleiden jongeren in residentiële voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg zal geprotocolleerd worden. In de toekomst willen we openstaan voor modellen die internationaal hun deugdelijkheid bewezen hebben. Zo implementeren we het tripple P-programma (positive parenting program) in Vlaanderen. Dit programma omvat opleidingspakketten voor hulpverleners inzake opvoedingsondersteuning; het is wetenschappelijk onderbouwd, sterk gestandaardiseerd en met een hoog effect in het terugdringen van probleemgedrag bij kinderen. Het ondersteunt ouders om opnieuw positief om te gaan met hun gezin. Ook het in Vlaanderen ontwikkeld STOPP 4-7 programma (Samen Terug op Stap, voor kinderen van 4 tot 7 jaar) wordt geïmplementeerd.

Op basis van dezelfde uitgangspunten wensen we ook inzake preventieve gezondheidszorg praktijkrichtlijnen te ontwikkelen die coördinerend kunnen werken ten aanzien van de diverse actoren (cfr. bestaande richtlijnen Kind en Gezin inzake vaccinatie, groei en virusproblemen)

Om deze innovatie te ondersteunen streven we naar samenwerking tussen de bestaande sectorale of thematische steunpunten, en met partnerorganisaties. Zo realiseren we een **intersectoraal Platform** waar vernieuwende methodieken samenkomen, vanwaar stimuli zullen uitgestuurd worden voor nieuwe ontwikkelingen,... Nieuwe initiatieven zoals een kenniscentrum rond opvoedingsondersteuning, kindermishandeling, schuldbemiddeling en infrastructuurwerken in de zorgsector, vinden hun plaats binnen dit Platform. In overleg met de sector willen we de thema's bepalen waarrond dit concept binnen deze legislatuur vorm kan krijgen. Het Platform stimuleert de thematische ontwikkeling en biedt de nodige ondersteuning en kennis om de(r)gelijke expertise samen te brengen.

Het Platform is dan hét portaal waar informatie omtrent al deze aspecten gecentraliseerd en verspreid wordt. Het zal ook de opdracht zijn van het platform om de valorisatie buiten Vlaanderen van de geprotocolleerde programma's, methodieken en praktijklijnen aan te sturen.

Inzake accreditatie in ziekenhuizen werden al voorbereidende gesprekken gevoerd. Met de vertegenwoordigers van de ziekenhuizen, de zorgverstrekkers en de ziekenfondsen willen we de komende maanden overleg plegen met het oog op het formulering van een onderzoeksopdracht voor een accreditatieconcept voor Vlaanderen. Nog in 2007 moeten de resultaten van dit onderzoek de start vormen voor concretisering van het concept.

Met de leidend ambtenaren van de betrokken agentschappen willen we een basisdossier samenstellen dat de basis kan vormen voor een welzijnsinformatiesysteem. Dit dossier moet later voorgelegd worden aan de strategische adviesraad, en getoetst worden aan de regels met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Voor de concretisering is een geleidelijke en modulaire aanpak allicht aangewezen.

Onderzoek, innovatie en gezondheid: beter samenwerken

Uitdaging

De kwaliteit van de gezondheidszorg is excellent in Vlaanderen. Ons **zorgaanbod** wordt gekenmerkt door een hoge kwaliteit, door een hoge dichtheid en een grote toegankelijkheid. De efficiëntie ervan blijkt ook uit vergelijkende cijfers met andere landen.

De komende tien à twintig jaar staan ons enkele belangrijke uitdagingen te wachten. Welgekend en goed bestudeerd is het fenomeen van de vergrijzing. Niet alleen zal door de toenemende welvaart over de komende dertig jaar de bevolking gemiddeld gezien verouderen, maar de ouderen worden ook steeds ouder ! Dit zal ons confronteren met specifieke uitdagingen in de zorgsector, zowel naar aantallen mensen dat op hoge leeftijd zorgen behoeft, als naar de kwaliteit van de zorgverlening. Een andere trend is de evolutie naar een gepersonaliseerde gezondheidszorg, een toenemende vraag naar 'zorg op maat', gekatalyseerd door de nieuwe medische technologieën, zowel in hardware, software als in breedbandcommunicatie. Hierin staat de mens centraal, verbonden met zijn zorgkringen: gezin en mantelzorgers, verplegend personeel, huisarts, ziekenhuizen, specialisten.

Dit alles impliceert een groeiscenario voor de uitgaven voor gezondheidszorg, uiteraard ook voor de overheidsuitgaven. Zonder twijfel wordt, o.a. door de toenemende vergrijzing, de gezondheidssector één van de belangrijke groeisectoren van de toekomst. De Studiecommissie voor de Vergrijzing becijferde dat de budgettaire kost van de vergrijzing in ons land tussen 2003 en 2030 zal stijgen met 3.3% van het BBP. Voornamelijk onder invloed daarvan zouden de sociale zekerheidsuitgaven stijgen van 23.4 naar 26.7 %.

Hoe verbeteren we het zorgaanbod en de zorgkwaliteit ? Hoe kunnen we de informatiestromen naar zorgverstrekkers en patiënten verbeteren door ICT en e-Health applicaties ? Hoe kan de thuiszorg ondersteund worden door teletoeepassingen? Hoe kunnen

de logistieke processen in ziekenhuizen en rusthuizen geoptimaliseerd worden? Hoe ondervangen we de toenemende mobiliteit van patiënten, ook vanuit het buitenland ?

In de mate dat we op deze vragen in Vlaanderen passende antwoorden kunnen bieden, ontwikkelen we ook kennis en kunde die elders kunnen gevaloriseerd worden, met nu eens baten voor onze economie, maar vaak ook met als gevolg een grotere impact inzake humanitaire hulpverlening.

We hebben verschillende troeven in huis.

Op het gebied van wetenschappelijk onderzoek hebben we **internationaal gereputeerde topinstituten**.

Het in 1995 opgerichte **Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie (VIB)** heeft wetenschappers in huis die internationale koploper zijn op het gebied van fundamenteel onderzoek naar kanker, Alzheimer, en andere genetische aandoeningen.

Het **Interuniversitair MicroElectronica Centrum (IMEC)** besteedt een aanzienlijk deel van zijn budgetten aan onderzoek rond gezondheidszorg, in het Human ++ programma, meer bepaald rond het inplanten van allerlei sensoren in het menselijk lichaam, en de draadloze verbinding daarvan met de buitenwereld (dokters, hulpdiensten, enz...). Ook rond de interactie tussen menselijke cellen en neuronen, en 'chips' (geïntegreerde schakelingen) uit silicium, wordt fundamenteel onderzoek verricht. En in het kader van onderzoek rond nanotechnologie, bioinformatica en biotechnologie, werkt men aan diagnostische systemen en methodieken voor opvolging van therapie.

Het **Interdisciplinair Instituut voor Breedbandtechnologie (IBBT)** is gericht op onderzoek en ontwikkeling rond Informatie- en Communicatietechnologieën (ICT) in het algemeen en breedbandtoepassingen in het bijzonder. In de gezondheidszorg zal ICT een steeds belangrijker rol spelen. Zo kan ICT een reagerende en pro-actieve omgeving scheppen waarin personen zelf hun gezondheidszorg kunnen opvolgen en contact kunnen leggen met artsen, zorgverstrekkers, familie en kennissen. Voorbeelden zijn afstandsbeveiliging van fysiologische en fysische eigenschappen via intelligente sensoren en draadloze netwerken. Voor kwetsbare groepen in onze samenleving zoals kinderen, ouderen en personen met een handicap, kunnen nieuwe ICT-ontwikkelingen een belangrijke hulp betekenen. Nochtans mogen nuttige en zinvolle toepassingen in deze sector niet louter technologiegedreven zijn. De interactie tussen de gebruiker en de zorgverstrekker is van bij de conceptfase essentieel. De meerwaarde van persoonlijk menselijk contact zal nooit door technologie kunnen vervangen worden.

Er zijn nog opportuniteiten. Met de CIS kaart en de elektronische identiteitskaart zijn we vrij uniek in de wereld maar we exploiteren nog niet alle mogelijkheden. In een recente Europese rangschikking voor de kwaliteit van klinisch onderzoek, staat België met het Universitair Ziekenhuis Gasthuisberg in Leuven op de 2de plaats. Internationale farmaceutische bedrijven weten deze expertise voor hun toegepast klinisch onderzoek ('clinical trials') naar waarde te schatten. Vlaanderen heeft de top experten inzake hartchirurgie en stamcelonderzoek in huis. Regelgeving in verband met privacy bij toepassing van medische informatica is cruciaal. Ook hier hebben we de beste technologische experten ter wereld, bijvoorbeeld in de 'Leuven Security Excellence Consortium'.

Doelstelling

Deze voorsprong op het gebied van fundamenteel onderzoek, de aanwezigheid van top-onderzoeksinstituten en van klinische expertise, worden op dit ogenblik te weinig gevaloriseerd. Een fundamentele vraag is hier hoe we de onderzoeks- en ontwikkelingscapaciteit kunnen inzetten om zowel de doelmatigheid van de gezondheidszorg te verhogen, als de groei-impulsen die ervan uitgaan, te versterken.

Aanpak

Multidisciplinaire kennis benutten

We willen **een platform** creëren waar we drie groepen actoren samenbrengen:

- kennisinstellingen (medisch, technologisch, management) zoals VIB, IMEC, IBBT, universitaire onderzoekscentra en hogescholen;
- de actoren van de preventieve en curatieve gezondheidszorg met de ziekenhuizen, mutualiteiten, zorgverstrekkers;
- de farmaceutische industrie en de industrie rond levenswetenschappen. Hoewel België slechts voor 2.2 % instaat van het Bruto Europees Product, zorgt het wel voor 5.1 % van de productie van geneesmiddelen; 7.1 % van de O&O van de Europese geneesmiddelen gebeurt hier in een sector met bijna 30000 werknemers.

Dit platform moet door uitwisseling van know-how en overbrugging van beschotten tussen de drie groepen adviserend kunnen functioneren ten aanzien van het Vlaams beleid inzake onderzoek en ontwikkeling in de zorgsector. Bij deze advisering moeten twee strategische doeleinden nagestreefd worden:

- de valorisatie van dit O&O-beleid in de eigen zorgsectoren; Dit kan door geïntegreerde pilootprojecten te lanceren, rond specifiek geselecteerde doelgroepen, zorgtypes, gewenste zorgresultaten en beschikbare technologieën.
- de ontwikkeling van producten (incl. diensten) die internationaal kunnen gevaloriseerd worden.

Een voorbeeld van toepassingen betreft de professionalisering van ziekenhuizen. Dit omvat het aanbod van informatie-, monitoring- en logistieke diensten naar zorgvragers, zorgverleners, instellingen, ziekenhuizen. Concrete voorbeelden zijn geïntegreerde elektronische patiëntopvolgings- en informatiesystemen, een betere benutting van schaalvoordelen in aankoopprocedures en ziekenhuislogistiek, een doorgedreven recyclage, reprocessing en hergebruik van medische materiaal.

Innovatieve ondernemingen actief in de gezondheidssector

De creatie van nieuwe toepassingen, naar diensten, producten of de oprichting van nieuwe bedrijfjes, blijft achter t.o.v. het enorme toekomstpotentieel dat de groeicijfers in de gezondheidssector laten vermoeden. Nochtans zijn er belangrijke financiële bronnen ter beschikking die bereid zijn om te co-investeren in dergelijke ondernemingen die actief zijn op het gebied van gezondheidszorg. Qua investeringen in **bedrijven actief in de gezondheidszorg**, loopt Vlaanderen duidelijk achter. Onze kennisinstellingen en universiteiten hebben een sterk publicatieprofiel, maar zouden voor wat betreft gezondheidszorg veel proactiever kunnen zijn.

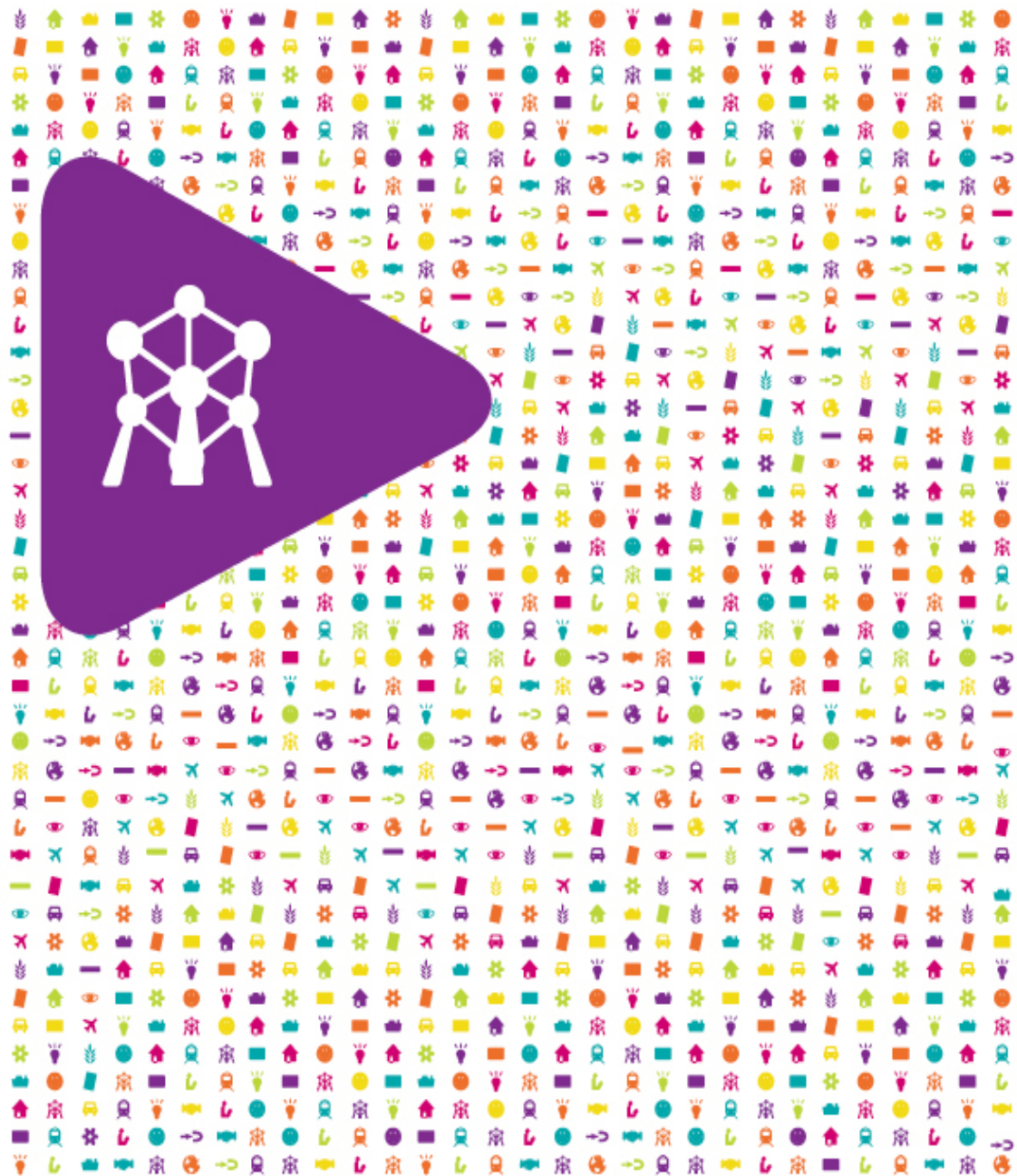
Voor wat betreft octrooien staan we relatief sterk in pharma en biotech, maar nogal zwak in medische technologie, hoewel de expertise terzake aan onze ingenieursfaculteiten en in onze universitaire ziekenhuizen, zeer groot is.

Blijkbaar is er ook internationaal een trend om de opgebouwde competenties rond zorgtrajecten intellectueel te beschermen (een soort 'copyright') en vervolgens te vermarkten. Deze trend creëert zowel een bedreiging als opportuniteiten. Temeer omdat ziekenhuisdiensten vallen onder het vrij verkeer van diensten, ook al worden zij in natura ter beschikking van de patiënt gesteld.

Onze efficiënte en kwaliteitsvolle gezondheidszorg oefent een grote **aantrekkingskracht uit op buitenlandse patiënten**. De redenen voor deze attractiviteit zijn de centrale locatie en bereikbaarheid van Vlaanderen, de meertaligheid en kwaliteit van de medische en verpleegkundige staf, de kwaliteit van de zorgverstrekking en het (relatieve) overschot aan capaciteit. Ook hier situeert zich een belangrijk debat van hoe we hier op termijn mee zullen omgaan, zonder de kwaliteit van de gezondheidszorg van onze 'eigen' patiënten in het gedrang te brengen. Hoe kunnen onze ziekenhuizen gecertificeerd worden op een manier die buitenlandse erkenning mogelijk maakt. Hoe vermijden we een aantasting van het financiële evenwicht in de sociale zekerheid of van de toegankelijkheid van de professionele ziekenzorg wanneer niet alleen goedkope, 'ambulante' zorgverstrekking grensoverschrijdend wordt, maar ook ziekenzorg.

De grote expertise op al deze terreinen, de creativiteit en deskundigheid in de zorgsector zou op (korte) termijn kunnen geëxporteerd worden naar het buitenland, waar de **Vlaamse gezondheidszorg als rolmodel** zou kunnen dienen voor wat betreft kosten-efficiëntie, kwaliteit van de zorg en wetenschappelijke onderbouwing ervan. Kunnen we geen centrale portaal site maken waarop deze expertise wordt aangeboden? Benutten we voldoende bestaande, of eventueel nieuwe, Europese netwerken (zoals bvb. De 'Network of European Academic Medical Centers') ?

Uitdaging 3: duurzame poort op Europa

Uitdaging III: Duurzame poort op Europa

We bouwen de kwaliteit van onze centrale ligging uit in een stabiel weefsel van logistieke netwerken (wegen, spoor, water, nutsvoorzieningen, ICT), binnen het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, waardoor Vlaanderen een efficiënte internationale ontvangst-, bewaar- en doorgangspoort wordt. We bewaken de kwaliteit van deze fysieke omgeving door duurzame infrastructuurinvesteringen gebaseerd op het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen.

Volgens een recente studie staat ons land op de **vijfde plaats** van alle Europese landen als het gaat om de **aantrekkingskracht van de logistieke infrastructuur**. Dit is niet te verwonderen. Vlaanderen is de uitvalsbasis voor talloze distributiecentra, multinationale bedrijven en internationale instellingen en verenigingen. De bedekkingsgraad in **logistieke netwerken** (wegen, spoor, water, pijpleidingen, nutsvoorzieningen, ICT, kabel, gsm en gps) is uitstekend. De intensiteit aan 'poorten' (de **zeehavens** Antwerpen, Gent, Zeebrugge en Oostende, inclusief de internationaal georiënteerde multimodale **logistieke parken**, de stations voor de **hoge-snelheidstrein** en de internationale passagiers- en vrachtlucht-haven van **Zaventem**) biedt ongekende mogelijkheden van economische ontwikkeling voor opslag, distributie, transport en transit, voor duurzame infrastructuurinvesteringen, inter- en multimodaliteit en slimme logistiek, waarbij ook flexibiliteit en prijsvormingsmechanismen een belangrijke rol kunnen spelen.

Het is van groot belang om onze logistieke draaischijf draaiende te houden. Verdere investeringen inzake transportinfrastructuur blijven noodzakelijk binnen het globale kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De ruimte in Vlaanderen is echter schaars geworden. Een efficiënter gebruik ervan is daarom essentieel. We moeten de bereikbaarheid van de knooppunten en de poorten op selectieve wijze waarborgen. Daarbij moeten we het vervoer over water en spoor verder stimuleren. Een goed verkeersbeheer leidt tot een betere benutting van de verkeersnetwerken. Een centrale uitdaging is daarom het verwezenlijken van een **duurzame intermodaliteit**. Sommige vervoerswijzen hebben immers nog een capaciteitsoverschot, veroorzaken minder milieuschade, minder hinder voor omwonenden of beperken het risico op verkeersongevallen. In 2004 werd 78 % van alle tonkilometers afgelegd via de weg. Dit ligt rond het Europees gemiddelde. Het Vlaamse aandeel in binnenvaart ligt rond 12 %, ongeveer 6 % hoger dan het EU-gemiddelde. Qua vrachtvervoer per spoor blijven we ruim onder het Europees gemiddelde.

Veel meer dan vandaag dient het transport aldus te verschuiven van **wegvervoer naar de binnenvaart, het spoor en pijpleidingen**. De keuze van transportmodi in een voerketen hangt echter van heel wat elementen af, en niet enkel van de overheid. Een gedegen **wetenschappelijke en cijfermatige onderbouwing** van beleidsbeslissingen is een absolute noodzaak.

Vlaanderen mag immers niet verworden tot een gebied van pijpleidingen waar goederen zo snel mogelijk versast worden van de Vlaamse poorten naar de bestemmingsregio's in het buitenland. We moeten ook, meer dan nu het geval is, de logistieke opportuniteiten benutten en een **er een grotere toegevoegde waarde** mee creëren. Bedrijven moeten zich organiseren om lading te consolideren, op te slaan, over te slaan én er

waarde aan toevoegen. De infrastructurele, technische en organisatorische afstemming van goederenstromen levert voordelen op aan havens en binnenlandterminals. Geografisch ligt Vlaanderen op het juiste pad om een belangrijke rol te spelen in dit proces. Dit is een opportuniteit voor de logistieke dienstverleners in Vlaanderen en een troef die wij samen moeten uitspelen.

Ordergestuurde productie (of 'postponed manufacturing') kan hierbij richtinggevend zijn. Dit is een productiestrategie waarbij de eindproducten modulair worden geassembleerd, op basis van de consumentenbehoeften. Basisproducten worden aangeleverd en in een latere fase samengesteld tot "gepersonaliseerde" eindproducten. Dergelijke ordergestuurde productie in het distributiekanaal heeft een grote impact op de werkgelegenheid bij internationaal actieve bedrijven. Het is tevens een belangrijk concept om waardecreatie aan goederenstromen te binden. Volgens internationaal onderzoek zijn er twee factoren die nauw samenhangen met de toepassing van ordergestuurde productie. Ten eerste is dat de aanwezigheid van omvangrijke internationale goederenstromen; ten tweede is dat de aanwezigheid van goed functionerende economische poorten. De implementatie van ordergestuurde productie vereist een grondige voorbereiding met aandacht voor de hertekende transportketen en de diverse bedrijfsprocessen.

Binnen Vlaanderen beschikken we over verschillende troeven om bedrijven aan te zetten tot het investeren in deze ordergestuurde productie. Vlaanderen wordt immers gekenmerkt door een "doe-mentaliteit" bij onze arbeidskrachten en een uitgebreide know-how en ervaring.

Door het promoten en ondersteunen van ordergestuurde productie kunnen we er voor zorgen dat werkgelegenheid en de creatie van toegevoegde waarde als gevolg van goederenstromen tussen economische poorten en knooppunten in Vlaanderen verankerd blijven.

Maar biedt onze ligging precies de meest gunstige opportuniteiten, deze ligging wordt ook sterk bedreigd. Er zijn immers niet alleen grenzen aan de infrastructurele en nautische capaciteit, maar er is ook de blijvende druk op de verkeersveiligheid. Bovendien wordt de open ruimte steeds schaarser.

Aan de fysieke distributie worden bovendien steeds hogere eisen gesteld: doorlooptijden moeten korter, bestellingen dienen gemaakt op maat van de klant. De gemiddelde waarden van de producten neemt toe. Productieprocessen worden opgesplitst in ruimte en tijd met meer tussentijdse transporten tot gevolg. Het volume aan voorraden wordt zo klein mogelijk gehouden. Het gevolg is een toename van het vervoer van (hoogwaardige) half- en eindfabrikaten en een relatieve afname van het vervoer van grondstoffen. Daarmee vindt ook een verandering plaats in de verschijningsvorm van vervoerde goederen van bulkgoed naar stukgoed (containers).

Duurzaam mobiliteitsbeleid in Vlaanderen betekent dus méér dan het bereikbaar maken/houden van onze economische knooppunten. We moeten een **visie** uitwerken over hoe we onze mobiliteit uitbouwen, hoe we files vermijden, hoe we alle mogelijke transportmiddelen een optimale plaats geven, rekening houdend met milieu, mensen, maximale werkgelegenheid en vooral ook veiligheid.

De groei van de economie en de behoefte aan transport zullen in de komende jaren toenemen. Elk procent economische groei leidt daarbij tot een meer dan evenredige groei in de transportbehoefte. De afgelopen 25 jaren is het transportvolume in Europa verdubbeld. Door diverse structurele veranderingen zoals de wegvallende binnengrenzen en de komst van de euro, wordt verwacht dat dit groeitempo toeneemt, zodat binnen 20 jaar het transportvolume opnieuw zal zijn verdubbeld. Ten aanzien van de ontwikkeling van het aantal voertuigverliesuren zal tot 2020 bij ongewijzigd beleid rekening moeten worden gehouden met een verdubbeling van het aantal uren in ochtend- en avondspits en voor wat betreft de daluren moet zelfs rekening worden gehouden met een vernegeenvoudiging daarvan.

De druk op de leefomgeving wordt steeds klemmender en het besef groeit dat doorgaan op de huidige wijze op middellange en lange termijn niet realistisch is: niet vanuit het oogpunt van kosten-efficiëntie, en evenmin in het licht van de toenemende milieubelasting op toekomstige generaties.

Logistieke dienstverleners en verladers die traditioneel veel gebruik maken van de weg realiseren zich deze ontwikkeling en zijn zich nadrukkelijk aan het oriënteren op de mogelijkheden van de binnenvaart en het spoor, als alternatief voor de weg.

Het doel is het leggen van een **structurele koppeling tussen economische groei en verbetering van de ecologische en sociale kwaliteit** van de leefomgeving. Het begrip 'duurzaamheid' betekent daarbij een combinatie van **People, Planet en Profit**.

Naast het goederenvervoer is ook het **personenvervoer** de laatste decennia met rasse schreden toegenomen. Tal van indicatoren van demografische, sociale en economische aard geven aan dat de mobiliteit in Vlaanderen nog verder zal blijven groeien tot om en bij het jaar 2020. Voorspellingen wijzen er op dat deze groei, zonder aangescherpt beleid, deze van de economische groei van dichtbij zal volgen.

De groei van het verkeer zorgt nu reeds in belangrijke mate voor toenemende congestie en milieubelasting. De congestie heeft op zijn beurt negatieve consequenties voor de bereikbaarheid en de kwaliteit van de woonomgeving. Bovendien scoren we nog steeds beduidend lager m.b.t. de verkeersveiligheid dan de meeste landen in Europa.

Om de mobiliteitsgroei te ondervangen en zodoende de economische bereikbaarheid te blijven garanderen, is een **aangepaste vervoersstructuur en -organisatie** vereist. Bijkomende maatregelen zijn bijgevolg nodig. Maar welke maatregelen passen in de ontwikkeling naar duurzame mobiliteit is nog niet volledig uitgeklaard.

Waar we op langere termijn een loskoppeling van de groei van onze mobiliteit van de economische groei moeten vooropstellen, kan Vlaanderen op korte termijn een strategie uitwerken die de negatieve impact van de transportgroei op de leefbaarheid en milieukwaliteit minimaliseert. De toenemende mobiliteit moet leiden tot meer tewerkstelling en economische welvaart, zonder dat er een zwaardere belasting op mens en milieu wordt veroorzaakt of dat mensen uitgesloten worden van de toegang tot onze transportsystemen.

Een beleid dat naar duurzame mobiliteit streeft moet **innoveren**. Onderzoek en ontwikkeling moet leiden naar **nieuwe vervoersconcepten**, digitale **communicatietechnologieën** en **nieuwe vervoersconcepten**.

nologie, een beter **verkeersmanagement** en een verhoogde **verkeersveiligheid**. Zo zal er bijvoorbeeld moeten nagegaan worden of een 'slimme kilometerheffing' wel degelijk bijdraagt tot het verminderen van de uitstoot door het wegverkeer. We zullen moeten nagaan hoe we de petroleum-verslaving van ons transportsysteem kunnen verminderen. We kunnen de inschrijvingstaks van voertuigen differentiëren op basis van hun milieukarakteristieken. En we zullen moeten nagaan hoe we de stress in één-oudergezinnen kunnen verminderen door een bredere inzet van telewerken.

In het verleden werd de capaciteit van de infrastructuur vaak uitgebreid met te weinig aandacht voor de kwaliteit van de omgeving. We zullen daarom onderzoeken aan welke projectmatige voorwaarden nieuwe infrastructuur moet voldoen opdat onze omgevingskwaliteiten niet verder verschromelen. Ook milderende maatregelen, zoals het onderdrukken van geluidshinder, fluiserasfalt, enz., kunnen dit opvangen.

Project III.1: Logistiek Vlaanderen

Uitdaging

De geografische en logistieke ligging kan voor Vlaanderen een troef zijn als we die ligging ook effectief valoriseren. Een visie over 'Logistiek Vlaanderen' moet worden gedragen door alle maatschappelijke actoren en dient te worden vertaald in een beleid dat de bedrijven alle kansen geeft om maatschappelijke welvaart te creëren. De bedrijven en de overige actoren moeten worden geprikkeld om zelf waardevolle initiatieven te nemen die welvaart creëren.

Logistiek omvat de organisatie, planning, besturing en uitvoering van de goederen- en dienstenstroom vanaf de ontwikkeling en inkoop, via productie en distributie naar de eindafnemer, met als doel om tegen lage kosten en kapitaalgebruik te voldoen aan de behoeften van de markt. De economische betekenis van de logistieke sector in termen van een aantal belangrijke indicatoren is groot. Zo bedraagt het totaal aantal arbeidsplaatsen van de ongeveer 400 European Logistics Centres alleen al in Vlaanderen meer dan 25.000. Reken daarbij alle tewerkstelling en toegevoegde waarde gekoppeld aan alle goederenvervoer over alle modi heen, plus het aandeel van de aankoop- en productielogistiek in de bedrijven, en men komt tot zeer hoge cijfers. Daarbij komt dat net de logistieke sector in Vlaanderen één van de sterkst groeiende sectoren is.

Vlaanderen mag die tewerkstelling en toegevoegde waarde niet beschouwen als zijnde definitief verworven. Integendeel, de **logistieke sector is uitermate dynamisch**. De logistieke bedrijven die in Vlaanderen gevestigd zijn, blijven voortdurend onderhevig aan een sterke concurrentie vanuit buitenlandse regio's, van buitenlandse bedrijven. Elke relatieve verslechtering van de eigen concurrentiële slagkracht wordt genadeloos afgestraft.

Nochtans is de logistieke sector in Vlaanderen een typevoorbeeld van wat een dienstensector voor het economisch weefsel kan betekenen, ondermeer op het vlak van het creëren van toegevoegde waarde. Een op Vlaanderen afgestemde logistiek ondersteunt er andere sectoren en versterkt op die manier de concurrentiekracht van de bedrijven en van een regio.

In Vlaanderen vormt de logistieke sector een aparte discipline, wat onder meer een gevolg is van de kennis en expertise die in de afgelopen jaren werd opgebouwd, onder andere door de European Distribution Centres.

Doelstelling

Vlaanderen biedt op logistiek vlak de unieke combinatie van ligging en hersenen, van geografie en verworven kennis. Deze unieke combinatie leidt door een hoge productiviteit tot concurrentiële voordelen. Die voordelen mogen we niet uit handen geven. Een toekomstvisie op het belang van de logistieke sector in Vlaanderen is daarom noodzakelijk. Het gaat om investeren in infrastructuur, maar ook om voortdurende (bij)scholing, groei van jobs en welvaartcreatie.

De concrete vraag is dan hoe Vlaanderen zich op het vlak van logistiek kan versterken. Vlaanderen beschikt met haar havens en luchthavens over de noodzakelijke economische poorten, centraal gelegen binnen het economische hart van Europa. Geschoolde arbeidskrachten, moderne technologie en een innovatieve aanpak zorgen voor een hoge productiviteit. Het komt erop neer systematisch het logistieke productieproces te bewaken en te zorgen voor een **kosten- en productiviteitsevolutie die onze concurrentiepositie vrijwaart**.

Aanpak

In dit project organiseren we ideeën-sessies met logistieke actoren, en vertalen we de ideeën die er uit voortvloeien in een aantal pilootprojecten. Deze projecten worden systematisch opgevolgd en geëvalueerd op een aantal parameters, zoals: de gerealiseerde effecten, de verhouding output- versus inputwijziging, de gevolgen van ingebouwde economische prikkels.

Capaciteitsbenutting van de multimodale infrastructuur

De congestie op het wegennet neemt toe. Dit betekent tijd- en geldverlies. Het verzwakt de concurrentiekracht van onze industriële- en dienstenbedrijven en van de logistieke sector. Dat kunnen we ons niet veroorloven.

Een eerste belangrijke beslissing werd reeds genomen, namelijk het op korte termijn **wegwerken van een aantal ontbrekende schakels** in het Vlaamse wegennet, in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Congestie is echter in hoofdzaak een piekurfenomeen: gedurende een belangrijk gedeelte van de dag wordt de capaciteit van onze weginfrastructuur onderbenut.

De piekmomenten bestrijden is echter duur omdat het meer infrastructuur en technologie vergt. Wel zou **het verkeer beter in de tijd kunnen gespreid** worden. Vooral het voor het goederenvervoer zijn hier mogelijkheden.

Dit pilootproject zal worden gekoppeld aan de verdere ingebruikname van het Deurganckdok op de Antwerpse linkeroever. Wanneer dat dok op volledige capaciteit draait, wordt er jaarlijks een bijkomende goederenstroom van 6 miljoen TEU (Twenty Feet Equivalent Unit)-containers gegenereerd. De Oosterweelverbinding en de Lief-

kenshoekspoortunnel gaan een belangrijk gedeelte van deze groei opvangen, maar uiteindelijk zal die infrastructuur pas na 2010 operationeel zijn.

Om dichtslibbing van het wegennet te vermijden wordt een experiment opgezet. In eerste instantie dient een verbreding van de laad- en lostijden voor binnenvaart en spoor te worden bekomen. Vervolgens zal nagegaan worden hoe vrachtwagens meer kunnen rijden. Er dient dus **een verruiming te komen van de laad- en lostijden in de havengebieden**. Daarbij moet ook de volledige transport- en logistieke keten worden afgestemd op die verruimde laad- en lostijden. Ook een betere spreiding van de laad- en losmomenten over de gebruikelijke shifts is van belang. Een eerste aanzet kan gegeven worden tussen de haven en de inland-terminals. Het fijnmaziger netwerk kan nadien volgen.

Daarnaast kan ook aandacht besteed worden aan mogelijkheden voor de **betere beheersing van lege vervoerstromen**. Ook op dit vlak zal nagegaan worden of een pilootproject kan worden opgezet. Zowel lege vervoersstromen van containers als leeg rollend vrachtvervoer moet worden vermeden. Omdat de haven van Zeebrugge de belangrijkste haven voor rollend vrachtvervoer en personenwagens is in Noord-West Europa, zal dit pilootproject inzake lege vervoersstromen bij voorkeur gesitueerd worden in de haven van Zeebrugge.

Verdere stroomlijning van de regelgeving

Beslissingen op het vlak van logistiek worden vaak gebaseerd op het verkleinen van de zogenaamde 'gegeneraliseerde kosten'. Dit betekent dat ook rekening wordt gehouden met tijdskosten en eerder kwalitatieve aspecten zoals regelmaat, risico en veiligheid.

De gegeneraliseerde kosten worden ook sterk beïnvloed door aspecten van regelgeving, gaande van fiscaliteit (douane en BTW) tot aspecten die te maken hebben met toenemende veiligheidscontrole van bewegingen en inhoud van zendingen. De logistieke dienstverlening lijdt onder de massa regels en normen (douaneprocedures, allerehande veiligheidsvoorschriften, veterinaire keuringen enz.). Potentiële buitenlandse klanten ervaren deze regelgeving vaak als te vermijden bureaucratie, en dus als een extra kostenpost.

Het is ook belangrijk om de regelgeving die in het verleden mogelijk mee heeft geleid tot de zogenaamde 'sub-harborisatie' (het herlocaliseren van eerdere havenactiviteiten naar een zone buiten de havenperimeter) te herbekijken en eventueel aan te passen. Het is economisch niet altijd zinvol om nieuwe opslagcentra net buiten de havenperimeter te vestigen. Dit veroorzaakt heel wat onnodige transporten vanuit het havengebied naar de rand en omgekeerd, enkel om een bepaalde regelgeving te ontwijken. Bovendien is er het risico dat het openen van de container, en dus de creatie van toegevoegde waarde, niet in het havengebied gebeurt. Eenmaal op vervoer gezet is de kans groot dat het lossen en laden van containers niet meer in Vlaanderen gebeurt.

Met dit pilootproject zal worden nagegaan in welke mate door een verdere **stroomlijning van de regelgeving**, en een onderlinge afstemming van actoren, de gegeneraliseerde kosten kunnen worden gedrukt. De Vlaamse havens en luchthavens beschikken over de noodzakelijke expertise, ondermeer op het vlak van de complexe douane-

wetgeving. Het stroomlijnen en vereenvoudigen leidt tot nieuwe kennis, en vooral tot een versterking van de concurrentiekracht.

Logistieke clusters opzetten

Regio's en landen worden internationaal vaak geassocieerd met specifieke industriële en economische activiteiten. Typisch voorbeeld voor Vlaanderen vormt de automobiellindustrie, die er ondermeer voor zorgde dat onze havens belangrijke hubs werden op wereldschaal, ook op het vlak van onderdelen. Er is dus niet alleen de schaalgrootte van de activiteiten, er is ook de onderlinge, elkaar versterkende economische band.

Daaraan gekoppeld hebben we alle belang bij het behouden en bijkomend aantrekken van Europese Distributiecentra (EDC's) en Europese Logistieke Centra (ELC's). Wanneer een EDC of ELC zich in Vlaanderen vestigt wordt dat internationaal vaak beschouwd als de eerste 'kost' in het buitenland. Eenmaal een EDC of ELC aange-trokken, is de kans groot dat ook fabricage, facturering, call-centers en zelfs hoofd-kwartieren worden aangetrokken.

Op die economische fundering moet Vlaanderen verder bouwen. Dit pilootproject be-oogt daarom het verder **stimuleren van clustervorming**. Met de farmaceutische sec-tor beschikken we reeds over zo een belangrijke cluster. Die moet worden gekoesterd en versterkt. Andere sectoren die ook voor clustervorming en –versterking in aanmer-king komen zijn de chemische sector, in het bijzonder de petrochemische sector, de voeding- en fruitsector, de automotieve sector en zelfs de modesector. Men mag het aanzuigefect van bepaalde niche-markten niet onderschatten. Het gaat om belangrijke tewerkstelling en grote toegevoegde waarde.

Alternatieve financiering van infrastructuurwerken

Een cruciale doelstelling is het bereikbaar houden van Vlaanderen, ook binnen een pe-riode van pakweg 10 tot 15 jaar. Wat is het effect van een verdere schaalvergroting van de containerschepen? Wat is het effect van een verdere groei van de havenover-slag op de capaciteitsbenutting van de haveninfra- en suprastructuur, maar ook op de infrastructuur richting hinterland?

Ook in de toekomst zal Vlaanderen verder moeten blijven investeren in de infrastruc-tuur binnen het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Dat moet gebeu-ren op de juiste plaats, op de juiste wijze en vooral op het juiste moment. Het komt er voor de Vlaamse overheid op neer de juiste prioriteiten te stellen tussen de verschil-lende vragen naar infrastructuurinvesteringen. Het bepalen van deze prioriteiten moet ook gebaseerd zijn op de instrumenten van een rationeel investeringsbeleid (onder an-dere kostenbatenanalyses gekoppeld aan een rollend meerjarenprogramma). De effec-ten van infrastructuurinvesteringen zijn vaak combinatie-effecten.

Kortom, het is uitermate belangrijk de **toegankelijkheid en bereikbaarheid van Vlaanderen** te blijven ontwikkelen als een “unique selling proposition”. Het moet daarbij wel duidelijk zijn dat de overheid alleen niet alle gewenste investeringen kan dragen. Er moet dus worden gezocht naar vormen van **alternatieve financiering van investeringsprojecten**. Waarom bijvoorbeeld havenbedrijven niet laten participeren

in de aanleg van additionele infrastructuur, en daaraan gekoppeld risto'no's voorzien in functie van het werkelijk gebruik van diezelfde infrastructuur?

Logistiek, onderwijs en arbeidsmarkt

Vlaanderen beschikt over uitgebreide, maar versnipperde private en openbare opleidingen op het vlak van logistiek en/of onderdelen van het logistieke proces. Op het niveau van het middle-management is er op de Vlaamse arbeidsmarkt duidelijk een schaarste aan logistiek gevormde personen. Nochtans is de aanwezigheid van een voldoende brede arbeidsmarkt met de juiste opleiding en capaciteiten vaak een doorslaggevende factor voor internationale bedrijven en consortia in de keuze van het land of de regio waar men het Europese hoofdkwartier zal vestigen. Men gaat daarbij op zoek naar kennisrijke omgevingen.

Met dit pilootproject willen we de **logistieke opleidingen** op de politieke agenda plaatsen. De volledige structuur van de logistieke arbeid en het aanbod aan logistieke opleidingen moet worden geanalyseerd. Deze informatie kan tegelijkertijd worden meegenomen bij de uitbouw van de kwalificatiestructuur. Via een aangepast onderwijs moeten de logistieke- en transportsectoren opnieuw aantrekkelijk gemaakt worden in en voor de arbeidsmarkt. Logistiek onderwijs kan uitgroeien tot een product dat concurrentieel voordeel oplevert. De nieuwe opleiding logistiek (zie project I.3) biedt daartoe reeds een goede aanzet.

Onderzoek en ontwikkeling voor logistiek

Bij logistieke en transportbedrijven blijkt de actieve interesse om aan innovatie te doen een stuk lager dan bij gelijkaardige bedrijven in andere sectoren. De logistieke sector blijkt een stuk conservatiever te zijn. Daarbij komt dat technologische verbeteringen makkelijker worden aanvaard en geïmplementeerd in vergelijking met nieuwe logistieke concepten of processen.

Tegelijkertijd blijkt voor de logistieke sector de drempel ook hoog te zijn om bij te dragen aan gemeenschappelijke projecten zoals ze ondermeer door het Vlaams Instituut voor de Logistiek worden geïnitieerd. Er is wel een duidelijke breuklijn tussen de grote spelers en de rest. De grote spelers blijken krachtig genoeg te zijn om de differentiatie binnen hun eigen bedrijfsomgeving te ontwikkelen. Ze willen als initiatiefnemer en koploper wel samenwerken met andere koplopers, maar ze zijn minder geneigd om te participeren aan gemeenschappelijke projecten, omdat dit vanuit hun invalshoek voornamelijk de volgers helpt in het verhogen van hun efficiëntie. Daar hebben de grote spelers ogenschijnlijk geen baat bij. De kleinere spelers beschikken meestal niet over de middelen om dit soort projecten op te zetten.

Op academisch vlak is er in Vlaanderen wel een belangrijke kennisopbouw, ondermeer in het kader van Europese onderzoeksprojecten.

Met dit pilootproject willen we tot een prikkelbeleid komen om meer **logistiek onderzoek** te verrichten en de resultaten van dat onderzoek om te zetten in nieuwe toepassingen die concurrentieversterkend werken. Daarbij dient de onderzoeksfocus vooral te worden gelegd op logistieke processen en concepten. Logistiek heeft vooral behoefte aan verbetering van processen, niet altijd aan nieuwe technologieën. De opgebouw-

de kennis dient dan te worden vertaald in praktijkgerichte oplossingen die toegepast worden op een niveau waar met deze kennis meerwaarde wordt gecreëerd. We moeten daarbij vooral focussen op de middenmoot van de logistieke bedrijven. Net daar speelt zich een keiharde concurrentie af.

Doelgerichte communicatie

Dit pilootproject beoogt het opzetten van een doelgericht **communicatieproject** over logistiek in Vlaanderen. Het moet gaan om correcte en kwalitatieve informatie, ingebed in een eenvoudige communicatiestrategie. De boodschap richt zich op twee specifieke doelgroepen: interne communicatie met als doel het maatschappelijk draagvlak te verruimen; externe communicatie om Vlaanderen als logistiek centrum op de wereldkaart te plaatsen en te houden.

Duurzaam omgaan met logistiek

Het is van groot belang om onze logistieke draaischijf draaiende te houden. Verdere investeringen inzake transportinfrastructuur blijven noodzakelijk, maar de ruimte in Vlaanderen is schaars geworden. Een efficiënter gebruik ervan is essentieel. Daarom is het noodzakelijk om een alomvattende visie en strategie uit te werken die rekening houdt met:

- Het tegengaan van een groeiend verkeersinfarct op de belangrijkste assen en knooppunten
- Een vernieuwd evenwicht tussen de verschillende modi
- Het centraal plaatsen van de gebruikers
- Het vinden van een juiste plaats voor Vlaanderen in een Europese context

Binnen duurzame logistiek staan een tweetal thema's centraal, te weten transportefficiency en transportpreventie. Transportefficiency betekent in dit kader het zoeken naar mogelijkheden om het aantal voertuigkilometers te reduceren met zo min mogelijk schadelijke milieueffecten. Transportpreventie richt zich op het zodanig (her)inrichten van de keten, dat vervoersbewegingen die geen toegevoegde waarde hebben voor de kwaliteit van het product achterwege blijven.

Belangrijke eerste stap op weg naar het realiseren van een trendbreuk is het verkennen van de meest kansrijke strategieën om het goederenvervoer duurzamer te maken. Daarvoor bestaan in principe vijf mogelijkheden:

1. Preventie van transport, bijvoorbeeld door vermindering van de omvang van de consumptie;
2. Verandering van de ruimtelijke organisatie van transport, productie en markten, waardoor vervoerstromen worden gebundeld;
3. Verandering van relatief milieuonvriendelijke vervoerwijzen of 'modaliteiten' (wegvervoer) naar milieuvriendelijker vervoerwijzen (spoorwegen en binnenvaart);
4. Optimalisatie van de logistiek van het transport waardoor de gemiddelde benuttingsgraad toeneemt;
5. Technische verbeteringen aan voertuigen waardoor energiegebruik en emissies per voertuigkilometer afnemen.

Door een logistieke keten volledig in beeld te brengen zijn complexe processen te zien waar onnodige voorraadvorming en niet efficiënte transportbewegingen optreden. Duurzame logistiek maakt de transportbewegingen mogelijk met minimalisering van de nadelige impact op leefomgeving en leefmilieu. En dat betreft niet alleen de "heen" maar ook de "retour" logistiek. Zo kan bijvoorbeeld de afstemming van transporten leiden tot een hogere bezetting van laad/loslocaties en van transportmiddelen. Intermodaal vervoer is hierbij een oplossingsrichting die bijdraagt aan grote CO₂-besparing.

Tussen het streven naar een excellente logistieke omgeving en de vraag naar een meer duurzame mobiliteit ligt een precair evenwicht. Deze evenwichtsoefening vraagt een permanente aandacht vanuit beide benaderingen. In de wijze waarop deze beleidsaanpak in Vlaanderen wordt geïmplementeerd moet Vlaanderen een rolmodel worden voor andere landen.

Via de organisatie van thematische ronde tafels wordt nagegaan hoe de Vlaamse overheid bedrijven kan stimuleren naar duurzame vrachtstromen (via convenanten met de sectoren/industrie of via steunmaatregelen en wordt een draagvlak gecreëerd voor de te nemen beleidsmaatregelen.

Gebruik van ruimte en ingezette middelen

Problemen/knelpunten waar duurzame transportmodi mee te kampen hebben, in kaart brengen en mogelijke oplossingen aanreiken. Er moet duidelijk kunnen worden aangegeven welke problemen van infrastructurele aard zijn, en welke kunnen worden opgelost door een beter benutting door een verbeterd verkeersmanagement.

In het verleden werd de capaciteit van de infrastructuur vaak uitgebreid met te weinig aandacht voor de kwaliteit van de fysieke omgeving. Er zal worden nagegaan hoe een Mober hierin verbetering kan brengen. Een beleidsMOBER is een rapportagesysteem, dat continu opvolgt hoe de mobiliteitsdeterminerende factoren (de inhoudelijke beleidsdomeinen binnen Vlaanderen, zoals ruimtelijke ordening, economie, ...evolueren, wat daarvan de invloed is op de wenselijke ontwikkeling van de gewenste mobiliteit, omschreven in termen van een beperkt aantal indicatoren, dat aangeeft hoe de mobiliteitsontwikkelingen op korte termijn zullen zijn t.a.v. die indicatoren en waar bijstelling van het beleid noodzakelijk en gewenst is om de gewenste doelstellingen te bereiken. De 5-jaarlijkse mobiliteitsrapportage voorzien van de MORA, voorzien in het decreet kan beantwoorden aan deze functies.

Verkeersveiligheid als specifiek aandachtspunt in vervoerssector.

Welke maatregelen kunnen de veiligheidscultuur in de vervoerssectoren verhogen ? De veiligheidscultuur kan gedefinieerd worden als het doelbewust streven naar een optimale veiligheid in het bedrijf en leiding geven aan de ontwikkeling van een cultuur om dit doel te realiseren. Daarbij wordt niet uitsluitend gestreefd naar een veilig, maar eveneens naar een economisch en ecologisch rijgedrag. Arbeids- en verkeersongevallen kosten immers handenvol geld aan ondernemers en hebben vaak onprettige gevolgen: er is het menselijk leed, werknemers zijn onbeschikbaar, bedrijfsvoertuigen zijn geïmmobiliseerd, de kosten voor verzekeringspremies stijgen, opdrachten kunnen niet of vertraagd worden uitgevoerd, enz...

Welke andere maatregelen op het vlak van technologie (dode hoek, remsystemen...), regelgeving (snelheidsregimes, rij- en rusttijden,...), handhaving of opleiding kunnen de veiligheid van de sector verhogen. Efficiënte maatregelen ter voorkoming van het inrijden op filestaarten zijn noodzakelijk.

Ecologie als aandachtspunt

Er moet worden nagegaan welke prijsinstrumenten een werkelijke bijdrage leveren tot het verminderen van de uitstoot door het wegverkeer. We kunnen ook verder gaan door het differentiëren van de inschrijvingstaks van voertuigen op basis van hun milieukarakteristieken.

We gaan na via proefprojecten of de Extra Lange voertuigcombinaties een meer ecologisch wegvervoer mogelijk maken.

Op Europees vlak moet men werk maken van uniforme regels. Bovendien dient men erover te waken dat de lidstaten Europese richtlijnen gezamenlijk en op hetzelfde moment invoeren, volgens het principe “iedereen gelijk voor de wet”.

Duurzame mobiliteit benchmarken, opvolgen en bijsturen

Aangezien mobiliteit voor Vlaanderen een belangrijkere rol speelt voor onze economische ontwikkeling, dan in onze buurlanden, is het belangrijk dat de groei hiervan in verhouding staat tot zijn algemene bijdrage tot onze economische welvaart.

Vlaanderen moet beschikken over een instrument dat de verschillende infrastructuurnetten en vervoerswijzen in samenhang bekijkt.

Het instrument moet er voor zorgen dat de impact van alle beslissingen en regelgeving met impact op de mobiliteit kan worden afgewogen en meegenomen worden in de besluitvorming.

Voorgestelde oplossingen moeten integraal worden geanalyseerd. Zo kan een verbetering van de organisatie van het reizigersvervoer bijvoorbeeld bijdragen tot het oplossen van een infrastructureel capaciteitstekort.

Binnen de MORA, de SERV en andere adviesorganen zal er projectmatig speciale aandacht gaan naar deze monitoring en benchmarking in functie van een meer duurzame mobiliteit, zodanig dat dit instrument beter de effecten van het beleid kan meten.

Innoveren naar duurzaamheid

Hoe kan er overgegaan worden tot kennisoverdracht binnen de logistieke sector, om te komen tot een transport-denken dat geïntegreerd wordt in de productketen, zodanig dat onnodig transport kan worden vermeden, ondermeer door aandacht te hebben voor design en verpakking.

De ronde tafel moet aanduiding geven welke nieuw (fundamenteel) onderzoek nodig is om te komen tot de ontwikkeling van nieuwe technologische concepten in de vervoerssector, en hoe de informatiesnelweg en de digitale communicatietechnologie andere innovatieve concepten kan induceren.

Project III.2: Havens en maritieme snelwegen

Uitdaging

De Vlaamse havens zijn de economische poorten van Vlaanderen. De zeehavens en de daar gevestigde bedrijven zijn als directe bron van inkomen en werkgelegenheid voor Vlaanderen van groot belang.

De positie van de Vlaamse havens, en dus ook hun rol in de Vlaamse economie, moet sterk zijn en blijven in een omgeving van scherpe internationale concurrentie. Grote rederijen, internationale transporteurs en logistieke dienstverleners stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de zeehaven. Ze vragen efficiëntie en flexibiliteit. Het bedrijfsleven vraagt **goede logistieke voorzieningen en uitstekende vestigingscondities** (inclusief transparantie en efficiënte regelgeving). Deze eisen staan in een bredere context van externe ontwikkelingen, zoals de internationale markt van het goederenvervoer, de concurrentie van buitenlandse havens, de schaalvergroting in het containervervoer en de vorming van internationale logistieke netwerken.

Doelstelling

Vlaanderen wil samen met Nederland een trekkersrol vervullen in de totstandkoming van "**Maritieme Snelwegen**", een concept dat voor het eerst werd vermeld in het Europees Witboek Transport uit 2001. De doelstelling van deze "Maritieme Snelwegen" is om goederenstromen te concentreren op enkele prioritaire zeeroutes vanuit een beperkt aantal havens. Deze havens worden dan vitale knooppunten in een netwerk van geconcentreerde stromen van goederen en personen. Voor de toekomstige concurrentiepositie van onze Vlaamse zeehavens is het belangrijk om een onderdeel te kunnen vormen van deze knooppunten in één of meerdere Maritieme Snelwegen.

De Europese Commissie stelt dat het Trans-Europese net van Maritieme Snelwegen zowel de voorzieningen als de infrastructuur omvat voor een dergelijke maritieme verbinding, waarbij ten minste twee havens in twee verschillende lidstaten betrokken zijn. Naast infrastructuur en voorzieningen (dienstverleningsactiviteiten) kunnen ook activiteiten die ruimere voordelen bieden meegenomen worden, zoals baggeren, verkeersbegeleiding, gemeenschappelijke cargo-structuren, enzovoort. Er ligt in dit kader ook een sterke focus op snelle en kwaliteitsvolle dienstverlening in de havens.

Op de ministeriële conferentie over de Maritieme Snelwegen in Ljubljana in januari 2006 is gebleken dat de Europese Commissie de idee genegen is om in elke zogenaamde "zeeregio" een Stuurgroep op te richten, die de krijtlijnen voor implementatie van Maritieme Snelwegen uitstippelt. Op deze manier kunnen de lidstaten op een geformaliseerde manier zelf mee concrete invulling geven aan het concept Maritieme Snelwegen.

Aanpak

Op dit moment wordt reeds, met wisselend succes, een vergelijkbaar actieplan voor de implementatie van Maritieme Snelwegen uitgewerkt in volgende regio's: de Baltische zee, de Atlantische Oceaan en de Oostelijke Middellandse zee. In het Noordzeegebied wordt momenteel nog niet door de betrokken landen samengewerkt om tot een geza-

menlijk actieplan te komen. Vanuit het belang voor de toekomstige concurrentiepositie van de zeehavens in de Rijn-Scheldedelta wenst Vlaanderen in samenspraak met Nederland het initiatief te nemen voor de oprichting van een Stuurgroep in de zeeregio van onze Noordzee.

Vlaanderen wil op een actieve wijze de havenbedrijven hierbij betrekken. De haven van Zeebrugge neemt in dit kader reeds deel aan een haalbaarheidsstudie in de Atlantische regio, gecoördineerd door de haven van Bilbao. De haven van Oostende heeft samen met Rosslare (IE), Cuxhaven (DE), Cherbourg (FR) en Ferrol (ES) de Euro-coast Network Association (ENA) opgericht om een Maritieme Snelwegen-project uit te werken.

We werken aan een ontwerp van **actieplan voor een "Maritieme Snelwegen"-Stuurgroep** voor het Noordzeegebied, waarbij de invulling van het kader en de ont-plooiing van nieuwe initiatieven nadien aan de markt zal overgedragen worden. In een recent onderhoud bleek ook Nederland bereid om het initiatief van Vlaanderen voor de oprichting van een Noordzee-Maritieme Snelwegen-Stuurgroep te ondersteunen. De bedoeling is om de samenwerking rond Maritieme Snelwegen in het Noordzeegebied op te bouwen vanuit een gezamenlijke Vlaams-Nederlandse uitnodiging aan de andere Noordzeelanden. Het is evident dat we hierbij rekening houden met een aantal internationale afspraken, verdragen en met de regelgeving inzake de speciale beschermings-zones.

Een ander aandachtspunt is om op termijn tot een betere samenwerking te komen tus-sen de Vlaamse zeehavens, die complementair zijn in ligging en diversiteit van ladin-gen en producten. We willen hier het idee poneren van een *'Flanders Port Area'* met internationale allure.

Project III.3: Strategische uitbouw van onze luchthavens

Uitdaging

Net zoals onze zeehavens vormen onze luchthavens economische poorten, die essenti-eel zijn voor onze welvaart.

Door het aanbieden van efficiënt passagiers- en vrachttransport zijn onze Vlaamse luchthavens voor ondernemingen een cruciale factor om op een succesvolle wijze te kunnen concurreren in een globaliserende en vooral competitiever wordende wereldmarkt.

Het Vlaams Forum Luchtvaart benadrukte in mei 2004 in zijn rapport en aanbevelin-gen aan de Vlaamse regering terecht de rol van sterk ontwikkelde luchthavens. We ci-teren: "Hoogwaardige kennisactiviteiten en de uitbouw van Europese logistieke centra vereisen een maximale multimodale bereikbaarheid waarbinnen luchthavens een sleu-telrol spelen".

De Vlaamse regering wil bewust inspelen op een luchtvaartsector die snel evolueert. De luchtvaart blijft zeer expansief. Bovendien betreft het een zeer gediversifieerde sector: van traditionele luchtvaartmaatschappijen die zich vooral richten op passa-

giersvervoer en eventueel ruimte voor vrachtvervoer, over maatschappijen die volle vracht vervoeren tot integrators.

Verder wordt het sociaal-economische belang van de Vlaamse regionale luchthavens door de Vlaamse regering ten volle onderkend. Door het aanbieden van efficiënt passagiers- en vrachttransport zijn onze Vlaamse regionale luchthavens voor ondernemingen een cruciale factor om op een succesvolle wijze te kunnen concurreren in een globaliserende en vooral competitiever wordende wereldmarkt.

Het grootste gedeelte van de activiteiten op de luchthaven van Oostende betreft vrachtvervoer, uitsluitend in fullfreight-operaties. Daarnaast is deze luchthaven ook belangrijk voor het chartervervoer van passagiers en voor de opleiding van piloten en technici. Oostende is erkend als E.U.-grens-inspectiepost voor het vervoer van levende dieren, dierlijke producten en bederfbare goederen.

De luchthaven van Antwerpen is in eerste instantie gericht op de Antwerpse zakenwereld, meer specifiek de diamantsector en de industrie. Ze is van cruciale waarde voor deze zakenwereld, ondermeer omwille van specifieke veiligheidsredenen, efficiëntie, soepelheid en snelheid. De luchthaven is de thuisbasis van VLM Airlines en van Flying Group. Daarnaast heeft men er ook nog de opleiding van piloten, luchtvaarttechnici en verkeersleiders van Belgocontrol.

De luchthaven van Kortrijk-Wevelgem profileert zich als een goed bereikbare, soepel functionerende regionale vertrek- en aankomstplaats voor zakelijk vliegverkeer met alle mogelijke landen van Europa als bestemming. Deze luchthaven is geen eigendom van het Vlaams Gewest, dat ook niet betrokken is bij de exploitatie.

De Vlaamse regering moet haar luchthavens duurzaam uitbouwen. Het gaat daarbij zowel om de nationale luchthaven in Zaventem als de daarmee complementaire regionale luchthavens in Antwerpen, Oostende en Wevelgem. Uiteraard ligt de grote uitdaging daarbij in het verzoenen van de ruimte voor economische ontwikkeling en de levenskwaliteit van de omwonenden.

Doelstelling

Met **START** (Strategisch Actieplan voor de Reconversie en Tewerkstelling van de luchthavenregio), willen we een toekomstvisie voor de luchthaven van Zaventem uittekenen over een termijn van twintig jaar. Tevens werken we aan enkele hoognodige maatregelen om op korte termijn de bereikbaarheid van de regio te verhogen en het aantal bedrijventerreinen uit te breiden.

Wat de regionale luchthavens betreft, wordt werk gemaakt van een geïntegreerde visie op de luchthavens, die de complementariteit ervan ten volle benut. We werken voor elk een stabiel exploitatiekader uit, gebaseerd op transparantie en met gelijke voorwaarden voor alle betrokken actoren. We streven een partnerschap na tussen de Vlaamse overheid en de luchthavenbeheerder, zodat ook een goed perspectief op verdere ontwikkeling gegarandeerd is. We wensen transparantie op het gebied van de financiële verplichtingen en het juridisch kader, zowel voor de Vlaamse overheid als voor de luchthavenbeheerder. Een flankerend beleid op het vlak van leef-, woon- en werkklimaat, met ondermeer maatregelen op het vlak van ruimtebeheer en –gebruik, is hierbij noodzakelijk.

Aanpak

Het project 'Strategische Visie Zaventem 2025' onderzoekt hoe en tot op welk niveau de sociaal-economische groei van de luchthaven en luchthavengerelateerde activiteiten (in termen van werkgelegenheid, toegevoegde waarde en terugvloeit naar de Schatkist) haalbaar is vanuit het perspectief van draagkracht van ruimte en milieu op lange termijn. Deze studie, die momenteel gefinaliseerd wordt, moet de basis worden voor het Zaventem-beleid van de Vlaamse regering.

De werkgroep rond mobiliteit zal de **ontsluiting van de luchthaven** onderzoeken. Concreet gaat het bijvoorbeeld over het Diabolo-spoorproject en de noordelijke ontsluiting van de luchthaven langs de weg. De Lijn plant ook extra verbindingen met de regio en zal zijn uurregeling beter afstemmen op die van de trein. De bedoeling is om het aandeel van het openbaar vervoer te verdubbelen tot 40% van het totaal aantal verplaatsingen van en naar de luchthaven.

De werkgroep rond **bedrijventerreinen** moet een uitgebreide agenda afwerken. In de wijde omgeving van Zaventem zullen er verschillende bedrijventerreinen bijkomen. De al lang geplande zone Meise-Westrode langs de A12 krijgt nu groen licht. In Diegem worden de zones Bessenveld en Lozenberg versneld uitgevoerd. Onder de noemer 'Watersite' wordt in Vilvoorde gewerkt aan de reconversie van de kanaalbuurt. Het voornaamste knelpunt voor de werkgroep is de bodemsanering.

Daarnaast zullen heel wat voorstellen die al op de studietafel lagen, en die de werkgelegenheid in de regio moeten opkrikken, gegroepeerd, gestructureerd en geactiveerd worden.

Budgettair wordt vanaf 2006 50 miljoen euro extra voorzien. Dit bedrag stijgt geleidelijk tot **60 miljoen euro in 2009**. Op die manier zetten we een cruciale stap op weg naar het verzekeren van een duurzame toekomst voor de luchthaven in Zaventem.

Wat de regionale luchthavens betreft, zal zowel voor Oostende als Kortrijk-Wevelgem een businessplan uitgewerkt worden volgens een evenwichtige groei, in nauwe samenwerking met regionale werkgroepen, die voor beide luchthavens de complementariteit uitwerkt en de meest adequate organisatiestructuur bepaalt tussen privé-partners en de verschillende relevante overheden. Voor de luchthaven in Deurne willen we na het afronden van de procedure van het milieu-effectenrapport, de PPS-constructie in 2008 finaliseren. Op die manier krijgt deze voor Antwerpen belangrijke luchthaven een beleidskader waarbinnen ze haar economische mogelijkheden ten volle kan ontplooiën.

Project III.4. Van woning naar werk naar woning

Elke dag moeten zo'n 2,5 miljoen Vlamingen op het werk geraken. Het woon-werkverkeer staat daarmee in voor een belangrijk deel van onze totale mobiliteit, en dan vooral tijdens de spitsperiodes. 70% van al die woon-werkverplaatsingen gebeurt met de wagen. De dominante positie van de auto eist dan ook een zware tol: de congestie, de vervuiling en de verkeersonveiligheid die daaruit voortvloeien zijn bedreigend voor de efficiëntie van ons vervoerssysteem, maar ook voor de Vlaamse werkge-

legenheid. Daarnaast heeft dit verplaatsingspatroon ook sociale gevolgen voor mensen zonder wagen.

Uitdaging

Er wordt algemeen verwacht dat de mobiliteit in Vlaanderen nog verder zal blijven groeien tot om en bij het jaar 2020. Tal van indicatoren van demografische, sociale en economische aard wijzen in deze richting. Om deze mobiliteitsgroei te ondervangen en zodoende de economische bereikbaarheid te blijven garanderen, is een **aangepaste vervoersstructuur en –organisatie** vereist. Indien bij een toenemende tewerkstellingsgraad eenzelfde versnippering van vervoerswijzen wordt aangehouden als vandaag de dag, zal dit namelijk een overbelasting teweeg brengen van de infrastructuur. Een uitbreiding van de wegeninfrastructuur heeft in vele gevallen echter zware ruimtelijke en financiële implicaties.

Naarmate de mobiliteit in het woon-werkverkeer toeneemt zal er met andere woorden sterker gefocust moeten worden op het verplaatsingsgedrag in tijd en afstand en de vervoerswijzekeuze daarbij. Een sterker gebruik van de duurzame modi (te voet, fiets en openbaar/gemeenschappelijk vervoer), en een tegelijkertijd rationeler gebruik van het privé (auto)vervoer, zullen essentieel zijn om de vooropgestelde economische groei maximaal te halen en tegelijkertijd de bereikbaarheid te blijven garanderen.

Doelstelling

Inspelen op het verplaatsingsgedrag in het pendelverkeer vereist in eerste instantie het creëren van een groter draagvlak in functie van een duurzaam mobiliteitsdenken. Op Vlaams niveau biedt het **pendelplan** het nodige ondersteunende beleid, waarbinnen duurzame mobiliteit inzake woon-werkverkeer zich kan ontwikkelen.

Doel van het pendelplan is om tegen 2010 het aantal autoverplaatsingen in woon-werkverkeer met 10 % te doen dalen, van 70% tot 60%. De aandelen van openbaar vervoer en fiets moeten minstens stijgen van 15% tot 20 %.

Aanpak

Uitgangspunten van het **pendelplan** zijn: een gedeelde verantwoordelijkheid, het creëren van een zo groot mogelijk draagvlak op het terrein, het benutten van verschillende soorten hefboomen, en het bestaande instrumentarium versterken en vernieuwen.

Het pendelplan omvat vier grote maatregelenpakketten: een betere **ondersteuning aan bedrijven, infrastructurele en organisatorische maatregelen** in functie van duurzamer pendelen, aanpak van concrete problemen door **pendelen op maat**, en het vergroten van het **draagvlak** op het terrein.

Met de oprichting van de **provinciale mobiliteitspunten** wordt de onderlinge afstemming nagestreefd van concrete acties en maatregelen in functie van het pendelverkeer.

Het mobiliteitspunt vormt op die manier een uniek aanspreekpunt voor alles wat woon-werkverkeer aanbelangt, en zorgt tegelijkertijd voor een bundeling van kennis en middelen.

Om het pendelen op een meer duurzame manier te laten verlopen, worden de **missing links** in het openbaar vervoer weggewerkt, en wordt het **carpoolen en autodelen** ver-

der uitgebouwd en gepromoot. Er wordt gedacht aan andere organisatorische maatregelen als **telewerken**, en inzake **fiscaliteit** worden de mogelijke stimuli onderzocht en uitgebreid.

Aangezien de bedrijven zelf een bijzondere verantwoordelijkheid dragen in het kader van woon-werkverkeer, en ze tevens veel sleutels en hefboomen zelf in handen hebben, is het belangrijk om als overheid goed te blijven inspelen op de concrete noden en behoeften op het terrein. Om bedrijven te stimuleren wordt het **pendelfonds** opgericht, waarmee projecten op maat inzake woon-werkverkeer kunnen worden gefinancierd. Het fonds moet actoren (sociale partners, bedrijvengroepen, lokale overheden) op het terrein warm maken om (innoverende) mobiliteitsmaatregelen te nemen. Bijkomend voordeel is dat de projecten een laboratoriumfunctie kunnen vervullen en later mogelijk ook elders kunnen worden ingepast.

Het draagvlak om woon-werkverkeer aan te pakken is nog lang niet in alle bedrijven even groot. Vaak is dit door een gebrek aan praktische en gerichte informatie. Sensibilisatie, educatie en het overdragen van expertise blijven dan ook absoluut noodzakelijk.

Op het vlak van **opleiding en expertise** omtrent woon-werkverkeer is er reeds heel wat voor handen, maar het huidige instrumentarium is nog te beperkt en te weinig gericht op de doelgroep. We zullen nagegaan welke hiaten er nog moeten worden gevuld op het vlak van onderzoek. Het huidige opleidingsaanbod omtrent woon-werkverkeer zal geëvalueerd worden en worden geïntegreerd in een overkoepelende opleiding voor mobiliteitscoördinatoren.

Project III.5: De Vlaamse magneet

Voor buitenlandse bedrijven, voor internationale instellingen, voor studenten en onderzoekers, moet Vlaanderen een aantrekkelijker locatie worden, precies omwille van onze sterke troeven. Een regio die bekend staat als een centrum van kennis, cultuur en ontspanning, die openstaat voor nieuwe ideeën en diversiteit aanvaardt, werkt als een *magneet* op mensen die over talenten en ideeën beschikken. Bedrijven vestigen zich graag in centra die goed begiftigd zijn met menselijk kapitaal.

Daarnaast oefenen ook onze cultuur, onze levenskwaliteit, de goede bereikbaarheid van Vlaanderen, een grote aantrekkingskracht uit. Onze steden evolueren steeds meer weg van het klassieke *Belfortmodel* en beginnen zich meer en meer te profileren als de logistieke poorten van Europa, als hot spots van innovatie en goed leven.

We hebben echter nog een probleem: momenteel ziet één op twee Vlamingen er geen voordeel in dat in onze regio mensen wonen die hier niet geboren zijn. Te weinig realiseren we ons dat diversiteit – waaronder ook de aanwezigheid van buitenlanders – een rijke voedingsbodem kan zijn voor creatieve innovatie.

Het aantal buitenlandse investeringsprojecten in Vlaanderen (152) was in 2004 voor de eerste maal sinds 2000 opnieuw toegenomen. In de buitenlandse dienstondernemingen groeide de toegevoegde waarde jaar na jaar aan tussen 1998 en 2002. De werkgelegenheid in deze bedrijven bleef stijgen tot 2001, maar nam af in 2002. De daling van de werkgelegenheid in de buitenlandse dienstondernemingen tussen 2001 en 2002 is zowel te wijten aan uittreding van ondernemingen als inkrimping van het

personeel in bestaande bedrijven. Maar in 2004 was het aantal bijkomende jobs (2949) opnieuw gestegen. Het investeringsbedrag (1,13 miljard euro) lag echter nog wel lager dan in 2003. De cijfers voor 2005 zijn een bevestiging van deze trend en vormen min of meer een status quo ten opzichte van 2004: het aantal projecten ligt lichtjes lager (143), het aantal nieuw gecreëerde jobs is ongeveer hetzelfde (2938) en het investeringsbedrag ligt hoger (1,44 miljard euro). Over het algemeen is er de laatste jaren een merkbare verschuiving in het soort investeringen naar investeringen met een lager investeringsbedrag (minder kapitaalsintensief) en een beperktere tewerkstelling per dossier. Investeringsbedragen in de dienstensector winnen aan belang.

Uitbreidingsinvesteringen blijven de belangrijkste bron van nieuwe investeringen in Vlaanderen. Dit betekent niet noodzakelijk dat het om “makkelijke” investeringen gaat, omdat heel wat Vlaamse vestigingen van buitenlandse ondernemingen deel uitmaken van een grote internationale groep, waar de ‘business units’ in de verschillende Europese en niet-Europese landen alle concurreren om dezelfde investering binnen te halen.

De grootste groep investeerders doet hun investering in Vlaanderen in productie, gevolgd door verkoop- en marketing kantoren. Traditioneel blijft onze regio het ook zeer goed doen wat logistiek betreft. De belangrijkste sector blijft de automobielsector met heel wat nieuwe jobs en een hoog investeringsbedrag. Daarnaast scoren ook de chemische en farmaceutische industrie goed.

Uitdaging

De belangrijkste investeerder in Vlaanderen zijn de Verenigde Staten, met 38 nieuwe projecten. Het relatieve aandeel van de VS is sinds 1997 echter gedaald van 35% naar 25% van de investeringen in Vlaanderen. Nederland is de traditionele tweede en grootste investeerder uit Europa. Als groep komen de meeste investeerders nog steeds uit de buurlanden. In vergelijking met andere landen scoort Vlaanderen zwak voor het aantrekken van Europese investeerders uit niet-buurlanden.

Traditionele buitenlandse investeerders zullen in de toekomst steeds moeilijker aan te trekken zijn omdat er een verschuiving is van de markten naar het oosten, omdat er momenteel minder kostenvoordelen zijn (hoewel de recente notionele aftrek hierin voor een kentering kan zorgen) en omdat we ook niet altijd de meest aantrekkelijke vestigingsplaatsen kunnen aanbieden.

Buitenlandse bedrijven komen momenteel eerder om er hun hoofdzetel te vestigen en voor de uitbouw van logistieke activiteiten. Maar logistieke bedrijven met aandacht voor toegevoegde waarde en bedrijven die de lokale productie nodig hebben zullen blijven komen onder de juiste omstandigheden. Onze goede infrastructuur en aanwezigheid van internationale instellingen in Brussel spelen hierbij een positieve rol. Na de Verenigde Staten zijn het vooral Europese landen die bij ons investeren. De nieuwe groei-economieën blijven nog achter.

De cijfers voor 2005 van de European Investment Monitor van Ernst & Young tonen aan dat België het goed doet in het aantrekken van nieuwe investeringen in vergelijking met andere Europese landen. België staat met 180 projecten op een gedeelde vierde plaats, met Polen, na het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland. 61% van

deze projecten zijn voor Vlaanderen. Dezelfde studie legt echter ook bloot dat het **imago van België – en bij uitbreiding Vlaanderen** – heel zwak is bij buitenlandse ondernemers die nog niet hier hebben geïnvesteerd.

Doelstelling

Nieuwe buitenlandse investeringen aantrekken blijft een prioriteit voor de ontwikkeling van de Vlaamse economie. Het concurrentievermogen in Vlaanderen wordt immers in hoge mate bepaald door de activiteiten van ondernemingen van buitenlandse oorsprong. Zij dragen sterk bij tot de tewerkstelling, tot de innovatieslagkracht en tot de creatie van toegevoegde waarde. Vlaanderen is voor hen ook een uitvalsbasis naar andere landen (typisch de EMEA-landen; Europe, Middle East, Africa). Voor Vlaanderen is het belangrijk om zowel de exportgerichte als de hoogtechnologische en kennisgerichte buitenlandse investeringen naar hier te halen.

Aanpak

Een beter Vlaams imago ?

Vlaanderen heeft een heel goed imago bij de buitenlandse ondernemingen die reeds in onze regio aanwezig zijn. In vergelijking met andere landen en regio's scoren we echter heel zwak bij de buitenlandse ondernemers die nog niet in Vlaanderen hebben geïnvesteerd. Hier geldt duidelijk: onbekend maakt onbemind. Ons imago in het buitenland is kan beter. Verhoudingsgewijs trekken we meer investeringen aan dan ons imago doet vermoeden, terwijl Nederland er juist minder aantrekt dan wat zijn sterk imago zou suggereren.

Toch moeten we de traditionele positionering van de Vlaamse economie als een 'land van bier en chocolade' dringend aanpassen. Het creëert een belegen en gedateerd imago. Het geeft de indruk dat Vlaanderen een land is van consumentenproducten, wat het niet is: het grootste deel van onze bedrijven werkt bedrijf-tot-bedrijf en bedient professionele markten. We creëren teveel de indruk van een aangename leefomgeving, en niet die van een gemeenschap van professionelen. Misschien beklemtonen we teveel ons toeristisch imago, en minder het zakelijke.

In dit project willen we de naambekendheid, en daaraan gekoppeld het imago van Vlaanderen te verhogen.

Gebaseerd op de bevindingen van een recente werkgroep, zullen we werk maken van een **“gemeenschappelijke identiteit”**, zodat alle vertegenwoordigers van Vlaanderen in het buitenland op een uniforme manier naar buiten treden en als dusdanig worden herkend.

Uitsluitend de aandacht vestigen op logistieke infrastructuur, of op 'bier en chocolade' is alleen relevant voor bepaalde buitenlandse investeerders. We moeten het beter en subtieler spelen. We moeten meer aandacht besteden aan de bestaande ondernemersgemeenschap. Welke bedrijven en technologieën heeft Vlaanderen en hoe kunnen daar zaken meegedaan worden? De ruimte in Vlaanderen is beperkt en internationale investeerders zoeken wereldwijd naar kennis. Daarom zal Vlaanderen moeten durven keuzes maken en zich richten op de **hoogwaardige en kennisintensieve activiteiten**

waarin we het verschil kunnen maken. Laten we de nadruk leggen op investeringen met een hoge kenniscomponent, die goed aansluiten bij ons industrieel weefsel. Nieuwe investeerders zijn op zoek naar toptechnologie en wetenschap, naar samenwerking met partners die wat te bieden hebben, naar interessante markten waarvoor zij betere producten en diensten hebben. En dit hebben we allemaal in huis.

We maken ook werk van mobiliserende acties door het buitenlands netwerk van het **Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen**. Deze acties moeten de naambekendheid van Vlaanderen versterken en uitdragen, zowel naar potentiële investeerders als ten behoeve van bedrijven in Vlaanderen die internationaal ondernemen.

De oorsprong van buitenlandse investeerders meer diversifiëren

Tezeer nog zijn we afhankelijk van de investeringen uit de traditionele landen zoals onze buurlanden, de Verenigde Staten en Japan. We moeten verder **diversifiëren** in de oorsprong van de landen waar de buitenlandse investeringen vandaan komen.

Hierdoor zullen we ook meer nieuwe, en niet enkel uitbreidingsinvesteringen moeten aantrekken. Daarnaast moet Vlaanderen ook een duidelijke focus hanteren in het aantrekken van investeringen: we kunnen onmogelijk alles voor iedereen zijn en moeten accenten durven leggen.

De synergieën die ontstaan zijn naar aanleiding van de fusie van Export Vlaanderen en Dienst Investeren in Vlaanderen, moeten we beter benutten. Door de fusie is het aantal buitenlandse vertegenwoordigers die doelgerichte prospectie kunnen doen naar nieuwe investeerders toegenomen met een factor 7. Dit zal toelaten om de focus voor het aantrekken van investeringen uit te breiden naar Korea, Taiwan, Australië, Nieuw-Zeeland, China en India.

Extra **Vlaamse Economische Vertegenwoordigers** (VLEV's) worden aangeworven voor buitenlandse markten met potentieel in hoogtechnologische en kennisintensieve sectoren. Deze VLEV's zullen in die markten een belangrijke rol spelen zowel voor het aantrekken van investeringen als voor de bevordering van de internationale handel voor Vlaamse bedrijven.

We werken verder aan de implementatie van de **sector-regiofocusstrategie** door het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen. Deze focusstrategie moet worden overlegd met de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven in Vlaanderen.

Buitenlandse investeerders verzorgen

Expansie-investeringen blijven ook in de toekomst nog belangrijk. De buitenlandse investeerders die reeds in Vlaanderen aanwezig zijn, moeten dan ook van nabij worden opgevolgd.

We moeten nog intensiever de contacten met het moederbedrijf in het buitenland opvolgen door het buitenlands netwerk van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen.

In Vlaanderen moet er een hechtere **samenwerking** komen tussen het **Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen** en de provinciale antennes van het **Vlaams Agentschap Ondernemen**, met duidelijke afspraken omtrent strategische en operationele nazorg naar de vestigingen in Vlaanderen.

Task Force Buitenlandse Investerings

De functie van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen is voornamelijk een rol van marketing en prospectie. Zij zijn ook het eerste aanspreekpunt voor de buitenlandse investeerders. Met de creatie van de Task Force Buitenlandse Investerings in juli 2005 was het de bedoeling om ten behoeve van buitenlandse investeerders snel een gecoördineerd voorstel vanuit de overheid te kunnen uitwerken.

De Task Force moet ruimer bekend gemaakt worden naar beïnvloeders en beslis-singnemers. Ze dient meer aandacht te ontwikkelen voor structurele verbetering inzake regelgeving en administratieve werking, op basis van de ervaringen opgedaan in de individuele investeringsdossiers.

Project III.6: Brussel als poort op Vlaanderen

Uitdaging

Brussel is meervoudige hoofdstad: van Europa, van België, van Vlaanderen.

Ondanks de verantwoordelijkheden die het door zijn meervoudige statuut moet dragen en ondanks de stedelijke problematiek waarmee het net als alle Europese grootsteden mee af te rekenen heeft, wordt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gekenmerkt door een opmerkelijke economische dynamiek.

Het Bruto Binnenlands Product (BBP) per inwoner (index 199,7) ligt twee keer hoger dan het nationale gemiddelde (index 100). In 2003 werd op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), waar minder dan 10% van de Belgische bevolking woont, niet minder dan 19 % van het BBP gegenereerd. Op internationaal vlak bekleedt Brussel in de recentste Eurostat-rangschikking van rijkste Europese regio's een tweede plaats, na Londen.

Het economische draagvlak van Brussel wordt tevens gekenmerkt door de werkgelegenheid die er tot stand gebracht wordt. Als voornaamste tewerkstellingsbekken in ons land trekt Brussel dagelijks niet minder dan 340.000 werknemers aan het Vlaamse en het Waalse Gewest. De Waalse (19 %) en Vlaamse pendelaars (34 %, waarvan dik de helft uit Vlaams-Brabant) nemen 53% in van de interne tewerkstelling. Anders gesteld: meer dan acht procent van de werkende beroepsbevolking in het Vlaamse gewest komt elke dag als pendelaar naar Brussel.

De in Brussel gegenereerde toegevoegde waarde wordt gekenmerkt door een hoge arbeidsproductiviteit. Zij ligt beduidend hoger dan in de andere gewesten, aangezien zij 20% meer bedraagt dan de gemiddelde landelijke productiviteit en 46% meer dan het Europese gemiddelde. Dit is des te merkwaardiger omdat een verschuiving van de economie in de richting van de dienstensectoren meestal een vertraging van de productiviteitsstijging inhoudt.

Brussel wordt gekenmerkt door een diensteneconomie. Een hoog percentage van de toegevoegde waarde wordt gerealiseerd in de in Brussel gevestigde overheidsadministraties. Maar ook meer dan de helft van alle financiële activiteiten in ons land zijn gelokaliseerd in Brussel, waardoor het statuut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als financieel centrum bevestigd wordt. De verder toenemende tertiërisering binnen de Brusselse economie verklaart voor een deel de grote werkloosheid in Brussel bij laaggeschoolden.

In Brussel is ook een sterke vernieuwingsdynamiek met een bruto-oprichtingsgraad van ondernemingen (10.2 % in 2004) die iets hoger is dan in het Vlaamse Gewest (8.2 %). Innoverende sectoren zijn aanzienlijk beter vertegenwoordigd in Brussel dan in Vlaanderen. In 2004 werd 34 % van de Belgische vennootschapsbelasting (die 9300 mia €bedroeg) geïnd in Brussel (tegenover 52 % in het Vlaams Gewest).

Duizenden ondernemingen hebben hun maatschappelijke zetel in Brussel. Volgens een recente studie staat Brussel voor wat betreft de keuze van vestiging van Europese ondernemingen op de vierde plaats van een lijst van 30 steden, na Londen, Parijs en Frankfurt. Van de 5500 buitenlandse bedrijven in België in 2001, was 32 % gevestigd in Brussel (met 38 % van de 614 000 jobs), en 53 % in Vlaanderen (met 48 % van de 614 000 jobs). Meer dan 22 000 personen in Brussel werken in een internationale instelling. Na Washington heeft Brussel immers de hoogste concentratie aan internationale instellingen van de wereld.

Tussen 1989 en nu is de gemiddelde fiscale capaciteit in Brussel fenomenaal afgenomen, van 16% hoger dan het nationaal gemiddelde tot 10% lager. Binnen het Gewest zijn de inkomensverschillen daarenboven groot, wat wijst op de grotere armoede in heel wat Brusselse gemeenten. Op dit ogenblik haalt Brussel geen voordeel uit de grote diversiteit in zijn bevolking omdat een groot deel van de personen die in Brussel wonen, niet deelneemt aan de arbeidsmarkt. Bovendien hebben de jonger-dan-25-jarigen een aandeel van 30 % in de bevolking, waardoor het Brusselse bevolkingsprofiel jonger is dan dat van Vlaanderen. 34 % van deze jongeren is werkloos.

Doelstelling

Wil Vlaanderen internationaal meespelen, moet het zich kunnen profileren als de plaats bij uitstek om te leven en te werken. Brussel moet daarbij uitgespeeld worden als de uitgelezen lokatie voor politieke, financiële en culturele internationale organisaties en agentschappen. De grenzen van Brussel zijn immers nogal virtueel. Elke buitenlander ziet Vlaanderen als een grotendeels verstedelijkt gewest, waarvan Brussel de hoofdstad is.

Brussel kan als **Europese hoofdstad** en **administratief zakencentrum** ook een hefboom vormen voor de ontwikkeling en promotie van het **toerisme in het Vlaams Gewest**. Ook dat is een opportuniteit waar we nu te weinig op inspelen. 44 % van de buitenlandse toeristen in Brussel komt van buiten onze buurlanden; in het Vlaamse Gewest is dit slechts 16 %.

Aanpak

Het grote belang van Brussel voor Vlaanderen moeten we met een aangepaste regio-marketing op een concrete manier ondersteunen. We moeten durven praten over de regio-overschrijdende problemen in de arbeidsmarkt, het onderwijs, de mobiliteit, de logistiek, en de fiscaliteit en financiering. Dit kan op een pragmatische en doortastende manier. Met wederzijdse egestellingen bereikt men niets: Vlaanderen moet de Brusselse verantwoordelijken uitnodigen met constructieve voorstellen tot betere samenwerking.

Vlaanderen wil voluit meewerken in de bevoegdheden die het heeft, in een geest van loyaliteit, en met de vaste wil om samen te werken met de andere federale entiteiten, telkens coördinatie vooruitzicht biedt op betere resultaten (zoals bijvoorbeeld in het domein van de mobiliteit). Samenwerkingsakkoorden moeten gebaseerd zijn op zakelijke afspraken en duidelijke verantwoordelijkheden. Omwille van de specifieke territoriale, sociaal-economische en demografische band die er bestaat tussen Vlaanderen en Brussel moet de belangengemeenschap tussen beiden gestalte krijgen in een **structurele samenwerking**. Alleen zo kunnen de troeven van beide Gewesten optimaal worden uitgespeeld om de uitvoering van dit toekomstplan te ondersteunen.

Project III.7: Ruimte om te ondernemen en te werken

Uitdaging

Vlaanderen moet zorgen voor **ruimte om te ondernemen en te werken**.

De verschillende vormen van ‘economie’ vragen hoogwaardige, duurzame en professionele locaties in of nabij steden, zodat voldoende werkgelegenheid kan gecreëerd worden. Het typisch Vlaamse netwerk van KMO’s en zelfstandigen breidt nog steeds uit.

Door voldoende te investeren in product- en procesinnovaties, kunnen onze bedrijven koploper blijven. Het is echter evident dat deze innovaties ruimtelijke gevolgen met zich meebrengen, zowel op het specifieke bedrijventerrein zelf als in de omgeving. (denk bijvoorbeeld aan het mobiliteitsaspect).

Doelstelling

Om permanent te kunnen voorzien in ‘ruimte om te ondernemen en te werken’, wordt een dubbele strategie naar voren geschoven:

- **creëren van een aanbod aan bedrijventerreinen**: naast het zorgvuldig aansnijden van nieuwe bedrijventerreinen (met oog voor het aspect ijzeren voorraad), moet er tevens voldoende aandacht besteed worden aan de herontwikkeling van bestaande al dan niet vervuilde/verloederde sites. Specifieke aandacht gaat hierbij naar de ‘brownfields’.
- **verweven van economie met andere functies**: een aanzienlijk deel van de Vlaamse economie situeert zich buiten een bedrijventerrein. Deze activiteiten komen verweven voor tussen andere functies (wonen, open ruimte functies, ...). Uit een studie van het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie (SPRE) blijkt dat meer

dan driekwart van de bedrijfsvestigingen (in brede zin) zich bevinden in het woongebied.

Het puur economisch ruimtegebruik in Vlaanderen is eerder beperkt (5,4%). Deze economische ruimte is echter vaak versnipperd en als lintbebouwing ingeplant op verkeersassen.

Naast het woongebied zijn de belangrijke zones voor de economische activiteiten de industriegebieden, de ambachtelijke zones en het agrarisch gebied. Wat dit laatste betreft, gaat het vaak over zonevreemde bedrijven. De zonevreemde economie is niet marginaal in Vlaanderen

Aanpak

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wil de economische activiteiten bij voorkeur **concentreren** in die plaatsen die deel uitmaken van de bestaande economische structuur van Vlaanderen: in de geselecteerde stedelijke gebieden, in de poorten (havens, luchthavens), in de gemeenten gelegen in het economisch netwerk (de strook langsheen) van het Albertkanaal en een beperkt aantal specifiek economisch sterk ontwikkelde gemeenten.

Binnen deze gebieden wordt actief gezocht naar geschikte locaties voor bedrijven. Op Vlaams niveau gebeurt dit in eerste instantie via de afbakeningsprocessen van groot- en regionaalstedelijke gebieden en in de uitwerking van het economisch netwerk Albertkanaal.

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voorziet tegen 2007 de **realisatie van 7.000 ha extra bedrijfterreinen**. Vlaanderen is hierbij verantwoordelijk voor iets meer dan de helft van de nieuwe bedrijventerreinen (zonder havens en luchthavens). In het kader van het partnerschap met de provincies en de gemeenten dient het overige deel door deze partners te worden gerealiseerd. Voor meer dan een kwart van het Vlaamse aandeel is de herbestemming naar industrieterrein afgerond. Voor nog eens ongeveer 1.500 hectare zijn de locaties reeds grotendeels bekend en dienen gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen te worden goedgekeurd. De resterende hectaren worden onder andere gezocht in stedelijke gebieden rond Brussel, Leuven en Genk-Hasselt.

Dit **actieplan “ruimte voor onze ondernemingen”** kent volgende doelstellingen:

- We realiseren de **bijkomende hectaren bedrijventerreinen** door:
 - prioritair werk te maken van de afbakening van de stedelijke gebieden en het uitvoeren van de beslissingen in het kader van het economisch netwerk Albertkanaal
 - de provincies aan te sporen de plannen in uitvoering van hun goedgekeurde structuurplannen met betrekking tot ruimte om te ondernemen zo snel en kwalitatief mogelijk goed te keuren
 - er bij gemeenten op aan te dringend werk te maken van hun structuur- en uitvoeringsplannen
- bij de herbestemming tot bedrijventerreinen streven we maximaal naar een **multi-modale ontsluiting** (dus bij voorkeur in de buurt van spoor- en/of waterwegen)
- we evalueren het proces tussen de herbestemming van de terreinen en de ingebruikname van de terreinen met het oog op een **vlugge en duurzame inge-**

bruikname; op die manier versnellen we het bouwrijp maken van en in gebruik nemen van bedrijventerreinen

- we pakken de problematiek van **vervuilde/verloederde bedrijfsgronden** verder aan door een optimale samenwerking en kostendeling tussen de Vlaamse overheid, de gemeenten en de private sector. We zorgen voor kortere en efficiëntere procedures met minder vormvereisten, zonder dat dit een hinderpaal vormt voor de kwaliteit van de sanering of het hergebruik.
- we blijven **leegstaande bedrijfsgebouwen en onbebouwde bedrijfsgronden** activeren, door:
 - een inventaris te vragen aan alle provinciale ontwikkelingsmaatschappijen (POM's) die nagaan wat te activeren is en wat niet (opvolging van het project 'knelpunten terreinen)
 - vanuit Vlaanderen het nodige beleid verder te ontwikkelen om de te activeren gronden en gebouwen versneld op de markt te krijgen
- we promoten **zuinig, efficiënt, kwalitatief en duurzaam ruimtegebruik** (onder meer via de voorschriften: bouwlagen, optimaal en meervoudig gebruik van (een deel van) de percelen, duurzame bouwmaterialen, ...)
- we blijven aandacht hebben voor het **verweven van functies** met optimale valorisatie van de ontwikkelingsperspectieven van de bedrijven ter plaatse, rekening houdend met goed nabuurschap
- we geven **historisch gegroeide en zonevreemde bedrijven** kansen, en bieden hen zo snel mogelijk rechtszekerheid; daar waar een oplossing op de locatie niet mogelijk is, dient gezocht te worden naar minstens gelijkwaardige alternatieven.
- We ontwikkelen een aantal ruimtelijk verantwoorde zones voor **glastuinbouwbedrijven** in de tuinbouwregio's waardoor een geordende clustering mogelijk wordt. Dit biedt belangrijke schaalvoordelen op het vlak van rationeel energiegebruik en efficiënte watervoorziening.

Het **Strategisch Plan Ruimtelijke Economie**, opgestart in november 2000, werd in 2004 afgerond. Het biedt een onderbouwde visie op het ruimtelijk-economische beleid in Vlaanderen. Het zal worden ingebracht in de geplande herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Het hierboven voorgestelde actieplan en haar doelstellingen wordt door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

De concrete voorstellen tot realisatie van dit actieplan en haar doelstellingen dient het resultaat te zijn van het verder zetten van een breed overleg met verschillende partners zoals de Vlaamse overheid, provincies en gemeenten, economische actoren en sociale partners en middenveldorganisaties

Om het draagvlak te verhogen, zullen we ook overleg plegen met de bewoners.

Project III.8: Duurzaam met milieu en natuur, zuinig met grondstoffen

Uitdaging

In een toekomstgerichte en duurzame economie zijn welvaart, welzijn, sociale rechtvaardigheid en ecologie onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het ecologisch draag-

vlak biedt duurzame oplossingen voor energievoorziening, water-, lucht- en bodemvervuiling, afvalverwerking, en voor een duurzaam mobiliteitsbeleid. Het zijn allemaal technologiedomeinen waarin Vlaanderen een internationale voortrekkersrol kan spelen. De Vlamingen en bedrijven verwachten dat de Vlaamse overheid verder inspanningen doet, bij voorkeur door ondersteunende en indirect belastende maatregelen. De kleine schaal van nogal wat studie bureaus wellicht een competitief nadeel in het kader van de internationalisering.

Wanneer we het natuurlijke kapitaal (grond- en hulpstoffen, water, biodiversiteit, energie) wel in rekening brengen, spreken we over eco-efficiëntie. Indien we dezelfde dienst realiseren met inzet van minder materiaal (grond- en hulpstoffen en energie), dus indien de eco-efficiëntie stijgt, ontstaat ontkoppeling. Ontkoppeling betekent dus dat de emissies of het grondstofgebruik per eenheid productie dalen.

Het Factor 4-denken gaat ervan uit dat met de technologische mogelijkheden de efficiëntie van de productie en consumptie met een factor vier kan verhogen. Het technisch potentieel voor deze uitdaging is er, maar het vraagt ingrijpende wijzigingen van onze economische organisatie.

De grote uitdaging inzake duurzaamheid is om een **ontkoppeling** te bereiken tussen **economische groei** enerzijds en **energieverbruik en milieu-impact** op bodem, water, lucht, natuur en open ruimte anderzijds. In deze opdracht liggen veel kansen voor nieuwe technologische ontwikkelingen en voor de creatie van nieuwsoortige ondernemingen. De andere uitdaging is vervat in een vernieuwd beleid gericht op het duurzaam beheer van (milieu)voorraden waarbij het resultaat in een eerste fase voorstellen zijn inzake concrete wijzigingen of aanvullingen van de bestaande besluitvormingsprocedures zodat het Vlaams beleid overwegen inzake voorraadbeheer op basis van de milieugebruiksruimte effectief in rekening kan brengen.

Hierbij moeten we de bindende doelstellingen van het **milieubeleidsplan 2003-2007** blijven hanteren.

Doelstelling

We streven naar de verdere **ontkoppeling van groei en milieu-impact**. Op lange termijn met een Factor 10 – vermindering van de hoeveelheid milieudruk per eenheid behoeftevervuiling tot een tiende; op korte tot middellange termijn met een Factor 4. De Europese en Vlaamse regelgeving heeft ertoe geleid dat onze bedrijven mee zijn met de nieuwste technologie. Ze realiseren zich ook dat het milieu-aspect van in het begin moet mee ingecalculeerd worden bij de realisatie van projecten. Wij moeten onze **kennis verder verdiepen** (bij milieudeskundigen, milieucoördinatoren, studie bureaus enzovoort) en exporteren. De rol van de overheid kan ondersteunend zijn: het samenbrengen van de mensen om ervaringen uit te wisselen en poorten te openen in het buitenland.

Aanpak

Vanuit het **milieuinnovatieplatform** willen we een forum bieden om onze kennis verder te ontwikkelen.

Inzake ont koppeling willen we gefaseerd grondige vernieuwingen doorvoeren in de technologie die we gebruikten en in de wijze waarop we onze economie en maatschappij organiseren. Efficiënter omspringen met de milieuvorraden moet uiteindelijk leiden tot een economie die verdere ontwikkeling toelaat, maar tegelijkertijd minder beslag legt op het leefmilieu. Onderzoekscentra die hiermee bezig zijn – ook deze van privé-bedrijven - moeten hierin meer ondersteund worden. Zowel in de staalindustrie als in de petrochemie zijn hier opportuniteiten. Om de toekomst ervan veilig te stellen is het nodig dat er meer onderzoek gebeurt in de richting van materiaalzuinige toepassingen (productonderzoek) en nog energiezuiniger processen (procesonderzoek).

Broeikasgassen

De hoge energieprijzen en de (kunstmatige) schaarste aan emissierechten verplichten onze industrie om zuiniger om te gaan met energie. Daarom worden nogal wat technieken ontwikkeld die vaak niet zo complex zijn maar wel grote effecten kunnen hebben (vb. door bewegingsmelders gestuurde lichtkringen enz.). De kennis hiervoor zit bij Vlaamse bedrijven.

Daarnaast is er bij de Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten nogal wat know-how aanwezig met betrekking tot alternatieve (hernieuwbare) energieproductie (windmolens, waterkracht), energie-efficiënte energieproductie (brandstofcellen, WKK) en nieuwe energiedragers (waterstof).

Bio-plastics en –brandstoffen

Plastics worden nog quasi allemaal gefabriceerd op basis van aardolie, hoewel er de laatste tijd ontwikkelingen zijn in de richting van bio-plastics. Het is toekomstgericht om hierover met de chemische industrie in dialoog te gaan en onderzoek in die richting te stimuleren. Daarenboven biedt dit - meer dan biobrandstoffen - ook bijkomende toekomstmogelijkheden voor onze landbouw.

De overheid als voorloper voor de aankoop van schone technologieën

Het Vlaamse Gewest moet haar positie als grote 'aankoper' van milieutechnologie aanwenden om Vlaamse technologie (rioolwaterzuiveringsinstallaties, rioleringsnetten,...) te promoten (de overheid als 'early adopter'). Dankzij de regelgeving van Vlarem is er specifieke kennis ontstaan in verband met bv. dioxinecaptatie en rookgaszuivering in het algemeen, waterzuivering voor specifieke bedrijfstakken enz. De overheid kan verdere ontwikkelingen stimuleren bij bedrijven door meer pilotprojecten (ook op grote schaal) te realiseren in samenwerking met studie bureaus en onderzoeksinstituten. Bij nogal wat internationale aanbestedingen vraagt men referenties in eigen land. Het is ook een domein bij uitstek om innovatief aanbesteden als techniek te introduceren.

Milieu-Effect-Rapportering

We versterken onze eigen concurrentiepositie door de methodiek van Milieu-Effect-Rapportering (MER) te exporteren. We stellen immers vast dat bij grote projecten die

in groei-economieën gerealiseerd worden (bv. havenuitbreidingen) nauwelijks rekening wordt gehouden met primaire (directe) en secundaire milieu-effecten (bv. nieuwe mobiliteit die hierdoor ontstaat). Wij hebben de kennis terzake en zonder dit dwingend op te leggen, zouden we dergelijke kennis kunnen exporteren naar de groei-economieën. Op deze wijze wordt 'duurzaamheid' niet alleen als concept maar echt concreet mee geïntroduceerd in de context van internationale economische ontwikkelingen.

Afval

In afvalsorten en afvalstoffenverwerking zijn we Europees kampioen. De verwerking van huishoudelijk afval steunt op een succesvol systeem van selectieve inzameling, volgens het principe van 'de vervuiler betaalt' via de gedifferentieerde tarifiering. De capaciteit van onze verbrandingsovens wordt maximaal benut zodat er sinds 2006 geen hoeveelheid huishoudelijk afval meer gestort wordt. Recyclage, compostering, verbranden met energierecuperatie, enz... bieden allemaal opportuniteiten voor verdere economische ontwikkelingen, die ook in het buitenland belangstelling kunnen wekken. Ook bij de behandeling van het bedrijfsafval is er grote vooruitgang: een kleine 40% van het afval wordt vooraf behandeld. Bijna 46 % wordt gerecycleerd of gebruikt als secundaire grondstof. Op die manier hebben we heel wat innovatieve en technologische expertise verworven inzake de duurzame behandeling van huishoudelijk afval en bedrijfsafval.

We moeten nu ook nog zorgen dat de hoeveelheid economische welvaart die gecreëerd wordt per eenheid grondstof die wordt ingezet, stijgt (materiaalproductiviteit).

Bodemsanering

Sinds 1995 heeft Vlaanderen een bodemsaneringsdecreet waardoor er nu ruim tien jaar lang systematisch bodemsaneringsprojecten uitgevoerd worden. Dit heeft, naast de klassieke saneringstechnieken van afgraving en 'pump&treat', geleid tot een zeer grote kennis aan nieuwe saneringstechnieken zoals bodemluchtexttractie, persluchtinjectie, gebruik van biofilters en van actiefkoolfilters, chemische oxidatie, reactieve wanden en bioremediatie. Naast deze ontwikkelingen heeft de Vlaamse bodemsaneringssector, in het kader van duurzame bodemsanering, afspraken gemaakt inzake algemene milieupreventie bij bodemsaneringswerken.

De opbouw en de verdere uitbouw van deze kennis en kunde is slechts mogelijk door een aangepaste regelgeving waarin plaats is voor vernieuwing. De erkende bodemsaneringsdeskundigen hebben daarin een coördinerende en stimulerende rol; zij zijn de schakel tussen saneringsplichtige, aannemer en overheid. Naast de harde saneringswerken kan ook onder hun leiding een bodemverontreiniging beheerd worden, al dan niet in afwachting van een definitieve sanering.

Tot slot worden ook de sectoren die af te rekenen hebben met typische verontreinigingen gestimuleerd om zelf sector-geëigende zowel systemen te ontwikkelen op technisch vlak, maar ook op administratief en financieel vlak. Erkende sectoren kunnen aldus preventie en beheersplannen laten goedkeuren, waardoor saneringen in de tijd kunnen gespreid worden en fondsvorming mogelijk is.

Bij waterbodemsanering wordt systematisch de triade-metode toegepast waarbij tegelijkertijd een chemisch, biologisch en ecotoxicologisch onderzoek wordt uitgevoerd. Op basis van een risicoëvaluatie en rekeninghoudende met hydraulische eisen, wordt dan geoordeeld of tot ruiming van de waterloop kan of moet overgegaan worden. Vlaanderen heeft daarenboven een ruime ervaring met de reiniging van slib bij centra die daartoe een specifieke vergunning hebben gekregen.

Water

Hoewel nitraten in oppervlakte- en grondwater nog altijd een probleem vormen, is er inzake de waterkwaliteit in Vlaanderen toch een duidelijke verbetering merkbaar vanaf de jaren '90, onder andere door waterzuiveringsprojecten. Bedroeg de zuiveringsgraad (percentage inwoners waarvan afvalwater gezuiverd wordt) in 2004 63 % in 2004 dan zal dit evolueren naar 80 % eind 2007. Door verstrengde lozingsnormen en regulerende heffingen is de lozing van verontreinigende stoffen door de industrie reeds fors gedaald over de laatste 15 jaar. De Vlaamse expertise inzake waterbehandeling is internationaal gerenommeerd en moet verder kunnen groeien.

Vlamingen gebruiken per hoofd van de bevolking zowat het minste drinkwater in de geïndustrialiseerde wereld. Onze kennis van watersystemen en het zuinig omgaan met water kunnen daarom benut worden in landen waar er een echte schaarste aan water heerst. Zo kunnen bijvoorbeeld in de woestijn de korrels die water absorberen en langzaam vrijgeven op een gerichte wijze worden aangebracht. Investeren in dit laatste zou het wellicht mogelijk maken om in de toekomst nieuwe bossen te creëren waar deze de laatste paar duizend jaren verdwenen zijn in Sahara-Afrika.

In eigen land ontwikkelen we verder technieken om drinkwater te produceren uit oppervlaktewater. Grijswatercircuits maken het mogelijk om onze grondwatervoorraden intact te houden. Ook deze kennis kan uitgedragen worden.

Duurzaam beheer van (milieu)voorraden

Een methode om duurzame ontwikkeling te concretiseren is de beschikbaarheid van een aantal voorraden en het effectief gebruik in beeld te brengen. Hij beoogt op lange termijn een duidelijke vermindering van de aanspraak op grondstoffen (materiaal, energie, natuurlijke hulpbronnen) en ruimte.

Het gebruik van milieuvorraden wordt beperkt door normen. Ze stellen grenzen aan maatschappelijk activiteiten en bakenen dus de milieugebruiksruimte af. Dergelijke normen gaan uit van de draagkracht of de schaarste van een voorraad maar ook van overwegingen van rechtvaardigheid en nut: hoe worden de schaarse milieuvorraden verdeeld, waarvoor worden ze het best ingezet (allocatie) en hoe efficiënt worden ze ingezet (eco- efficiëntie). Milieugebruiksruimte is het milieubeslag dat elke maatschappelijke activiteit of de samenleving in haar geheel zou mogen of kunnen claimen.

Deze actie bouwt voort op recente studies over de toepassing van het voorraadbeheer in Vlaanderen en gaat dieper in op operationele methodes om de Vlaamse aanspraken op milieuvorraden te normeren en om daarover zinvolle maatschappelijke discussie te organiseren. Ze is er uiteindelijk op gericht om concrete wijzigingen of aanvullingen van bestaande besluitvormingsprocedures voor te stellen, zodat het Vlaams beleid

overwegen inzake voorraadbeheer op basis van de milieugebruiksruimte effectief in rekening kan brengen. Deze actie werkt ook aan de creatie van een maatschappelijk draagvlak, onder meer door natuur- en milieueducatie, voor het gebruik van het begrip milieugebruiksruimte.

Milieubewust wonen: actieplan 2010

Alle bouwprojecten maken intensief gebruik van natuurlijke materiaalbronnen zoals hout, mineralen en water. Dit gebruik veroorzaakt emissies in lucht, water en bodem en een verhoogde productie van afvalstoffen.

Er is een groeiende “markt” voor duurzaam, milieubewust bouwen en wonen. Via een het actieplan duurzaam bouwen en wonen kunnen we op korte termijn veel vooruitgang boeken op het vlak van duurzame ontwikkeling. Hierbij hanteren we volgende doelstellingen:

- *energiedoelstelling:*
 - we streven een verdere vermindering na van het energieverbruik van de gezinnen met 7,5% tegen 2010 in vergelijking met 1999;
 - Vlaanderen draagt door zijn reductie van broeikasgassen van 5,2% in de periode 2008-2012 ten opzichte van 1990 bij tot het realiseren van de Belgische en Europese reductiedoelstellingen.
 - We bekijken hoe we de energieprestatie-eisen in het kader van de energieprestatieregelgeving kunnen aanpassen, zodat in de toekomst alleen nog energiezuinige woningen gebouwd en verbouwd worden.
- *Doelstelling ontkoppeling:* In 2010 heeft Vlaanderen een verregaande ontkoppeling gerealiseerd tussen de economische groei enerzijds en milieu-impact, materiaal- en energiegebruik anderzijds. Vlaanderen verbetert in substantiële mate zijn positie t.o.v. de top van de buurlanden (Pact Van Vilvoorde, doelstelling 17).
- *Doelstelling watergebruik:*
 - De zuiveringsgraad voor huishoudens stijgt tegen 2010 tot boven de 80%, en de verontreiniging van onze oppervlaktewateren vermindert aanzienlijk.
 - We drijven het gebruik van hemelwater voor niet kwalitatieve toepassingen aanzienlijk op en dringen het gebruik van grond- en drinkwater terug.
- *Doelstelling afval:*
 - We dringen de totale hoeveelheid afval en in het bijzonder de hoeveelheid restafval verder terug;
 - de totale hoeveelheid huishoudelijk afval vermindert tegenover 2000; de hoeveelheid definitief verwijderde huishoudelijke afvalstoffen vermindert tot gemiddeld minder dan 150 kg per persoon.

Het actieplan 2010 zal de doelstellingen waarrond op korte termijn moet worden gewerkt bevatten, evenals de concrete acties en maatregelen die moeten ondernomen worden om deze doelstellingen te realiseren. Dit actieplan 2010 wordt opgesteld in samenwerking met Vlaamse, provinciale en gemeentelijke overheden, evenals met de sociale partners en middenveldorganisaties.

Project III.9: Uitmuntend duurzaam energiebeleid

Uitdaging

Energievoorziening omvat de ontginning van primaire bronnen, het aanvoeren ervan, het transformeren naar een bruikbare vorm, het vervoeren naar de gebruiker en het gebruiken in toepassingen van industriële, tertiaire en residentiële aard. Zoals hoger reeds gesteld is het gedeelte ontginning in Vlaanderen quasi onbestaande. De aanvoer is dit zeker niet, denken wij maar aan de havens (petroleum, steenkool, biomassa), en het uitgebreide net aan pijpleidingen voor petroleum en aardgas (met de interconnector, de LNG terminal en de hub in Zeebrugge). Tot op zekere hoogte kan ook het hoogspanningsnet hier ondergebracht worden.

De transformatie van energie omvat vele elementen, gaande van opslag en behandeling van aardgas, raffinage van petroleum, aanmaak van cokes tot de productie van elektrische energie in elektriciteitscentrales en warmte in zogenaamde Warmte-Kracht-Koppeling (WKK) installaties. Uit deze transformatiesystemen komt de energie in een voor de gebruiker direct bruikbare vorm (benzine, stookolie, cokes, waterstof, elektrische energie).

Vanuit de transformatie-systemen wordt de energiedrager dan “vervoerd” naar de gebruiker toe. Hiertoe bestaan aangepaste “kanalen” die een logistieke uitdaging zijn, zoals het vervoer van vloeibare brandstoffen per pijpleiding, schip, spoor of tankwagens, via pijpleidingen voor gassen, of per schip, weg en spoor voor steenkool. Voor elektrische energie maakt men een onderscheid tussen het transmissienet (hoge spanningen, grote energiehoeveelheden) en het distributienet (lage spanningen, kleinere energiehoeveelheden). Sommige van deze systemen bevinden zich in een marktgeving, anderen zijn een zogenaamd natuurlijk, gereguleerd monopolie.

Voor wat betreft de natuurlijke bronnen van energie is Vlaanderen niet echt door de natuur gediend. In de ondergrond zijn er buiten de Kempense steenkolen en een minimale hoeveelheid geothermische warmte geen bronnen te vinden en beiden zijn economisch niet ontginbaar. Hernieuwbare bronnen vragen hoogteverschil (waterkracht) of ruimte (wind, zon en biomassa).

Juist daarom kan onze regio een vooraanstaande rol spelen op het vlak van een **adequate, multi-dimensionele, marktconforme en ecologisch verantwoorde energievoorziening**. Wij hebben immers een troef die men ons nooit kan afnemen: onze ligging. Verder is de uitbouw van een **economisch-ecologisch energieplatform** een noodzakelijke voorwaarde om de welvaartopbouw van Vlaanderen mogelijk te maken. De industrie die hier is, is enerzijds energie-intensief en anderzijds zeer energie-efficiënt. Enerzijds vergt de uitbouw van Vlaanderen als logistiek centrum voor Europa een betrouwbare energievoorziening. Anderzijds kan de uitbouw van een globale energievoorziening een van de uitdagingen zijn qua logistieke ontwikkelingen in Vlaanderen.

Als wij het Vlaamse energieplaatje correct kunnen oplossen kunnen wij deze kennis overal ter wereld uitdragen.

Op het vlak van energieverbruik is er grote vooruitgang: we zijn er in geslaagd om een ontkoppeling te realiseren tussen economische groei en verbruik. Bij verschillende doelgroepen initiëren en incentiveren we rationeel energiegebruik, door de energieprestatie-eisen (thermische isolatie en energieprestatie voor nieuwe en gerenoveerde gebouwen), het benchmarkconvenant (energie-intensieve bedrijven engageren zich op tegen 2012 qua energie-efficiëntie tot de wereldtop te behoren), het auditconvenant (engagement vanwege een bedrijf tot een audit m.b.t. energiebesparingspotentieel) en door de invoering van groenestroom- en warmtekrachtkoppelingcertificaten.

Maar de energie-intensiteit van Vlaanderen (verhouding tussen energieverbruik en Bruto Binnenlands Product) is bij de hoogste van Europa, vooral ook door de aanwezigheid van energie-intensieve industrietakken.

Nu zijn fossiele brandstoffen nog goed voor 82.3 % van het Bruto Binnenlands Energieverbruik, dat geschat wordt op 1 599 PetaJoule, 34 % meer dan in 1990. De helft wordt verbruikt door de industrie, huishoudens, transport, diensten en landbouw. In deze groep zit ook de grootste groei. De transformatiesector (elektriciteitscentrales, raffinaderijen,...) neemt een kwart voor zijn rekening.

De netto-elektriciteitsproductie bestaat voor 45 % uit kernenergie, gevolgd door gas (35%) en vaste brandstoffen (15%). We moeten echter nadenken over de strategie die we wensen aan te houden inzake **energieverbruik en –voorziening in de nabije toekomst**. Te zeer zijn wij afhankelijk van externe leveranciers van elektrische stroom en aardgas, waardoor ook onze economie en onze welvaart uiterst kwetsbaar zijn. In 2004 was de invoer van elektriciteit uit het buitenland meer dan vertienvoudigd (!) ten opzichte van 1990. De **Vlaamse productiecapaciteit is dus onvoldoende** om in de eigen behoefte te voorzien.

Deze strategie zou een **grotere mix van energiebronnen**, en derhalve ook een **grote autonomie** moeten bewerkstelligen. We moeten blijven investeren in nieuwe technologische ontwikkelingen zoals hernieuwbare energiebronnen (groene stroom: bio- en windenergie), biobrandstoffen, warmtekrachtkoppeling,... Het zijn domeinen waarin Vlaanderen ook een voortrekkersrol kan spelen.

Doelstelling

We streven er naar om Vlaanderen in zoveel mogelijk beleidsdomeinen aan de Europese of de wereldtop te krijgen. In Vlaanderen moet het goed zijn om te wonen, te leven en te werken in een milieuvriendelijke leefomgeving. Dat dit niet vanzelfsprekend is gezien onze beperkte oppervlakte en hoge bevolkingsdichtheid, is duidelijk en maakt een **efficiënt en verstandig milieu- en energiebeleid** noodzakelijk.

Aanpak

In dit project hanteren we inzake energie zeven uitgangspunten.

Beter besparen dan verbruiken

Uit onderzoek blijkt dat Vlamingen wel degelijk weten dat energie belangrijk is en dat het duurzaam produceren en het spaarzaam consumeren van energie nuttig en nodig

zijn. Alleen gedragen we ons niet altijd zoals het hoort. We isoleren te weinig aan onze woning. We rijden te veel met onze wagen. En we laten de verwarming en de verlichting branden als het niet hoeft.

Nochtans is energiebesparing of rationeel energiegebruik de manier bij uitstek om niet alleen het verbruik te verlagen, maar tevens het leefmilieu en het gezinsbudget te ontzien. Tegelijk kunnen wij zo onze afhankelijkheid van een beperkt aantal buitenlandse energiebronnen verkleinen.

Wij willen onderzoeken of het **verbruik van energiebronnen en het energiegebruik zelf niet begrensd kunnen worden**. Want al zijn de behoeften misschien oneindig, bepaalde hulpbronnen zijn het zeker niet. Vaak zijn brandstoffen schaars en soms ook schadelijk bij ontginning of verwerking.

Andere hulpbronnen zijn helemaal niet schaars of niet helemaal schadelijk. Zon, wind, water, planten, afval en biomassa geven energie, hetzij rechtstreeks, bij thermische aanwending of mechanische toepassing, hetzij onrechtstreeks, door elektriciteit op te wekken of als brandstof in te zetten.

Ook in de scholen moeten we veel aandacht besteden aan rationeel energiegebruik. Energiezuinige scholen en centra moet dan minder werkingsmiddelen besteden aan energie. Daardoor blijft meer over voor de inhoudelijke werking. Scholen kunnen het voorbeeld geven om de Kyoto-doelstellingen te helpen nastreven. Door leerlingen de concepten van duurzame energiebeheer zelf in de praktijk te laten toepassen, worden ze zich beter bewust van het belang ervan.

In 2006 wordt een bijzondere inspanning op het vlak van **rationeel energiegebruik in scholen** geleverd. Zo gaat ongeveer 4 miljoen euro naar flankerende maatregelen zoals o.a. energieboekhouding, energie-audits, meetcampagnes, opleiding van energiecoördinatoren en brochures. Daarnaast wordt er in scholen 10 miljoen euro besteed aan concrete energiebesparende investeringen op het vlak van verwarming, verlichting en isolatie. Naar de toekomst toe zullen deze inspanningen verdergezet worden. In het kader van de inhaaloperatie scholenbouw zal rationeel energiegebruik een bijzonder aandachtspunt zijn. De bedoeling is om in de toekomst alleen nog energiezuinige scholen te (ver)bouwen.

Beter een mix van energiebronnen dan afhankelijkheid van één

Hoe dan ook blijven we nood hebben aan grote hoeveelheden energie. Tegelijk hebben we in eigen land amper commercieel rendabele energiebronnen ter beschikking. We blijven dus aangewezen op invoer. Zo worden we afhankelijk van een beperkt aantal energiebronnen afkomstig uit een gering aantal landen die geopolitiek niet altijd in stabiele regio's gelegen zijn. Als onze mobiliteit voornamelijk op olie draait en onze elektriciteitsproductie hoofdzakelijk op aardgas, dan worden we kwetsbaar, zowel op het gebied van de kostprijs als op het vlak van de bevoorrading. Investerings en jobs dreigen verloren te gaan indien wij geen leveringszekerheid van energie kunnen waarborgen.

Ook voor gezinnen is het geen aangenaam vooruitzicht om te gaan leven met brandstofgebrek of stroomonderbrekingen. Daarom zal werk worden gemaakt van een **evenwichtige mix van energiebronnen** om een overdreven afhankelijkheid van één buitenlandse energiebron te voorkomen.

Geen levering aan de klant zonder bevoorrading van het land

Zelfs met een gezonde energiemix dient gezorgd te worden voor genoeg beschikbare en betaalbare stroom. Dat kan gedeeltelijk door invoer. Maar dat moet vooral, en bij voorkeur volledig, door stroomopwekking op eigen bodem. Dat moet niet alleen om de bevoorrading van ondernemingen te verzekeren en de levering aan huishoudens te waarborgen, maar ook om investeringen en jobs te handhaven, om greep te hebben op de kostprijs en op de milieu- en veiligheidsvoorschriften in centrales.

Geen mededinging of prijsverlaging zonder marktwerking en kostendaling

Als we dan energie besparen en betrekken uit verschillende landen en verschillende bronnen stelt zich de vraag van de prijs. Wij beschikken amper over hefbomen gezien de grensoverschrijdende markten voor steenkool, aardgas, petroleum en uranium. Toch kunnen concurrentie en regulering, in tegenstelling tot monopolies of oligopolies, bijdragen tot een **verlaging van de kosten en een daling van de prijzen** als het gaat om stroomopwekking, invoer, gasopslag, vervoer, distributie, enz. Een vermindering van de kostprijs in een geliberaliseerde markt mag niet ongedaan gemaakt worden door een vermeerdering van de heffingen. Dit sluit niet uit dat de overheid in de geliberaliseerde markt ook sociale en ecologische openbare dienstverplichtingen oplegt.

Een samenhangende energiewetgeving kan niet zonder een duidelijke bevoegdheidsverdeling

De Belgische elektriciteits- en aardgasmarkten zijn niet alleen deels geliberaliseerd maar gedeeltelijk ook gedefederaliseerd. Productie, import, stockage, transmissie, transit en transport zijn federaal. Rationeel energiegebruik, warmtekrachtkoppeling, hernieuwbare energiebronnen en distributie zijn regionaal. Toch bestaan nog tal van onduidelijkheden en betwistingen. Een aanzet voor een volgende **staatshervorming!**

Een toekomstgericht energiebeleid dat duurzaam en CO2-arm is

Hoe langer, hoe meer wordt de broeikasgasuitstoot een doorslaggevende maatstaf om bestaande activiteiten en bijkomende initiatieven te beoordelen. Daarin spelen uiteraard ecologische redenen (de opwarming van de aarde door broeikasgas), maar ook financiële overwegingen zijn van tel (de waarde van de uitstootrechten in een grensoverschrijdend handelsgebeuren).

De broeikasgasuitstoot mag niet leiden tot een defensief afwijzen van alles wat CO2 met zich mee brengt. Dit dient integendeel de aanleiding te zijn om proactief in te spelen op alle opportuniteiten die zich aandienen om CO2-emissiereducties te realiseren. Met **ecologiepremies en certificaten** steunt de Vlaamse overheid initiatieven terzake.

De nieuwe investeringen zullen georiënteerd zijn naar een zo laag mogelijke koolstofintensiteit. Vlaanderen zal het voortouw nemen in ondermeer de verdere toepassingen en gebruik van waterstof als brandstof. Daarvoor zal Vlaanderen met een aantal andere Europese regio's pilootprojecten opzetten om **waterstofbrandstof te gebruiken in voertuigen en andere toepassingen**.

Door de introductie van het systeem van gesloten serres met een warmtecollector, kan de **glastuinbouw** van een belangrijke energiegebruiker evolueren naar een energieleverancier, die daarenboven als één van de enige sectoren CO₂ verbruikt in zijn productieproces.

Beter interne maatregelen dan de aankoop van emissierechten

De uitdaging voor het Vlaamse klimaatbeleid bestaat erin om de broeikasgasuitstoot tegen 2010 met 19,7 miljoen ton CO₂ per jaar te verminderen ten opzichte van een scenario zonder klimaatbeleid. Het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2006-2012 bevat interne maatregelen die deze kloof, bij tijdige en volledige uitvoering van alle maatregelen, met 16,6 miljoen ton CO₂ kunnen dichten. De resterende reductiekloof na uitvoering van de voorziene interne maatregelen bedraagt 3,2 miljoen ton CO₂. Hiervoor zullen flexibele mechanismen met een effectief CO₂-reducerend effect ingezet worden.

Interne maatregelen zorgen voor extra lokale tewerkstelling en een structurele vermindering van het energieverbruik. Zij zijn dan ook te verkiezen boven de aankoop van emissierechten. Bij de evaluatie van de instrumenten die het Vlaamse Gewest hanteert om rationeel energiegebruik en hernieuwbare energiebronnen te bevorderen (bv. REG-doelstellingen netbeheerders, groenestroom- en WKK-doelstellingen leveranciers,...) zal we steeds nagaan in welke mate een verstrenging van de doelstellingen kostenefficiënt is. Zo zullen de doelstellingen verhoogd worden indien blijkt dat de kostprijs van de interne maatregelen om deze doelstellingen te realiseren, lager is of gelijk aan de kostprijs van de vermeden aankoop van emissierechten. Op die manier wordt de kostprijs van de realisatie van de Kyoto-doelstellingen geminimaliseerd, wat mede zorgt voor een verbetering van de concurrentiepositie van onze bedrijven.

Al deze uitgangspunten zullen verder geconcretiseerd worden met de relevante actoren en omgezet in pilootprojecten.

Uitdaging 4: de overheid in actie.

Uitdaging IV: De overheid in actie

We willen werken aan overheidsdiensten die klantvriendelijk en efficiënt zijn, die burgers, ondernemingen en organisaties daadwerkelijk ondersteunen. Een overheid ook, die zo goed mogelijk de strategische keuzes voor de toekomst in kaart brengt.

Uit onderzoek blijkt dat de kwaliteit van de overheid een belangrijke, bepalende factor is in de internationale economische positionering en het concurrentievermogen van een regio. Economen schatten dat deze inherente 'goodwill' in het maatschappelijk kapitaal voor ongeveer 40 % bijdraagt tot het economisch succes van een regio. Het is daarom cruciaal dat het overheidsapparaat vertrouwen geniet van burger en onderneming, en een klantvriendelijke en efficiënte ondersteuning vormt voor mens en economie.

In een recent vergelijkend onderzoek over 20 OESO-landen, blijkt dat de onderscheiden overheden in België relatief zwak scoren op het gebied van institutionele stabiliteit en fiscale geloofwaardigheid, op het gebied van vertrouwen in politici en regeringsbeloften en op het vlak van administratieve lasten. Inzake werkeethiek behoren we daarentegen bij de top van Europa.

In onze sociaal-economische actie willen we de rol van de overheid verbeteren met verschillende projecten:

- Een meer klantvriendelijke, oplossingsgerichte Vlaamse overheid.
- Zorgen voor een degelijke, cijfermatige onderbouwing van het beleid. Zo kunnen beleidsbeslissingen met wetenschappelijke kennis van zaken worden genomen. Ook wordt gewerkt aan 'indicatoren' en 'scoreborden' die zo kwantitatief mogelijk de impact van beleidsbeslissingen opvolgen doorheen de tijd. Tot slot werken we ook een *benchmarking-methodologie* uit, waardoor Vlaanderen wordt vergeleken met vergelijkbare regio's uit Europa en de wereld, op het gebied van demografie, economie, onderwijs, arbeidsmarkt, mobiliteit, transport, milieu en energie.
- Geleid door de Studiedienst van de Vlaamse regering, zullen we het project *Toekomstverkenningen* op het niveau van het Vlaamse Gewest aanvatten.
- De Vlaamse overheid tracht ook zelf richtinggevend te zijn en zo de ontwikkeling en inzet van nieuwe technologieën binnen haar eigen diensten te stimuleren.

Vertrouwen verdienen

Project IV.1: Klantvriendelijkheid en efficiëntie

Uitdaging

De operatie Beter Bestuurlijk Beleid hertekende de interne structuur van de administratie. Vandaag zit ze logischer in elkaar en is ze transparanter voor iedereen. Waar er voorheen zeven departementen bestonden, zijn er nu dertien beleidsdomeinen. Elk beleidsdomein bestaat uit één departement en meerdere agentschappen. De departementen werken beleidsondersteunend en worden rechtstreeks aangestuurd door de minister. De agentschappen behartigen dan weer de beleidsuitvoering en worden aangestuurd via een beheersovereenkomst, waardoor ze een grote mate van zelfstandigheid genieten. Per beleidsdomein, uitgezonderd de Diensten van het Algemeen Regeringsbeleid, zijn maximaal twee ministers bevoegd. Vroeger was dat wel eens anders.

Doelstelling

Na de *structuur*, werken we aan de *cultuur*.

In nog al te veel hoofden blijft het stereotiepe beeld van de bureaucratische, klantvriendelijke ambtenarencultuur hangen – met dank aan “*De Collega’s*” van weleer. Bij sommigen leeft nog steeds de indruk dat een administratie in hoofdzaak de mensen van het kastje naar de muur wil sturen. Er is nood aan duidelijkheid over wat burger en onderneming mogen verwachten van de overheidsdiensten.

Vanzelfsprekend moeten niet alleen klantvriendelijkheid en vertrouwen hoekstenen vormen van onze overheid. Ook de kwaliteit en efficiëntie ervan is cruciaal voor een goed functionerende economie.

Aanpak

Dienstverleningscharters

Burgers en ondernemingen moeten weten wat ze kunnen verwachten van een overheidsadministratie. Overheidsadministraties moeten weten wat van hen verwacht wordt. Dit kunnen we voor elke overheidsdienst vastleggen in een duidelijk geafficheerd en publiek charter waarin de dienstverleningsnormen worden vastgelegd.

Een dienstverleningscharter wordt geschreven **vanuit het perspectief van de burger of onderneming**, als klant van de overheidsdiensten. Het duidt concreet aan op welke dienstverlening de burger recht heeft, wat hij/zij van de betrokken dienst mag verwachten (en wat niet), wanneer en binnen welke termijnen. Voor welke diensten of administratieve formaliteiten en wanneer kan je bij de betrokken administratie terecht ? Via welk loket (fysiek, schriftelijk, elektronisch...) en binnen welke termijn moeten de vragen beantwoord of het document geleverd worden ? Aan welke kwaliteitsnormen moet worden voldaan ? Waarheen met klachten ? Belangrijk is bovendien dat de overheidsdiensten de burgers en ondernemingen steeds oplossingen aanreiken. Dit gaat dus heel wat verder dan enkel maar toegankelijkheid of bereikbaarheid.

Het bekomen van **gecertificeerde kwaliteitslabels** moet duidelijk maken dat de overheid **klantvriendelijkheid** nastreeft.

Een diverse overheid

De Vlaamse regering wil actief werken aan een diversere samenleving. Met de acties in haar eigen administratie wil ze als werkgever een voorbeeldfunctie vervullen. Hoewel de vervrouwelijking binnen de Vlaamse administratie zich doorzet, stellen we vast dat het zogenaamde glazen plafond een onbetwistbaar feit is. Nog te weinig vrouwen bekleden een topfunctie in de administratie. Tegen 2015 moet één op drie van de Vlaamse topambtenaren een vrouw zal zijn.

De Vlaamse administratie moet niet alleen vrouwelijker worden aan de top, ze moet in haar geheel ook een betere afspiegeling zijn van de kleurrijke realiteit van de samenleving. Vandaag is het aantal allochtone ambtenaren uitzonderlijk laag. Daarom engageert de Vlaamse Regering zich ervoor om gemotiveerde en talentvolle allochtonen aan te moedigen Vlaams ambtenaar te worden. Tegen ten laatste 2015 moet het aantal allochtone ambtenaren een weerspiegeling zijn van hun aanwezigheid in de actieve beroepsbevolking. Verder heeft de Vlaamse Regering ook initiatieven genomen naar andere kansengroepen: mindervaliden, kortgeschoolden en ervaren werknemers.

Een integere, betrouwbare overheid

Een integriteitsbeleid omvat niet alleen de preventie en bestrijding van fraude. Evenzeer omvat het onkreukbaarheid, objectiviteit, gelijke behandeling en het nastreven van het algemeen belang. Een integriteitsbeleid bundelt de regels, de normen en de waarden die de leidraad vormen voor het dagelijks handelen van onze ambtenaren.

Vandaag gelden in de Vlaamse overheid al heel wat deontologische regels. De Vlaamse ambtenaren spelen nu immers een heel andere rol dan pakweg twintig jaar geleden. Ambtenaren worden met nieuwe dilemma's geconfronteerd. Steeds meer wordt van hen verwacht dat ze even klantgericht presteren als in de privé-sector en evenzeer meetbare resultaten halen. Anderzijds moeten ze zich ook gedragen als overheidsmedewerkers die zich laten leiden door waarden van rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, objectiviteit. De Vlaamse ambtenaren hebben ook een ruimere beslissingsvrijheid en verantwoordelijkheid dan vroeger. Ze komen meer rechtstreeks in contact met burgers en ondernemingen. Ze zijn vandaag meer medespeler dan uitvoerder van het beleid.

Een **moderne leidraad en houvast** is dan geen overbodige luxe. Het is daarenboven ook voor onze medewerkers zelf veel aangenamer werken wanneer duidelijk is wat kan en wat niet kan, net zoals voor burgers en ondernemingen.

Daarnaast worden **dilemma-trainingen** georganiseerd voor de nieuwe personeelsleden en wordt een **opleidingstraject Integriteit** uitgewerkt voor het volledige personeelsbestand.

Intussen werd alvast een **coördinator Integriteitszorg** aangeduid, die concrete beleidsinitiatieven en –instrumenten zal uitwerken, het management zal ondersteunen en het personeel informeren en sensibiliseren.

Een kwaliteitsvol regelgevend kader

Bij zowel burgers als ondernemingen bestaat een grote behoefte aan een regelgevend kader dat kwaliteitsvol, stabiel, en in zekere zin ‘voorspelbaar’ is. Onze regelgeving moet dus beter anticiperen, meer stimuleren en gericht zijn op het ondersteunen van de noden van de samenleving. Nu is ze vaak te defensief, controlerend en verplichtend.

Wanneer het beslissingen betreft over investeringen door bedrijven of bij de omzetting van Europese richtlijnen in Vlaamse regelgeving, moet Vlaanderen, als principe, **nooit méér regelgevend optreden dan Europa**.

Benchmarking met andere, vergelijkbare (deel)staten en regio’s kan een bron van inspiratie zijn. Ook instrumenten zoals de **reguleringsimpactanalyse** en een **compensatiereg** die geen aangroei van administratieve lasten toelaat, moeten de overheidsdiensten helpen om de doelstellingen te bereiken.

Een efficiënte overheidsdienstverlening

De sleutel tot een efficiëntere dienstverlening door de Vlaamse overheid ligt in de **samenwerking**.

Overheden moeten meer samenwerken in het voordeel van de burger en de onderneming. Het idee van **één aanspreekpunt**, waarbij slechts één account manager alle dossiers van een bedrijf begeleidt, ongeacht de materie, moet veralgemeend worden.

Verschillende academici en belangenvertegenwoordigers klagen de traagheid van de vergunningsprocedures aan en vermelden er meteen bij dat het in andere landen veel sneller en efficiënter verloopt. Indien dit het geval is gaat de economische concurrentiepositie van Vlaanderen in de wereld er op achteruit. Het is nodig een **kadaster te maken van de diverse vergunningen** die onder Vlaamse bevoegdheid worden afgeleverd. Er kan ook in kaart worden gebracht hoe succesvol vergelijkbare regio’s zijn op het vlak van toekennen van vergelijkbare vergunningen, bijvoorbeeld inzake bouwen en milieuvergunningen. Hiertoe gaan we ook een internationale ‘benchmark’-analyse doorvoeren: Hoe worden geïntegreerde vergunningen toegekend in de ons omringende landen ? Wie heeft het beste systeem bij de EU-25 ?

De **informatie-uitwisseling** tussen alle administraties en agentschappen van de Vlaamse overheid moet worden verbeterd. De beschikbare informatie moet toegankelijk zijn doorheen de Vlaamse overheid. De overheid moet ervoor zorgen dat ze de burger en de ondernemingen niet vraagt wat ze al weet. Samenwerking op het gebied van gegevensbeheer, dus maximale gegevensdeling en uitwisseling, vormt daarbij de weg.

We kijken hoe de dienstverlening vanwege Vlaamse overheidsdiensten naar burgers, ondernemingen en organisaties, nog beter kan verlopen. MAGDA zette alvast een belangrijke stap. **MAGDA** (Maximale GegevensDeling tussen Administraties) is een informatica-infrastructuur waarmee verschillende databanken van verschillende overheden geïntegreerd kunnen worden. De gegevens worden voortaan maar één keer ingezameld en vervolgens uitgewisseld en maximaal herbruikt. Dat betekent dat aan burgers of bedrijven in principe geen gegevens meer gevraagd moeten worden die reeds

beschikbaar zijn binnen de overheid. Via dit centrale platform kunnen de verschillende overheidsadministraties de nodige gegevens opvragen, in plaats van telkens opnieuw burgers en bedrijven lastig te vallen.

Een efficiënte overheid bindt de strijd aan met **administratieve lasten**. Om terugkoppeling te krijgen van mensen en bedrijven die regelmatig met administratieve verplichtingen in contact komen, werd de website www.samenvereenvoudigen.be opgezet. Hierop kan men suggesties ingeven rond de aanvraag van vergunningen, het vinden van de juiste kanalen voor hulp en ondersteuning, het invullen van formulieren en de samenstelling van dossiers. Alle suggesties en ervaringen worden door werkgroepen verwerkt en gebruikt voor de opstart van nieuwe, concrete vereenvoudigingsprojecten.

Efficiënt betekent ook **snel**. Voor de Vlaamse ondernemingen en burgers is het van wezenlijk belang dat de periode tussen de aanvraag van een bepaalde vergunning en de uiteindelijke toekenning ervan, zo kort mogelijk wordt gehouden.

Deze snelle dienstverlening is een absolute noodzaak voor de Vlaamse overheid en een recht voor elke burger of onderneming.

De innovatieprijs binnen de Vlaamse overheid

Ook de Vlaamse overheid wil haar medewerkers aanzetten tot meer creativiteit en daartoe belonen. Daarom wordt vanaf 2006 een innovatieprijs uitgereikt aan personeelsleden of teams die een dienst, werkwijze of product verbeteren of vernieuwen. Medewerkers die verantwoordelijkheid nemen over hun werksituatie zijn immers betrokken medewerkers.

Alle personeelsleden van de Vlaamse overheid komen in aanmerking: contractuelen en statutairen. De prijs belooft zowel witte raven als vernieuwende groepsprojecten. Om diversiteit in projecten te erkennen kunnen er meerdere prijzen worden uitgereikt. De eerste innovatieprijs zal in februari 2007 worden uitgereikt.

Project IV.2: Strategische contracten met de 13 centrumsteden

Uitdaging

Steden creëren groei, innovatie en tewerkstelling. Ze zijn dé hoofdrolspelers in de regionale ontwikkeling, inclusief de ontwikkeling van naburige gebieden. Globalisatie heeft een belangrijk effect op de ontwikkeling van de steden. Ze dwingt hen in competitie te treden met andere steden, wereldwijd en binnen eigen land. Nieuwe politieke allianties zoals de uitgebreide Europese Unie hebben eveneens een impact op steden. Door deze ontwikkelingen wordt het steeds belangrijker de ontwikkeling van steden in goede banen te leiden.

Onze steden zijn, met andere woorden, de motor die de verdere ontwikkeling van Vlaanderen kan realiseren. Het is dan ook belangrijk dat Vlaanderen deze motor ondersteunt en kansen biedt voor verdere uitbouw. Dit vergt een integraal beleid. Vanuit elk beleidsdomein kunnen immers ondersteuning en kansen geboden worden, kan er samengewerkt worden met de steden. Deze samenwerking moet worden verbeterd.

Zo geven de steden aan dat:

- teveel instrumenten (bijvoorbeeld op het vlak van personeelsbeleid) uniform opgelegd worden van hogerhand, maar niet efficiënt noch accuraat zijn;
- de opbouw van de eigen organisatie voortdurend doorkruist wordt door sectorale ingrepen: subsidiemechanismen, sectorale regelgeving, opgelegde procedures (bijvoorbeeld inspraak, klachtenbehandeling, beleidsopvolging...), wat voortdurende onevenwichten creëert in de eigen organisatie;
- er zelden rekening gehouden wordt met de inbedding van deze “algemene” maatregelen in de context van de stedelijke organisatie;
- de overmatige planlast als gevolg heeft dat in een aantal materies de “vorm” belangrijker is dan de “inhoud” en dat de ingezette middelen niet efficiënt worden ingezet voor het doel waarvoor ze waren bestemd.

In het Vlaams Regeerakkoord wordt gewezen op het partnerschap met de lokale besturen en met de steden in het bijzonder: *‘De Vlaamse regering erkent de lokale besturen als partners in het realiseren van een resultaatgerichte en toegankelijke dienstverlening aan burgers en ondernemingen. We geven hen hiertoe ruimte en autonomie en zorgen voor een correcte financiering.*

We investeren in het versterken van de stedelijke cultuur, de kwaliteit van de stedelijke ruimte en de stedelijke solidariteit, evenals in de identiteit en leefbaarheid van het buitengebied. ‘

Doelstelling

De Vlaamse Regering streeft er naar om met elk van de 13 centrumsteden een strategisch contract sluiten, dat de uitdrukking is van de globale visie op de ontwikkeling van de stad en de financiële en administratieve ondersteuning daarvan door de Vlaamse overheid.

Willen de steden de motor zijn van Vlaanderen, dan moeten zij een ambitieuze, coherente en kwalitatief hoogstaande stadsvisie kunnen uitvoeren. De stad moet in de eerste plaats zelf haar prioriteiten kunnen bepalen. Deze strategische visie moet niet enkel het korte termijn beleid weerspiegelen, maar ook een continuïteit van het beleid durven garanderen door het lange termijn denken erin te verwerken.

Om steden hierin te ondersteunen en maximaal kansen te bieden is het van het grootste belang dat een nieuwe benadering wordt ontwikkeld in de relatie tussen steden en Vlaamse overheid: Steden die erin slagen inclusieve projecten op te zetten, waarin verscheidene facetten geïntegreerd worden, verdienen alle aanmoediging om hun projecten binnen een redelijk tijdsbestek gerealiseerd te zien. Een stad die met een inclusieve benadering werkt, moet in de Vlaamse regering een partner vinden die op één-zelfde manier werkt.

Vanuit deze visie zullen de toekomstige strategische contracten engagementen van zowel de Vlaamse regering als van de stad kunnen weerspiegelen, met respect voor de ontwikkelde stadsvisie.

Aanpak

De Vlaamse regering streeft er naar om met elk van de 13 centrumsteden (zoals opgesomd in Stedenfondsdecreet) in 2007 een Strategisch Contract op te maken.

Deze strategische contracten dienen aan vier voorwaarden te voldoen: Zij moeten open en op maatwerk gericht zijn. Zij moeten het product zijn van gesprekken en onderhandelingen. Er moet een grote mate van gelijkwaardigheid tussen betrokken partijen bestaan. De medeverantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid moet helder worden bepaald en worden vastgelegd.

De steden zullen hierbij het voortouw nemen. Ze worden uitgenodigd het overleg op korte termijn aan te vatten. De steden zelf bepalen de agenda. Hierbij wordt wel niet voorbijgegaan aan de bevoegdheden van de Vlaamse ministers.

De strategische contracten zullen opgedeeld worden in een algemeen gedeelte, die voor de 13 steden zullen gelden en een specifiek gedeelte, op maat van de stad

Het voorbereidend overleg met de steden over de strategische contracten zal op korte termijn aangevat worden. Met de nieuwe stadsbesturen kunnen de onderhandelingen over de strategische contracten aangevat worden vanaf 1 januari 2007.

In 2007 zal ook de voorbereiding lopen van de nieuwe Beleidsovereenkomsten in het kader van het Stedenfonds. Deze timing laat toe de besteding van de middelen van het Stedenfonds te koppelen aan de doelstellingen in de strategische contracten.

Project IV.3: Meten is weten: Het scorebord van de overheid

Uitdaging

In 1995 was de cijfermatige, statische en kwantitatieve onderbouw van het Vlaams beleid nog een grote beleidsmatige lacune.

Een efficiënte overheid beschikt over de nodige instrumenten om te kunnen vooruitblikken, keuzes te maken, deze uit te voeren en op te volgen, indien nodig bij te sturen. De Vlaamse overheid is op dit vlak niet aan haar proefstuk. Voor het aantreden van elke komende regering wordt een algemene omgevingsanalyse opgemaakt en formuleert de Vlaamse administratie aandachtspunten voor de politieke agenda. De onderhandelingen met de regeringspartijen leiden tot een regeerakkoord dat nadien per domein op hoofdlijnen wordt uitgewerkt in beleidsnota's. De Vlaamse overheid koppelt hieraan een meerjarenperspectief voor de inkomsten en uitgaven. Ook de parlementaire democratie speelt hierin mee. Iedere minister heeft vervolgens de opdracht om deze beleidsintenties jaar na jaar te concretiseren (beleidsbrief) en hieraan de nodige middelen te koppelen (begroting). De opvolging gebeurt jaarlijks aan de hand van indicatoren, jaarverslagen en beleidsbrieven. Dit neemt vele vormen aan en de terugkoppeling naar het beleid is nog verspreid. Meestal wordt op het einde van de beleids-cyclus ook geen globale balans opgemaakt: men kijkt al uit naar een volgende regering.

Om de dienstverlening kwalitatief te versterken, wordt de tevredenheid van de klant gemeten. Daarnaast worden werkinstrumenten ontwikkeld die de relatie tussen over-

heid en gebruiker moeten vereenvoudigen. Deze aanpak zit echter verspreid, bijna onzichtbaar in adviesraden en platforms. De verzelfstandiging van de agentschappen vergemakkelijkt deze consistentie niet. Er is daarom zeker behoefte aan meer transparantie, systematiek en interactiviteit.

Vandaag is de Vlaamse overheid al ver gevorderd in het verzamelen en analyseren van statistisch materiaal, onder andere met de publicaties en websites van de Studiedienst van de Vlaamse regering (zoals VRIND, de Vlaamse Regionale Indicatoren, http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/stat_Publicaties_vrind.htm). De verschillende administraties en overheidsagentschappen rapporteren jaarlijks op bevattelijke wijze over de stand van zaken in hun beleidsdomein. Ook organisaties zoals de SERV, monitoren regelmatig en exhaustief de sociaal-economische indicatoren van de Vlaamse economie (zie bvb. Sociaal-economisch rapport Vlaanderen, 2005, Academia Press, 836 pp.).

Door gebruik te maken van deze verzameling van interne, kwantitatieve indicatoren kan de vooruitgang van het beleid van de overheid en de effectiviteit ervan opgevolgd worden. Omgekeerd kan diezelfde overheid de doelstellingen voortaan niet enkel kwalitatief formuleren, maar ook kwantitatief. Deze manier van werken zorgt voor een grotere beleidstransparantie en responsabiliseert de regering en haar administraties ten overstaan van burgers, ondernemingen en organisaties.

Meer nog, doordat steeds meer regio's en landen beschikken over gelijkaardig statistisch materiaal, wordt het mogelijk om de cijferreeksen met elkaar te vergelijken en zo op een objectieve wijze de performantie van regionale economieën af te toetsen.

Doelstelling

In dit project bekijken we **twee soorten indicatoren**:

- De indicatoren van **het Pact van Vilvoorde**, een Vlaamse kwantitatieve implementatie van de indicatoren vervat in de Lissabonstrategie;
- Indicatoren die toelaten om de **economische en ecologische performantie** van Vlaanderen te vergelijken en te 'benchmarken' met deze van regio's uit de EU-25;

In dit project zullen we verder sleutelen aan een degelijke methodiek om de Vlaamse vooruitgang op het gebied van de indicatoren van het Pact van Vilvoorde te monitoren. We zullen ook bekijken hoe onze relatieve performantie t.o.v. andere regio's in Europa en de wereld, zoals gemeten door benchmark-indicatoren, kan verbeterd worden.

Er zijn natuurlijk diverse keuzes mogelijk om een samengestelde index te definiëren, aan de hand van diverse indicatoren. De juiste keuze van indicatoren en de manier waarop ze moeten gewogen worden om te komen tot een representatieve en stimulerende samengestelde indicator, is een andere problematiek die tevens in dit project aan bod zal komen.

Aanpak

De 21 indicatoren van het Pact van Vilvoorde

De oorspronkelijke Lissabonstrategie voor 2010 van de Europese Raad, rond werkgelegenheid, economische groei, duurzame ontwikkeling en sociale rechtvaardigheid, werd in het voorjaar van 2005 bijgesteld. Daarna keurde de Vlaamse regering het Vlaams Hervormingsprogramma 2005-2008 goed na overleg met de sociale partners. Dit is de Vlaamse invulling van de oproep van de Europese commissie om de Lissabonstrategie driejaarlijks op te volgen. Vertrekkende van een algemene omgevingsanalyse werden **operationele doelstellingen** geformuleerd over **macro- en micro-economische prioriteiten en werkgelegenheid met 2008 als tijdshorizon**.

Voor economie gaat het hierbij om de versterking van het ondernemerschap, de doorgedreven invoering van e-government, het open karakter van onze economie beter laten renderen, het zwaar inzetten op innovatie, de creatie van een geïntegreerd industriebeleid en een economisch beleid gericht op duurzaamheid.

Op het vlak van werkgelegenheid zijn de aandachtspunten: actief ouder worden aanmoedigen, herstructureringen in goede banen leiden, de verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, levenslang leren stimuleren, werkloosheid preventief aanpakken, nieuwe kansen bieden aan langdurig werklozen, de integratie van allochtonen en andere kansengroepen op de arbeidsmarkt bevorderen, een vlotte combinatie van zorg en arbeid.

Een interdepartementale werkgroep onder voorzitterschap van de Stafdienst van de Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid volgt de voortgang van de projecten op. De Studiedienst van de Vlaamse regering onderzoekt of er zich nieuwe uitdagingen of bedreigingen manifesteren en signaleert deze aan de beleidsondersteuners. Jaarlijks is er een rapportering aan de Vlaamse regering.

De Lissabonstrategie was eveneens de inspiratiebron voor het **Pact van Vilvoorde**. Dit Pact, dat 21 strategische doelstellingen voor de 21-ste eeuw bevat, werd in november 2001 ondertekend door de Vlaamse regering, de sociale partners en milieuverenigingen. Het was de bedoeling een **strategie op langere termijn** uit te werken die vertrekt **vanuit de Europese uitdagingen**, binnen de bevoegdheden waarover de Vlaamse regering beschikt. De strategie wil de zwakheden wegwerken en vooruitgang boeken op economisch, maar ook op sociaal-maatschappelijk en ecologisch vlak. Er werden niet meteen concrete beleidsmaatregelen aan gekoppeld maar het Pact diende wel als referentiekader voor het Vlaamse regeerakkoord van 2004-2009. De ondertekenaars waren akkoord om de vorderingen op te volgen aan de hand van een reeks impact- en effectindicatoren. Naar aanleiding van de Midterm Review van de Lissabonstrategie werd het Pact in 2005 gescreend en licht bijgesteld. De indicatoren volgen de beleidsstrategie. Jaarlijks verzamelt de Studiedienst de informatie voor de monitoring.

Vlaanderen Vergeleken: performantie vergelijken met andere regio's

De 21 doelstellingen en bijbehorende indicatoren van het Pact van Vilvoorde, zijn vooral gericht op de interne performantie van de Vlaamse economie en samenleving.

Omdat onze economie, en dus ook onze welvaart en welzijn hoe langer hoe meer bepaald wordt door de globalisering, is het echter ook zeer belangrijk om Vlaanderen te *'benchmarken'* – internationaal te toetsen – aan wat gebeurt in vergelijkbare regio's in Europa en de wereld.

In **“Vlaanderen vergeleken”** vergelijken we verschillende sociaal-economische indicatoren rond demografie, economie, onderwijs, arbeidsmarkt, mobiliteit en transport, milieu en energie, in Vlaanderen en 125 andere regio's.

In termen van koopkrachtpariteiten per hoofd in 2003, staat Vlaanderen op een 18de plaats op 125 regio's (na correctie van het gegeven dat heel wat Vlamingen pendelen naar het Brussels Gewest). In termen van Bruto Binnenlands Product bekleedt Vlaanderen een 32ste plaats op 125, waarbij we vooral hoog scoren door een hoge arbeidsproductiviteit (10de plaats). Op alle andere criteria zoals de loonkost per eenheid product, de werkgelegenheidsgraad, het aandeel van de beroepsbevolking op beroepsactieve leeftijd en het beschikbaar inkomen scoort Vlaanderen eerder matig.

Op het gebied van werkloosheidsgraad en investeringen zijn we dan weer bij de beste 25 % van deze Europese regio's.

Redelijk goed scoort Vlaanderen op het gebied van tewerkstelling in medium- en hoogtechnologische industrie en kennisintensieve diensten, aangevraagde patenten, aantal hoger opgeleiden, het aandeel in creatieve beroepen of de manier waarop we innovatief zijn in onze bedrijven in brede zin. Men moet hierbij echter ook oppassen omdat innovatie in Vlaanderen een zaak is van vooral een paar grote bedrijven. Als die ondernemingen hun activiteiten zouden stoppen, zou Vlaanderen veel minder beduidend zijn op het gebied van innovatie. Dit risico stelt zich des te scherper omdat belangrijke innovatiespelers in buitenlandse handen zijn.

Minder goed scoren we voor wat betreft de uitgaven voor Onderzoek & Ontwikkeling, levenslang leren en nieuw ondernemerschap.

Om een globaler zicht te krijgen op de innovatiegerichtheid van de diverse regio's werden vijf indicatoren gesynthetiseerd tot één samengestelde innovatiegedreven index. Het gaat om de tewerkstelling in de (medium)-hoogtechnologische industrie en kennisintensieve diensten, het aantal aangevraagde patenten per miljoen inwoners, de Onderzoek & Ontwikkelingsuitgaven van bedrijven in % van het BBP, het aandeel hoger opgeleiden in de tewerkgestelde beroepsbevolking en het aandeel creatieve beroepen.

Het Vlaamse Gewest behaalt een 11de plaats op de 'index van de innovatiegerichte economie'. Dit komt door de behoorlijke score op elk van de indicatoren, zonder ergens uitmuntend te zijn of uit de pas te lopen (behalve voor wat betreft het aandeel hoger opgeleiden). Meteen kunnen de 10 best presterende regio's als benchmark dienen voor een beleid dat zich wil richten op innovatie als motor voor de toekomstige welvaart. De 10 topregio's zijn: Ile-de-France, Berlijn, Finland-vasteland, Hessen, Britse South-East, Zweden, Baden-Württemberg, Zuid-Nederland, Denemarken, Beieren; waarbij Vlaanderen dan volgt op een 11de plaats.

Project IV.4: Toekomstverkenningen

Uitdaging

De toekomst is altijd onzeker. Een strategische denkende en agerende overheid is er één met visie. Verschillende regio's in Europa beschikken zelf over goed draaiende studiediensten die zich buigen over 'toekomstverkenningen' ('Wat we zijn en kunnen worden'). In Vlaanderen gebeurt dit nog te sporadisch en in verspreide slagorde.

In dergelijke toekomstverkenningen wordt enerzijds de sociaal-economische *status quaestionis* van de regio opgemaakt m.b.t. vergelijkbare *benchmark* regio's in de wereld. Anderzijds brengt men de "gegevens voor mogelijke" strategische keuzes in kaart, waarvan de gevolgen zich op een termijn van tien jaar of langer laten gevoelen.

Toekomstverkenning is niet zomaar een vorm van futurologie, maar wel degelijk een wetenschappelijk onderbouwde methodologie, die toelaat om de toenemende onzekerheden in de toekomst (bvb. ten gevolge van voorspelde demografische evoluties), beter in te schatten.

Doelstelling

We moeten werken aan modellen met een voorspellende waarde die mogelijke pistes op middellange termijn kunnen simuleren die rekening houden met meerdere parameters waarover onzekerheid bestaat. Af en toe moeten ook meer visionaire scenario's worden beschreven waarin op een kwalitatieve manier verschillende mogelijke, wenselijke, waarschijnlijke of strategische ontwikkelingen worden geëxploreerd liefst samen met de betrokken stakeholders.

Aanpak

Toekomstverkenningen gaan uit van een breed perspectief en doen nadenken op lange termijn. De techniek kan **in verschillende fasen van de beleidscyclus** worden ingezet. In het begin van de beleidscyclus kunnen toekomstverkenningen de beleidsmakers helpen de belangrijkste onzekerheden en krachten te analyseren en referentiekaders voor de toekomst aan te bieden. Op het einde van de beleidscyclus toetst men beleids-opties af aan waarschijnlijke of gewenste ontwikkelingen.

Toekomstverkenningen kunnen ook voor meerdere doeleinden worden ingezet. Als **dialoog** biedt het proces van toekomst verkennen de mogelijkheid om uiteenlopende ideeën en interesses samen te brengen op een niet competitieve manier. Toekomst verkennen kan als **leerproces** worden benaderd: men wil zijn kennis verbreden en verdiepen door vanuit verschillende invalshoeken (tijd, ruimte, actoren) naar een probleem te kijken.

Toekomstverkenningen kunnen gebeuren op verschillende niveau's, bijvoorbeeld op het niveau van het hele gewest, maar ook via een meer thematische aanpak, bijvoorbeeld rond innovatie. Zo bijvoorbeeld werd onder aansturing van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid begin 2005 een grootscheepse oefening opgezet om te komen tot een expertgevalideerde prioriteitsstelling inzake technologie en innovatie in Vlaanderen. Hierbij werden 130 techno-economische experts uit de industrie en de kennisin-

stellingen betrokken. In totaal werden 30 prioriteiten en 15 randvoorwaarden geïdentificeerd binnen 6 strategische clusters:

- Transport, diensten, logistiek, supply chain management
- ICT en diensten voor gezondheidszorg
- Gezondheidszorg, voeding, preventie en behandeling
- Nieuwe materialen, nanotechnologie, verwerkende industrie
- ICT voor socio-economische innovatie
- Energie en milieu voor diensten en verwerkende industrie

De resultaten van deze diepgaande oefening zullen in het najaar van 2006 aan de Vlaamse Regering worden overgemaakt, waarna op het VRWB-colloquium van november 2006 een uitgebreide discussie zal worden opgestart.

Project IV.5: Innovatief via overheidsopdrachten

Uitdaging

Er circuleert heel wat geld in overheidsopdrachten. De Vlaamse gemeenten, OCMW's en politiezones alleen al zijn jaarlijks goed voor een geraamd budget van 3,3 miljard euro aan investeringen en werkingskosten.

Praktijken in andere Europese landen tonen aan dat Vlaanderen als promotor van overheidsopdrachten met maatschappelijke verdienste nog een stap vooruit kan zetten. Het gaat dan zowel om groene en duurzame overheidsaankopen als om voorbehouden opdrachten aan beschutte werkplaatsen en sociale inschakelingsbedrijven én om het opnemen van sociale en ethische doelstellingen in de uitvoeringsvoorwaarden. Duurzame, sociale en reguliere economie staan dus in het vizier.

Ook op het gebied van het inschakelen van nieuwe en innovatieve technologieën, kan de overheid een stimulerende rol spelen, niet in het minst naar Vlaamse bedrijven.

Een proactieve samenwerking tussen overheid, sociale partners, sociale economie en bedrijfsleven is hier cruciaal.

Overheidsopdrachten moeten innovatie stimuleren op het vlak van nieuwe technologie, ecologie en duurzaamheid en kunnen meer werkervaring en werkgelegenheid scheppen voor kansengroepen. Vlaanderen kan zijn overheidsopdrachten mee inzetten in de promotie van duurzaamheid en sociale inclusie. Dit laatste komt ten goede aan de werkgelegenheid van personen met een handicap, langdurig werkzoekenden en kansengroepen. Daarbij wenst de overheid een ondersteunende rol op te nemen door geïnteresseerde overheden op weg te helpen, zonder specifieke quota. Ook het bedrijfsleven moet verder gesensibiliseerd worden.

Doelstelling

De Vlaamse overheid zet haar overheidsopdrachten in als beleidsinstrument om méér waarde te krijgen voor haar geld en ondersteunt de lokale overheden om hetzelfde te doen. Op die manier kan substantieel worden bijgedragen aan duurzaamheid, meer werkgelegenheid van kansengroepen en de promotie van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. De Vlaamse overheid neemt een voorbeeldfunctie op als **Maatschappelijk Verantwoorde Overheid**.

Pilootprojecten tonen aan dat een goed samenwerkingsmodel tussen overheid, sociale partners en het bedrijfsleven bepalend is (denk ondermeer aan de realisaties van de bouwpool).

Via deze projecten willen we nagaan hoe tal van goede praktijken inspiratie kunnen bieden voor een “master plan overheidsopdrachten met maatschappelijke verdiensten”.

Daarnaast bekijken we hoe de overheid voorloper kan zijn bij het inkopen van nieuwe technologieën, waarbij ze ook als referentie kan dienen voor andere potentiële kopers (de overheid als ‘*early adopter*’).

Aanpak

Een coherent beleid voor overheidsopdrachten met maatschappelijke opbrengst vraagt verschillende acties:

Juridisch kader

Het **juridische kader** moet duidelijk en hanteerbaar worden gemaakt voor aankopers. Het juridische kader voor sociale en milieuoverwegingen wordt duidelijk afgebakend. De toepassingsmogelijkheden die hanteerbaar zijn voor de Vlaamse overheid en de lokale besturen worden bepaald. Het Europese kader is hier richtinggevend.

Praktijkvoorbeelden

Daarnaast is er nood aan **praktijkvoorbeelden** die het maatschappelijke belang van overheidsopdrachten met maatschappelijke verdiensten kunnen duiden. Zo hanteert de Vlaamse overheid nu reeds milieucriteria in bestekken, onder andere voor de overheidsgebouwen (energieverbruik, milieuvriendelijke productiemethodes), schoonmaakproducten, kantoorartikelen en dienstwagens (verbruik, emissienormen...). Daarnaast koopt de Vlaamse overheid steeds meer ‘eerlijke’ producten.

In het kader van het sociale economie luik van de jeugdwerkloosheidsplannen kreeg de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten de opdracht om met 13 Vlaamse steden en gemeenten een implementatietraject op te starten en te begeleiden, onder het motto “Krijg meer voor je geld”. Daarnaast starten er binnenkort pilootprojecten in het kader van grote investeringswerken. Buitenlandse voorbeelden (o.a. Sheffield) tonen aan dat een proactief beleid ten aanzien van grote investeringen loont. De stad Antwerpen start met een nieuw partnerschap om een gelijkaardige oefening te doen voor een grootschalig infrastructuurproject: de uitvoering van de Oosterweelverbinding in het kader van het Masterplan Mobiliteit Antwerpen, en het stedelijk ontwikkelingsproject Spoor Noord.

We kunnen ook veel leren van het buitenland. Om **internationale** kennisdeling en expertiseontwikkeling te bevorderen wordt in samenwerking met het Europees Sociaal Fonds-agentschap nagegaan hoe een projectvoorstel kan ontwikkeld worden voor een Europees uitwisselingsmoment (december 2006) als hefboom voor sociale economie. Alle stakeholders zullen uitgenodigd worden.

De inspanningen zullen gevaloriseerd worden in een praktisch handboek dat wordt opgedeeld in een juridisch en procesmatig luik. Daarbij staat ook het meten van de maatschappelijke verdiensten op de agenda.

Draagvlak

Tenslotte is er nood aan een breed **draagvlak** om deze maatschappelijke verdiensten ook effectief te realiseren. Daarbij is het essentieel dat de overheid, de sociale partners, en vertegenwoordigers van de sociale economie en het reguliere bedrijfsleven van bij het begin het project mee opvolgen. De aanpak die we hiervoor voorop stellen is de oprichting van een stuurgroep “overheidsopdrachten met maatschappelijke verdiensten” die de bestaande praktijken opvolgt en beleidsaanbevelingen formuleert.

Aankoopbeleid

De overheid is een grote inkoper: geschat kan worden dat meer dan 10 % van het BBP bestaat uit overheidsinkopen en aanbestedingen. Dat gaat van kleine traditionele aankopen zoals pen en papier tot de grotere eerder beleidsmatige aankopen zoals bussen, of, van een andere aard, beleidsvoorbereidend onderzoek. De overheid beschikt hier over een belangrijke hefboom om maatschappelijke ontwikkelingen te beïnvloeden (sturende rol) en om zelf efficiënter en dus professioneler om te gaan met de schaarse budgettaire middelen (bestuurlijke efficiëntie). De thematiek moet ook worden benaderd vanuit het perspectief van klantgerichtheid. In deze sturende rol kan de overheid zich als een veeleisende vrager op te stellen en zo innovatieve aanbestedingen uitlokken bij bedrijven en hen prikkelen tot onderlinge samenwerking. Hiervoor werd recent binnen de EU heel wat voorbereidend werk verricht in de vorm van richtlijnen over ‘*public procurement*’. In Nederland werd al in 1999 een actieplan uitgetekend. Ook Vlaanderen moet hier op inspelen. Dit betekent dat de overheid zeer bewust en op basis van een heldere methodologie inschat welke taken/diensten/aankopen ze kan uitbesteden aan de private sector (net zoals ondernemingen zich ook richten op hun kerntaken en andere zaken uitbesteden aan een netwerk van toeleveranciers). Binnen de Vlaamse overheid zal een beleidskader worden geschetst met de cruciale keuzes die de overheidsinstelling moet maken. Op die manier wordt de overheid als het ware opgenomen in de ‘netwerkeconomie’. De overheid kan bovendien ook lering trekken van ervaringen uit het bedrijfsleven inzake aankoopprocessen. De **bestuurlijke efficiëntie van het aankoopbeleid** van de overheid kan, onder meer, geaccentueerd worden door een expliciet budgettair streefdoel op te leggen voor besparingen. De Nederlandse overheid tracht in deze legislatuur zowat €150 miljoen te besparen op zijn aankopen door een professionele aanpak.

De overheid als voorloper bij het gebruik van nieuwe technologieën

De overheid kan ook een rol spelen als eerste invoerder van **nieuwe technologieën**:

- Aanbestedingen rond milieutechnologie kunnen worden aangewend om Vlaamse technologie te promoten (rioolwaterzuiveringsinstallaties, rioleringsnetten, dioxinecaptatie, rookgaszuivering, waterzuivering voor specifieke bedrijfstakken enz.)
- Er wordt gewerkt aan een actieplan over de digitale ether. Sinds enkele jaren bestaan er nieuwe technieken die het mogelijk maken om ook digitale radio en televisiesignalen door de ether te sturen. Deze technieken heten DVB-T (Digital Video Broadcast - Terrestrial) en DVB-H (Digital Video Broadcast – Handheld) voor

televisie en DAB (Digital Audio Broadcasting) voor radio. DAB voorziet een ernstige kwaliteitsverbetering in vergelijking met het analoge radiosignaal: het is radio met CD-kwaliteit. DVB-T en DVB-H voor televisie bieden naast de verbeterde ontvangstkwaliteit (van analoog naar digitaal) nog andere mogelijkheden. DVB-T en DVB-H maken het mogelijk om mobiel naar televisie te kijken. Met deze technieken kan je naar (digitale) televisie in de wagen, in de bus, in de trein, enz. kijken. Waar DVB-T zich voornamelijk richt tot de televisieschermen met normale groottes, is DVB-H dan weer optimaal geschikt voor de kleinere, draagbare schermen zoals die van gsm's, zakcomputers, playstation portable's, enz. DVB-T en DVB-H maken het mogelijk om waar en wanneer u maar wil naar televisie te kijken.

Deze nieuwe technieken staan in Vlaanderen momenteel nog in hun kinderschoenen, maar de Vlaamse Regering wil op korte termijn een actieplan digitale ether voorstellen dat aan geïnteresseerde bedrijven de mogelijkheid zal bieden om hierop in te spelen. Bedrijven zullen met deze digitale ethertoepassingen nieuwe ondernemingsmodellen kunnen opstellen en nieuwe winstmogelijkheden creëren. Een volledig nieuwe markt zal hier tot stand komen. De nodige kennis is zeker voorhanden in onze Vlaamse bedrijven. Nu we sinds kort een zicht hebben op het etherspectrum dat Vlaanderen hiervoor ter beschikking krijgt wil de Vlaamse overheid dan ook niet langer talmen en nieuwe kansen geven aan deze bedrijven.

Masterplan overheidsopdrachten

Het sluitstuk van deze stuurgroep is een mobiliserend **masterplan overheidsopdrachten**.

Project IV.6. Een kosten-effectieve overheid

Uitdaging

De dynamiek van de overheid is fundamenteel voor de dynamiek van een regio. Deze dynamiek is des te belangrijker in een veranderende en globaliserende wereld. Vlaanderen heeft hier een belangrijke troef omdat het de combinatie kan maken van een beperkte gemotiveerde en gedreven overheid en toch kan genieten van de bestuurservaring van Vlamingen op gewestelijk, communautair en federaal vlak.

Operationele performantie van de overheid uit zich in klantentevredenheid, in flexibiliteit en in kwaliteit van de dienstverlening naar burgers, organisaties en bedrijven. Een dimensie die in dit debat te weinig aan bod komt, is deze van de kosten-effectiviteit, of een beredeneerde manier om aan uitgavenreductie te doen. De manier van begrotingsopmaak is immers inherent conserverend (het vertrekpunt van de jaarlijkse begroting is deze van het voorgaande jaar) en kosten- en budgetreducties liggen niet voor de hand.

De uitdaging voor Vlaanderen is nog groter als we weten dat de Vlaamse overheid nog meer een "investerende overheid" moet worden. Hiervoor dient de nodige budgettaire ruimte te worden vrijgemaakt. Deze budgettaire uitdaging kan maar gerealiseerd worden als de overheid de doelstelling van een beter bestuur realiseert met proportioneel minder middelen. Een maximum aan beleid, met zo min mogelijk kosten. Meer maat-

schappelijke baten dus, voor een lagere kostprijs. Een uitdaging waar ondernemingen elke dag opnieuw voor staan, een uitdaging die ook de Vlaamse overheid moet oplossen.

Doelstelling

Hoe kunnen we als overheid creatief zijn om meer baten voor minder kosten te genereren?

Aanpak

We willen komen tot een slanke maar efficiënte, kosten-effectieve en ambitieuze overheid. Budgettair proberen we creatief te zijn. Niet alleen door oefeningen te doen in *zero base budgetting*, niet alleen door het opzetten van alternatieve financieringsconstructies (publiek-private samenwerkingsverbanden). Maar ook door bepaalde overheidstaken uit te besteden aan spelers op de private markt, als blijkt dat dit efficiënter is. Deze kunnen belast worden met doelstellingen van algemeen belang, met het leveren van een professionele dienstverlening. Ook met de vrije beroepen kan de overheid een partnerschap aangaan. De overheid omschrijft het kader waarbinnen die dienstverlening moet geschieden.

Uiteraard zijn er heel wat taken die de overheid best zelf uitvoert omdat ze bijvoorbeeld goedkoper kunnen uitgevoerd worden door ze niet uit te besteden.

Om het beleid daaromtrent mee richting te geven, zullen we een reeks van studiedagen organiseren waarin we nagaan wanneer de overheid best uitbesteed en wanneer ze de taken beter zelf uitvoert.

Project IV.7: Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen

Uitdaging

Via het Protocol van Kyoto zijn de geïndustrialiseerde landen de verplichting aangegaan om hun broeikasgasemissies in de periode 2008-2012 met gemiddeld 5% te reduceren ten opzichte van 1990. Het Vlaamse Gewest engageerde zich om haar uitstoot van broeikasgassen tegen 2008-2012 met 5,2% te verminderen in vergelijking met 1990.

Om deze doelstelling te realiseren, zal het Vlaamse Gewest reële en tastbare maatregelen maatregelen moeten nemen. Het Vlaamse Gewest heeft op dit vlak een voorbeeldfunctie ten aanzien van burgers en bedrijven en moet dan ook energiezorg integreren in haar eigen overheidsgebouwen. Andere redenen om aandacht te besteden aan energiezorg in overheidsgebouwen, zijn:

- een reële bijdrage aan de realisatie van de Kyoto-doelstellingen,
- het respect van bestaande wetten, decreten en besluiten op het vlak van energie-zorg, en
- een gevoelige verlaging van de energiefactuur.

Doelstelling

De bedoeling is dat in overheidsgebouwen alle energiebesparingsmaatregelen met een redelijke terugverdientijd ook effectief worden uitgevoerd. REG-investeringen met een terugverdientijd van 7 jaar of minder moeten binnen de drie jaar worden uitgevoerd. Daarna wordt nagegaan hoe in een volgende fase REG-investeringen met een terugverdientijd van 10 jaar of minder binnen vijf jaar kunnen worden uitgevoerd.

Aanpak

Uit het Actieplan 2006-2010 Energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen blijkt dat er momenteel nog heel wat knelpunten bestaan bij de verankering van energiezorg in de Vlaamse overheidsgebouwen:

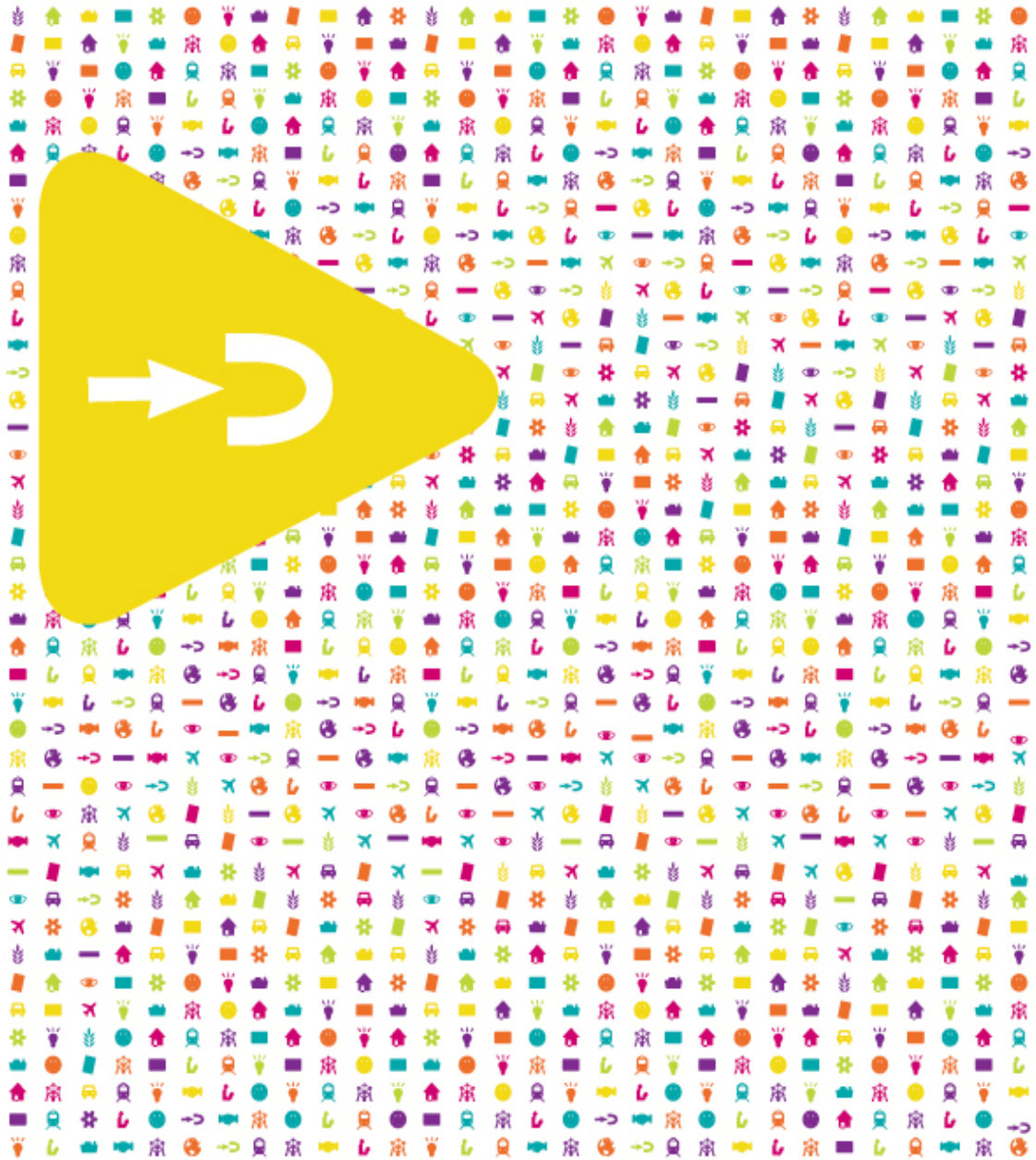
- energiezorg is nog niet ingebed in de bedrijfsvoering en de organisatiestructuur,
- er bestaat veel onduidelijkheid omtrent verantwoordelijkheden energiezorg,
- basisinformatie voor inventarisatie van gebouwen is vaak niet voorhanden,
- energieboekhouding is soms moeilijk te implementeren en op te volgen,
- bestaande gebouwen energetisch optimaliseren vraagt veel tijd,
- er bestaan geen richtlijnen rond ecologisch duurzaam huren, bouwen en renoveren,
- aandacht voor hernieuwbare energie is beperkt.

Het Actieplan 2006-2010 vermeldt o.a. de volgende concrete acties om deze knelpunten weg te werken:

- in de nieuwe structuur wordt energiezorg opgenomen in de beheersovereenkomsten met de EVA's en IVA's en in de managementcontracten met de verschillende departementen,
- de omzendbrieven m.b.t. energiezorg worden herbekeken, eventueel aangepast en opnieuw verspreid,
- de verantwoordelijkheden per gebouw met betrekking tot energiezorg worden vastgelegd,
- er wordt een omzendbrief opgesteld met richtlijnen rond het opvolgen van het energieverbruik door middel van een energieboekhouding en het uitvoeren van een energie-audit in gebouwen waar entiteiten van de Vlaamse overheid gehuisvest zijn,
- de werknemers worden op regelmatige tijdstippen gesensibiliseerd rond energie-zorg,
- energiezorg wordt ingebed in de aankoopprocedures van de entiteiten van de Vlaamse overheid, en
- er wordt een richtlijn opgesteld rond de aankoop van hernieuwbare energie.

De bedoeling is dat deze knelpunten tijdens de huidige legislatuur worden weggewerkt en dat er werk wordt gemaakt van de implementatie van een degelijk energiesysteem in de Vlaamse overheidsgebouwen. Cruciaal is dat een plan van aanpak wordt opgesteld dat ervoor zorgt dat op korte termijn alle energiebesparingsmaatregelen met een redelijke terugverdientijd effectief worden uitgevoerd. Voor de uitvoering van deze maatregelen zullen de nodige budgetten vrijgemaakt worden.

De wil om er ervoor te gaan

De wil om er voor te gaan

Wat voorligt is geen vrijblijvend rapport, het is oproep voor een engagerende actie.

We moeten de handen aan de ploeg slaan. En dat kunnen we. Want we hebben een hecht economisch weefsel van bedrijven, KMO's en zelfstandigen. We hebben een hecht sociaal weefsel van burgers en hun verenigingen. Ons onderwijs is goed. We hebben excellente onderzoeksinstellingen.

Dit economisch en sociaal weefsel maakt ons sterk voor de uitdagingen die komen van een veranderende en globaliserende wereld, die onze samenleving onder druk zet. Het netwerk dat Vlaanderen is, kan die druk opvangen en omzetten in een nieuwe economische opleving en een sociale ontplooiing van elk individu.

De dragende waarden van dit netwerk zijn democratie, respect, gelijke startkansen, levenskwaliteit, werkkraft, verantwoordelijkheidszin en vertrouwen.

Ons doel is: Vlaanderen opnieuw doen behoren tot de topregio's van de wereld. Daartoe spelen we onze beste troeven uit: onze ligging, onze mensen, ons innovatief vermogen, onze slagkrachtiger overheid. Internationalisering en aandacht voor duurzaamheid vervolledige het rijtje. We willen voluit gaan voor nu en voor morgen, voor onze welvaart en ons welzijn en voor de toekomst en het geluk van onze kinderen.

We moeten genezen van één kwaal: die van de berusting. Berusting in de vermeende vanzelfsprekendheid van onze welvaart is nefast.

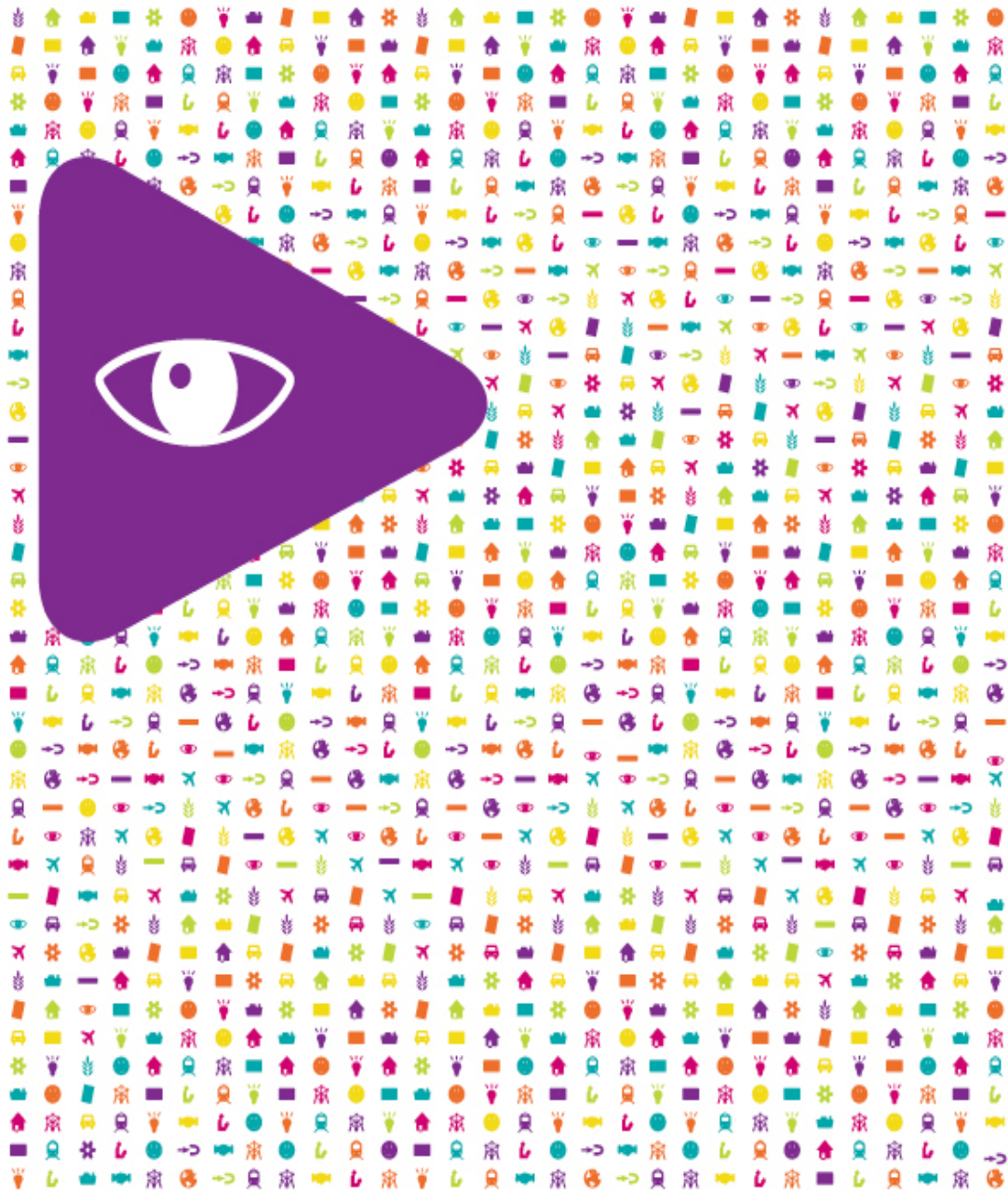
Verantwoordelijkheid voor toekomstige generaties impliceert ook duurzaamheid. De vooruitgang waarvoor we de handen in elkaar slaan, steunt op economisch dynamisme, het feit dat mensen de hun aangeboden kansen benutten en ecologische zorgzaamheid.

De Vlaamse regering roept iedereen op om de handen in elkaar te slaan voor vier uitdagingen: voluit voor alle talenten, sleutelen aan creativiteit, innovatie als cultuur en meer ondernemerschap, onze centrale ligging duurzaam benutten en de overheid klantvriendelijker, slanker en slagkrachtiger maken.

Vlaanderen moet bewegen. De toekomst winnen is niet alleen een opdracht van de overheid. Het is er een voor ons allen: regering, overheidsdiensten, ondernemingen, onderwijs, kenniscentra, social-profitinstellingen, organisaties, verenigingen, werkgevers, werknemers, individuele burgers. U allen dus.

Zo creëren we vooruitgang én sociale samenhang, niet door intenties of door mooie traktaten, maar vooral door samen iets te doen. *'Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen'*, iedereen, op zijn of haar manier.

Hoe zie jij de toekomst van Vlaanderen?

Hoe zie jij de toekomst van Vlaanderen ?

In het voorjaar van 2007 zullen we een mobiliserende actie lanceren voor jongeren van 12 tot 18 jaar, onder de oproep:

Hoe zie jij de toekomst van Vlaanderen ?

We roepen jongeren uit scholen, jeugdverenigingen, theater- en muziekgroepen, academies, ... op om hun perspectief op de niet-zo-verre toekomst voor zichzelf, voor hun directe omgeving, voor Vlaanderen, bijvoorbeeld tussen 2015 en 2025, op een originele manier te visualiseren, te creëren, weer te geven, te evoceren.

Dit kan op de meest verscheidene manieren: met dans of een 'performance', een toneel- of muziekstuk, met een opstel of verhandeling, een gedicht, een tekening of schilderij, foto, film, of andere audio-visuele media, met websites, een maquette, een bouwset of installatie, met een uitvinding of eigenzinnige creatie.

Projecten in groepsverband worden sterk aangemoedigd. Hierbij moeten ook andere dan sociaal-economische invalshoeken aan bod komen, zoals diversiteit bij jongeren en in de samenleving.

Criteria bij de beoordeling gaan uit van originaliteit en haalbaarheid van de benadering, van het enthousiasme waarmee het gebracht wordt, waarbij ook kritische en twijfelende stemmen aan bod kunnen komen.

Na de oproep worden de ingediende projecten beoordeeld door een dubbele jury: Eén bestaande uit jongeren, en een andere uit experts uit de wetenschappelijke, technologische, economische en artistieke wereld.

De geselecteerde, genomineerde en bekroonde projecten worden breed tentoongesteld.

Waarden	Respect en diversiteit	Welzijn	Verantwoordelijkheid	Creativiteit	Welvaart
Ambities	Voluit voor onze kinderen		Voluit voor elkaar		Voluit voor de wereld
Uitdagingen	I Voluit voor elk talent	II. Creativiteit Innovatie Ondernemen	III. Duurzame poort op Europa	IV. De overheid in actie	
Projecten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Accent op Talent 2. Succes in hoger onderwijs 3. Leren en werken 4. Competentie-agenda 5. Diversiteit 6. Werkbaarheid 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meer starters 2. Creatieve netwerken 3. Internationaal ondernemen 4. Toerisme 5. Maatschappelijk verantwoord ondernemen 6. Sociale vernieuwing 7. Brain Port 8. KMO-innovatie-plan 9. I3 instrument 10. Vlaanderen i-2010 11. Steden hot-spots 12. Innovatief welzijn en gezondheidszorg 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Logistiek Vlaanderen 2. Havens en maritieme snelwegen 3. Luchthavens 4. Duurzame mobiliteit 5. Vlaamse magneet 6. Brussel als poort 7. Ruimte om werken 8. Duurzaam milieu 9. Duurzame energie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klantvriendelijkheid 2. Stadscontracten 3. Scorebord overheid 4. Toekomst verkennen 5. Overheidsopdracht 6. Kost-effectiviteit 7. Energiezorg 	